

ภาวะเศรษฐกิจ

กับการเปลี่ยนแปลงสภาพประชากร และครอบครัวในประเทศไทย

แพทย์ ชัยวรรณ และคณะ

วิทยาลัยประชากรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรกฎาคม 2546

เอกสารวิทยาลัยหมายเลข 288

ISBN 974-13-2383-2

รายงานเบื้องต้น
โครงการภาวะเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากร
และครอบครัวในประเทศไทย

คณะผู้วิจัย

นภาพร ชโยวรรณ

ชเนตติ มิติินทรานุกร

บุศริน บางแก้ว

ปรียา รุ่งโสภาสกุล

มาลินี วงษ์ดิทธิ

รักษนก คชานูบาล

วิพรรณ ประจวบเหมาะ

ศิริวรรณ ศิริบุญ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มกราคม 2546

ด้วยสิทธิบัตร

ลิขสิทธิ์ของวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 500 เล่ม มกราคม 2546

การผลิตและลอกเลียนหนังสือเล่มนี้ไม่ว่าแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจาก
วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารหมายเลข 288

ISBN 974-13-2383-2

จัดพิมพ์โดย : วิทยาลัยประชากรศาสตร์
อาคารวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2218-7340, 0-2218-7413
โทรสาร 66-2255-1469
e-mail : cpschula@chula.ac.th
URL = <http://www.chula.ac.th/college/cps/>

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๒๕๔๖

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่องภาวะเศรษฐกิจ กับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัวในประเทศไทยสามารถดำเนินไปอย่างเรียบร้อยด้วยความร่วมมือและความอนุเคราะห์ของบุคคลและหน่วยงานต่างๆ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ Professor Noriko Tsuya แห่งคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเคโอ ประเทศญี่ปุ่น ผู้ประสานงานโครงการ CEO Project on Asian Financial Crisis and Its Macroeconomic Response ของมหาวิทยาลัยเคโอ ที่ให้การสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ กำลังใจและประสานด้านเงินสนับสนุนการดำเนินงานของโครงการอย่างดียิ่ง ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยเคโอ แห่งประเทศญี่ปุ่นที่ให้การสนับสนุนทางการเงินในการดำเนินงานของโครงการนี้จนเสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณกองวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติที่อนุเคราะห์การเลือกตัวอย่างและสำเนาแผนที่ชุมชนอาคารตัวอย่าง การอนุเคราะห์รายชื่อครัวเรือนของหมู่บ้านตัวอย่าง โดยกรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย ทำให้การปฏิบัติงานสนามทำได้รวดเร็วขึ้นซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ คณะผู้วิจัยตระหนักและชื่นชมในความอดทนและความอุตสาหะในการทำงานสนามของผู้ควบคุมทีม ผู้ช่วยผู้ควบคุมทีมและนักสำรวจ ตลอดจนพนักงานขับรถทุกท่านที่ทำให้การเก็บข้อมูลภาคสนามสามารถบรรลุตามเป้าหมาย และสุดท้ายขอขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งและสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม ข้อผิดพลาดและความคิดเห็นต่างๆที่ปรากฏในรายงานเป็นความรับผิดชอบของคณะผู้วิจัย

คณะผู้วิจัย

มกราคม 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขหมู่

เลขทะเบียน 011618

วัน,เดือน,ปี 28 ส.ค. 46

บทคัดย่อ

โครงการภาวะเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัวในประเทศไทย (Economic Crisis, Demographic Dynamics and Family in Thailand, ECODDF) เป็นการสำรวจระดับประเทศซึ่งดำเนินการโดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคมถึงตุลาคม พ.ศ. 2544 สัมภาษณ์หญิงและชายอายุ 15-49 ปีทั่วประเทศได้จำนวนประมาณ 5,000 ราย และ 3,000 รายตามลำดับ

ผลการวิจัยเบื้องต้น พบว่า วิกฤติเศรษฐกิจซึ่งเกิดในกลางปี พ. ศ 2540 มีผลกระทบต่อประชากรในวัยเจริญพันธุ์ทั้งด้านการมีงานทำ และรายได้ กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 4.9 ของชายและร้อยละ 6.9 ของหญิงว่างงานในช่วงสัปดาห์ก่อนการสำรวจ ประมาณร้อยละ 44 ของทั้งชายและหญิงที่ตอบว่ารายได้ครัวเรือนในปัจจุบันลดลงต่ำกว่าเมื่อก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และประมาณร้อยละ 40 ของชายและร้อยละ 41 ของหญิงรายงานว่ารายได้ของตนเองลดลง ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63 ของทั้งชายและหญิง) รายงานว่าวิกฤติเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อครอบครัวของตนบ้าง ประมาณร้อยละ 20 ตอบว่ามีผลกระทบมาก และมีเพียงร้อยละ 17 เท่านั้นที่ไม่ได้รับผลกระทบเลย

ด้านภาวะเจริญพันธุ์ พบว่าประเทศไทยมีอัตราการเจริญพันธุ์ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าระดับทดแทน กล่าวคือ อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (Total Fertility Rate, TFR) ในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ (พ.ศ. 2543-44) ของสตรีอายุ 15-44 ปี เท่ากับ 1.86 ต่อสตรี ระดับเจริญพันธุ์ยังคงมีความแตกต่างระหว่างภาคและเขตเมืองกับชนบท เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าจำนวนบุตรที่ต้องการและจำนวนบุตรในอุดมคติของชายและหญิงสมรสไม่แตกต่างกัน กล่าวคือจำนวนบุตรที่ต้องการเท่ากับ 2.3-2.4 คน และจำนวนบุตรในอุดมคติเท่ากับ 2.4-2.5 คน

ด้านการสมรส พบว่าทั้งชายและหญิงแต่งงานกันช้าลง คือจะสมรสเมื่อมีอายุมากขึ้น อายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายและหญิงเท่ากับ 26 ปี และ 23 ปีตามลำดับ ร้อยละ 3 ของชายและร้อยละ 5 ของหญิงในวัยเจริญพันธุ์มีการหย่า/แยก/เลิกกับคู่สมรส โดยอัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มเพิ่มตามอายุหรือระยะเวลาสมรสโดยเฉพาะในเพศหญิง ส่วนใหญ่ของชายและหญิงที่สมรสมีพิธีสมรสก่อนจะอยู่กินกัน ประมาณร้อยละ 9-10 อยู่กินกันก่อนมีพิธีสมรส และประมาณหนึ่งในสี่ไม่มีพิธีอะไรเลย ประมาณร้อยละ 65 ของชายและหญิงที่สมรสได้จดทะเบียนสมรสโดยส่วนใหญ่จดทะเบียนสมรสหลังจากอยู่กินกัน ผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะไม่จดทะเบียนสมรสมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ พบว่าอัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิดของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปีอยู่ในระดับสูง คือ เท่ากับร้อยละ 77.8 โดยสตรีในภาคเหนือมีอัตราการใช้สูงที่สุด (ร้อยละ 80.0) และภาคใต้ต่ำสุด (ร้อยละ 73.1) วิธีคุมกำเนิดที่นิยมใช้กันมากที่สุด คือยาเม็ด (ร้อยละ 36.5) ตามด้วยวิธีทำหมันหญิง (ร้อยละ 33.9) ยาฉีด (ร้อยละ 17.5) ห่วง (ร้อยละ 3.5) ทำหมันชายและถุงยางเท่าๆกัน อย่างละประมาณร้อยละ 2.5 และยาฝังร้อยละ 1.6 อัตราการยังใช้

(unmet need) ของการคุมกำเนิดอยู่ในระดับต่ำมาก ประมาณร้อยละ 1.2 เท่านั้นของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ควรต้องใช้การคุมกำเนิดแต่ไม่ได้ใช้

ประมาณร้อยละ 4.4 ของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปี เคยทำแท้ง ประมาณหนึ่งในห้าของสตรีที่เคยทำแท้งประสบกับภาวะแทรกซ้อน

ส่วนใหญ่ของสตรีไทยมีการดูแลครรภ์ก่อนการคลอดที่ค่อนข้างดี คือ ส่วนใหญ่ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจได้ไปตรวจครรภ์ตามกำหนด ได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยัก มีการฝากครรภ์ คลอดบุตรที่โรงพยาบาลหรือสถานอนามัย และมีการตรวจหลังคลอด ประมาณร้อยละ 92.1 ได้ให้นมตนเองแก่บุตรคนสุดท้ายที่เกิดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ โดยมีระยะเวลาเฉลี่ยที่ให้นมมารดาเท่ากับ 11.3 เดือน

ประมาณร้อยละ 1.7 ของสตรีที่สมรสแล้วประสบภาวะการมีบุตรยาก และร้อยละ 40.7 ของสตรีที่คิดว่าตนเองมีบุตรยากได้ไปปรึกษาบุคลากรทางแพทย์

การศึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวและการตรวจสุขภาพก่อนการสมรสมีการปฏิบัติกันน้อย สัดส่วนของสตรีที่ได้ไปศึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรส และสัดส่วนที่ได้ไปตรวจสุขภาพก่อนการสมรส มีเพียงร้อยละ 11.1 และร้อยละ 17.1 เท่านั้น

สตรีโสดเพียงร้อยละ 3.5 เท่านั้นเคยตรวจมะเร็งปากมดลูก และร้อยละ 1.8 ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนก่อนการสำรวจ ส่วนในสตรีสมรสประมาณร้อยละ 42 ยังไม่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูก และร้อยละ 17.1 ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนก่อนการสำรวจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

	กิตติกรรมประกาศ	ก
	บทคัดย่อ	ข
	สารบัญ	ง
	สารบัญตาราง	ช
	สารบัญรูปภาพ	ด
บทที่ 1	บทนำและระเบียบวิธีวิจัย	1
	คำนำ	1
	วัตถุประสงค์ของโครงการ	1
	แบบการสำรวจและวิธีการวิจัย	2
	การเลือกตัวอย่างและค่าถ่วงน้ำหนัก	2
	ค่านิยามของครัวเรือน	4
	วิธีการเก็บข้อมูล	4
	แบบสอบถาม	4
	การอบรมผู้ควบคุมทีมและนักสำรวจ	5
	งานสนาม	5
	การประมวลข้อมูล	6
	อัตราการตอบสัมภาษณ์ของโครงการ	6
	อัตราการตอบสัมภาษณ์ครัวเรือน	6
	อัตราการตอบสัมภาษณ์บุคคล (สตรี)	8
	เวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์	9
	ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่างที่ศึกษา	12
	องค์ประกอบครัวเรือน	14
บทที่ 2	ภาวะทางเศรษฐกิจ	21
	การมีของใช้ต่างๆในครัวเรือน	21
	การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน	22
	ลักษณะและสภาพของที่อยู่อาศัย	25
	การทำงานเชิงเศรษฐกิจ	29
	สถานภาพการทำงาน	33
	สถานที่ทำงาน	35
	จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันและจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์	37
	การว่างงาน	45
	เหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน	47
	รายได้ของครัวเรือน	52
	รายได้บุคคล	54

บทที่ 2	เปรียบเทียบรายได้ในรอบปีที่ผ่านมากับเมื่อห้าปีก่อน	56
(ต่อ)	ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน	60
	สถานการณ์ด้านการเงิน: การมีเงินออม การเป็นหนี้	61
	การประเมินสถานภาพทางเศรษฐกิจ	66
	เปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนกับคนอื่นในชุมชนหรือ ละแวกบ้าน	69
	ทักษะเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจ	71
บทที่ 3	ภาวะเจริญพันธุ์	73
	ภาวะเจริญพันธุ์ปัจจุบัน แนวโน้ม และความแตกต่าง	73
	ภาวะเจริญพันธุ์สะสมและความแตกต่าง	76
	จำนวนบุตรที่มีชีวิต	82
	ความต้องการบุตรเพิ่ม	85
	จำนวนบุตรที่ต้องการ	87
	จำนวนบุตรในอุดมคติ	94
บทที่ 4	การสมรส	101
	สถานภาพสมรส	101
	อายุแรกสมรส	103
	จำนวนครั้งที่สมรส	106
	ระยะเวลาสมรส	107
	การมีพิธีสมรส	111
	การจดทะเบียนสมรส	113
	วิธี/ช่องทางที่ได้พบกับคู่สมรส	114
	ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องสมรส	118
	อายุที่เหมาะสมในการแต่งงานครั้งแรกของผู้ชายและผู้หญิง	118
	สภาพชีวิตปัจจุบันหากเป็น โสดของผู้ที่สมรสแล้ว และหากสมรสของ ผู้ที่ยังเป็น โสด	121
	การประเมินความสุขในชีวิตสมรส	126
บทที่ 5	สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์	130
	การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส	130
	อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก	134
	การใช้การคุมกำเนิด	135
	การเคยใช้วิธีคุมกำเนิดและวิธีที่เคยใช้	136
	การกำลังใช้วิธีคุมกำเนิดและวิธีที่ใช้	141
	การยังใช้ (unmet need)	146
	แหล่งบริการวิธีคุมกำเนิดและคุณภาพของบริการ	150

		หน้า
บทที่ 5 (ต่อ)	การทำแท้ง:จำนวนครั้ง สถานที่ทำแท้งและบุคลากรที่ทำแท้ง	152
	ความตั้งใจทำแท้งและเหตุ	155
	การตั้งครรภ์/มีบุตรที่ไม่ได้วางแผน	159
	การดูแลครรภ์ก่อนคลอด	162
	การตรวจครรภ์	162
	สถานบริการที่ไปตรวจครรภ์	163
	สถานบริการที่ไปฝากครรภ์	163
	คุณภาพของการตรวจครรภ์	163
	การมีดยาป้องกันบาดทะยัก	164
	สถานที่คลอดบุตร	166
	น้ำหนักทารกแรกเกิด	166
	การดูแลหลังคลอด	168
	ช่วงระยะเวลาที่ไม่มีประจำเดือนหลังคลอด	169
	การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา	170
	ภาวะการมีบุตรยาก	171
	พฤติกรรมทางเพศหลังคลอด	173
	การปรึกษาเรื่องการวางแผนครอบครัวก่อนสมรส	174
	การตรวจสุขภาพก่อนสมรส	176
	การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	177
	การเคยตรวจเอ็ดส์	178
	การสื่อสารกับคู่เรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDs	179
ทัศนคติเกี่ยวกับการมีสมาชิกเป็นเอ็ดส์	180	
การตรวจมะเร็งปากมดลูก	181	
บทที่ 6	ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทหรือความแตกต่างระหว่างเพศและครอบครัว	183
	ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของชายและหญิง	184
	ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการสมรส	186
	ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการมีบุตรต่อชีวิตสมรส	187
	ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของชายและหญิงในการเลี้ยงดูครอบครัว	189
	ทัศนะอื่นๆเกี่ยวกับความสำเร็จและความพึงพอใจในชีวิต	191
บทที่ 7	บทสรุป	194
	อ้างอิง	204
	ภาคผนวก	
ก	การเลือกตัวอย่างและค่าถ่วงน้ำหนัก	205
ข	ตารางข้อมูล	212

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1.1	ผลการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างและเหตุผลที่สัมภาษณ์ไม่ได้ จำแนกตามภาค	7
1.2	จำนวนครัวเรือนที่มีผู้เข้าข่ายชายและหญิงอย่างน้อย 1 คน และจำนวนผู้เข้าข่ายชายและหญิงที่สัมภาษณ์ได้ จำแนกตามภาค	9
1.3	เวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครัวเรือน ชายและหญิงเข้าข่าย จำแนกตามภาค	10
1.4	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนสมาชิกเข้าข่ายในครัวเรือน จำแนกตามภาค	11
1.5	จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงของแบบสอบถามบุคคล จำแนกตามเขตที่อาศัยและภาค	12
1.6ก	การกระจายร้อยละของประชากร ตามกลุ่มอายุ 5 ปี และเพศ จากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2543 และการสำรวจโครงการ ECODDF พ.ศ.2544	13
1.6ข	การกระจายร้อยละของประชากร ตามกลุ่มอายุกว้างๆ 3 กลุ่มและเพศ จากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2543 และ การสำรวจโครงการ ECODDF พ.ศ.2544	14
1.7	การกระจายร้อยละของครัวเรือน ตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามเขตที่อาศัย และ ภาค	15
1.8	ร้อยละของครัวเรือนที่อยู่คนเดียวน และขนาดครัวเรือนเฉลี่ย จำแนกตามภาค	16
1.9	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปี ตามลักษณะภูมิหลัง จำแนกตามเขตที่อาศัย	18
2.1	ร้อยละที่มีสิ่งของแต่ละอย่างในครัวเรือน ของตัวอย่างเพศชายและหญิง จำแนกตามเขตเมืองและชนบท	22
2.1ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามแบบของบ้านที่อาศัย จำแนกตามเขตที่อาศัย	23
2.1ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเป็นเจ้าของที่ดินของบ้านที่อยู่ จำแนกตามภาค	23
2.1ค	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเป็นเจ้าของบ้านที่อยู่ จำแนกตามเขตที่อาศัย	24
2.1ง	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเป็นเจ้าของบ้านที่อยู่ จำแนกตามภาค	25

สารบัญญัตราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
2.2ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามแบบของบ้านที่อาศัย จำแนกตามเขตที่อาศัย	26
2.2ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามแบบของบ้านที่อาศัย จำแนกตามภาค	27
2.3ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามสภาพทั่วไปของบ้านที่ อยู่อาศัย จำแนกตามเขตที่อาศัย	28
2.3ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามสภาพทั่วไปของบ้านที่ อยู่อาศัย จำแนกตามภาค	29
2.4ก	ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชาย และหญิง จำแนกตามเขตที่อาศัย	30
2.4ข	ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชาย และหญิง จำแนกตามภาค	31
2.5ก	ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและ หญิง จำแนกตามภาค	32
2.5ข	ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและ หญิง จำแนกตามเขตที่อาศัย	33
2.6ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบหนึ่งปีก่อน การสำรวจ ตามสถานภาพการทำงานของงานสุดท้าย จำแนกตามเขตที่อาศัย	34
2.6ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบหนึ่งปีก่อน การสำรวจ ตามสถานภาพการทำงานของงานสุดท้าย จำแนกตามภาค	35
2.7ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบปีที่ผ่านมา ตามสถานที่ทำงานของงานสุดท้าย จำแนกตามเขตที่อาศัย	36
2.7ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบปีที่ผ่านมา ตามสถานที่ทำงานของงานสุดท้าย จำแนกตามภาค	37
2.8ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อน การสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงานต่อวัน จำแนกตามเขตที่อาศัย	38
2.8ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อน การสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงานต่อวัน จำแนกตามภาค	39

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตาราง		หน้า
2.9ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันที่ทำงานต่อสัปดาห์ จำแนกตามเขตที่อาศัย	40
2.9ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันที่ทำงานต่อสัปดาห์ จำแนกตามเขตที่อาศัย	41
2.10ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์ที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามเขตที่อาศัย	42
2.10ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามภาค	43
2.11ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามเขตที่อาศัย	44
2.11ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามภาค	45
2.12ก	ร้อยละที่ว่างงานของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามเขตที่อาศัย	46
2.12ข	ร้อยละที่ว่างงานของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามภาค	47
2.13ก	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบสัปดาห์ ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตามเขตที่อาศัย	48
2.13ข	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบสัปดาห์ ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตามภาค	49
2.14ก	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบปี ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตามเขตที่อาศัย	50
2.14ข	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบปี ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตามเขตที่อาศัย	51
2.15	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามรายได้ในรอบปีที่ผ่านมาของครัวเรือน จำแนกตามภาค	53

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
2.16	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามรายได้ในรอบปีที่ผ่านมาของตนเอง จำแนกตามภาค	54
2.17	รายได้เฉลี่ยและรายได้มัธยฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามเขตที่อาศัยและสถานภาพสมรส	56
2.18ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539) จำแนกตามเขตที่อาศัย	57
2.18ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539) จำแนกตามภาค	58
2.18ค	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ของตนเองในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539) จำแนกตามเขตที่อาศัย	59
2.18ง	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ของตนเองในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539) จำแนกตามภาค	60
2.19	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามค่าใช้จ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามภาค	61
2.20	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ไม่มีเงินออม ที่มีรายได้ไม่เพียงพอจะเลี้ยงครอบครัว และที่มีหนี้สิน จำแนกตามเขตที่อาศัยและภาค	63
2.21	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนเงินออมต่อเดือน จำแนกตามเขตที่อาศัย	64
2.22	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนหนี้สินที่มี จำแนกตามเขตที่อาศัย	64
2.23	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนหนี้ที่มี จำแนกตามภาค	65
2.24	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนปีที่เป็หนี้ จำแนกตามภาค	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
2.25ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการประเมินสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน จำแนกตามเขตที่อาศัย	67
2.25ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการประเมินสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน จำแนกตามภาค	68
2.26ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองกับคนอื่นในชุมชน จำแนกตามเขตที่อาศัย	69
2.26ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองกับคนอื่นในชุมชน จำแนกตามภาค	70
2.27ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัวของตน จำแนกตามเขตที่อาศัย	71
2.27ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัวของตน จำแนกตามภาค	72
3.1	อัตราเจริญพันธุ์ตามหมวดอายุ และ อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (Total fertility rate, TFR) ในช่วง 1 ปี 2 ปี และ 5 ปี ก่อนการสำรวจ	74
3.2	อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดในช่วง 1 ปี 2 ปี และ 5 ปี ก่อนการสำรวจจำแนกตามภาค และเขตที่อาศัย	75
3.3	อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดของประเทศไทยจากแหล่งต่างๆ พ.ศ. 2527-43	76
3.4	การกระจายร้อยละของสตรีทั้งหมดและสตรีเคยสมรส ตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยและจำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย จำแนกตามอายุ	78
3.5ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำแนกตามเขตที่อาศัย	79
3.5ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำแนกตามภาค	80
3.6ก	จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตามเขตที่อาศัย	81
3.6ข	จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตามภาค	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
3.7	จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยและร้อยละของบุตรเกิดรอดที่ตายของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตามเขตที่อาศัยและภาค	83
3.8ก	จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตาม เขตที่อาศัย	84
3.8ข	จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตามเขตภาค	85
3.9	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรส ตามความต้องการบุตรเพิ่ม จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต (รวมบุตรในครรภ์)	87
3.10ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรที่ต้องการ และจำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต(รวมบุตรในครรภ์)	89
3.10ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรที่ต้องการ และจำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต(รวมบุตรในครรภ์)	90
3.11	จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	91
3.12ก	จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของชายที่เคยสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและอายุ	93
3.12ข	จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของหญิงที่เคยสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและอายุ	94
3.13	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรในอุดมคติและจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต(รวมบุตรในครรภ์)	95
3.14ก	จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส	97

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
3.14ข	จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ <u>หญิงที่เคยสมรส</u> จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและอายุ	99
3.14ค	จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ <u>หญิงที่กำลังสมรส</u> จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและอายุ	100
4.1	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามสถานภาพสมรสและอายุ	102
4.2	อายุแรกสมรสเฉลี่ย (Singulate mean age at marriage, SMAM) ตามเพศ เขตที่อาศัยและภาค	104
4.3	อายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	105
4.4ก	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามจำนวนครั้งที่สมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย	106
4.4ข	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามจำนวนครั้งที่สมรส จำแนกตามภาค	107
4.5ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามระยะเวลาที่สมรสตั้งแต่ <u>การสมรสครั้งแรก</u> จำแนกตามเขตที่อาศัย	108
4.5ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามระยะเวลาที่สมรสตั้งแต่ <u>การสมรสครั้งแรก</u> จำแนกตามภาค	109
4.6	ระยะเวลา(ปี) เฉลี่ยของ <u>การสมรสครั้งสุดท้าย (ปัจจุบัน)</u> ของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามลักษณะภูมิหลัง	110
4.7ก	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามการมีพิธีสมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย	112
4.7ข	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามการมีพิธีสมรส จำแนกตามภาค	112
4.8ก	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามการจดทะเบียนสมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย	113
4.8ข	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ <u>เคยสมรส</u> ตามการจดทะเบียนสมรส จำแนกตามภาค	114

สารบัญญัตินี้ (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.9ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามวิธีการที่ได้พบกับคู่สมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย	116
4.9ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามวิธีการที่ได้พบกับคู่สมรส จำแนกตามภาค	117
4.10ก	อายุเฉลี่ยของผู้ชายและผู้หญิงควรสมรสครั้งแรกในทัศนยะของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	119
4.10ข	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับอายุที่ผู้ชายและผู้หญิงควรแต่งงาน จำแนกตามสถานภาพสมรส	120
4.11	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชีวิตในปัจจุบันแต่ละด้าน ถ้าตนเองไม่ได้แต่งงานหรือเป็นโสดจำแนกตามเขตที่อาศัย	122
4.12	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เป็นโสด ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชีวิตในปัจจุบันแต่ละด้าน ถ้าตนเองแต่งงาน จำแนกตามเขตที่อาศัย	125
4.13	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรส ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขของชีวิตสมรสในช่วงปีแรกของการสมรส จำแนกตามภาค	128
4.14	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรส ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขของชีวิตสมรสในปัจจุบันจำแนกตามภาค	129
5.1	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส	132
5.2	อายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส	135
5.3	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใด และร้อยละที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดสมัยใหม่ จำแนกตามสถานภาพสมรสและอายุ	137
5.4	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดแต่ละวิธี จำแนกตามสถานภาพสมรสและอายุ	139
5.5	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดตามวิธีคุมกำเนิดที่ใช้ จำแนกตามอายุ	142

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
5.6	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด ตามวิธีคุมกำเนิดที่ใช้ จำแนกตามภาค	143
5.7	ร้อยละของผู้ที่กำลังสมรสชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	145
5.8	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามสถานภาพความต้องการการใช้การคุมกำเนิด จำแนกตามเขตที่อาศัย	147
5.9	การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามสถานภาพความต้องการการใช้การคุมกำเนิด จำแนกตามเขตภาค	148
5.10	อัตราการยังใช้ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	149
5.11	การกระจายร้อยละของสตรีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด ตามแหล่งสุดท้ายที่ได้รับบริการ จำแนกตามวิธีที่ใช้	150
5.12	การกระจายร้อยละของสตรีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด ตามระดับความพึงพอใจ จำแนกตามแหล่งที่รับบริการ	151
5.13	ร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่เคยทำแท้ง จำแนกตาม อายุ จำนวนบุตรที่มีชีวิต จำนวนบุตรเกิดรอดและภาค	153
5.14	การกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่เคยทำแท้ง ตามจำนวนครั้งที่ทำแท้ง สถานที่ทำแท้ง การมีภาวะแทรกซ้อน และผู้ที่ทำแท้งให้ จำแนกตามภาค	154
5.15	ร้อยละของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์อายุ 15-49 ปีที่เคยคิดจะทำแท้งท้องนี้ และร้อยละที่ต้องการเลื่อนการตั้งครรภ์ออกไปถ้าเริ่มต้นใหม่ได้ จำแนกตามภาค	156
5.16	การกระจายร้อยละของสตรีที่ไม่ได้ตั้งครรภ์อายุ 15-49 ปี ตามการเลือกทำแท้ง ถ้าหากว่าตั้งครรภ์ จำแนกตามลักษณะภูมิหลัง	157
5.17	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่เลือกจะทำแท้งหากตั้งครรภ์ ตามเหตุผลของการเลือกทำแท้ง จำแนกตามสถานภาพสมรสและเขตที่อาศัย	158
5.18	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่เลือกไม่ทำแท้งหากตั้งครรภ์ ตามเหตุผลของการเลือกไม่ทำแท้ง จำแนกตามสถานภาพสมรสและเขตที่อาศัย	159

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
5.19	ร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี จำนวนเดือนเฉลี่ยที่มีครรภ์ ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนครรภ์ดังกล่าว ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด และร้อยละที่ตั้งครรภ์ต่างๆที่ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ จำแนกตามภาค	160
5.20	ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนมีบุตรคนสุดท้ายของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด ร้อยละที่ตั้งครรภ์ต่างๆที่ใช้วิธีคุมกำเนิด และการกระจายร้อยละของสตรีที่ตั้งครรภ์ต่างๆที่ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ตามวิธีคุมกำเนิดที่ใช้ขณะตั้งครรภ์ จำแนกตามภาค	162
5.21	ร้อยละของสตรีกำลังตั้งครรภ์อายุ 15-49 ปี ที่มีพฤติกรรมการดูแลครรภ์ก่อนคลอดแต่ละด้าน จำแนกตามภาค	164
5.22	ในสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ร้อยละที่มีพฤติกรรมการดูแลครรภ์ก่อนคลอดแต่ละด้าน จำแนกตามภาค	165
5.23	การกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ตามสถานที่คลอดบุตรคนสุดท้าย ร้อยละของทารกที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม และน้ำหนักเฉลี่ย (กรัม) ทารกแรกเกิด จำแนกตามภาค	167
5.24	การกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ตามความพึงพอใจกับบริการของสถานที่คลอดบุตรคนสุดท้าย จำแนกตามภาค	167
5.25	ร้อยละที่ไม่ได้มีการตรวจหลังคลอดของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ และการกระจายร้อยละของสตรีที่ได้ตรวจหลังคลอดตามสถานที่ไปตรวจหลังคลอดและระยะเวลาเฉลี่ยหลังคลอดเมื่อไปตรวจจำแนกตามภาค	168
5.26	ร้อยละที่กลับมามีประจำเดือนแล้วของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ และจำนวนเดือนเฉลี่ยหลังคลอดที่มีประจำเดือน จำแนกตามภาค	169
5.27	ร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดแล้วและจำนวนเดือนเฉลี่ยที่กลับมามีเพศสัมพันธ์หลังคลอดของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามภาค	170

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
5.28	ร้อยละที่ให้นมมารดาแก่บุตรคนสุดท้ายของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ และจำนวนเดือนเฉลี่ยที่ให้นมมารดาจำแนกตามภาค	171
5.29	ร้อยละที่คิดว่าตนเองมีเป็นคนมีลูกยาก ร้อยละที่มีภาวะมีบุตรยาก ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส และร้อยละที่ได้ไปปรึกษาบุคลากรทางแพทย์ของผู้ที่คิดว่าตนเองมีลูกยาก จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	172
5.30	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายที่เคยมีเพศสัมพันธ์กับกับหญิงขายบริการในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และร้อยละที่ได้ใช้ถุงยางขณะมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส	174
5.31	ร้อยละที่ได้ไปปรึกษาบุคลากรทางแพทย์เรื่องการวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสหรืออยู่กินกันของชายและหญิงที่เคยสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	175
5.32	ร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ที่ได้ตรวจร่างกายก่อนการสมรสหรืออยู่กินกันจำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ	176
5.33	ร้อยละของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ที่เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส	177
5.34	ร้อยละของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ที่เคยตรวจเลือดว่าติดเชื้อเอชไอวีหรือเอดส์หรือไม่ จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส	178
5.35	ร้อยละของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ที่เคยพูดคุยกับคู่ถึงวิธีการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส	179
5.36	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่คิดว่าจะเก็บเป็นความลับหากมีสมาชิกในครอบครัวติดเชื้อ HIV/AIDS จำแนกตามเขตที่อาศัย ภาคและสถานภาพสมรส	180
5.37	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูกและร้อยละที่ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส	181
5.38	ร้อยละที่ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกอย่างเป็นทางการเป็นส่วนตัวของสตรีตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเขตที่อาศัย ภาคและสถานภาพสมรส	182

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
6.1	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆเกี่ยวกับ การมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเขตที่อาศัย	185
6.2	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆเรื่อง การสมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย	187
6.3	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆเกี่ยวกับ ความสำคัญของการมีบุตรต่อชีวิตสมรสหรือครอบครัว จำแนกตามเขตที่อาศัย	188
6.4	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยกับคำกล่าวต่างๆเกี่ยวกับ บทบาทของชายและหญิง ในการเลี้ยงดูครอบครัว จำแนกตามเขตที่อาศัย	190
6.5	ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวที่ว่า การเรียน จบ ได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเป็น เรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต จำแนกตามเขตที่อาศัย	192
6.6	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ เรื่องที่สำคัญที่สุดต่อความพึงพอใจในชีวิต จำแนกตามเขตที่อาศัย	193
4ก	การกระจายร้อยละของประชากรชายและหญิงอายุ 10 ปี + ตามสถานภาพ สมรสและอายุ	212
4ข	สัดส่วนที่เป็น โสด ตามอายุ เพศและภาค	213
4ค	สัดส่วนที่เป็น โสด ตามอายุ เพศและเขตที่อาศัย	215
4ง	สัดส่วนที่เป็น โสด ตามอายุ เพศและภาค	216
4จ	สัดส่วนที่เป็น โสดตามอายุ เพศ และเขตที่อาศัย	217
4ฉ	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามอายุที่สมรสครั้งแรก จำแนกตามเขตที่อาศัย	218
4ช	การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามอายุที่สมรสครั้งแรก จำแนกตามเขตที่อาศัย	219
6ก	การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับ คำกล่าวต่างๆเรื่องเพศและครอบครัว	220

รูปที่ 1 การกระจายของอำเภอตัวอย่างของโครงการ ECODDF

3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำและวิธีการวิจัย

คำนำ

เป็นที่เชื่อกันทั่วไปว่าวิกฤติเศรษฐกิจซึ่งเริ่มขึ้นในประเทศไทยเมื่อกลางปี พ.ศ. 2540 น่าจะมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ผลกระทบนั้นอาจมีทั้งระยะสั้นและระยะยาว และจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยยังคงต่อสู้กับการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจซึ่งดำเนินไปอย่างช้าๆ ตั้งแต่เกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ รัฐบาลได้จัดงบประมาณหรือยกเลิกโครงการทางสังคม รวมทั้งโครงการด้านประชากร ทั้งๆที่ข้อมูลทางประชากรและสังคมที่ทันสมัยระดับประเทศมีความจำเป็นต่อการเฝ้าติดตามการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและสังคม วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการมีข้อมูลทางประชากรที่ทันสมัยระดับประเทศ จึงได้ดำเนินการโครงการสำรวจ ชื่อ ภาวะเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัวของประเทศไทย (the Survey on Economic Crisis, Demographic Dynamics and Family in Thailand หรือเรียกย่อๆว่า ECODDF) ด้วยการสนับสนุนทางการเงินจากมหาวิทยาลัยเคโอ ประเทศญี่ปุ่น รายงานนี้เป็นการนำเสนอผลเบื้องต้นของโครงการสำรวจดังกล่าว โดยในส่วนต่อไปของบทนี้จะเป็นการบรรยายถึงวัตถุประสงค์ แบบหรือวิธีการวิจัย การเลือกตัวอย่าง แบบสอบถาม งานสนาม อัตราการตอบแบบสอบถาม และลักษณะทั่วไปของตัวอย่าง ส่วนบทที่สองถึงบทที่หกจะเป็นการนำเสนอผลเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจ ภาวะเจริญพันธุ์ การสมรส สถานการณ์ด้านอนามัย การเจริญพันธุ์ และทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างชายและหญิงและครอบครัว

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการภาวะเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัวของประเทศไทย (ECODDF) มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลระดับประเทศอย่างต่อเนื่องด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม การอนามัยเจริญพันธุ์ของชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 15-49 ปี) เพื่อเฝ้าติดตามการเปลี่ยนแปลงทางประชากร และเพื่อทำการวิเคราะห์และเข้าใจถึงผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อพฤติกรรมทางประชากรและการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว ศึกษาประเด็นต่างๆเกี่ยวกับเรื่องเพศ พฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ การเข้าถึงบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ในเชิงลึก

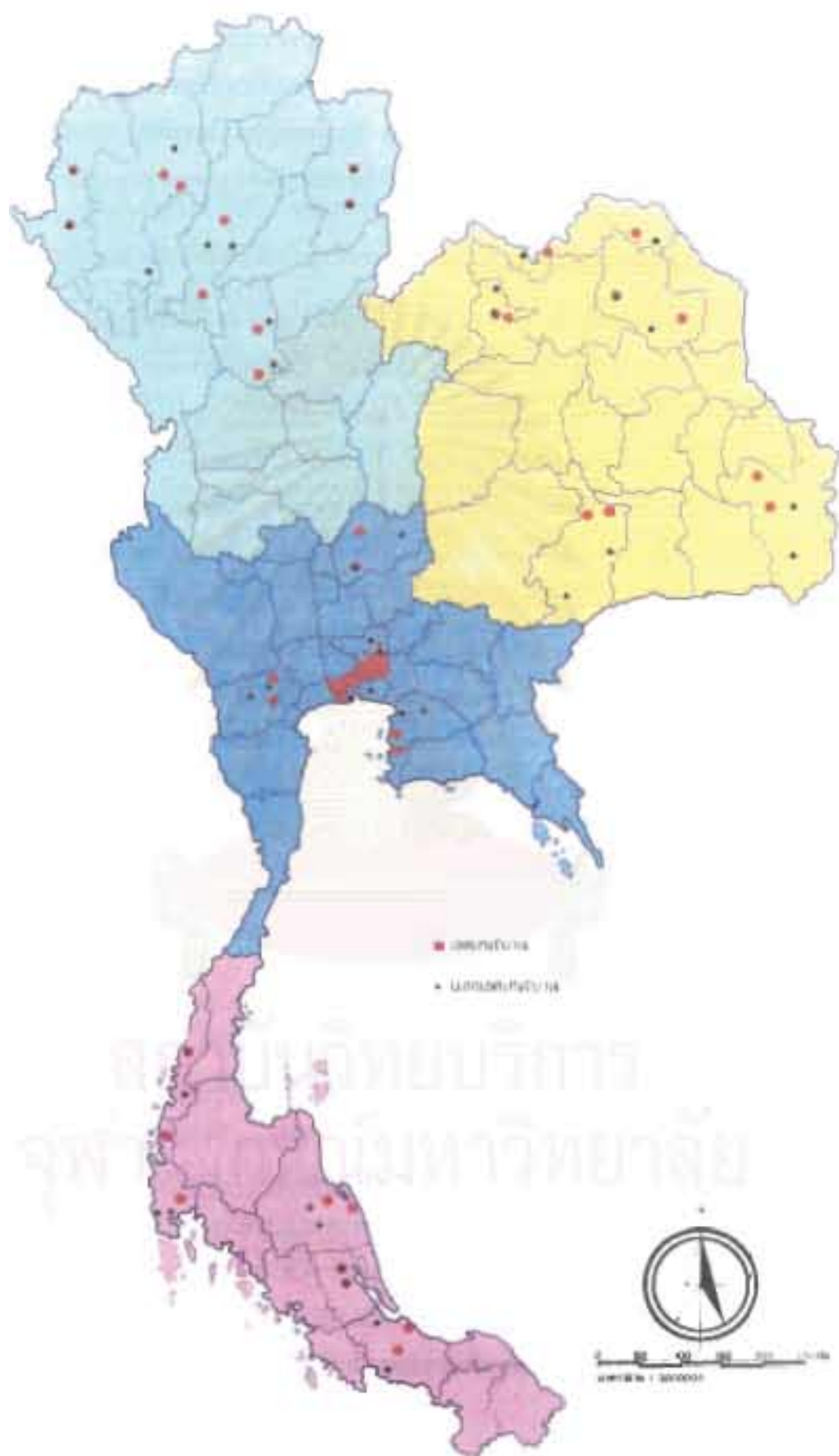
แบบการสำรวจและวิธีการวิจัย

โครงการภาวะเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัวของประเทศไทย (ECODDF) ปี พ.ศ. 2544 ดำเนินการโดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยการสนับสนุนทางการเงินจากมหาวิทยาลัย เคโอะ ประเทศญี่ปุ่น โครงการ ECODDF เป็นการสำรวจเชิงปริมาณที่เก็บข้อมูลจากผู้ที่มียุ 15-49 ปีที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนส่วนบุคคล:

ก) การเลือกตัวอย่างและค่าถ่วงน้ำหนัก

ประชากรตัวอย่างของโครงการ ECODDF คือผู้ที่มีอายุ 15-49 ปีที่เป็นผู้อยู่อาศัยเป็นปกติในครัวเรือนบุคคลตัวอย่าง ตัวอย่างของโครงการ ECODDF เป็นตัวอย่างระดับประเทศที่เลือกด้วยความน่าจะเป็นของการถูกเลือกอย่างเป็นระบบ ด้วยวิธีการเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิหลายขั้นตอน (a stratified multi-stage sampling) กล่าวคือ ตัวอย่างในเขตเมืองมีขั้นตอนการเลือก 3 ชั้น และในชนบท 4 ชั้น (ดูรายละเอียดขั้นตอนและวิธีการเลือกในภาคผนวก) ใช้ข้อมูลจำนวนประชากรและครัวเรือนของจังหวัดทั้งหมด 76 จังหวัดจากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2543 เป็นกรอบ แบ่งจังหวัดทั้งหมดเป็น 5 ภาค คือ เหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ กลาง ใต้ และกรุงเทพฯเป็นภาคหนึ่งในตัวเอง ด้วยวิธีการเลือกอย่างมีระบบได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดประมาณ 12,400 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนในเขตชนบทประมาณ 6,000 ครัวเรือน เมืองอื่นประมาณ 2,100 ครัวเรือน และกรุงเทพฯประมาณ 4,300 ครัวเรือน โดยครัวเรือนเหล่านี้กระจายอยู่ใน 184 หน่วยตัวอย่าง (64 ชุมรมุอาคาร และ 120 หมู่บ้าน) จาก 69 อำเภอของ 21 จังหวัดตัวอย่างทั่วประเทศ รูปที่ 1 แสดงการกระจายของอำเภอตัวอย่างของโครงการ ECODDF ซึ่งการเลือกตัวอย่างดังกล่าวได้รับความอนุเคราะห์การเลือกและแผนที่ชุมรมุอาคารตัวอย่างของเขตเมืองจากกองวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ส่วนรายชื่อครัวเรือนของหมู่บ้านตัวอย่างสำหรับการเลือกครัวเรือนตัวอย่างในเขตชนบทได้รับความอนุเคราะห์จากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

แม้ตัวอย่างของโครงการ ECODDF ถูกเลือกด้วยความน่าจะเป็นของการถูกเลือกที่เป็นสัดส่วนกับขนาด (probability proportional to size) เนื่องจากมีการเบี่ยงเบนการเลือกตัวอย่างในภาคสนามจากความน่าจะเป็นของการถูกเลือกในบางหน่วยตัวอย่าง ประกอบกับความไม่ถูกต้องของข้อมูลจำนวนประชากรและครัวเรือน (the measures of size) ของบางหน่วยตัวอย่าง ทำให้ต้องมีการใช้ค่าถ่วงน้ำหนักเพื่อปรับตัวอย่างให้มีการกระจายตามเขตเมืองและชนบทและภาคให้สอดคล้องกับการกระจายประชากรของสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2543 (ดูรายละเอียดวิธีการเลือกตัวอย่างและการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักในภาคผนวก) ผลการสำรวจที่นำเสนอในรายงานนี้ส่วนใหญ่เป็นค่าที่ได้รับการถ่วงน้ำหนักที่เหมาะสมแล้ว ยกเว้นจะมีการระบุไว้ว่าไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก

ข) คำนิยามของครัวเรือน

โครงการ ECODDF ไม่รวมประชากรที่อาศัยในครัวเรือนกลุ่มบุคคลหรือสถาบัน (the collective households or institutions) แต่จำกัดเฉพาะประชากรที่อาศัยในครัวเรือนส่วนบุคคล (private households) คำนิยามครัวเรือน คือ “ที่อยู่อาศัยที่มีสมาชิกอาศัยอยู่ 1 คนหรือมากกว่า และจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน โดยผู้ที่อาศัยอยู่ในที่อยู่เดียวกันนี้อาจจะมีหรือไม่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต”

ค) วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลของโครงการ ECODDF ใช้การสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้ากันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์และนักสำรวจ (face to face interview) โดยใช้แบบสอบถามที่เตรียมไว้แล้ว

แบบสอบถาม

โครงการ ECODDF ใช้แบบสอบถาม 2 ชุด คือ แบบสอบถามครัวเรือน และแบบสอบถามบุคคล แบบสอบถามครัวเรือน ใช้ถามและจดบันทึกข้อมูลสมาชิกทุกคนที่อยู่ประจำในครัวเรือนตัวอย่าง ข้อมูลที่ถามได้แก่ เพศ อายุ เดือน ปีเกิด สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามครัวเรือนที่ต้องการลำดับแรก คือหัวหน้าครัวเรือน กรณีที่หัวหน้าครัวเรือนไม่อยู่หรือไม่ว่างจะให้สัมภาษณ์ได้ คู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นผู้ใหญ่ที่สามารถให้ข้อมูลได้จะถูกเลือกให้เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ลำดับต่อไป

ข้อมูลจากแบบสอบถามครัวเรือนจะถูกใช้ระบุสมาชิกที่เข้าข่ายเพื่อการสัมภาษณ์แบบสอบถามส่วนบุคคล โครงการ ECODDF สัมภาษณ์ทั้งชายและหญิง ผู้เข้าข่ายของการสัมภาษณ์บุคคล คือสมาชิกที่มีอายุ 15-49 ปีและอยู่เป็นประจำในครัวเรือนตัวอย่าง ทุกครัวเรือนตัวอย่างที่มีสตรีเข้าข่าย จะสัมภาษณ์สตรีเข้าข่าย 1 คนต่อครัวเรือนในครัวเรือนตัวอย่างเหล่านั้น กรณีที่มีสมาชิกเข้าข่ายมากกว่า 1 คนในครัวเรือน จะเลือกสัมภาษณ์ผู้เข้าข่ายเพียง 1 คนโดยใช้ตารางสุ่มในการเลือก สำหรับตัวอย่างของการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลผู้ชาย จะเลือกครัวเรือนที่มีชายเข้าข่ายเพียงครั้งหนึ่งของตัวอย่างสตรีเข้าข่าย กล่าวอีกนัยหนึ่ง จำนวนตัวอย่างของผู้ให้สัมภาษณ์ชายจะมีประมาณครึ่งหนึ่งของจำนวนตัวอย่างของผู้ให้สัมภาษณ์หญิง

แบบสอบถามส่วนบุคคลใช้สัมภาษณ์สมาชิกครัวเรือนชายและหญิงที่มีอายุ 15-49 ปี ครัวเรือนละ 1 คน มีทั้งหมด 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1: ภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2: การมีบุตร

ส่วนที่ 3: อนามัยการเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัว

ส่วนที่ 4: ครอบครัว การทำกิจกรรมและทัศนคติต่างๆเกี่ยวกับชายหญิง

ส่วนที่ 5: ความคิดเห็นและประสบการณ์ชีวิตพิเศษสูงกิจ

ส่วนที่ 6: การสมรสและภูมิหลังของคู่สมรส (ถ้ามี)

ส่วนที่ 7: การสังเกตของนักสำรวจ

แบบสอบถามของ ECODDF ได้รับการทดสอบ 3 ครั้ง ครั้งแรกทดสอบที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2543 ครั้งที่สองทำการทดสอบในเดือนมกราคม พ.ศ. 2544 ที่จังหวัดเพชรบุรี และครั้งที่สาม เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ในกรุงเทพฯ วัตถุประสงค์หลักของการทดสอบแบบสอบถาม คือ เพื่อศึกษาถึงคำพูดที่ใช้ในคำถาม ความเข้าใจในคำถามของนักสำรวจและผู้ให้สัมภาษณ์ ความสั้นไหลของคำถาม ความเป็นไปได้ของการถามคำถามที่อ่อนไหวหรือเป็นส่วนตัว และระยะเวลาที่ใช้สัมภาษณ์ต่อแบบสอบถาม ผลของการทดสอบได้นำมาปรับปรุงแบบสอบถามฉบับสุดท้ายที่ใช้ในโครงการ

การอบรมผู้ควบคุมทีมและนักสำรวจ

ผู้ควบคุมทีม และผู้ช่วยผู้ควบคุมทีมของโครงการ ECODDF เป็น อาจารย์ นักวิจัยอาวุโส และนักวิจัยจาก 3 สถาบัน คือ วิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่วนนักสำรวจ เป็นนิสิต นักศึกษาทั้งระดับปริญญาบัณฑิต และปริญญาโทบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยทั้งสามแห่ง จำนวนผู้ควบคุมทีมทั้งหมดมี 15 คน และนักสำรวจ 40 คน แบ่งเป็น 5 ทีม แต่ละทีมประกอบด้วย ผู้ควบคุมทีม 1-2 คน ผู้ช่วย 1-2 คน และพนักงานสัมภาษณ์ 5-7 คน รับผิดชอบเก็บข้อมูลจากทุกหน่วยตัวอย่างของแต่ละภาค

การอบรมผู้ควบคุมทีม ผู้ช่วยผู้ควบคุมทีมและพนักงานสัมภาษณ์ทำโดยหัวหน้าโครงการและคณาจารย์ที่ร่วมโครงการ ในการอบรม ผู้ควบคุมทีม ผู้ช่วยผู้ควบคุมทีมและพนักงานสัมภาษณ์ได้รับเอกสารคู่มือนักสำรวจซึ่งอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของโครงการ บทบาทของผู้ควบคุมทีม ผู้ช่วยผู้ควบคุมทีมและพนักงานสัมภาษณ์ วิธีการสัมภาษณ์ การบันทึกข้อมูล ความหมายของคำที่ใช้ในคำถามและวิธีการถามคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถาม การอบรมประกอบด้วยสองส่วน คือ การบรรยายและการฝึกหัดสัมภาษณ์ ใช้เวลาอบรมทั้งหมด 5 วัน โดย 3 วันแรกเป็นภาคบรรยาย ส่วน 2 วันหลังเป็นการฝึกหัดสัมภาษณ์ทั้งในห้องเรียนและสนามจริง และสรุปปิดภาคการอบรมด้วยการสัมมนาผู้ร่วมงานทั้งหมด นอกจากนี้ได้จัดการอบรมพิเศษสำหรับผู้ควบคุมทีมและผู้ช่วยผู้ควบคุมทีมเกี่ยวกับการวาดแผนที่ที่ตั้งครัวเรือนของชุมชนอาคารตัวอย่าง วิธีการเลือกครัวเรือน

ตัวอย่างในหน่วยตัวอย่างของเขตเมืองและชนบท ขึ้นตอนติดต่อกันเพื่อเข้าพื้นที่ การดูแลนักสำรวจ และตรวจสอบการสัมภาษณ์และบรรณาธิกรแบบสอบถามที่สัมภาษณ์แล้ว

งานสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามของโครงการ ECODDF กระทำระหว่างเดือนมีนาคม ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2544 การที่ใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลค่อนข้างนานเนื่องจากมีปัญหาการปฏิเสธไม่ตอบ และการไม่อยู่ของผู้เข้าช่วยค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในกรุงเทพและจังหวัดปริมณฑล ทำให้ต้องกลับไปเยี่ยมซ้ำหลายครั้ง และต้องยืดเวลางานสนามออกไป

การขยายเวลาของการเก็บข้อมูลทำให้ต้องจ้างพนักงานสัมภาษณ์เพิ่ม เนื่องจากนิสิตและนักศึกษาที่มาทำงานเป็นนักสำรวจช่วงหยุดภาคฤดูร้อนเปิดเรียน นักสำรวจที่รับใหม่มีวุฒิปริญญาตรี ได้รับการอบรมและแจกคู่มือนักสำรวจเกี่ยวกับการสัมภาษณ์แบบสอบถาม ตลอดจนฝึกการสัมภาษณ์ได้ดีแล้วจึงได้รับอนุญาตให้ออกสนามเก็บข้อมูลจริง หลังจากเสร็จงานภาคสนามแล้ว นักสำรวจใหม่เหล่านี้ได้ทำหน้าที่บรรณาธิกรแบบสอบถามในสำนักงาน ลงรหัสและถ่ายข้อมูลจากแบบสอบถามลงคอมพิวเตอร์ตาม โปรแกรมที่ได้เตรียมไว้

การประมวลข้อมูล

แบบสอบถามที่ได้รับการสัมภาษณ์และมีข้อมูลบันทึกจะถูกบรรณาธิกรหรือตรวจความถูกต้องสอดคล้องทั้งในภาคสนามโดยหัวหน้าทีมหรือผู้ช่วยและในสำนักงานโดยผู้ช่วยนักวิจัยของโครงการที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการบรรณาธิกรแบบสอบถาม ถ้าตรวจพบความผิดพลาดของการถามหรือการบันทึกข้อมูลหรือความไม่สอดคล้องของคำตอบในสนาม หัวหน้าทีมหรือผู้ช่วยที่หน้าที่บรรณาธิกรจะให้นักสำรวจกลับไปถามใหม่หรือทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องทันที การถ่ายข้อมูลจากแบบสอบถามลงคอมพิวเตอร์และตรวจสอบความถูกต้องใช้ SPSS data entry program.

การตอบสัมภาษณ์ของโครงการ

ก). อัตราการตอบสัมภาษณ์ครัวเรือน

ครัวเรือนตัวอย่างในหมู่บ้านหรือชุมชนรวมอาคารตัวอย่างจะได้รับการเข้าเยี่ยมโดยนักสำรวจเพื่อทำการสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามครัวเรือนก่อน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบสอบถามครัวเรือนจะถูกนำมาระบุหาผู้เข้าช่วยชายและหญิง (สมาชิกที่มีอายุ 15-49 ปี) และสุ่มเลือกผู้เข้าช่วยมา 1 คนต่อครัวเรือนเพื่อการสัมภาษณ์แบบสอบถามบุคคล ดังนั้นทุกครัวเรือนที่มีหญิงเข้าช่วย จะสุ่มเลือกหญิงเข้าช่วยมา 1 คนเพื่อสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามบุคคล และประมาณครึ่งหนึ่งของครัวเรือนตัวอย่างที่มีชายเข้าช่วย จะสุ่มเลือกชายเข้าช่วยมา 1 คนเพื่อสัมภาษณ์ด้วยแบบสอบถามบุคคล

ตาราง 1.1 แสดงผลการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างจำแนกตามภาค พบว่า โดยรวม อัตราการให้สัมภาษณ์ครัวเรือนของโครงการ ECODDF ค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ จากครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด 12,497 ครัวเรือน สามารถเข้าสัมภาษณ์ได้เพียง 7,466 ครัวเรือน หรือคิดเพียงร้อยละ 60 ของครัวเรือนตัวอย่างที่ยอมให้สัมภาษณ์ครัวเรือน อัตราการให้สัมภาษณ์โดยเฉลี่ยที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากอัตราการให้สัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างที่ต่ำมากของกรุงเทพฯ เหตุผลสำคัญของการสัมภาษณ์ไม่ได้ คือ ไม่มีใครอยู่บ้าน ปฏิเสธที่จะให้สัมภาษณ์ บ้านว่างหรือย้าย บ้านถูกรื้อถอน และหาบ้านไม่พบ

ตาราง 1.1: ผลการสัมภาษณ์ครัวเรือนตัวอย่างและเหตุผลที่สัมภาษณ์ไม่ได้ จำแนกตามภาค

ผลการสัมภาษณ์/เหตุผลที่สัมภาษณ์ไม่ได้	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพฯ	รวม
สมบูรณ์	70.0	75.0	63.0	75.1	39.1	59.7
จำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้ (N)	1,358	1,518	1,359	1,536	1,695	7,466
ไม่อยู่บ้าน	23.2	16.4	17.4	13.0	39.4	25.1
ปฏิเสธ	0.1	0.1	1.9	1.5	15.1	5.8
บ้านว่าง/ย้าย	2.7	2.9	6.9	4.3	4.5	4.3
บ้านรื้อ/ถอน	1.2	1.9	7.2	3.6	1.3	2.8
หาบ้านไม่พบ	2.6	3.5	3.2	2.5	0.2	2.0
อื่นๆ	0.2	0.1	0.3	0.1	0.3	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	1,940	2,023	2,156	2,045	4,333	12,497

*ผลไม่ได้คำนวณน้ำหนัก

อัตราการให้สัมภาษณ์ของครัวเรือนแปรผันตามภาค โดยมีพิสัยจากต่ำที่สุด (ร้อยละ 39) ในกรุงเทพฯ จนถึงสูงที่สุด (ร้อยละ 75) เท่ากันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใต้ “ไม่มีใครอยู่บ้าน” เป็นเหตุผลของการสัมภาษณ์ไม่ได้ที่มีสัดส่วนการให้เป็นเหตุผลมากที่สุดในทุกภาค โดยเฉพาะ

กรุงเทพและภาคเหนือ นอกเหนือจากเหตุผลเพราะ “ไม่มีใครอยู่บ้าน” ที่ทำให้กรุงเทพมีอัตราการให้สัมภาษณ์ที่ต่ำแล้ว เหตุผลอื่นที่สำคัญของการมีอัตราการให้สัมภาษณ์ที่ต่ำของกรุงเทพได้แก่ การปฏิเสธไม่ให้สัมภาษณ์ และบ้านว่าง ส่วนของภาคกลาง คือ บ้านว่าง และบ้านรื้อ

ข) อัตราการสัมภาษณ์สตรี

ประมาณร้อยละ 81 (6,068 ครัวเรือน) ของครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้ทั้งหมดมีสตรีเข้าข่ายอายุ 15-49 ปี อย่างน้อย 1 คน และในจำนวนครัวเรือนที่มีสตรีเข้าข่ายเหล่านี้ สัมภาษณ์สตรีได้ 5,063 ราย (ตาราง 1.2) อัตราการสัมภาษณ์สตรีโดยรวมเท่ากับร้อยละ 84 ซึ่งนับว่าสูงกว่าอัตราการสัมภาษณ์ครัวเรือนมาก การที่อัตราการสัมภาษณ์ได้ของสตรีเข้าข่ายสูงกว่าอัตราการสัมภาษณ์ได้ของครัวเรือน ตัวอย่าง น่าจะมีเหตุผลจากข้อเท็จจริงที่ว่า เมื่อนักสำรวจสามารถขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ครัวเรือนแล้ว มักจะเป็นการง่ายขึ้นที่ได้รับความร่วมมือต่อการสัมภาษณ์บุคคล

อัตราการสัมภาษณ์ได้ของสตรี แปรผันตามภาคน้อยกว่าของอัตราการสัมภาษณ์ได้ของครัวเรือน โดยมีพิสัยจากต่ำสุดร้อยละ 68 (กรุงเทพ) ถึงสูงสุดร้อยละ 93 (ภาคเหนือ) และเหมือนกับเหตุผลของการสัมภาษณ์ครัวเรือนไม่ได้ การสัมภาษณ์สตรีเข้าข่ายไม่ได้เนื่องจากเหตุผล “ไม่อยู่บ้าน” และ “ปฏิเสธการสัมภาษณ์” เป็นหลัก และเป็นสาเหตุสำคัญของอัตราการสัมภาษณ์ได้ที่ต่ำของกรุงเทพ

ผลในตาราง 1.2 แสดงว่าในจำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้ 7,466 ครัวเรือน ร้อยละ 73 (5,475 ครัวเรือน) มีชายเข้าข่ายอย่างน้อย 1 คนสำหรับการสัมภาษณ์บุคคล แต่จำนวนชายเข้าข่ายที่สัมภาษณ์ได้ไม่สามารถนำมาใช้คำนวณอัตราการสัมภาษณ์ชายได้ เนื่องจากเป้าหมายของขนาดตัวอย่างของเพศชาย คือ ประมาณครึ่งหนึ่งของสตรีเข้าข่าย การเลือกตัวอย่างชายเข้าข่ายจากครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้ไม่สามารถใช้วิธีการเลือกอย่างเป็นระบบตามที่ออกแบบไว้แต่เดิม คือ เลือกครัวเรือนเว้นครัวเรือน เหตุผลสำคัญคือผู้เข้าข่ายชายที่ถูกเลือกมักไม่อยู่บ้านเมื่อนักสำรวจเข้าเยี่ยมสัมภาษณ์ และเนื่องจากในทางปฏิบัติมีข้อจำกัดของเวลาที่แต่ละทีมจะทำการสำรวจในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชนอาคารตัวอย่าง เพื่อเอื้อต่อการทำงานและเพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างเพศชายตามเป้าหมายจึงอนุโลมให้หัวหน้าทีมสามารถเลือกครัวเรือนที่มีชายเข้าข่ายทดแทนกรณี que เห็นว่าจำเป็น จากจำนวนตัวอย่างเพศชายที่สัมภาษณ์ได้ 2,925 ราย เป็นจำนวนที่ถูกเลือกทดแทนถึง 1,304 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 45 ของตัวอย่างเพศชายที่สัมภาษณ์ได้ทั้งหมด ร้อยละของตัวอย่างเพศชายที่เป็นการเลือกทดแทนแปรผันตามภาค โดยมีสัดส่วนสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และต่ำที่สุดในภาคกลาง.

ตาราง 1.2: จำนวนครัวเรือนที่มีผู้เข้าข่ายชายและหญิงอย่างน้อย 1 คน และจำนวนผู้เข้าข่ายชายและหญิงที่สัมภาษณ์ได้ จำแนกตามภาค

	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เที่ยงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
จำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้	1,358	1,518	1,359	1,536	1,695	7,466
% ครัวเรือนที่มีสตรี เข้าข่าย 1 คน	80.5 (1,093)	81.7 (1,240)	81.7 (1,110)	77.7 (1,193)	84.5 (1,432)	81.3 (6,068)
% ครัวเรือนที่มีสตรี เข้าข่าย 2+ คน	19.7 (268)	22.1 (335)	28.1 (382)	20.3 (312)	33.6 (569)	25.0 (1,866)
จำนวนสตรีที่สัมภาษณ์ได้	1,019	1,093	932	1,044	975	5,063
อัตราการสัมภาษณ์ได้ ของสตรี	93.2	88.4	84.0	87.7	68.1	83.5
% ครัวเรือนที่มีชายเข้า ข่าย 1 คน	70.7 (960)	73.1 (1,110)	74.5 (1,013)	71.2 (1,094)	76.7 (1,298)	73.3 (5,475)
% ครัวเรือนที่มีชายเข้า ข่าย 2+ คน	15.4 (209)	21.1 (320)	21.1 (287)	16.2 (249)	26.6 (451)	20.3 (1,516)
จำนวนชายที่สัมภาษณ์ได้	581	607	529	669	539	2,925
% สัมภาษณ์ชาย ทดแทน	46.3 (269)	49.2 (298)	37.2 (197)	44.2 (295)	45.6 (245)	44.7 (1,304)

*ผลไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก

ค) เวลาที่ใช้สัมภาษณ์

ข้อมูลในตาราง 1.3 แสดงว่า เวลาเฉลี่ยที่ใช้สัมภาษณ์แบบสอบถามครัวเรือน คือ 5.6 นาที โดยมีความแตกต่างกันตามภาคน้อยมาก สูงที่สุดในภาคเหนือ (6.6 นาที) และต่ำที่สุดในภาคใต้ (5.6 นาที) เวลาเฉลี่ยที่ใช้สัมภาษณ์ชายเข้าข่ายนานกว่าสตรีเข้าข่าย การสัมภาษณ์บุคคลของชาย

และหญิงใช้เวลาเฉลี่ย 42.9 นาที และ 44.6 นาทีต่อคน ตามลำดับ สำหรับการสัมภาษณ์สตรี เวลาเฉลี่ยที่ใช้มีพิสัยตั้งแต่ต่ำสุด 41.9 นาที (ภาคใต้) จนถึงสูงสุด 49.4 นาที (ภาคเหนือ) สำหรับเพศชาย ภาคกลางใช้เวลาเฉลี่ยที่สัมภาษณ์ต่ำที่สุดแต่ไม่ต่างจากภาคใต้และกรุงเทพมหานคร (ประมาณ 41-42 นาที) ส่วนภาคเหนือใช้เวลาสัมภาษณ์สูงที่สุดเช่นกัน (47.2 นาที) การที่ภาคเหนือใช้เวลาการสัมภาษณ์บุคคลทั้งชายและหญิงนานกว่าภาคอื่นๆ เนื่องจากหลายหมู่บ้านตัวอย่างของภาคนี้เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งต้องใช้ล่ามในการช่วยแปลระหว่างการสัมภาษณ์

ตาราง 1.3: เวลาเฉลี่ยที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครัวเรือน ชายและหญิงเข้าข่าย จำแนกตามภาค

แบบสัมภาษณ์	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ครัวเรือน	5.4	5.8	5.7	5.6	5.5	5.6
ส่วนบุคคลหญิง	49.4	46.6	41.8	41.9	43.1	44.6
ส่วนบุคคลชาย	47.2	43.3	40.9	41.5	41.4	42.9

*ผลไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก

ประมาณสามในสี่ (ร้อยละ 74) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชาย เป็นผู้ที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกชายเข้าข่ายเพียง 1 คน และที่เหลือ (ร้อยละ 26) อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกชายเข้าข่ายมากกว่า 1 คน (ตาราง 1.4). สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์หญิงก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71) อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกหญิงเข้าข่ายเพียง 1 คน สัดส่วนที่อยู่ในครัวเรือนที่มีผู้เข้าข่าย 1 คน แปรผันตามภาคเล็กน้อย ทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตัวอย่างที่มากจากครัวเรือนที่มีสมาชิกเข้าข่าย 1 คนน่าจะมีสัดส่วนมากเกินจริงเนื่องจากกระบวนการของการเลือก กล่าวคือ โครงการ ECODDF สัมภาษณ์ชายและหญิงเข้าข่าย 1 คนต่อครัวเรือน ดังนั้นผู้เข้าข่ายที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกเข้าข่าย 1 คนมีโอกาสดูกเลือกเป็นตัวอย่างมากกว่าผู้เข้าข่ายที่อยู่ในครัวเรือนที่มีสมาชิกเข้าข่ายมากกว่า 1 คน และด้วยเหตุผลนี้เช่นกันที่ทำให้มีการนำเอาปัจจัยนี้ร่วมพิจารณาในการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนัก

ตาราง 1.4: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนสมาชิกเข้าข่ายในครัวเรือน จำแนกตามภาค

เพศ/ภาค	จำนวนชายเข้าข่ายในครัวเรือน				จำนวนหญิงเข้าข่ายในครัวเรือน			
	0	1	2+	รวม	0	1	2+	รวม
ชาย	X	73.7	26.2	100	17.1	60.8	22.1	100
เหนือ	X	81.2	18.8	100	15.5	66.6	17.9	100
ต.อ. เชียงเหนือ	X	71.2	28.7	100	12.9	66.1	21.1	100
กลาง	X	74.5	25.5	100	16.3	57.7	26.1	100
ใต้	X	76.3	23.7	100	16.0	62.2	21.7	100
กรุงเทพ	X	64.6	35.1	100	26.0	49.9	24.1	100
หญิง	21.3	58.2	20.5	100	X	71.0	28.9	100
เหนือ	21.7	60.7	17.6	100	X	75.3	24.7	100
ต.อ. เชียงเหนือ	21.0	56.2	22.9	100	X	74.4	25.6	100
กลาง	20.0	57.8	22.2	100	X	67.5	32.5	100
ใต้	20.3	62.0	17.8	100	X	74.2	25.7	100
กรุงเทพ	23.5	54.4	22.2	100	X	62.9	37.1	100

*ผลไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก

ตาราง 1.5 แสดงจำนวนจริงของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงของแบบสอบถามบุคคล จำแนกตามเขตที่อาศัยและภาค เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้การสำรวจนี้จะสัมภาษณ์ชายเข้าข่ายได้ 2,925 ราย และหญิง 5,063 ราย แต่หลังจากได้ตรวจสอบอายุที่ถูกต้องของผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว พบว่า ในผู้ให้สัมภาษณ์หญิงมีผู้ที่มีอายุเกิน 49 ปี หรืออยู่นอกข่าย 4 ราย ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ชายมีผู้ที่มีอายุเกิน 49 ปี หรืออยู่นอกข่าย 3 ราย ดังนั้นจึงเหลือตัวอย่างชายและหญิงอายุ 15-49 ปี สำหรับการวิเคราะห์ที่น่าเสนอในรายงานนี้ 2,922 ราย และ 5,059 รายตามลำดับ

ตาราง 1.5: จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงของแบบสอบถามบุคคล จำแนกตามเขตที่อาศัยและภาค

ภาค	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
เหนือ	156	425	581	263	756	1,019
ค.อ. เชียงเหนือ	140	467	607	272	821	1,093
กลาง	130	399	529	204	728	932
ใต้	147	522	669	235	809	1,044
กรุงเทพ	539	X	539	975	X	975
รวม	1,112	1,813	2,925	1,949	3,114	5,063

*ผลไม่ได้ถ่วงน้ำหนัก

ลักษณะทั่วไปของประชากรตัวอย่างที่ศึกษา

ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานบางประการของประชากรตัวอย่างสะท้อนสถานการณ์ปัจจุบันของประชากรและมีประโยชน์ต่อการประเมินคุณภาพข้อมูลของการสำรวจโครงการ

ประชากรตามอายุและเพศ

ดังกล่าวในส่วนที่แล้ว แบบสอบถามครัวเรือนของโครงการ ECODDF เก็บข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกทุกคนของครัวเรือนตัวอย่าง ตาราง 1.6ก แสดงการกระจายร้อยละของประชากรตามกลุ่มอายุ 5 ปี และเพศ จากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2543 และการสำรวจ ECODDF พ.ศ.2544 และ ตาราง 1.6ข: การกระจายร้อยละของประชากร ตามกลุ่มอายุกว้างๆ 3 กลุ่มและเพศ จากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2543 และ การสำรวจ ECODDF พ.ศ.2544 ผลของข้อมูลจากสองตารางดังกล่าวชี้แนะว่า แม้ว่าการกระจายร้อยละของประชากรชายและหญิงตามอายุจากโครงการ ECODDF จะไม่แน่นอนอย่างสมบูรณ์กับการกระจายร้อยละของประชากรชายและหญิงตามอายุจากสำมะโนปี พ.ศ. 2543 ก็ตาม แต่ข้อมูลจาก ECODDF ก็ให้ผลการกระจายอายุและอายุมัธยฐานของประชากรชายและหญิงที่ใกล้เคียงกับสำมะโนประชากรพอสมควร โดยอายุมัธยฐานของประชากรชายจากสองแหล่งเท่ากันส่วนประชากรหญิงแตกต่างกันเพียง 1 ปี ผลดังกล่าวสนับสนุนการเป็นตัวแทนประชากรของข้อมูลจากการสำรวจโครงการ ECODDF

การเปรียบเทียบองค์ประกอบของประชากรชายและหญิงด้านสถานภาพสมรสระหว่างข้อมูลจากโครงการ ECODDF สัมมะโนประชากร พ.ศ. 2543 (ไม่ได้แสดงตารางข้อมูลหรือ ดูตารางในภาคผนวก) ให้ข้อชี้แนะในทำนองเดียวกัน

ตาราง 1.6ก: การกระจายร้อยละของประชากร ตามกลุ่มอายุ 5 ปี และเพศ จากสัมมะโนประชากร พ.ศ. 2543 และการสำรวจโครงการ ECODDF พ.ศ.2544

กลุ่มอายุ	สัมมะโนประชากร พ.ศ. 2543		ECODDF พ.ศ.2544	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
0-4	7.6	6.9	8.2	7.4
5-9	8.7	7.9	9.1	7.8
10-14	8.8	8.4	9.2	8.4
15-19	9.1	8.6	8.7	8.3
20-24	8.3	8.0	7.6	7.8
25-29	8.5	8.8	7.7	8.0
30-34	8.7	9.2	8.0	9.0
35-39	8.8	9.0	8.7	8.8
40-44	8.0	8.0	7.5	7.9
45-49	6.4	6.4	6.3	6.5
50-54	4.7	4.9	5.3	5.1
55-59	3.7	3.9	4.0	3.7
60-64	3.2	3.4	3.3	3.7
65-69	2.4	2.7	2.5	2.5
70-74	1.6	1.8	1.9	2.2
75-79	0.9	1.1	1.0	1.1
80+	0.7	1.1	1.0	1.6
ไม่ทราบ			0.1	0.2
รวม	100	100	100	100
อายุมัธยฐาน	29.0	30.0	29.0	31.0

ตาราง 1.6ข: การกระจายร้อยละของประชากร ตามกลุ่มอายุต่างๆ 3 กลุ่มและเพศ จากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2543 และ การสำรวจโครงการ ECODDF พ.ศ.2544

กลุ่มอายุ	สำมะโนประชากร พ.ศ. 2543			ECODDF พ.ศ.2544		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
0-14	25.1	23.2	24.1	26.5	23.5	24.9
15-49	57.8	58.0	57.9	54.4	56.3	55.4
50+	17.2	18.9	18.0	19.0	20.0	19.5
ไม่ทราบ	-	-	-	0.1	0.2	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100

องค์ประกอบครัวเรือน

ตาราง 1.7 และตาราง 1.8 เสนอข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของครัวเรือน ได้แก่ เพศของหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละของครัวเรือนที่อยู่คนเดียว และขนาดเฉลี่ยของครัวเรือน เป็นไปตามที่คาดหมาย ครัวเรือนส่วนใหญ่มีผู้ชายเป็นหัวหน้าครัวเรือน มีเพียงน้อยกว่าหนึ่งในสี่ของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นหญิง

สัดส่วนของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นหญิงในเขตเมืองสูงกว่าในเขตชนบท ความแตกต่างในสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นหญิงระหว่างภาคมีน้อย ภาคกลางและกรุงเทพฯ มีสัดส่วนของครัวเรือนที่มีหัวหน้าครัวเรือนเป็นหญิงสูงกว่าภาคอื่นๆอีก 3 ภาค

ขนาดของครัวเรือนสะท้อนความแออัดและสภาพของที่อยู่อาศัยได้ในระดับหนึ่ง ผลในตาราง แสดงว่าขนาดครัวเรือนเฉลี่ยจากการสำรวจโครงการ ECODDF เท่ากับ 3.9 คน ซึ่งเท่ากับขนาดครัวเรือนเฉลี่ยจากสำมะโนประชากร พ.ศ.2543 เขตชนบทมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ยที่ใหญ่กว่าเขตเมืองเล็กน้อย ส่วนหนึ่งเป็นผลของการมีระดับเจริญพันธุ์ที่สูงกว่าของเขตชนบท ขนาดครัวเรือนเฉลี่ยแปรผันตามภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีขนาดครัวเรือนใหญ่ที่สุด (4.1 คน) ส่วนที่เหลืออีก 4 ภาคมีขนาดครัวเรือนเฉลี่ยใกล้เคียงกันมากอยู่ระหว่าง 3.7 คนในภาคเหนือ และ 3.9 ในกรุงเทพฯ

ประมาณร้อยละ 6.4 ของครัวเรือนเป็นครัวเรือนที่อยู่คนเดียว สัดส่วนของครัวเรือนที่อยู่คนเดียวในเขตเมืองสูงกว่าในเขตชนบท และแตกต่างกันระหว่างภาค กรุงเทพฯมีสัดส่วนของครัวเรือนที่อยู่คนเดียวสูงที่สุด ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด

ประมาณร้อยละ 14.3 ของครัวเรือนมีหัวหน้าครัวเรือนที่อยู่คนเดียวเป็นหญิง และมีเพียงร้อยละ 3.9 ที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนชายที่อยู่คนเดียว

ตาราง 1.7: การกระจายร้อยละของครัวเรือน ตามเพศของหัวหน้าครัวเรือน จำแนกตามเขตที่อาศัย และ ภาค

	เพศของหัวหน้าครัวเรือน		
	ชาย	หญิง	รวม
เขตที่อาศัย			
เมือง	73.7	26.3	100
ชนบท	76.6	23.4	100
ภาค			
เหนือ	77.6	22.4	100
ต.อ.เฉียงเหนือ	75.2	24.8	100
กลาง	73.8	26.2	100
ใต้	77.6	22.4	100
กรุงเทพ	74.8	25.2	100
รวม	75.6	24.4	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 1.8: ร้อยละของครัวเรือนที่อยู่คนเดียว และขนาดครัวเรือนเฉลี่ย จำแนกตามภาค

	% ครัวเรือนอยู่คนเดียว			ขนาดครัวเรือนเฉลี่ย		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
เขตที่อาศัย						
เมือง	7.5	18.5	10.4	3.8	3.5	3.7
ชนบท	2.1	11.7	4.3	4.1	3.4	3.9
ภาค						
เหนือ	3.0	12.3	5.1	3.8	3.2	3.7
ต.อ.เฉียงเหนือ	1.9	11.3	4.2	4.3	4.5	4.1
กลาง	7.1	15.0	9.1	3.8	3.8	3.8
ใต้	2.8	16.1	5.8	4.0	3.2	3.8
กรุงเทพ	5.9	22.1	10.0	4.0	3.4	3.9
รวม	3.9	14.3	6.4	4.0	3.5	3.9

ตาราง 1.9 แสดงลักษณะภูมิหลังบางประการของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปี จำแนกตามเขตที่อาศัย พบว่า อายุเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงไม่แตกต่างกันมาก คือเท่ากับ 31.2 ปีและ 31.8 ปีตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ตัวอย่างเพศชายมีสัดส่วนที่อายุ 15-19 ปี สูงกว่า และสัดส่วนที่อายุ 25-29 ปี ถึง 40-44 ปี ต่ำกว่าตัวอย่างเพศหญิง จากจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ชายทั้งหมด 2,922 ราย ร้อยละ 18.4 มีอายุต่ำกว่า 20 ปี เปรียบเทียบกับตัวอย่างเพศหญิงซึ่งมีร้อยละ 14 จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 5,059 ราย กว่าครึ่งหนึ่งของตัวอย่างทั้งชายและหญิงมีอายุมากกว่า 30 ปี ทั้งตัวอย่างเพศชายและหญิง ตัวอย่างในเขตชนบทจะสูงอายุกว่าในเขตเมืองเล็กน้อย

ประมาณร้อยละ 60.2 ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายเปรียบเทียบกับร้อยละ 67.5 ของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงมีสถานภาพสมรส สมรสหรือมีคู่สมรส (ข้อมูลชุดที่ 2 ตาราง 1.9) ประมาณหนึ่งในสามของของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหนึ่งในสี่ของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงเป็นโสด สัดส่วนที่เป็นหม้าย และสัดส่วนที่หย่า/แยกหรือเลิกกับคู่ของเพศหญิงสูงกว่าของเพศชาย ทั้งเพศชายและหญิง สัดส่วนที่เป็นโสดในเขตเมืองสูงกว่าในเขตชนบท

ข้อมูลชุดที่ 3 ของตาราง 1.9 แสดงระดับการศึกษาที่จบในรูปจำนวนปีที่ศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง แยกระหว่างเขตเมืองและชนบท พบว่า เพศชายมีการศึกษาสูงกว่าเพศหญิง

กล่าวคือ จำนวนปีเฉลี่ยที่ศึกษาของเพศชายเท่ากับ 8.4 ปี ของเพศหญิงเท่ากับ 7.7 ปี ประมาณร้อยละ 33.5 ของเพศหญิงเปรียบเทียบกับร้อยละ 25.4 ของเพศชายมีการศึกษาน้อยกว่า 6 ปี แต่สัดส่วนที่มีการศึกษา 16 ปี+ ของชายและหญิงเท่ากัน (ร้อยละ 7.1) ในตัวอย่างทั้งสองเพศ เขตเมืองมีระดับการศึกษาที่สูงกว่าเขตชนบทอย่างชัดเจน

เช่นเดียวกับประชากรทั่วไป ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95-96) ของชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือนับถือศาสนาอิสลาม คริสต์และอื่นๆ

คุณลักษณะเกี่ยวกับเชื้อสาย พบว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งตัวอย่างเพศชายและหญิง รายงานว่ามีเชื้อสายไทยอย่างเดียว ที่เหลือมีเชื้อสายผสมระหว่างไทยกับจีน หรือไทยกับลาวหรืออิสาน หรือ ไทยกับอื่นๆ สังเกตว่าสัดส่วนที่มีเชื้อสายไทยกับจีนในเขตเมืองสูงกว่าในเขตชนบท โดยเฉพาะกรุงเทพฯ สูงที่สุด

การกระจายของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ตามเขตเมืองและชนบท มีแบบแผนเหมือนการกระจายระหว่างเมืองและชนบทของประชากรรวม กล่าวคือผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ประมาณร้อยละ 9-10 อยู่ในกรุงเทพฯ และ อีกร้อยละ 8-9 อยู่ในเขตเมืองอื่นๆ

การกระจายของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ตามภาค ก็เหมือนการกระจายของประชากรตามภาคในสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2543 สำหรับตัวอย่างเพศชาย เกือบหนึ่งในสามของตัวอย่างอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หนึ่งในสี่อยู่ในภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ) ประมาณหนึ่งในสี่อยู่ในภาคเหนือ ที่เหลือร้อยละ 14.6 อยู่ในภาคใต้ และร้อยละ 9.9 อยู่ในกรุงเทพฯ การกระจายตามภาคของตัวอย่างเพศหญิงคล้ายคลึงกับของเพศชาย

ทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงมีพี่น้องโดยเฉลี่ยประมาณ 4 คน (ไม่รวมตนเอง) และผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมีพี่น้องน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

ร้อยละ 59.7 ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและร้อยละ 57.6 ของผู้ให้สัมภาษณ์หญิง มีทั้งบิดาและมารดาที่มีชีวิต ประมาณร้อยละ 12 ทั้งบิดาและมารดาตายแล้ว สัดส่วนที่รายงานว่ามารดาเท่านั้นที่มีชีวิตสูงกว่าสัดส่วนที่รายงานว่าบิดาเท่านั้นที่มีชีวิต ผลดังกล่าวสะท้อนระดับการตายของเพศชายที่สูงกว่าเพศหญิง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 1.9: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปี ตามลักษณะภูมิหลัง
จำแนกตามเขตที่อาศัย

ลักษณะภูมิหลัง	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
อายุ						
15-19	23.8	15.7	18.4	12.4	14.4	13.7
20-24	15.4	12.6	13.5	17.7	10.8	13.2
25-29	17.3	11.4	13.4	17.2	13.6	14.9
30-34	12.2	14.2	13.5	15.9	16.7	16.4
35-39	12.3	16.9	15.3	13.1	16.9	15.6
40-44	11.3	15.0	13.7	14.2	15.0	14.7
45-49	7.8	14.2	12.0	9.5	12.7	11.6
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	29.0	32.3	31.2	31.0	32.3	31.8
สถานภาพสมรส						
โสด	47.8	31.4	37.0	34.1	20.5	25.2
สมรส	49.9	65.6	60.2	56.4	73.4	67.5
หย่าแยกเล็ก	2.4	2.8	2.6	6.1	3.9	4.7
หม้าย	0.0	0.3	0.2	3.4	2.2	2.6
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนปีการศึกษา						
ต่ำกว่า 6 ปี	10.4	33.2	25.4	21.1	40.1	33.5
6-9 ปี	34.2	41.1	38.7	33.0	40.1	37.7
10-15 ปี	41.7	22.1	28.8	31.9	16.4	21.8
16 + ปี	13.7	3.6	7.1	14.0	3.4	7.1
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนปีเฉลี่ย	10.6	7.4	8.4	9.4	6.7	7.7

ตาราง 1.9: (ต่อ)

ภูมิภาค	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ศาสนา						
พุทธ	98.1	93.4	95.0	97.8	94.6	95.7
อิสลาม	1.2	3.8	2.9	1.7	2.8	2.4
อื่นๆ	0.6	2.8	2.1	0.5	2.6	1.9
รวม	100	100	100	100	100	100
เชื้อสาย						
ไทย	54.1	48.7	50.5	48.4	49.0	48.8
ไทยและจีน	17.3	6.2	10.0	18.1	6.3	10.4
ไทยและอื่นๆ	27.2	37.2	33.8	31.3	36.9	34.9
อื่นๆ	1.4	7.9	5.6	2.2	7.9	5.9
รวม	100	100	100	100	100	100
ภาค						
เหนือ	13.2	22.8	19.5	14.1	24.1	20.6
ค.อ.เฉียงเหนือ	16.3	38.2	30.6	18.5	37.0	30.6
กลาง	33.5	21.1	25.4	30.5	22.8	25.5
ใต้	8.2	18.0	14.6	7.3	16.1	13.1
กรุงเทพ	28.8	-	9.9	29.7	-	10.3
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนพี่น้อง						
0 คน	4.6	4.0	4.2	4.7	3.7	4.1
1-3	57.5	44.5	49.0	50.6	43.8	46.2
4-6	26.4	36.0	32.7	31.8	37.1	35.3
7-15	11.4	15.5	14.2	12.8	15.3	14.5
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	3.3	4.0	3.7	3.6	3.9	3.8

ตาราง 1.9: (ต่อ)

ภูมิภาค	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
สถานภาพชีวิตของบิดามารดา						
มีชีวิตทั้งบิดาและมารดา	69.1	54.8	59.7	60.6	56.0	57.6
บิดาเท่านั้น มีชีวิต	4.4	8.7	7.2	6.4	8.5	7.8
มารดาเท่านั้น มีชีวิต	16.6	23.4	21.1	23.0	22.8	22.9
ทั้งบิดาและมารดาตาย	9.9	12.9	11.9	9.9	12.6	11.7
ไม่ทราบ	-	0.1	0.1	0.1	-	0.0
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างถ่วงน้ำหนัก	1,001	1,921	2,922	1,752	3,307	5,059
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	1,112	1,810	2,922	1,949	3,110	5,059

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ภาวะทางเศรษฐกิจ

สถานภาพทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการกำหนดพฤติกรรมต่างๆ ทางประชากร อย่างไรก็ตามมาตรการวัดสถานภาพทางเศรษฐกิจยังนับเป็นเรื่องท้าทายสำหรับนักวิจัยทั้งหลาย เนื่องจากลักษณะที่เป็นหลายมิติของปัจจัยนี้ การขาดข้อมูลที่นำมาวัดและปัญหาความน่าเชื่อถือของข้อมูล โครงการ ECODDF พยายามเก็บข้อมูลที่คาดว่าจะนำไปสร้างดัชนีวัดสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นตัวอย่าง ในบทนี้จึงจะนำเสนอตัวแปรต่างๆ ที่คาดว่าจะสะท้อนถึงภาวะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและของผู้ให้สัมภาษณ์เอง ตลอดจนการประเมินผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัวในทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์

การมีของใช้ต่างๆ ในครัวเรือน

โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนถึงการมีสิ่งของต่างๆ ในครัวเรือน 8 อย่าง ได้แก่ ตู้เย็น ทีวีสี โทรศัพทบ้านหรือมือถือ รถยนต์หรือรถปิกอัพ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า และเครื่องคอมพิวเตอร์ สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ในเขตชนบทจะถามเพิ่มถึงการมีเครื่องมือที่ใช้ทางการเกษตรอีก 3 อย่าง ได้แก่ รถแทรกเตอร์ รถอีแต่น และรถไถนาเดินตาม ทั้งในตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง ข้อมูลในตาราง 2.1 แสดงว่า ชนิดของของใช้ในครัวเรือนที่มีสัดส่วนการรายงานว่ามีน้อยที่สุด คือ เครื่องคอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 8.3 ในตัวอย่างเพศชายและร้อยละ 8.2 ในตัวอย่างเพศหญิง) และมากที่สุด คือ ทีวีสี (ร้อยละ 85.7 ในตัวอย่างเพศชายและร้อยละ 86.9 ในตัวอย่างเพศหญิง)

ส่วนการมีเครื่องมือทางการเกษตรซึ่งถามเฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ในชนบท พบว่า ในทั้งตัวอย่างเพศชายและหญิง ร้อยละที่รายงานว่ามีเครื่องมือการเกษตรแต่ละอย่างที่ถามค่อนข้างต่ำ กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 2 เท่านั้นที่มีรถแทรกเตอร์ หรือ อีแต่น เครื่องมือทางการเกษตรที่พอจะมีบ้างคือ รถไถนาเดินตาม (ร้อยละ 26.9 ในตัวอย่างเพศชายชนบท และร้อยละ 23.4 ในตัวอย่างเพศหญิงชนบท)

ระดับการมีสิ่งของต่างๆ ในครัวเรือนแตกต่างกันมากระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ในเขตเมืองและชนบท ทั้งในตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง ผู้ให้สัมภาษณ์ในเขตชนบทมีร้อยละที่รายงานการมีสิ่งของแต่ละอย่างที่ถามต่ำกว่าผู้ให้สัมภาษณ์ในเขตเมือง ยกเว้น ร้อยละที่มีรถมอเตอร์ไซด์ซึ่งพบว่าเขตชนบทมีมากกว่าเขตเมือง ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะรถมอเตอร์ไซด์มีราคาไม่แพงนักและเป็นยานพาหนะที่สะดวกคล่องแคล่วสำหรับการเดินทางบนถนนในหมู่บ้าน จึงเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในชนบท อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า สัดส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์ในชนบทที่รายงานว่ามีโทรศัพท์ และเครื่องซักผ้ามีไม่น้อย คือ กว่าหนึ่งในห้าของตัวอย่างเพศหญิงรายงานการมีสิ่งของดังกล่าวในครัวเรือน

ตาราง 2.1: ร้อยละที่มีสิ่งของแต่ละอย่างในครัวเรือน ของตัวอย่างเพศชายและหญิง จำแนกตามเขตเมืองและชนบท

สิ่งของในครัวเรือน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ตู้เย็น	79.5	70.8	73.8	85.1	72.1	76.6
ทีวีสี	89.2	83.9	85.7	91.9	84.3	86.9
โทรศัพท์บ้าน/มือถือ	63.6	17.4	33.2	66.2	20.3	36.2
รถยนต์/รถจักรยานยนต์	45.4	22.5	30.3	42.9	22.9	29.8
รถมอเตอร์ไซด์	62.6	76.7	71.2	63.2	71.6	68.7
เครื่องปรับอากาศ	25.4	2.9	10.6	26.6	3.3	11.4
เครื่องซักผ้า	46.0	20.3	29.1	53.2	22.2	32.9
เครื่องคอมพิวเตอร์	20.1	2.2	8.3	18.4	2.7	8.2
จำนวนเฉลี่ยสิ่งของที่มี	4.3	3.0	3.4	4.5	3.0	3.5
รถแทรกเตอร์*	X	1.9	X	X	2.4	X
รถอีแต่น*	X	2.0	X	X	1.8	X
รถไถนาเดินตาม*	X	26.9	X	X	23.4	X
จำนวนเฉลี่ยสิ่งของที่มี	X	3.3	X	X	3.3	X

*ตามเฉพาะในเขตชนบท

การเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

ทรัพย์สินในที่นี้ได้แก่ บ้านและที่ดินของบ้านที่อยู่อาศัย แบบสอบถาม ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ถึงผู้ที่เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินของบ้านที่ผู้ให้สัมภาษณ์อยู่อาศัย (ข้อ 169 และข้อ 168) โดยจัดหมวดคำตอบผู้เป็นเจ้าของเป็น 4 กลุ่มได้แก่ ตนเอง คู่สมรส ตนเองและคู่สมรส และคนอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพ่อแม่ของตนเองหรือของคู่สมรสและญาติอื่น

ข้อมูลในตาราง 2.1ก ถึง ตาราง 2.1ง ชี้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิงไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านหรือที่ดินของบ้านที่อยู่อาศัย ส่วนหนึ่งเนื่องจากผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนไม่น้อยยังมีอายุน้อย (ร้อยละ 31.9 ของเพศชาย และร้อยละ 26.7 ของเพศหญิงมีอายุต่ำกว่า 25 ปี) ยังไม่ได้สมรส (ร้อยละ 37.0 ของเพศชายและร้อยละ 25.2 ของเพศหญิงเป็นโสด) อย่างไรก็ตามพบว่า ในเขตชนบทสัดส่วนที่ผู้ให้สัมภาษณ์และหรือคู่สมรสเป็นเจ้าของบ้านและเจ้าของที่ดินของบ้านที่อยู่อาศัยสูงกว่าในเขตเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่ง เขตเมืองมีสัดส่วนที่บ้านและที่ดินของบ้านอยู่อาศัยมีผู้อื่นเป็นเจ้าของสูงกว่าเขตชนบทมาก

การเป็นเจ้าของบ้านและที่ดินแตกต่างกันระหว่างภาค สัดส่วนที่ผู้ให้สัมภาษณ์และหรือคู่สมรสไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านและที่ดินสูงที่สุดในกรุงเทพ ตามด้วยภาคกลาง ส่วนภาคเหนือ ภาคตะวันออก

เจียงหนือและได้มีส่วนที่ตนเองและหรือคู่สมรสไม่ได้เป็นเจ้าของใกล้เคียงกัน (ในเพศชาย ประมาณร้อยละ 70 สำหรับที่ดิน และร้อยละ 57-58 สำหรับบ้าน ในเพศหญิง ร้อยละ 64-69 สำหรับที่ดิน และร้อยละ 50-55 สำหรับบ้าน)

ตาราง 2.1ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเป็นเจ้าของที่ดินของบ้านที่อยู่ จำแนกตามเขตที่อาศัย

ผู้เป็นเจ้าของที่ดิน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ตนเอง	6.1	16.3	12.8	9.7	16.1	13.8
คู่สมรส	3.0	8.8	6.8	4.6	9.9	8.1
ตนเองและคู่สมรส	2.8	5.5	4.6	3.9	8.2	6.7
คนอื่น	88.0	69.3	75.7	81.6	65.8	71.2
ไม่ทราบ	0.2	0.1	0.2	0.2	0.1	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.1ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเป็นเจ้าของบ้านที่อยู่ จำแนกตามเขตที่อาศัย

ผู้เป็นเจ้าของบ้าน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ตนเอง	8.9	22.3	17.7	10.9	18.3	15.8
คู่สมรส	2.8	5.3	4.4	5.3	9.0	7.7
ตนเองและคู่สมรส	4.6	17.6	13.2	7.2	22.7	17.3
คนอื่น	83.5	54.7	64.6	76.4	49.9	59.1
ไม่ทราบ	0.1	0.1	0.1	0.2	0.0	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.1ค: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเป็นเจ้าของที่ดินของบ้านที่อยู่จำแนกตามภาค

เพศ/ภาค	เจ้าของที่ดิน					
	ตนเอง	คู่สมรส	ตนเอง + คู่สมรส	คนอื่น	ไม่ทราบ	รวม
ชาย						
เหนือ	14.3	8.1	7.5	70.1	-	100
ค.อ. เชียงเหนือ	15.7	9.9	4.7	69.8	-	100
กลาง	8.2	3.3	4.5	83.9	0.1	100
ใต้	17.4	9.0	3.4	69.8	0.4	100
กรุงเทพ	5.5	0.5	0.4	92.9	0.7	100
รวม	12.8	6.8	4.6	75.7	0.2	100
หญิง						
เหนือ	15.6	12.0	8.6	63.7	-	100
ค.อ. เชียงเหนือ	19.5	9.1	7.0	64.4	-	100
กลาง	8.2	5.6	6.4	79.6	0.1	100
ใต้	15.6	8.4	7.1	68.8	0.2	100
กรุงเทพ	5.2	2.9	2.3	89.1	0.5	100
รวม	13.8	8.1	6.7	71.2	0.1	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.1ง: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเป็นเจ้าของบ้านที่อยู่ จำแนกตามภาค

เพศ/ภาค	ผู้เป็นเจ้าของบ้านที่อยู่					รวม
	ตนเอง	คู่สมรส	ตนเอง+คู่สมรส	คนอื่น	ไม่ทราบ	
ชาย						
เหนือ	17.9	7.3	16.5	58.3	-	100
ต.อ. เฉียงเหนือ	22.5	5.2	16.5	55.8	-	100
กลาง	15.8	2.4	8.0	73.7	0.1	100
ใต้	17.2	5.3	19.1	58.4	-	100
กรุงเทพ	8.4	0.4	0.9	89.8	0.5	100
รวม	17.7	4.4	13.2	64.6	0.1	100
หญิง						
เหนือ	16.5	13.7	18.8	51.0	-	100
ต.อ. เฉียงเหนือ	20.8	7.4	21.8	50.0	-	100
กลาง	13.2	5.8	12.3	68.6	0.1	100
ใต้	14.7	6.0	24.5	54.7	0.2	100
กรุงเทพ	7.2	3.6	4.1	84.5	0.7	100
รวม	15.8	7.7	17.3	59.1	0.1	100

ลักษณะและสภาพของที่อยู่อาศัย

ลักษณะและสภาพของบ้านที่อาศัยน่าจะสะท้อนสถานภาพทางเศรษฐกิจได้ในระดับหนึ่ง ที่อยู่อาศัยที่มีลักษณะเป็นเพิงหรือกระท่อม บ้านไทยชนบทยกพื้นสูงน่าจะมีมูลค่าเป็นตัวเงินที่ต่ำกว่า ที่อยู่อาศัยที่เป็นบ้านเดี่ยว ตึกแถว หรือ อพาร์ทเมนต์หรือคอนโดมิเนียม โครงการ ECODDF เก็บข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะและสภาพของบ้านที่อาศัยของผู้ให้สัมภาษณ์ พบว่าทั้งในกลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง แบบของบ้านที่อาศัยคล้ายกัน คือ บ้านเดี่ยว และบ้านไทยชนบท เป็นแบบบ้านที่ผู้ตอบอยู่กันมากที่สุด แบบของบ้านที่อาศัยมีความแตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบท โดยในเขตเมืองมีแนวโน้มจะอาศัยอยู่ตึกแถว ทาวน์เฮาส์หรือบ้านแฝด และอพาร์ทเมนต์หรือคอนโดมิเนียม ขณะที่เขตชนบทบ้านที่อาศัยมักเป็นบ้านเดี่ยว บ้านไทยยกพื้นสูง และกระท่อม (ตาราง 2.2ก)

ตาราง 2.2ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามแบบของบ้านที่อาศัยจำแนกตามเขตที่อาศัย

ลักษณะของตัวบ้าน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
เพิงพักชั่วคราว	1.5	0.7	0.9	2.1	0.8	1.3
กระท่อมชั้นเดียว	1.4	6.3	4.6	1.3	6.2	4.5
บ้านไทยยกพื้น	7.8	39.2	28.4	6.9	36.5	26.3
ห้อง/เรือนแถวไม้	13.5	1.8	5.9	13.9	1.6	5.8
ตึกแถว	23.7	0.9	8.7	20.0	0.8	7.4
อพาร์ทเมนท์/คอนโด	9.8	0.0	3.4	7.3	0.1	2.6
ทาวน์เฮาส์/บ้านแฝด	6.2	0.9	2.7	11.7	1.3	4.9
บ้านเดี่ยว	34.3	49.5	44.3	34.9	52.1	46.2
อื่นๆ	1.6	0.3	0.8	1.6	0.2	0.7
ไม่ทราบ	0.2	0.4	0.4	0.3	0.3	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100

บ้านไทยยกพื้นสูง และกระท่อมเป็นลักษณะตัวบ้านที่อาศัยของผู้ให้สัมภาษณ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเหนือมากกว่าในภาคกลาง ใต้และกรุงเทพฯ ผู้ให้สัมภาษณ์ในภาคใต้มีร้อยละที่รายงานว่าอยู่บ้านเดี่ยวสูงสุด (ประมาณร้อยละ 67.6 ในเพศชายและร้อยละ 67.2 ในเพศหญิง) ร้อยละที่อยู่เรือนแถว ตึกแถว อพาร์ทเมนท์หรือคอนโดมิเนียมพบมากที่สุดที่สุดในกรุงเทพฯ ส่วนร้อยละที่อยู่ทาวน์เฮาส์หรือบ้านแฝด สูงสุดในภาคกลาง (ตาราง 2.2ข)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.2ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามแบบของบ้านที่อาศัยจำแนกตามภาค

ลักษณะของตัวบ้าน	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
เพิงพักชั่วคราว	0.3	1.1	2.0	0.1	0.1	0.9
กระท่อมชั้นเดียว	8.0	4.2	5.7	1.8	0.4	4.6
บ้านไทยยกพื้น	37.9	51.4	12.8	13.4	0.5	28.4
ห้อง/เรือนแถวไม้	3.1	0.8	5.8	4.8	28.6	5.9
ตึกแถว	1.3	1.4	15.5	7.7	30.0	8.7
อพาร์ทเมนท์/คอนโด	0.9	0.2	8.1	1.4	9.0	3.4
ทาวน์เฮาส์/บ้านแฝด	1.9	0.5	5.6	2.1	4.6	2.7
บ้านเดี่ยว	45.4	40.4	43.8	67.6	21.3	44.3
อื่นๆ	0.1	-	0.7	0.6	4.7	0.8
ไม่ทราบ	0.9	-	0.1	0.5	0.7	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
เพิงพักชั่วคราว	1.1	0.8	2.7	0.2	0.6	1.3
กระท่อมชั้นเดียว	7.5	3.3	6.2	2.6	0.3	4.5
บ้านไทยยกพื้น	37.1	45.9	11.2	13.0	0.5	26.3
ห้อง/เรือนแถวไม้	3.3	0.5	6.9	5.7	24.4	5.8
ตึกแถว	1.5	1.8	11.3	6.2	27.8	7.4
อพาร์ทเมนท์/คอนโด	0.6	0.2	4.6	1.3	10.5	2.6
ทาวน์เฮาส์/บ้านแฝด	2.6	1.5	11.8	2.6	5.7	4.9
บ้านเดี่ยว	46.0	45.5	44.8	67.2	25.2	46.2
อื่นๆ	0.3	0.1	0.3	0.8	4.2	0.7
ไม่ทราบ	-	0.3	0.2	0.5	0.8	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.3ก แสดงการกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามสภาพของบ้านที่อาศัยจำแนกตามเขตเมืองและชนบท ทั้งกลุ่มตัวอย่างเพศชายและหญิงพบผลที่ใกล้เคียงกัน คือ ส่วนใหญ่อยู่ในบ้านที่มีสภาพปานกลางถึงดีมาก กล่าวคือ ร้อยละ 41.6 ของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงรายงานว่าสภาพบ้านดีมากหรือแข็งแรง ร้อยละ 43.0 อยู่ในบ้านที่มีสภาพปานกลาง และร้อยละ 11.8 มีที่อยู่ที่ไม่ค่อยดีหรือทรุดโทรม ผู้ให้สัมภาษณ์ในเขตเมืองมีสัดส่วนที่อาศัยอยู่ในบ้านสภาพดีมากสูงกว่า แต่สัดส่วนที่บ้านอยู่อาศัยสภาพปานกลางและไม่ค่อยดีต่ำกว่าในเขตชนบท สภาพบ้านที่อาศัยมีความแตกต่างกันตามภาค (ตาราง 2.3ข) ร้อยละที่ผู้สัมภาษณ์ไม่เห็นบ้านผู้ตอบสูงที่สุดในภาคใต้ คือ ร้อยละ 5.9 เนื่องจากลักษณะอาชีพของคนภาคใต้ซึ่งทำสวนยาง จะออกจากบ้านแต่เช้า ทำให้ผู้สัมภาษณ์ต้องตามไปสัมภาษณ์ถึงที่ทำงาน ร้อยละที่อยู่บ้านสภาพดีมากสูงที่สุดในภาคกลาง ส่วนร้อยละที่อยู่บ้านสภาพไม่ค่อยดีหรือทรุดโทรมสูงที่สุดในกรุงเทพฯเนื่องจากชุมชนอาคารตัวอย่างในกรุงเทพฯมีสัดส่วนของผู้ที่อยู่ในเขตสลัมมากกว่าเขตเมืองอื่น

ตาราง 2.3ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามสภาพทั่วไปของบ้านที่อยู่อาศัยจำแนกตามเขตที่อาศัย

สภาพของบ้านที่อยู่	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ดีมากหรือแข็งแรง	46.9	35.7	39.5	52.3	36.0	41.6
ปานกลาง(บางส่วนแข็งแรงบางส่วนทรุดโทรม)	41.9	47.6	45.6	35.6	47.0	43.0
ไม่ค่อยดีหรือทรุดโทรม	8.7	12.4	11.2	9.9	12.9	11.8
ไม่เห็นตัวบ้าน	1.5	3.6	2.9	1.2	3.6	2.8
อื่นๆ	-	-	-	-	0.0	0.0
ไม่ทราบ	0.9	0.7	0.8	1.0	0.5	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.3ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามสภาพทั่วไปของบ้านที่อยู่อาศัย
จำแนกตามภาค

สภาพของบ้านที่อยู่	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
ดีมากหรือแข็งแรง	38.5	40.5	46.2	36.5	25.9	39.5
ปานกลาง(บางส่วนแข็งแรงบางส่วนทรุดโทรม)	46.4	48.1	38.4	45.6	54.7	45.6
ไม่ค่อยดีหรือทรุดโทรม	13.4	8.5	11.6	10.6	14.7	11.2
ไม่เห็นตัวบ้าน	0.7	2.6	3.3	6.1	2.7	2.9
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-
ไม่ทราบ	0.9	0.3	0.6	1.2	2.0	0.8
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
ดีมากหรือแข็งแรง	44.2	37.0	51.1	37.5	32.1	41.6
ปานกลาง(บางส่วนแข็งแรงบางส่วนทรุดโทรม)	43.1	46.3	37.4	42.9	47.1	43.0
ไม่ค่อยดีหรือทรุดโทรม	11.4	13.5	8.2	11.9	16.5	11.8
ไม่เห็นตัวบ้าน	1.4	2.5	2.7	5.9	2.7	2.8
อื่นๆ	-	-	-	0.2	-	0.0
ไม่ทราบ	-	0.6	0.6	1.7	1.6	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100

การทำงานเชิงเศรษฐกิจ

การทำงานหรือมีส่วนร่วมในแรงงานเป็นที่มาของรายได้ที่จะส่งผลกระทบต่อภาวะทางเศรษฐกิจของบุคคลหรือครัวเรือน “ผู้มีงานทำ” หมายถึง บุคคลที่อายุ 13 ปีขึ้นไป ซึ่งในสัปดาห์แห่งการสำรวจได้ทำงานอย่างน้อย 1 ชั่วโมงโดยได้รับผลตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งของ หรือ ไม่ได้ทำงานแต่หยุดงานชั่วคราวเพราะรอดูการเกษตร หรือหยุดพักก่อนหรือเจ็บป่วยหรือเหตุผลอื่น

เนื่องจากประชากรวัยแรงงานของประเทศไทยส่วนใหญ่ทำงานอยู่ในภาคเกษตรซึ่งมักมีช่วงการรอดูการเกษตร และช่วงเวลาส่วนใหญ่ของการเก็บข้อมูลในโครงการ ECODDF อยู่ระหว่าง

เดือนมีนาคม กับเดือนพฤษภาคมอันเป็นช่วงการรอตดูการเกษตรของแรงงานที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม การวัดระดับการมีงานทำของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงจึงวัดด้วยสองมาตรการได้แก่การมีงานทำในช่วงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจ และการมีงานทำในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ

ตาราง 2.4ก แสดงระดับการมีงานทำในรอบสัปดาห์ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปี จำแนกตามอายุและเขตที่อาศัย พบว่า โดยรวม เพศชายมีอัตราการทำงานสูงกว่าเพศหญิง ในเพศชาย อัตราการทำงานเพิ่มจากระดับต่ำสุดในกลุ่มอายุ 15-19 ปี และเพิ่มขึ้นตามอายุจนถึงระดับสูงสุดในกลุ่มอายุ 25-29 ปี (ร้อยละ 87.5) จากนั้นลดลงเล็กน้อยแต่ก็อยู่ในระดับร้อยละ 85-86 อัตราการทำงานในรอบสัปดาห์โดยรวมของชายในเขตเมืองต่ำกว่าชายในเขตชนบทเล็กน้อยเนื่องจากระดับการทำงานที่ต่ำกว่าของชายกลุ่มอายุ 15-24 ปีในเขตเมืองซึ่งเป็นช่วงอายุที่ยังอยู่ในวัยเรียน สำหรับผู้ที่อยู่ในเมือง ขณะที่ในเขตชนบทอายุที่เข้าอยู่ตลาดแรงงานมักต่ำกว่า สำหรับตัวอย่างเพศหญิง อัตราการทำงานในรอบสัปดาห์เพิ่มตามอายุเช่นกัน แต่มีการขึ้นๆลงๆของอัตราการทำงานระหว่างกลุ่มอายุต่างๆในวัยเจริญพันธุ์มากกว่า และอัตราการทำงานในรอบสัปดาห์ของหญิงในเขตเมืองสูงกว่าหญิงในเขตชนบทในทุกกลุ่มอายุ

ตาราง 2.4ก: ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามเขตที่อาศัย

อายุ	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
15-19	33.5	44.3	39.5	31.4	29.5	30.0
20-24	66.2	68.2	67.4	58.9	48.4	53.2
25-29	90.8	84.9	87.5	87.0	65.7	74.2
30-34	96.6	81.7	86.3	79.3	66.9	71.1
35-39	91.1	83.9	85.9	75.5	70.6	72.1
40-44	90.5	82.4	84.7	84.8	75.4	78.6
45-49	85.4	86.4	86.2	70.7	61.5	64.1
รวม	73.7	75.7	75.0	70.5	60.6	64.2

สัดส่วนที่ทำงานในช่วงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจแปรผันตามภาค (ตาราง 2.4ข) ทั้งในเพศชายและเพศหญิง สัดส่วนที่ทำงานในช่วงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจสูงที่สุดในภาคกลาง (ร้อยละ 80.0 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 71.9 สำหรับเพศหญิง) และต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียง

เหนือ (ร้อยละ 67.6 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 53.0 สำหรับเพศหญิง) ในทุกภาค ระดับการมีงานทำเพิ่มตามอายุ จาก กลุ่มอายุ 15-19 ปี จนถึงกลุ่มอายุ 30-39 ปี แล้วจึงค่อยๆ ลดลงในช่วงอายุ 40-49 ปี

ตาราง 2.4ข: ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามภาค

อายุและเพศ	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
15-19	26.1	45.0	47.4	27.3	33.2	39.5
20-24	67.7	57.2	82.4	66.6	58.8	67.4
25-29	84.3	72.9	94.7	95.6	91.2	87.5
30-34	90.4	76.2	90.2	90.7	92.6	86.3
35-39	92.0	77.5	87.1	89.4	95.6	85.9
40-44	90.9	71.2	93.4	88.3	96.9	84.7
45-49	82.1	80.6	87.1	98.8	95.2	86.2
รวม	78.0	67.6	80.0	78.4	74.2	75.0
หญิง						
15-19	25.0	39.3	26.5	13.4	42.6	30.0
20-24	54.2	36.3	64.9	56.3	54.2	53.2
25-29	77.5	56.4	90.6	70.9	79.9	74.2
30-34	77.7	54.8	82.2	75.4	79.3	71.1
35-39	82.2	57.5	74.5	78.1	77.8	72.1
40-44	78.5	68.0	88.1	88.6	75.2	78.6
45-49	69.9	51.4	68.1	77.2	64.0	64.1
รวม	68.1	53.0	71.9	66.1	66.6	64.2

ถ้าวัดอัตราการทำงานด้วยสัดส่วนที่ทำงานในรอบหนึ่งปีก่อนการสำรวจ พบว่า ระดับการมีงานทำเพิ่มขึ้นจากสัดส่วนที่ทำงานในรอบหนึ่งสัปดาห์ก่อนการสำรวจ (ตาราง 2.5ก และ ตาราง 2.5ข) ในประชากรตัวอย่างทั้งเพศชายและหญิงส่วนใหญ่ทำงาน อัตราการทำงานในรอบปีสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 93.5 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 88.2 สำหรับเพศหญิง) และต่ำสุดใน

กรุงเทพ (ร้อยละ 81.7 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 76.6 สำหรับเพศหญิง) ผู้ที่อยู่ในเขตชนบทมีอัตราการการทำงานในรอบปีสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง ความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทน่าจะเป็นผลสืบเนื่องของวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งกระทบเขตเมืองมากกว่า (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนการว่างงาน) ทำให้มีแรงงานส่วนหนึ่งจากเขตเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพอาจต้องย้ายกลับเขตชนบท

ตาราง 2.5ก: ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงจำแนกตามภาค

อายุและเพศ	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
15-19	33.3	72.7	53.2	38.1	46.0	54.0
20-24	71.8	94.5	86.7	82.8	70.4	83.4
25-29	93.9	98.1	97.4	99.1	96.6	96.9
30-34	100.0	100.0	99.3	99.1	97.3	99.4
35-39	99.2	100.0	97.5	98.3	100.0	99.0
40-44	100.0	97.8	98.0	96.3	99.2	98.2
45-49	96.7	100.0	92.2	99.4	99.0	97.8
รวม	86.8	93.5	86.8	86.3	81.7	88.1
หญิง						
15-19	30.0	60.8	43.2	23.5	56.8	44.6
20-24	64.5	81.8	71.9	68.5	64.8	71.7
25-29	89.0	90.4	95.3	82.3	92.8	90.9
30-34	87.7	94.0	91.2	87.9	88.4	90.9
35-39	93.6	93.6	88.7	89.8	83.3	91.7
40-44	92.2	94.6	93.5	94.2	81.4	92.7
45-49	86.7	97.1	84.3	86.5	71.1	88.2
รวม	79.5	88.2	81.8	76.4	76.6	82.0

ตาราง 2.5: ร้อยละที่ทำงาน (ในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ) ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงจำแนกตามเขตที่อาศัย

อายุ	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
15-19	45.0	61.2	54.0	43.0	45.4	44.6
20-24	76.4	87.9	83.4	67.7	75.2	71.7
25-29	95.6	98.0	96.9	94.0	88.8	90.9
30-34	99.3	99.5	99.4	89.1	91.8	90.9
35-39	97.7	99.4	99.0	89.4	91.8	91.1
40-44	98.7	98.1	98.2	90.8	93.7	92.7
45-49	93.4	99.1	97.8	83.4	90.1	88.2
รวม	81.5	91.6	88.1	80.2	83.0	82.0

สถานภาพการทำงาน

ข้อมูลในตาราง 2.6ก แสดงว่า ผู้ที่ทำงานส่วนใหญ่ทำงานของตนเองหรือของครอบครัว กล่าวคือ ในเพศชาย ร้อยละ 32.4 ทำงานที่เป็นของตนเองหรือคู่สมรส อีกร้อยละ 19.4 ทำงานของครอบครัว ส่วนในเพศหญิง ร้อยละ 39.2 ทำงานที่เป็นของตนเองหรือคู่สมรส และร้อยละ 20.8 ทำงานของครอบครัว เพศชายมีสัดส่วนที่ทำงานเป็นลูกจ้างเอกชนและรัฐสูงกว่าเพศหญิง ทั้งในตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง เขตเมืองมีสัดส่วนที่ทำงานเป็นของตนเองหรือครอบครัวต่ำกว่า แต่มีสัดส่วนที่ทำงานเป็นลูกจ้างเอกชนหรือรัฐสูงกว่าในเขตชนบท ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะงานอาชีพของประชากรในสองเขต กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในชนบทมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตนเองและครอบครัว ส่วนผู้ที่อยู่ในเมืองมักเป็นลูกจ้างของเอกชนหรือรัฐ

สัดส่วนของผู้ที่ทำงานในภาครัฐแตกต่างกันระหว่างภาค ทั้งในเพศชายและเพศหญิง ภาคเหนือมีสัดส่วนของผู้ที่ทำงานในภาครัฐสูงที่สุด และต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตาราง 2.6ข)

ตาราง 2.6ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามสถานภาพการทำงานของงานสุดท้าย จำแนกตามเขตที่อาศัย

สถานภาพการทำงาน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
เป็นของตนเอง/คู่สมรส	22.2	37.1	32.4	26.8	45.15	39.2
เป็นของครอบครัว	14.7	21.5	19.4	15.5	23.5	20.8
เอกชน ลูกจ้างน้อยกว่า 10 คน	15.0	16.4	16.0	13.3	10.5	11.4
เอกชน ลูกจ้าง 10+ คน	31.1	16.8	21.3	32.4	15.7	21.4
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16.9	8.2	10.9	11.9	4.8	7.2
ไม่ทราบ	0.1	-	-	-	-	-
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.6ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามสถานภาพการทำงานของงานสุดท้าย จำแนกตามภาค

สถานภาพการทำงาน	ภาค				
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ
ชาย					
เป็นของตนเอง/คู่สมรส	31.1	36.2	27.6	40.0	22.6
เป็นของครอบครัว	23.9	22.9	16.3	15.4	11.6
เอกชน ลูกจ้างน้อยกว่า 10 คน	15.1	16.0	13.9	21.1	15.1
เอกชน ลูกจ้าง 10+ คน	13.8	16.3	31.7	11.4	42.8
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	16.1	8.6	10.6	12.1	10.9
ไม่ทราบ	-	-	-	-	0.3
รวม	100	100	100	100	100
หญิง					
เป็นของตนเอง/คู่สมรส	39.2	50.0	27.4	46.6	24.0
เป็นของครอบครัว	26.4	27.3	14.4	14.2	12.2
เอกชน ลูกจ้างน้อยกว่า 10 คน	11.9	7.7	12.2	15.2	16.2
เอกชน ลูกจ้าง 10+ คน	12.1	10.2	39.0	14.4	41.0
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	10.4	4.8	6.9	9.5	6.6
ไม่ทราบ	-	-	-	-	0.1
รวม	100	100	100	100	100

สถานที่ทำงาน

สถานที่ทำงานอาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมด้านต่างๆของบุคคล เช่น ทัศนคติต่างๆเกี่ยวข้องกับชายและหญิงน่าจะแตกต่างกันระหว่างผู้ที่ทำงานในบ้านและนอกบ้าน สตรีที่ทำงานอยู่ที่บ้าน อาจมีความรู้เกี่ยวกับการอนามัยน้อยกว่า แต่มีสัดส่วนที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาสูงกว่าและยาวนานกว่าสตรีที่ทำงานนอกบ้าน เนื่องจากการทำงานในบ้านเอื้อต่อการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ข้อมูลในตาราง 2.7ก แสดงว่าผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงส่วนใหญ่ทำงานที่บ้านหรือในหมู่บ้าน/ละแวกบ้าน มีส่วนน้อยที่ทำงานนอกจังหวัดที่อยู่อาศัยโดยร้อยละ 13.7 และ ร้อยละ 49.6

ของเพศชายทำงานที่บ้าน และในหมู่บ้าน/ละแวกบ้าน ตามลำดับ ส่วนเพศหญิงมีร้อยละ 22.3 ทำงานในบ้าน และ ร้อยละ 48.8 ทำงานในหมู่บ้าน/ละแวกบ้าน ทั้งในเพศชายและเพศหญิง ผู้ที่อยู่เขตเมืองมีร้อยละที่ทำงานในบ้านที่อาศัยอยู่สูงกว่า แต่มีร้อยละที่ทำงานในหมู่บ้าน/ละแวกบ้านต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท ความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทในเรื่องสถานที่ทำงานน่าจะเกี่ยวข้องกับลักษณะอาชีพที่ประกอบของประชากรในสองเขตที่อยู่อาศัย กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมักประกอบอาชีพค้าขายซึ่งอาจใช้ที่อยู่อาศัยเป็นสถานประกอบการค้าด้วย ส่วนผู้ที่อยู่ในชนบทมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งมักใช้ที่ดินใกล้บริเวณบ้านหรืออยู่ในหมู่บ้าน เป็นที่น่าสังเกตว่าในกรุงเทพฯ มีผู้ใช้บ้านเป็นสถานที่ประกอบการสูงถึง ร้อยละ 30.6 ในเพศชาย และร้อยละ 36.8 ในเพศหญิง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่ประกอบอาชีพที่บ้านต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 9.2 ในเพศชาย และร้อยละ 17.0 ในเพศหญิง (ตาราง 2.7ข)

ตาราง 2.7ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบปีที่ผ่านมา ตามสถานที่ทำงานของงานสุดท้ายจำแนกตามเขตที่อาศัย

สถานที่ทำงาน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ที่บ้าน	21.9	9.9	13.7	28.6	19.1	22.3
ในหมู่บ้าน/ละแวกบ้าน	38.7	54.6	49.6	37.5	54.6	48.8
ในจังหวัด	29.5	28.0	28.4	27.6	20.9	23.2
นอกจังหวัด	9.6	7.3	8.0	5.9	5.3	5.5
ไม่ทราบ	0.3	0.3	0.3	3	0.2	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.7: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในรอบปีที่ผ่านมา ตามสถานที่ทำงานของงานสุดท้ายจำแนกตามภาค

เพศและภาค	สถานที่ทำงาน					รวม
	ที่บ้าน	ในหมู่บ้าน/ ชุมชน	ในจังหวัด	นอกจังหวัด	ไม่ ทราบ	
ชาย						
เหนือ	10.4	55.7	30.9	2.5	0.5	100
ต.อ. เหนือเหนือ	9.2	58.9	19.4	12.1	0.4	100
กลาง	15.0	40.1	34.7	10.1	-	100
ใต้	15.2	46.9	33.6	4.2	0.1	100
กรุงเทพ	30.6	32.8	30.5	5.3	0.8	100
หญิง						
เหนือ	19.9	57.9	19.8	2.1	0.3	100
ต.อ. เหนือเหนือ	17.0	59.1	17.8	6.0	0.2	100
กลาง	23.7	40.7	26.9	8.3	0.4	100
ใต้	26.4	39.4	30.5	3.6	-	100
กรุงเทพ	36.8	27.9	29.3	5.9	0.2	100

จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวัน และจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ที่ทำงานจริง

โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจเกี่ยวกับจำนวนชั่วโมงโดยเฉลี่ยที่ทำงานต่อวัน และจำนวนวันโดยเฉลี่ยที่ทำงานต่อสัปดาห์ (ข้อ 138ก และข้อ 138ข) โดยรวมผู้ที่ทำงานในประเทศไทยทั้งเพศชายและเพศหญิง ทำงานประมาณ 8 ชั่วโมงต่อวัน (ตาราง 2.8ก) โดยผู้ที่อยู่ในเขตเมืองมีจำนวนชั่วโมงทำงานเฉลี่ยต่อวันสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบทเพียงเล็กน้อย จำนวนชั่วโมงเฉลี่ยที่ทำงานต่อวันแตกต่างกันระหว่างภาค (ตาราง 2.8ข) ทั้งในเพศชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯมีจำนวนชั่วโมงเฉลี่ยที่ทำงานต่อวันสูงที่สุด 8.8 ชั่วโมงสำหรับเพศชายและ 9.1 ชั่วโมงสำหรับเพศหญิง และภาคใต้ต่ำที่สุด คือ 7.4 ชั่วโมงเท่ากันทั้งชายและหญิง

ตาราง 2.8ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงานต่อวัน จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนชั่วโมง ที่ทำงานต่อวัน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ต่ำกว่า 4 ชั่วโมง	5.0	7.3	6.6	5.9	8.9	7.9
5-8 ชั่วโมง	59.0	57.7	58.1	54.4	52.0	52.8
9-12 ชั่วโมง	27.8	30.6	29.7	28.6	33.5	31.8
13-24 ชั่วโมง	6.0	3.2	4.0	9.3	4.0	5.8
ไม่แน่นอน	1.1	0.5	0.7	0.6	0.2	0.4
ไม่ทราบ	1.2	0.7	0.9	1.2	1.4	1.3
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนชั่วโมงเฉลี่ย	8.6	8.1	8.2	8.7	8.1	8.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.8ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงที่ทำงานต่อวัน จำแนกตามภาค

เพศ/ภาค	จำนวนชั่วโมงทำงาน/วัน							เฉลี่ย
	< 4 ชั่วโมง	5-8	9-12	13-24	ไม่แน่นอน	ไม่ทราบ	รวม	
ชาย								
เหนือ	1.4	58.2	36.0	2.3	0.5	1.6	100	8.5
ต.อ. เชียงเหนือ	6.2	57.9	31.6	4.1	0.1	0.1	100	8.3
กลาง	7.2	61.8	24.7	5.4	0.3	0.6	100	8.3
ใต้	15.4	54.6	23.9	2.8	1.9	1.4	100	7.4
กรุงเทพ	3.7	54.4	32.5	5.9	1.9	1.7	100	8.8
หญิง								
เหนือ	3.8	56.0	35.3	3.7	-	1.3	100	8.4
ต.อ. เชียงเหนือ	9.8	50.1	33.7	5.4	0.0	0.9	100	8.2
กลาง	5.1	55.6	31.6	6.8	0.3	0.6	100	8.6
ใต้	17.9	50.4	23.4	4.5	0.6	3.2	100	7.4
กรุงเทพ	4.1	51.3	29.8	10.8	2.0	2.0	100	9.1

ในเรื่องจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ พบว่า ทั้งเพศชายและหญิง ทำงานโดยเฉลี่ยประมาณ 6 วันต่อสัปดาห์ และเกือบไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท หรือระหว่างภาค (ตาราง 2.9ก และตาราง 2.9ข) อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีสัดส่วนที่มีจำนวนวันทำงานไม่แน่นอนสูงที่สุด คือร้อยละ 9.3 สำหรับเพศชายและร้อยละ 10.5 สำหรับเพศหญิง ส่วนผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่ทำงานทุกวันสูงที่สุด คือ ร้อยละ 59.4 สำหรับเพศชายและร้อยละ 69.6 สำหรับเพศหญิง

ตาราง 2.9ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันที่ทำงานต่อสัปดาห์ จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนวันที่ทำงาน/ สัปดาห์	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
< 3 วัน	3.2	8.8	7.0	2.6	7.2	5.6
4-6 วัน	54.4	33.6	40.2	52.4	29.4	37.2
ทุกวัน	35.7	52.0	46.8	37.9	56.3	50.0
ไม่แน่นอน	5.5	4.9	5.1	5.8	5.8	5.8
ไม่ทราบ	1.2	0.8	0.9	1.2	1.3	1.3
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	5.9	6.0	6.0	6.0	6.1	6.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.9ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันที่ทำงานต่อสัปดาห์ จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนวันทำงาน/ สัปดาห์	ภาค					
	เหนือ	ตอเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
< 3 วัน	2.7	12.2	4.2	9.3	2.2	7.0
4-6 วัน	42.1	23.8	48.0	45.8	64.6	40.2
ทุกวัน	47.6	59.4	43.5	38.7	22.0	46.8
ไม่แน่นอน	6.1	4.4	3.7	4.7	9.3	5.1
ไม่ทราบ	1.6	0.2	0.6	1.5	1.9	0.9
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	6.1	6.0	6.0	5.7	5.9	6.0
หญิง						
< 3 วัน	4.4	7.1	4.5	8.4	2.8	5.6
4-6 วัน	36.4	16.4	52.0	43.5	62.8	37.2
ทุกวัน	51.0	69.6	39.3	40.7	21.6	50.0
ไม่แน่นอน	7.0	6.0	3.6	4.4	10.5	5.8
ไม่ทราบ	1.3	0.9	0.6	3.0	2.4	1.3
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	6.1	6.3	6.0	5.7	5.8	6.1

จำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันและจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ที่อยากทำงาน

แบบสอบถามข้อ 142 และ ข้อ 143 ของโครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่ทำงานในปีที่ผ่านมาว่า “ถ้าท่านสามารถเลือกจำนวนชั่วโมงที่ทำงานได้ ท่านอยากทำงานวันละกี่ชั่วโมง” และ “ถ้าท่านสามารถเลือกจำนวนวันที่ทำงานได้ ท่านอยากทำงานสัปดาห์ละกี่วัน” เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าจำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันที่ผู้ให้สัมภาษณ์อยากทำถ้าสามารถเลือกได้ ต่ำกว่าจำนวนชั่วโมงทำงานที่แท้จริงประมาณ 1 ชั่วโมง (ตาราง 2.10ก เปรียบเทียบกับตาราง 2.8ก) ทั้งในเพศชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในเขตเมืองรายงานจำนวนชั่วโมงทำงานที่อยากทำสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท และเช่นเดียวกับจำนวนชั่วโมงทำงานที่แท้จริง จำนวนชั่วโมงทำงานที่อยากทำแตกต่างกันเล็กน้อยระหว่างภาคต่างๆ (ตาราง

2.10ข) ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพมหานครต้องการชั่วโมงทำงานสูงสุด (7.9 ชั่วโมงสำหรับเพศชายและ 8.2 ชั่วโมงสำหรับเพศหญิง) ส่วนภาคใต้ต่ำที่สุด (6.7 ชั่วโมงสำหรับเพศชายและ 6.9 ชั่วโมงสำหรับเพศหญิง)

เช่นเดียวกับจำนวนชั่วโมงที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) ซึ่งพบว่าต่ำกว่าจำนวนชั่วโมงทำงานจริง ข้อมูลในตาราง 2.11ก และ 2.11ข แสดงว่า ทั้งในเพศชายและหญิง (ถ้าเลือกได้) ต้องการจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ที่ต่ำกว่าจำนวนวันทำงานจริงต่อสัปดาห์อยู่ประมาณ 1 วัน โดยเกือบไม่มีความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบท หรือระหว่างภาค ผลดังกล่าวชี้แนะว่าแรงงานไทยต้องการลดทั้งจำนวนชั่วโมงและจำนวนวันทำงานอาจเนื่องจากต้องการเวลาสำหรับไปทำกิจกรรมอื่นหรือเพราะอาจรู้สึกว่าตนเองทำงานหนักเกินไป

ตาราง 2.10ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์ที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนชั่วโมงทำงาน/ สัปดาห์ที่อยากทำ	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
< 4 ชั่วโมง	7.1	11.4	10.0	6.7	15.8	12.7
5-8 ชั่วโมง	73.6	72.9	73.1	72.9	66.2	68.4
9-12 ชั่วโมง	15.5	14.4	14.8	16.2	16.2	16.2
13-24 ชั่วโมง	3.5	1.1	1.9	3.8	1.5	2.3
ไม่แน่นอน	0.1	0.0	0.1	-	0.0	0.0
ไม่ทราบ	0.1	0.1	0.1	0.4	0.2	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	7.9	7.2	7.4	7.9	7.1	7.3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.10ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนชั่วโมงทำงานต่อวันที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามภาค

จำนวนชั่วโมงทำงาน ที่อยากทำ/วัน	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
< 4 ชั่วโมง	5.6	11.7	7.9	18.9	5.6	10.0
5-8	76.5	72.7	75.3	66.3	72.4	73.1
9-12	17.3	13.4	14.2	13.3	18.4	14.8
13-24	0.3	2.2	2.7	1.2	3.0	1.9
ไม่แน่นอน	-	-	-	0.1	0.4	0.1
ไม่ทราบ	0.3	-	-	0.2	0.3	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	7.6	7.2	7.8	6.7	7.9	7.4
หญิง						
< 4 ชั่วโมง	7.6	19.8	8.0	17.8	5.1	12.7
5-8	74.4	62.5	72.5	64.3	70.9	68.4
9-12	17.2	15.3	16.0	15.7	18.2	16.2
13-24	0.6	2.2	3.1	1.6	5.1	2.3
ไม่แน่นอน	-	-	-	0.2	-	0.0
ไม่ทราบ	0.1	0.2	0.4	0.4	0.7	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	7.4	6.9	7.7	6.9	8.2	7.3

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.11ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนวันทำงาน ที่อยากทำ/สัปดาห์	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
<3 วัน	3.8	4.6	4.4	2.9	6.8	5.5
4-6 วัน	78.5	67.0	70.6	73.1	54.4	60.7
ทุกวัน	0.3	1.0	0.8	1.0	0.9	0.9
ไม่แน่นอน	17.3	27.3	24.2	22.8	37.7	32.7
ไม่ทราบ	0.1	0.0	0.1	0.2	0.2	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	5.2	5.1	5.1	5.2	4.9	5.0

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.11ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ทำงานในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ ตามจำนวนวันทำงานต่อสัปดาห์ที่อยากทำ (ถ้าเลือกได้) จำแนกตามภาค

จำนวนวันทำงานที่ อยากทำ/สัปดาห์	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
< 3 วัน	2.3	5.5	3.7	6.4	3.1	4.4
4-6 วัน	74.9	62.2	76.1	66.7	83.2	70.6
ทุกวัน	2.4	0.2	0.8	-	0.5	0.8
ไม่แน่นอน	20.1	32.1	19.4	26.9	13.1	24.2
ไม่ทราบ	0.3	-	-	-	0.2	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	5.3	5.0	5.2	5.0	5.3	5.1
หญิง						
< 3 วัน	4.6	8.0	4.8	3.8	2.9	5.5
4-6 วัน	64.4	49.0	65.7	59.2	82.0	60.7
ทุกวัน	2.2	1.0	0.3	0.1	0.7	0.9
ไม่แน่นอน	28.5	41.8	29.0	36.8	14.2	32.7
ไม่ทราบ	0.2	0.3	0.2	0.1	0.3	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	5.1	4.8	5.1	5.0	5.3	5.0

การว่างงาน

ผู้ว่างงาน หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำงานในรอบสัปดาห์ก่อนการสำรวจ หรือไม่ได้อยู่ระหว่างลาหยุดพักผ่อน หรือรอฤดูกาลเกษตรและพร้อมจะทำงาน พบว่า โดยรวม อัตราการว่างงานของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย (ร้อยละ 6.9 กับ ร้อยละ 4.9 ตามลำดับ) ทั้งในเพศชายและหญิง อัตราการว่างงานในเขตเมืองสูงกว่าในเขตชนบท โดยเฉพาะในเพศชายสัดส่วนที่ว่างงานในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบทมาก (ตาราง 2.12ก) ผลดังกล่าวเป็นไปตามความคาดหมายที่ว่าประชากรในเขตเมืองน่าจะได้รับการผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจมากกว่าในชนบท อัตราการว่างงานมีความแตกต่างกันระหว่างภาค (ตาราง 2.12ข) โดยพบว่าทั้งเพศชายและเพศหญิง อัตราการว่างงานสูงสุดในกรุงเทพ และอัตราการว่างงานต่ำที่สุดสำหรับเพศชายในภาคกลาง ตามด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนเพศหญิง อัตรา

การว่างงานต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามด้วยภาคเหนือ อัตราการว่างงานแตกต่างกันระหว่างกลุ่มอายุ ในเพศชาย สัดส่วนที่ว่างงานสูงที่สุดในกลุ่มอายุ 15-19 ปี (ร้อยละ 14.9) แล้วค่อยๆ ลดลงอยู่ระดับร้อยละ 1-2 ในช่วงอายุ 25-49 ปี โดยมีระดับต่ำสุดในกลุ่มอายุ 30-34 ปี สำหรับเพศหญิงพบแบบแผนการว่างงานตามอายุคล้ายกับของเพศชาย แต่ระดับการว่างงานสูงกว่าและอัตราการว่างงานต่ำสุดในกลุ่มอายุ 40-44 ปี

ตาราง 2.12ก: ร้อยละที่ว่างงานของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามเขตที่อาศัย

อายุ	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
15-19	17.7	12.6	14.9	20.9	14.3	16.4
20-24	12.6	8.1	9.8	10.9	10.2	10.5
25-29	1.5	1.3	1.4	3.7	5.9	5.0
30-34	0.8	0.3	0.4	5.1	3.9	4.3
35-39	2.3	0.9	1.3	7.6	3.5	4.7
40-44	1.2	0.9	1.0	4.8	2.5	3.3
45-49	6.7	0.6	1.9	6.0	4.7	5.1
รวม	7.4	3.5	4.9	8.2	6.2	6.9

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.12ข: ร้อยละที่ว่างงานของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามภาค

อายุและเพศ	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
15-19	22.9	6.0	16.7	19.2	20.9	14.9
20-24	16.8	2.2	9.2	13.1	14.2	9.8
25-29	0.0	0.0	2.6	1.0	3.4	1.4
30-34	0.0	0.0	0.8	0.0	2.8	0.4
35-39	0.9	0.8	2.5	1.7	0.0	1.3
40-44	0.0	0.5	2.0	2.8	0.0	1.0
45-49	2.2	0.0	7.9	0.6	1.0	1.9
รวม	5.3	1.6	0.7	5.7	8.3	4.9
หญิง						
15-19	9.5	17.4	20.6	17.1	15.8	16.4
20-24	8.5	4.8	10.8	14.2	19.5	10.5
25-29	4.9	5.0	3.3	11.0	3.6	5.0
30-34	3.6	3.5	4.7	7.4	4.0	4.3
35-39	2.8	2.5	7.0	4.4	12.8	4.7
40-44	4.3	2.4	1.6	3.3	8.5	3.3
45-49	5.0	0.6	7.0	9.2	10.8	5.1
รวม	5.2	5.0	7.7	9.3	10.9	6.9

เหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน

ตาราง 2.13ก แสดงเหตุผลการไม่ได้ทำงานที่ให้โดยชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบ สัปดาห์ก่อนการสำรวจจำแนกตามเขตที่อาศัย พบว่า ทั้งเพศชายและหญิง เหตุผลที่มีสัดส่วนการ รายงานมากที่สุด คือ เรียนหนังสือ (ร้อยละ 45.9 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 28.2 สำหรับเพศหญิง) รองลงมา ได้แก่ รอฤดูกาลเกษตร (ร้อยละ 24.6 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 23.3 สำหรับเพศหญิง) ส่วนเหตุผลลำดับที่สามและสี่แตกต่างกันระหว่างชายและหญิง โดยเพศชายเป็นเรื่องของการไม่มี งานทำ (ร้อยละ 20.4) และสุขภาพไม่ดีป่วย(ร้อยละ 3.3) ส่วนเพศหญิง คือ ต้องเลี้ยงลูกหรือมีห้อง (ร้อยละ 19.2) กับมีภาระงานบ้าน (ร้อยละ 8.2)

เหตุผลของการไม่ได้ทำงานแตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบท และเป็นไปตามที่คาด สักส่วนที่รายงานว่าไม่ได้ทำงานเพราะรอฤดูกาลเกษตรในเขตชนบทสูงกว่า แต่สัดส่วนที่ตอบว่า เพราะเรียนหนังสือต่ำกว่าในเขตเมืองอย่างมาก ความแตกต่างของเหตุผลที่ ไม่ได้ทำงานระหว่างเขต เมืองและชนบทดังกล่าวเหมือนกันทั้งในเพศชายและหญิง แต่ที่แตกต่างกันระหว่างชายและหญิง คือ การไม่มีงานทำ พบว่าในเพศชาย ร้อยละที่รายงานว่าไม่มีงานทำในเขตชนบทสูงกว่าในเขตเมืองมาก (ร้อยละ 23.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 14.7) ส่วนในเพศหญิง ร้อยละที่รายงานว่าไม่ทำงานเพราะไม่มี งานทำไม่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบท

ตาราง 2.13ก: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ ไม่ได้ทำงานในรอบสัปดาห์ ตามเหตุผลที่ ไม่ได้ ทำงาน จำแนกตาม เขตที่อาศัย

เหตุผลที่ ไม่ได้ทำงาน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
สุขภาพไม่ดี/ป่วย/บาดเจ็บ	3.3	3.2	3.3	5.4	6.3	6.0
รอฤดูกาล	7.9	34.0	24.6	7.0	29.7	23.3
ไม่มีงานทำ/ตกงาน/งานหมด	14.7	23.6	20.4	11.6	11.4	11.5
มีภาระงานบ้าน	0.6	1.2	1.0	11.1	7.1	8.2
ต้องเลี้ยงลูก/มีท้อง	1.1	1.1	1.1	17.7	19.8	19.2
เรียนหนังสือ	69.9	32.3	45.9	41.2	23.0	28.2
ไม่อยากทำ	1.8	3.1	2.6	3.0	0.9	1.5
อื่นๆ	0.1	0.9	0.6	2.5	1.4	1.7
ไม่ทราบ.	0.6	0.6	0.6	0.2	0.4	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100

ข้อมูลในตาราง 2.13ข แสดงว่า เกือบสามในสี่ของชาย และ กว่าสองในห้าของหญิงที่ ไม่ได้ ทำงานในกรุงเทพฯ ให้เหตุผลว่า ยังเรียนหนังสือ ขณะที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกือบครึ่งหนึ่ง ของชายและ กว่าสองในห้าของหญิงที่ ไม่ได้ทำงานเนื่องจากรอฤดูกาลเกษตร สักส่วนที่ ไม่ได้ทำงาน เพราะไม่มีงานทำ/ตกงาน/งานหมด สูงที่สุดในภาคกลางสำหรับเพศชายแต่เพศหญิงสูงสุดในภาค ได้

ตาราง 2.13ข: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบสัปดาห์ ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตาม ภาค

เหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
สุขภาพไม่ดี/ป่วย/บาดเจ็บ	3.4	2.8	2.1	4.9	5.1	3.3
รอฤดูกาล	19.8	47.0	6.3	9.5	0.5	24.6
ไม่มีงานทำ/ตกงาน/งานหมด	18.2	19.7	27.0	18.7	15.7	20.4
มีภาระงานบ้าน	1.3	0.8	1.1	-	2.0	1.0
ต้องเลี้ยงลูก/มีห้อง	0.7	1.2	2.2	-	-	1.1
เรียนหนังสือ	56.6	24.6	56.2	59.8	72.6	45.9
ไม่ยอมทำ	-	2.1	4.0	6.2	2.0	2.6
อื่นๆ	-	1.2	0.3	0.4	-	0.6
ไม่ทราบ	-	0.4	0.6	0.6	2.0	0.6
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
สุขภาพไม่ดี/ป่วย/บาดเจ็บ	4.9	5.7	8.8	4.5	5.4	6.0
รอฤดูกาล	18.6	43.7	5.9	8.7	1.8	23.3
ไม่มีงานทำ/ตกงาน/งานหมด	8.9	11.8	11.4	15.1	10.6	11.5
มีภาระงานบ้าน	10.4	6.0	8.7	9.1	11.2	8.2
ต้องเลี้ยงลูก/มีห้อง	18.4	18.1	21.5	19.3	20.4	19.2
เรียนหนังสือ	35.7	13.3	37.3	39.4	42.4	28.2
ไม่ยอมทำ	0.5	0.5	3.4	0.6	4.6	1.5
อื่นๆ	2.0	0.6	3.0	2.5	2.8	1.6
ไม่ทราบ	0.8	0.2	-	0.7	0.7	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.14 ก และ 2.14ข เสนอการกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบปี ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตามเขตที่อาศัยและ ภาคตามลำดับ พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 83.1) ของชายที่ไม่ได้ทำงานในปีที่ผ่านมาเนื่องจาก ต้องเรียนหนังสือ เหตุผลรองลงมา คือ ไม่มีงานทำ

(ร้อยละ 9.5) ส่วนเพศหญิง เป็นเรื่องของการเรียนหนังสือ (ร้อยละ 52.0) ต้องเลี้ยงลูกมีท้อง (ร้อยละ 20.2) มีภาระงานบ้าน (ร้อยละ 11.0) ทั้งชายและหญิง สัดส่วนของผู้ที่ไม่ได้ทำงานในรอบปีด้วยเหตุผลว่ายังเรียนหนังสือของเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบท สัดส่วนที่รายงานว่าเพราะไม่มีงานทำ ไม่แตกต่างกันมากนักระหว่างเขตเมืองและชนบท หญิงชนบทมีแนวโน้มไม่ได้ทำงานเพราะต้องเลี้ยงลูกมากกว่าในเมือง สัดส่วนที่ให้เหตุผลการไม่ได้ทำงานเพราะต้องทำงานบ้านของหญิงในเมืองสูงกว่าในชนบท

ในเพศชาย ภาคเหนือมีสัดส่วนที่ไม่ได้ทำงานเพราะเรียนหนังสือสูงที่สุด (ร้อยละ 88.4) ภาคกลางต่ำที่สุด (ร้อยละ 77.8) การไม่มีงานทำ/คงงาน/งานหมด มีสัดส่วนที่รายงานมากที่สุดในภาคกลาง (ร้อยละ 16.6) ต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 3.1) ในเพศหญิง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนที่รายงานว่าไม่ได้ทำงานเพราะต้องเลี้ยงลูกหรือมีท้องสูงที่สุด (ร้อยละ 26.1) ภาคเหนือต่ำสุด (ร้อยละ 17.2) เหตุผลการไม่ได้ทำงานเพราะมีภาระงานบ้านมีการรายงานมากที่สุด ในภาคเหนือ (ร้อยละ 14.0) ตามด้วยกรุงเทพ (ร้อยละ 13.4) แต่ต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 8.8) (ตาราง 2.14 ข)

ตาราง 2.14ก: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบปี ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตาม เขตที่อาศัย

เหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
สุขภาพไม่ดี/ป่วย/บาดเจ็บ	0.4	4.9	2.5	2.3	6.8	5.1
รอฤดูกาล	-	2.6	1.2	0.4	0.4	0.4
ไม่มีงานทำ/คงงาน/งานหมด	9.5	9.6	9.5	6.0	7.5	6.9
มีภาระงานบ้าน	-	-	-	13.3	9.5	11.0
ต้องเลี้ยงลูก/มีท้อง	1.5	-	0.8	17.5	21.8	20.2
เรียนหนังสือ	86.3	79.3	83.1	56.3	49.3	52.0
ไม่ยอมทำ	1.4	1.9	1.6	0.6	1.2	1.0
อื่นๆ	-	0.8	0.4	3.1	2.9	3.0
ไม่ทราบ	0.8	0.9	0.9	0.4	0.6	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.14ข: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่ไม่ได้ทำงานในรอบปี ตามเหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน จำแนกตาม เขตที่อาศัย

เหตุผลที่ไม่ได้ทำงาน	ภาค					
	เหนือ	ค.อ.เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
สุขภาพไม่ดี/ป่วย/บาดเจ็บ	4.2	4.2	1.9	1.8	0.4	2.5
รถตุ๊กทาล	1.2	5.8	-	-	-	1.2
ไม่มีงานทำ/ตกงาน/งานหมด	6.2	3.1	16.6	7.5	9.8	9.5
ต้องเลี้ยงลูก/ภรรยา/มีห้อง	-	-	2.7	-	-	0.8
เรียนหนังสือ	88.4	82.3	77.8	83.5	86.0	83.1
ไม่ยอมทำ	-	2.6	-	6.2	1.0	1.6
อื่นๆ	-	2.1	-	-	-	0.4
ไม่ทราบ	-	-	0.9	0.9	2.9	0.9
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
สุขภาพไม่ดี/ป่วย/บาดเจ็บ	4.3	8.1	5.3	3.4	3.9	5.1
รถตุ๊กทาล	-	1.2	-	-	1.2	0.4
ไม่มีงานทำ/ตกงาน/งานหมด	4.9	6.8	5.1	12.6	6.7	6.9
มีภาระงานบ้าน	14.0	8.8	9.9	8.9	13.4	11.0
ต้องเลี้ยงลูก/มีห้อง	17.2	26.1	21.3	17.3	18.1	20.2
เรียนหนังสือ	55.0	45.5	53.3	54.1	51.4	52.0
ไม่ยอมทำ	0.4	1.3	1.6	0.2	1.5	1.0
อื่นๆ	3.1	2.1	3.5	3.1	2.8	3.0
ไม่ทราบ	1.2	-	-	0.3	1.0	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100

รายได้

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า รายได้เป็นตัวแปรที่สะท้อนสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างโดยตรงและชัดเจน แต่รายได้เป็นข้อมูลที่เก็บได้ยากและมักมีปัญหาความน่าเชื่อถือ แม้จะยอมรับว่าการรายงานรายได้อาจจะได้ข้อมูลที่ต่ำกว่าความเป็นจริง แต่โครงการ ECODDF พยายามเก็บข้อมูล

รายได้ให้สมบูรณ์เท่าที่ทำได้ โดยถามผู้ให้สัมภาษณ์ถึงรายได้ต่อเดือนจากทุกแหล่งในช่วงหนึ่งปี ก่อนการสำรวจ (ประมาณเดือนเมษายน 2543 ถึงเดือนที่สัมภาษณ์ 2544) ของผู้ให้สัมภาษณ์เอง และของครัวเรือน (ข้อ 149 และข้อ 152) และนักสำรวจบันทึกคำตอบเป็นจำนวนตัวเลขที่ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบ กรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ให้คำตอบโดยปฏิเสธหรือตอบว่าไม่ทราบ นักสำรวจจะซักโดยการอ่านหมวดรายได้ให้ผู้ให้สัมภาษณ์เลือก (ข้อ 150 และข้อ 153) ด้วยวิธีการดังกล่าว ได้ลดสัดส่วนของผู้ที่ไม่ตอบคำถามรายได้บุคคล (ของผู้ให้สัมภาษณ์) จากร้อยละ 17.0 เป็นร้อยละ 0.6 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 19.1 เป็นร้อยละ 0.5 สำหรับเพศหญิง และรายได้ครัวเรือนจากร้อยละ 34.0 เป็นร้อยละ 2.8 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 31.6 เป็นร้อยละ 2.0 สำหรับเพศหญิง (ไม่ได้แสดงตารางข้อมูล)

รายได้ของครัวเรือน

ตาราง 2.15 แสดงการกระจายรายได้ต่อเดือนของครัวเรือน รายได้เฉลี่ย และรายได้มาตรฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงจำแนกตามภาค ค่ารายได้เฉลี่ยจะสูงกว่ารายได้มาตรฐาน เนื่องจากความเบ้ของการกระจายรายได้ จึงควรใช้ค่ามาตรฐานมากกว่าค่าเฉลี่ย พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของเพศชายสูงกว่าเพศหญิง แต่รายได้มาตรฐานครัวเรือนของชายและหญิงไม่แตกต่างกัน รายได้ของครัวเรือนแตกต่างกันระหว่างภาค ทั้งชายและหญิงที่อยู่ในกรุงมีรายได้ครัวเรือนสูงที่สุด (18,000 บาท/เดือนเท่ากันทั้งชายและหญิง) ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด (5,000 บาท/เดือนสำหรับเพศชายและ 4,500 บาท/เดือน สำหรับเพศหญิง) ผลดังกล่าวชี้แนะว่าถ้าวัดสถานะทางเศรษฐกิจด้วยรายได้ของครัวเรือน ผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสถานภาพทางเศรษฐกิจยากจนที่สุด ตามด้วยภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และกรุงเทพ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.15: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามรายได้ในรอบปีที่ผ่านมาของ
ครัวเรือน จำแนกตามภาค

เพศและรายได้	ภาค					
	เหนือ	ต.อ.เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
1-4,999	45.7	49.7	12.8	25.3	4.2	31.8
5,000-9,999	26.8	28.8	25.3	37.7	17.5	27.8
10,000-19,999	16.9	13.0	30.7	21.7	32.0	21.3
20,000-29,999	4.7	4.4	17.4	5.5	21.9	9.5
30,000-39,999	3.4	2.1	6.4	3.9	6.2	4.1
40,000-49,999	1.2	0.4	2.0	2.1	7.6	1.9
50,000-99,999	1.3	1.5	3.7	2.3	6.4	2.6
100,000+	0.1	0.1	1.7	1.5	4.2	1.1
รวม	100	100	100	100	100	100
รายได้เฉลี่ย	171,382	102,823	472,242	317,306	589,542	289,160
รายได้มีฐาน	6,000	5,000	15,000	7,500	18,000	7,500
% ไม่มีข้อมูล	1.8	0.9	4.5	3.0	5.6	2.8
หญิง						
1-4,999	48.6	51.3	15.3	28.5	5.1	34.2
5,000-9,999	24.5	25.8	24.6	39.1	19.4	26.4
10,000-19,999	15.8	14.2	27.6	17.5	31.4	20.0
20,000-29,999	5.7	5.5	13.9	6.8	16.9	8.9
30,000-39,999	3.2	1.6	6.2	3.1	10.5	4.1
40,000-49,999	0.8	0.7	3.9	2.0	5.4	2.1
50,000-99,999	1.0	0.9	5.2	2.0	6.4	2.7
100,000+	0.4	0.2	3.2	0.9	4.9	1.6
รวม	100	100	100	100	100	100
รายได้เฉลี่ย	176,832	29,897	233,059	197,420	844,741	217,540
รายได้มีฐาน	5,000	4,500	15,000	7,500	18,000	7,500
% ไม่มีข้อมูล	1.7	0.2	2.1	1.8	8.2	2.0

รายได้บุคคล

โดยรวม รายได้เฉลี่ยของบุคคลจะต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือน เพราะครัวเรือนหนึ่งมักมีผู้หารายได้มากกว่าหนึ่งคน แต่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนที่เสนอไม่ได้หารด้วยจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน หากจำนวนรายได้ครัวเรือนถูกหารด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนแล้ว ค่าที่ได้ น่าจะต่ำกว่ารายได้บุคคล (ของผู้ให้สัมภาษณ์)

ตาราง 2.16 แสดงการกระจายของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามรายได้ต่อเดือนในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ รายได้เฉลี่ยและรายได้มัธยฐาน จำแนกตามภาค พบว่า รายได้เฉลี่ยซึ่งวัดด้วยรายได้มัธยฐานของประชากรอายุ 15-49 ปี ก่อนข้างต่ำ ประมาณ 3,000 บาท/เดือนสำหรับเพศชาย และ 2,500 บาท/เดือนสำหรับเพศหญิง โดยเพศชายมีทั้งรายได้เฉลี่ย และรายได้มัธยฐานสูงกว่าเพศหญิง รายได้ของชายและหญิงที่อยู่ในภาคต่างกันแตกต่างกัน ทั้งชายและหญิงที่อยู่ในกรุงเทพมหานครมีรายได้สูงสุด รองลงมา คือภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเพศชาย ร้อยละที่ไม่มีรายได้มีพิสัยตั้งแต่สูงสุด ร้อยละ 3.0 (ภาคใต้และภาคเหนือ) และต่ำที่สุด ร้อยละ 0.3 (กรุงเทพ) ส่วนในเพศหญิง สูงที่สุดร้อยละ 7.1 (ภาคเหนือ) ต่ำที่สุดร้อยละ 0.8 (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ)

ตาราง 2.16: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามรายได้ในรอบปีที่ผ่านมาของ ตนเอง จำแนกตามภาค

เพศ/รายได้	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
0	2.9	0.4	2.3	3.0	0.3	1.8
1-4,999	69.1	81.9	46.6	58.1	35.6	62.5
5,000-9,999	18.0	10.4	31.2	25.3	36.4	21.9
10,000-19,999	7.1	5.1	11.4	7.5	18.2	8.7
20,000-29,999	1.5	1.6	3.4	3.0	4.4	2.5
30,000-39,999	1.3	0.4	2.9	0.8	1.9	1.4
40,000-49,999	-	0.1	0.5	0.5	0.5	0.3
50,000-99,999	0.1	-	1.5	0.6	1.6	0.6
100,000+	-	-	0.2	1.1	1.1	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100
รายได้เฉลี่ย	60,854	5,919	95,166	65,877	121,865	59,444
รายได้มัธยฐาน	2,500	2,000	5,000	3,000	6,000	3,000
% ไม่มีข้อมูล	0.7	0.1	0.9	0.6	1.0	0.6

ตาราง 2.16: (ต่อ)

เพศ/รายได้	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
หญิง						
0	7.1	0.8	1.7	3.1	2.1	2.8
1-4,999	72.2	83.2	56.0	72.2	41.0	68.3
5,000-9,999	12.4	10.2	28.3	14.3	35.7	18.4
10,000-19,999	6.7	4.4	9.5	7.6	13.1	7.5
20,000-29,999	0.9	1.0	2.5	1.8	3.9	1.8
30,000-39,999	0.3	0.1	0.6	0.2	2.3	0.5
40,000-49,999	0.2	0.2	0.8	0.1	0.4	0.3
50,000-99,999	0.1	-	0.5	0.3	0.8	0.3
100,000+	-	-	0.1	0.3	0.7	0.8
รวม	100	100	100	100	100	100
รายได้เฉลี่ย	61,718	22,767	52,257	44,712	90,212	48,108
รายได้มีฐานะ	2,500	2,000	4,000	2,500	5,000	2,500
% ไม่มีข้อมูล	0.7	0.1	0.4	0.9	1.1	0.5

รายได้ของชายและหญิงแตกต่างกันตามสถานภาพสมรส (ตาราง 2.17) ถ้าวัดด้วยรายได้เฉลี่ย ในกลุ่มเพศชาย ผู้ที่เป็นโสด มีรายได้สูงสุด และผู้ที่เป็นหม้าย/หย่า/แยกตัวที่สุด ในกลุ่มเพศหญิง ผู้ที่สมรสมีรายได้เฉลี่ยสูงสุด และผู้ที่เป็นโสดต่ำที่สุด ผลดังกล่าวชี้แนะว่าการสมรสอาจทำให้ผู้ชายมีภาวะทางเศรษฐกิจถดถอยลงเพราะต้องแบ่งรายได้ให้แก่ภรรยาหรือเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.17: รายได้เฉลี่ยและรายได้มาตรฐานของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามเขตที่อาศัย และสถานภาพสมรส

เพศและสถานภาพสมรส	รายได้เฉลี่ย			รายได้มาตรฐาน		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ชาย						
กำลังสมรส	78,705	28,405	42,713	7,500	2,500	3,000
หม้าย/หย่า/แยก	6,672	16,152	13,406	5,000	2,500	3,900
โสด	169,630	26,968	90,113	4,000	2,000	2,500
หญิง						
กำลังสมรส	75,845	6,330	66,943	6,000	2,500	2,500
หม้าย/หย่า/แยก	16,953	8,223	12,184	5,000	2,500	3,000
โสด	14,721	2,420	8,180	4,000	1,500	2,500

เปรียบเทียบรายได้ในรอบปีที่ผ่านมากับเมื่อห้าปีก่อน

โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ให้เปรียบเทียบรายได้ของตนเองและรายได้ของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมากับเมื่อห้าปีที่แล้ว (ข้อ 151 และข้อ 154) ซึ่งปรากฏผลที่คล้ายกัน จึงนำเสนอเฉพาะการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมากับเมื่อห้าปีก่อน (ตาราง 2.18ก และ 2.18ข) พบว่า ทั้งในเพศชายและหญิงคำตอบคล้ายกัน คือ สัดส่วนที่ตอบว่ารายได้ของตนเองและของครัวเรือนลดลงมีมากกว่าสัดส่วนที่ตอบว่าเพิ่มขึ้น กล่าวคือในเพศชาย ร้อยละ 34.4 มีรายได้ครัวเรือนเพิ่ม ร้อยละ 44.6 ครัวเรือนมีรายได้ลดลง ส่วนในเพศหญิง ร้อยละ 33.7 มีรายได้ครัวเรือนเพิ่ม ร้อยละ 44.3 ครัวเรือนมีรายได้ลดลง ทั้งเพศชายและหญิง ร้อยละที่รายงานว่ารายได้ครัวเรือนลดลงในเขตเมืองต่ำกว่าในเขตชนบท ภาคใต้มีสัดส่วนที่ตอบว่ารายได้ครัวเรือนลดลงสูงที่สุด (ร้อยละ 52.5 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 56.7 สำหรับเพศหญิง) และในเพศชาย กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนรายงานว่ารายได้ลดลงต่ำที่สุด (ร้อยละ 37.4) ส่วนเพศหญิงเป็นภาคกลางต่ำสุด (ร้อยละ 37.1) ถ้าวัดด้วยการเปรียบเทียบรายได้ในรอบปีที่ผ่านมากับเมื่อห้าปีก่อน ดูเหมือนว่าผู้ที่อาศัยในเมือง โดยเฉพาะกรุงเทพฯ ได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจน้อยกว่าคนในภาคอื่นๆ

ตาราง 2.18ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539)จำแนกตามเขตที่อาศัย

เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา กับเมื่อห้าปีก่อน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
เพิ่มขึ้นมาก	10.3	4.8	6.7	11.1	4.6	6.8
เพิ่มขึ้นเล็กน้อย	31.5	25.7	27.7	30.9	24.8	26.9
เท่าเดิม	14.9	17.7	16.8	15.4	19.0	17.8
ลดลงเล็กน้อย	17.8	22.3	20.8	13.3	19.7	17.5
ลดลงมาก	18.9	26.3	23.8	23.0	28.8	26.8
สมรสน้อยกว่า 5 ปี	5.6	2.6	3.6	4.2	2.5	3.1
ไม่ทราบ	1.0	0.5	0.7	2.1	0.6	1.1
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.18ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539)จำแนกตามภาค

เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือน ในปีที่ผ่านมากับเมื่อห้าปีก่อน	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
เพิ่มขึ้นมาก	3.8	4.9	13.1	2.7	7.5	6.7
เพิ่มขึ้นเล็กน้อย	27.9	27.1	28.6	24.5	31.7	27.7
เท่าเดิม	20.6	18.9	10.6	16.2	19.3	16.8
ลดลงเล็กน้อย	26.0	22.3	18.6	18.3	15.1	20.8
ลดลงมาก	18.8	24.2	21.7	34.2	22.3	23.8
สมรสน้อยกว่า 5 ปี	2.4	1.8	7.3	3.2	2.4	3.6
ไม่ทราบ	0.6	0.7	0.1	0.9	1.7	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
เพิ่มขึ้นมาก	3.7	6.1	11.1	4.3	8.0	6.8
เพิ่มขึ้นเล็กน้อย	28.6	24.5	29.9	20.0	31.8	26.9
เท่าเดิม	19.6	21.4	15.6	14.6	12.8	17.8
ลดลงเล็กน้อย	25.6	15.4	13.9	18.6	14.8	17.5
ลดลงมาก	20.2	30.1	23.2	38.1	24.5	26.8
สมรสน้อยกว่า 5 ปี	1.9	1.7	5.1	3.5	4.1	3.1
ไม่ทราบ	0.2	0.8	1.3	0.6	3.9	1.1
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.18ค: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ของตนเองในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539) จำแนกตามเขตที่อาศัย

เปรียบเทียบรายได้ตนเองในรอบปีที่ผ่านมา กับเมื่อ 5 ปีก่อน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
เพิ่มขึ้นมาก	11.9	6.8	8.6	11.0	6.1	7.8
เพิ่มขึ้นเล็กน้อย	34.6	24.6	28.0	32.6	23.1	26.4
เท่าเดิม	13.9	19.5	17.6	16.2	20.3	18.9
ลดลงเล็กน้อย	10.5	17.3	15.0	11.1	17.2	15.1
ลดลงมาก	21.3	26.3	24.6	22.4	28.2	26.2
สมรสน้อยกว่า 5 ปี	7.4	4.5	5.5	6.6	4.6	5.3
ไม่ทราบ	0.5	0.9	0.7	0.2	0.5	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.18ง: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบรายได้ของตนเองในรอบปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2543-44) กับเมื่อ 5 ปีก่อน (พ. ศ. 2539) จำแนกตามภาค

เปรียบเทียบรายได้ตนเองในปีที่ผ่านมา กับเมื่อ 5 ปีก่อน	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
เพิ่มขึ้นมาก	5.3	6.3	13.4	7.9	10.1	8.6
เพิ่มขึ้นเล็กน้อย	27.3	25.2	32.5	22.8	34.1	28.0
เท่าเดิม	19.7	24.5	9.3	16.4	15.1	17.6
ลดลงเล็กน้อย	23.9	14.2	10.8	13.3	13.0	15.0
ลดลงมาก	17.0	25.1	27.0	32.9	19.8	24.6
สมรสน้อยกว่า 5 ปี	6.5	2.9	7.1	6.1	6.8	5.5
ไม่ทราบ	0.3	1.6	0.0	0.7	1.0	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
เพิ่มขึ้นมาก	4.2	6.1	12.1	7.6	9.6	7.8
เพิ่มขึ้นเล็กน้อย	22.7	23.4	33.3	21.3	32.1	26.4
เท่าเดิม	22.5	23.5	14.3	14.5	14.8	18.9
ลดลงเล็กน้อย	22.8	13.6	12.3	15.2	10.9	15.1
ลดลงมาก	19.6	30.7	23.1	34.3	23.2	26.2
สมรสน้อยกว่า 5 ปี	8.0	2.0	4.8	6.4	9.0	5.3
ไม่ทราบ	0.2	0.7	0.0	0.7	0.4	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

การใช้จ่ายสะท้อนความสามารถในการหามาซึ่งรายได้ในระดับหนึ่ง ถ้าเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนกับรายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน (ตาราง 2.15 กับ ตาราง 2.19) จะเห็นว่าประชากรตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ยมากกว่ารายจ่ายเฉลี่ย โดยรวม เพศชายมีรายจ่ายสูงกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (7,672 บาท กับ 7,470 บาท) ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนไม่เท่ากันในแต่ละภาค กรุงเทพมีค่าใช้จ่ายสูงสุด รองลงมา คือ ภาคกลาง ใต้ เหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ

ตาราง 2.19: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามค่าใช้จ่ายต่อเดือนของครัวเรือน จำแนกตามภาค

เพศ/ค่าใช้จ่าย	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
<1,500	14.9	23.6	2.0	1.7	1.4	11.0
1,500-2,999	18.5	27.8	7.0	8.3	4.3	15.6
3,000-4,999	19.5	23.7	14.9	31.7	12.4	20.7
5,000-9,999	20.0	14.1	29.5	25.8	20.9	21.5
10,000-19,999	9.2	4.7	14.8	10.7	22.3	10.7
20,000+	4.2	3.1	11.5	6.8	15.6	7.2
ไม่ทราบ	13.7	3.0	20.3	14.9	23.0	13.2
รวม	100	100	100	100	100	100
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย	5,345	4,016	10,282	9,910	16,568	7,672
หญิง						
<1,500	16.1	20.3	1.8	1.3	1.3	10.3
1,500-2,999	16.8	27.2	9.7	10.9	3.3	16.0
3,000-4,999	22.7	26.5	18.6	32.1	11.5	22.9
5,000-9,999	17.4	14.6	23.9	29.3	24.1	20.4
10,000-19,999	10.1	7.8	20.3	11.2	21.5	13.3
20,000+	5.2	2.6	12.7	6.0	18.9	7.8
ไม่ทราบ	11.6	1.2	12.9	9.2	19.4	9.2
รวม	100	100	100	100	100	100
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย	5,482	4,281	11,302	7,199	13,602	7,470

สถานการณ์ด้านการเงิน

เพื่อจะทราบถึงสถานการณ์ด้านการเงินของผู้ให้สัมภาษณ์ โครงการ ECODDF ได้ถามผู้ให้สัมภาษณ์ถึงความเพียงพอของรายได้ในการเลี้ยงตนเองและครอบครัว การมีเงินเหลือเก็บ และการเป็นหนี้ ตาราง 2.20 แสดง ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ไม่มีเงินออม ที่มีรายได้ไม่เพียงพอจะเลี้ยงตนเองและครอบครัว และที่มีหนี้สิน จำแนกตามภาค ข้อมูลชี้แนะว่าประชากรที่ศึกษามี

สถานการณ์ทางการเงินที่ไม่ค่อยดีนัก กล่าวคือ มีสัดส่วนที่รายงานว่ารายได้ไม่พอเลี้ยงตนเองและครอบครัวค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่ไม่มีเงินเหลือเก็บและกว่าครึ่งหนึ่งมีหนี้ และเพศหญิงมีสถานการณ์ด้านการเงินที่แย่กว่าเพศชาย โดยเกือบหนึ่งในสามของเพศชาย และเกือบสี่ในสิบของเพศหญิง รายงานว่ารายได้ไม่พอเลี้ยงตนเองและครอบครัว เขตเมืองมีร้อยละที่มีรายได้ไม่พอเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่ำกว่าเขตชนบท ผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่มีรายได้ไม่เพียงพอสูงที่สุด และภาคกลางต่ำที่สุด

สัดส่วนที่ไม่มีเงินเหลือเก็บของชายและหญิงไม่ต่างกัน (ประมาณร้อยละ 64-65) โดยเขตเมืองมีสัดส่วนที่มีเงินเหลือเก็บสูงกว่าเขตชนบท และเป็นไปตามที่คาดหมาย ผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่ไม่มีเงินเหลือเก็บสูงที่สุด (ร้อยละ 76.2 สำหรับเพศชาย และ ร้อยละ 77.2 สำหรับเพศหญิง) กรุงเทพฯต่ำที่สุดสำหรับเพศชาย (ร้อยละ 43.8) ส่วนเพศหญิงภาคกลางต่ำที่สุด (ร้อยละ 51.2) ในผู้ที่มีเงินเหลือเก็บ ผู้ที่อยู่ในชนบทมีเงินเหลือเก็บในจำนวนที่น้อยกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง (ตาราง 2.21)

เพศหญิงรายงานการมีหนี้สินในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชาย แต่เพศชายมีจำนวนหนี้สินมัธยฐานที่มากกว่าเพศหญิง (หมายเหตุ: เนื่องจากการกระจายของจำนวนหนี้สินมีความเบ้มากและมีจำนวนผู้ที่มีหนี้สินมากๆ ไม่กี่ราย ทำให้ค่าจำนวนหนี้เฉลี่ยกับจำนวนหนี้มัธยฐานมีความแตกต่างกันมาก เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสน ได้เลือกเสนอเฉพาะจำนวนหนี้มัธยฐาน) ในทั้งสองเพศ ผู้ที่อยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มจะเป็นหนี้ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่อยู่ในอีกสามภาค เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าผู้ที่อยู่ในเมืองและกรุงเทพฯ มีสัดส่วนที่เป็นหนี้ต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท แต่ทั้งชายและหญิงที่มีหนี้สิน ผู้ที่อยู่ในเมืองมีหนี้สินในปริมาณที่สูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทมาก โดยเฉพาะในเพศชาย (ตาราง 2.22)

จำนวนหนี้สินมัธยฐานมีความแตกต่างกันระหว่างภาค ในเพศชาย ผู้ที่อยู่ในภาคกลางมีจำนวนหนี้สินมัธยฐานสูงที่สุด รองลงมา คือ ภาคใต้ กรุงเทพฯ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งสองภาคหลังนี้จำนวนหนี้สินที่มีต่ำสุดเท่ากัน (ตาราง 2.23) ในเพศหญิงกลับพบว่า สตรีภาคใต้มีหนี้ในปริมาณสูงที่สุด รองลงมาคือ สตรีในกรุงเทพฯ เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้ผู้ที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีสัดส่วนที่เป็นหนี้สูง แต่ปริมาณหนี้ที่มีจะต่ำกว่าภาคอื่นๆ

สำหรับระยะเวลาที่เป็นหนี้ พบว่า ในกลุ่มที่เป็นหนี้ส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 72 ทั้งชายและหญิง) เป็นหนี้มาไม่เกิน 5 ปี มีประมาณร้อยละ 7-8 ที่เป็นหนี้มานานกว่า 10 ปี (ตาราง 2.24) ผลดังกล่าวชี้แนะว่าวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 น่าจะส่งผลให้ประชากรต้องมียุทธศาสตร์มากขึ้น

ตาราง 2.20: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่ไม่มีเงินออม ที่มีรายได้ไม่เพียงพอจะเลี้ยงครอบครัว และมีหนี้สิน จำแนกตามเขตที่อาศัยและภาค

เขตที่อาศัย/ภาค	% ไม่มีเงินออม		% มีรายได้ไม่เพียงพอ		% เป็นหนี้	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
เขตที่อาศัย						
เมือง	50.9	50.8	24.9	27.4	42.2	48.3
ชนบท	72.2	71.3	35.9	42.9	54.7	57.1
ภาค						
เหนือ	68.7	65.6	32.3	34.9	57.6	57.6
ค.อ. เชียงเหนือ	76.2	77.2	41.4	50.8	55.2	64.3
กลาง	54.8	51.2	23.0	28.6	43.4	43.9
ใต้	68.0	63.9	30.8	33.3	53.2	53.4
กรุงเทพ	43.8	54.7	27.8	29.8	35.6	42.9
รวม	64.9	64.2	32.1	37.5	50.5	54.1

* ไม่รวมผู้ให้สัมภาษณ์ที่ไม่ตอบคำถามรายได้ หรือไม่ตอบคำถามเงินออม หรือหนี้สิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.21: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนเงินออมต่อเดือน
จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนเงินออม/เดือน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
< 500 บาท	7.0	8.4	7.9	5.8	9.8	8.4
500-999	7.1	4.4	5.3	9.9	4.9	6.6
1,000-1,999	9.7	6.1	7.3	11.2	6.5	8.1
2,000+	24.5	8.5	14.0	21.5	7.1	12.1
ไม่มีรายได้	1.3	1.1	1.2	1.2	1.7	1.5
ไม่มีเงินออม	50.4	71.5	64.2	50.4	70.0	63.3
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.22: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนหนี้สินที่มี จำแนกตาม
เขตที่อาศัย

จำนวนหนี้	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
< 5,000 บาท	13.0	11.4	11.9	7.3	11.8	10.4
5,000-9,999	6.7	6.2	6.4	7.7	9.7	9.1
10,000-49,999	26.5	44.3	39.2	35.0	40.5	38.8
50,000-99,999	9.9	14.9	13.5	11.5	16.3	14.8
100,000-299,999	20.2	14.7	16.2	15.8	14.6	15.0
300,000-499,999	5.9	4.1	4.6	7.9	3.4	4.8
500,000+	17.1	4.1	7.8	14.0	3.3	6.6
ไม่ทราบ	0.7	0.3	0.4	0.7	0.4	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนหนี้นี้อยู่ฐาน(บาท)	60,000	30,000	30,172	45,000	30,000	30,000

ตาราง 2.23: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนหนี้ที่มี จำแนกตามภาค

เพศ/จำนวนหนี้	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
<5,000 บาท	11.1	12.8	14.0	7.9	10.9	11.9
5,000-9,999	8.0	5.9	5.6	6.9	4.5	6.4
10,000-49,999	39.8	47.6	29.5	35.2	39.9	39.2
50,000-99,999	12.1	17.2	9.6	13.8	11.6	13.5
100,000-299,999	20.1	10.2	19.1	20.2	15.6	16.2
300,000-499,999	4.9	2.7	5.9	6.3	5.3	4.6
500,000+	3.8	3.7	15.2	9.5	13.9	7.8
ไม่ทราบ	0.3	-	0.7	0.2	2.5	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนหนี้มัธยฐาน(บาท)	30,000	30,000	49,360	46,781	40,000	30,172
หญิง						
<5,000 บาท	9.2	13.3	10.1	7.7	6.4	10.4
5,000-9,999	8.0	10.6	8.0	7.5	10.5	9.1
10,000-49,999	39.3	43.2	35.9	33.2	34.0	38.8
50,000-99,999	13.4	15.8	12.9	17.3	14.8	14.8
100,000-299,999	19.5	11.6	12.9	23.2	10.3	15.0
300,000-499,999	4.6	2.8	6.9	3.8	9.8	4.8
500,000+	5.6	2.8	12.3	6.6	12.2	6.6
ไม่ทราบ	0.3	-	1.0	0.7	1.9	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนหนี้มัธยฐาน(บาท)	30,000	30,000	30,000	50,000	40,000	30,000

ตาราง 2.24: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามจำนวนปีที่เป็นหนี้ จำแนกตาม
ภาค

เพศ/จำนวนปีที่เป็นหนี้	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
0 ปี	8.0	15.9	27.1	13.8	32.2	17.4
1-4	66.6	55.4	51.6	59.8	41.0	56.8
5-9	21.6	17.6	16.5	17.3	19.0	18.3
10-19	2.9	9.8	4.3	7.9	5.1	6.5
20-29	0.8	0.9	0.4	0.4	2.1	0.8
ไม่ทราบ	-	0.2	0.2	0.8	0.6	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	3.1	3.7	2.8	3.4	3.1	3.3
หญิง						
0 ปี	7.0	18.3	25.5	11.6	21.4	16.7
1-4	65.3	52.8	49.9	58.9	51.8	55.6
5-9	19.3	17.6	19.3	22.4	17.6	18.9
10-19	8.0	10.4	4.1	5.8	6.8	7.7
20-29	0.5	0.8	0.7	0.7	-	0.6
ไม่ทราบ	-	0.1	0.6	0.6	2.4	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	3.5	3.7	3.0	3.4	3.1	3.4

การประเมินสถานภาพทางเศรษฐกิจ

วิธีหนึ่งที่ใช้กันแพร่หลายในการวัดสถานภาพทางเศรษฐกิจของบุคคล คือให้บุคคลประเมิน
เอง ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ว่า “ท่านประเมินสถานะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของท่านว่าเป็น
อย่างไร คือ ไม่ดีเลย ไม่ดี ึ่งๆ ดี หรือ ดีมาก” ผลที่ได้ของชายและหญิงที่นำเสนอในตาราง 2.25ก
และตาราง 2.25ข คล้ายกัน กล่าวคือ ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตอบว่าสถานะ
ทางเศรษฐกิจของตนในปี 2544 อยู่ระดับกลาง คือ ึ่งๆ โดยภาคที่มีค่าตอบนี้ในสัดส่วนที่สูงที่สุด

และต่ำที่สุดในเพศชาย คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ส่วนเพศหญิง ได้แก่ภาคกลางกับกรุงเทพฯ และภาคใต้

ร้อยละที่ตอบว่าสถานะทางเศรษฐกิจของตนในปัจจุบันไม่ดีกับไม่ดีเลย สูงกว่าที่ตอบว่า ดีหรือดีมาอย่างมาก กรุงเทพฯ ภาคกลาง และเขตเมืองมีร้อยละที่รายงานว่าสถานะทางเศรษฐกิจของตนในปัจจุบันดีหรือดีมาสูงกว่เขตชนบทและภาคอื่นๆ ในเพศชาย ภาคเหนือมีร้อยละที่รายงานว่าสถานะทางเศรษฐกิจของตนในปัจจุบันไม่ดีเลยหรือไม่ดีสูงที่สุด ส่วนเพศหญิง ร้อยละที่รายงานเช่นเดียวกันอยู่ในภาคใต้และเหนือ (ร้อยละ 39.8 และ 39.3 ตามลำดับ)

ตาราง 2.25ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการประเมินสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน จำแนกตามเขตที่อาศัย

การประเมินสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ไม่ดีเลย	10.4	10.0	10.1	9.5	10.5	10.1
ไม่ดี	19.9	26.3	24.1	17.9	26.8	23.7
อื่นๆ ธรรมดา	52.2	50.6	51.1	51.3	50.3	50.7
ดี	16.0	12.6	13.8	19.7	11.8	14.5
ดีมาก	0.8	0.4	0.5	0.8	0.4	0.5
ไม่ทราบ	0.7	0.2	0.4	0.7	0.3	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.25ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการประเมินสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน จำแนกตามภาค

การประเมินสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองในปัจจุบัน	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
ไม่ดีเลย	9.6	8.1	9.6	15.2	11.2	10.1
ไม่ดี	32.0	25.0	19.2	24.3	18.1	24.1
จืดๆ/ธรรมดา	45.9	55.9	51.7	47.4	50.7	51.1
ดี	12.0	10.8	18.4	12.3	16.7	13.8
ดีมาก	0.5	0.1	0.7	0.7	1.3	0.5
ไม่ทราบ	-	0.2	0.4	0.1	1.9	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
ไม่ดีเลย	9.5	9.2	8.9	15.5	10.6	10.1
ไม่ดี	29.8	26.9	17.7	24.3	16.0	23.7
จืดๆ/ธรรมดา	48.9	50.3	53.5	47.1	53.0	50.7
ดี	11.4	13.0	19.0	11.7	17.9	14.5
ดีมาก	0.3	0.5	0.5	0.9	0.9	0.5
ไม่ทราบ	0.3	0.2	0.4	0.5	1.5	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนกับคนอื่นในชุมชนหรือละแวกบ้าน

เมื่อเปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนกับคนอื่นในชุมชนหรือละแวกบ้าน ส่วนใหญ่ตอบว่าเหมือนกัน และร้อยละที่ตอบว่าดีกว่าเพื่อนบ้าน กับร้อยละที่ตอบว่าแย่กว่าเพื่อนบ้านมีระดับใกล้เคียงกัน (ตาราง 2.26ก และ ตาราง 2.26ข) ผลดังกล่าวสะท้อนถึงการแบ่งแยกเขตที่อาศัยตามสถานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนมากกว่าสถานะทางเศรษฐกิจของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยทั่วไป ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกันมักอยู่ในชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน มักพบว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักอยู่ในชุมชนที่มีผู้มีฐานะดีด้วยกัน และผู้ที่มีฐานะยากจนมักอยู่อาศัยในชุมชนแออัดที่มีฐานะคล้ายตนเองมากกว่า ทั้งในเพศชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะประเมินว่าตนเองมีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่าคนอื่นในชุมชน ขณะที่ผู้ที่อยู่ในชนบทจะเป็นตรงกันข้าม คือมักประเมินว่าตนเองมีสถานะทางเศรษฐกิจแย่กว่าคนอื่น

ตาราง 2.26ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองกับคนอื่นในชุมชน จำแนกตามเขตที่อาศัย

เปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองกับคนอื่นในชุมชน	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
แย่กว่า	16.6	20.1	18.9	15.4	21.9	19.7
เหมือนกัน	59.3	62.0	61.1	59.3	60.8	60.3
ดีกว่า	22.0	17.6	19.1	23.7	16.9	19.3
ไม่ทราบ	2.1	0.3	0.9	1.6	0.3	0.8
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 2.26ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามการเปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองกับคนอื่นในชุมชน จำแนกตามภาค

เปรียบเทียบสถานะทางเศรษฐกิจของตนเองกับคนอื่นในชุมชน	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
- แยกว่า	21.5	24.4	15.5	12.6	15.1	18.9
- เหมือนกัน	64.0	58.8	58.9	66.1	60.4	61.1
- ดีกว่า	14.5	16.6	23.5	20.9	22.1	19.1
- ไม่ทราบ	-	0.2	2.2	0.4	2.4	0.9
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
- แยกว่า	20.0	26.1	16.7	13.5	15.1	19.7
- เหมือนกัน	66.0	56.5	56.4	66.6	61.7	60.3
- ดีกว่า	13.7	17.2	25.5	19.3	21.2	19.3
- ไม่ทราบ	0.3	0.2	1.4	0.7	2.0	0.8
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทักษะเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจ

วิธีง่าย ๆ วิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบถึงกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจที่มีต่อครอบครัวหรือชุมชน คือ การให้ผู้ตอบประเมินเอง แม้ว่าวิธีดังกล่าวค่อนข้างจะเป็นอัตตวิสัย แต่ก็น่าจะให้ภาพรวมๆ ได้ ข้อมูลในตาราง 2.27ก และ ตาราง 2.27ข แสดงว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 63 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งชาย และหญิง) ตอบว่าวิกฤติเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อครอบครัวของตนบ้าง ร้อยละที่ตอบว่ามีผลกระทบมาก สูงกว่าร้อยละที่ตอบว่าไม่ได้รับผลกระทบเลยเล็กน้อย ผลกระทบที่ประเมินโดยผู้ให้สัมภาษณ์ไม่แตกต่างกันมากระหว่างเขตเมืองกับชนบทในทั้งเพศชายและหญิง

ในทั้งสองเพศ สัดส่วนที่ตอบว่าไม่ได้รับผลกระทบเลยสูงที่สุด คือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 18.8 สำหรับเพศชาย และ ร้อยละ 18.7 สำหรับเพศหญิง) และต่ำที่สุดคือภาคใต้ (ร้อยละ 8.2 สำหรับเพศชายและ ร้อยละ 11.5 สำหรับเพศหญิง) และสัดส่วนที่ตอบว่าได้รับผลกระทบมากพบสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีกเช่นกัน (ร้อยละ 25.2 สำหรับเพศชายและ ร้อยละ 22.7 สำหรับเพศหญิง) และต่ำที่สุดสำหรับเพศชาย คือกรุงเทพฯ (ร้อยละ 16.6) ส่วนเพศหญิงเป็นภาคเหนือ (ร้อยละ 15.2)

ตาราง 2.27ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัวของตน จำแนกตามเขตที่อาศัย

ระดับของผลกระทบของ วิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัว	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ไม่ได้รับเลย	15.9	15.5	15.6	16.5	17.0	16.8
ได้รับกระทบบ้าง	62.9	63.0	63.0	62.2	63.5	63.0
ได้รับกระทบมาก	20.4	21.3	21.0	19.8	19.2	19.4
ไม่ทราบ	0.8	0.2	0.4	1.5	0.4	0.8
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 2.27ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัวของตน จำแนกตามภาค

ระดับของผลกระทบของ วิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัว	ภาค					
	เหนือ	คอ เติงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
ไม่ได้รับเลย	13.3	18.8	17.6	8.2	16.1	15.6
ได้รับกระทบบ้าง	68.9	55.9	61.5	71.1	65.3	63.0
ได้รับกระทบมาก	17.6	25.2	20.5	20.6	16.6	21.0
ไม่ทราบ	0.2	0.2	0.4	0.1	2.0	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
ไม่ได้รับเลย	16.3	18.7	18.3	11.5	15.4	16.8
ได้รับกระทบบ้าง	68.1	58.4	61.7	67.8	63.4	63.0
ได้รับกระทบมาก	15.2	22.7	18.5	20.1	19.5	19.4
ไม่ทราบ	0.4	0.2	1.4	0.6	1.7	0.8
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 ภาวะเจริญพันธุ์

ขนาดและโครงสร้างทางอายุของประชากรในปัจจุบันเป็นผลของแนวโน้มที่ผ่านมาของการผสมผสานระหว่างระดับและแบบแผนของภาวะเจริญพันธุ์ การตายและการย้ายถิ่น ในปัจจัยทางประชากรทั้งสาม ภาวะเจริญพันธุ์นับว่ามีบทบาทอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางประชากรของประเทศไทยในช่วงกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา การลดลงอย่างรวดเร็วของภาวะเจริญพันธุ์ทำให้อัตราเพิ่มประชากรของประเทศไทยลดลง จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลง โครงสร้างทางอายุของประชากรเปลี่ยนจากการเป็นประชากรเด็ก เข้าสู่ภาวะการเป็นประชากรสูงอายุ คือ สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปี+ เพิ่มขึ้น ขณะที่สัดส่วนประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี ลดลง ขนาดและโครงสร้างทางอายุของประชากรในอนาคตจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับระดับและแนวโน้มของการเจริญพันธุ์จากปัจจุบันไปในอนาคต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปี ถึงจำนวนบุตรเกิดรอดชายและหญิงทั้งหมดที่มีตลอดช่วงชีวิต โดยแยกถามถึงจำนวนบุตรเกิดมีชีวิตชายและหญิงที่อยู่ด้วยกันที่บ้าน ที่อยู่ที่อื่น และที่ตาย และรายละเอียดของบุตรเกิดมีชีวิตแต่ละคน เช่น เพศ เดือนปีเกิด วิธีการคลอด การแจ้งเกิด สถานที่อยู่ สถานภาพการมีชีวิตปัจจุบัน และอายุที่ตายของบุตรที่ตาย เป็นต้น ในบทนี้เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ทันสมัยจากโครงการ ECODDF เกี่ยวกับระดับเจริญพันธุ์ในปัจจุบัน ภาวะเจริญพันธุ์สะสมและความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ จำนวนบุตรที่ต้องการ และจำนวนบุตรในอุดมคติ

ภาวะเจริญพันธุ์ (ปัจจุบัน แนวโน้มและความแตกต่าง)

ระดับเจริญพันธุ์ปัจจุบัน คำนวณจากจำนวนเด็กเกิดมีชีวิต (live births) ที่เกิดในช่วง 1 ปี หรือ 2 ปี หรือ 5 ปี ก่อนการสำรวจ ข้อมูลเหล่านี้ได้จากประวัติการมีบุตรของผู้ให้สัมภาษณ์ แม้ว่าโครงการ ECODDF จะเก็บข้อมูลดังกล่าวจากทั้งชายและหญิง แต่ในรายงานนี้จะนำเสนอผลระดับเจริญพันธุ์ปัจจุบันของสตรีเท่านั้น ข้อมูลจาก ECODDF สามารถนำมาคำนวณอัตราเจริญพันธุ์ตามหมวดอายุและอัตราเจริญพันธุ์รวมยอดได้ดังแสดงในตาราง 3.1 อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (Total fertility rate, TFR) คือ จำนวนบุตรที่สตรีหนึ่งคนจะมีในเวลาที่ยังมีชีวิตด้วยเจริญพันธุ์โดยที่สตรีนั้นมีประสบการณ์การมีบุตรในแต่ละอายุตามอัตราเจริญพันธุ์ตามหมวดอายุปัจจุบัน และสตรีนั้นมีชีวิตรอดตลอดด้วยเจริญพันธุ์ อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดที่คำนวณ เป็นอัตราเจริญพันธุ์ของสตรีอายุ 15-44 ปี แม้ว่าจะมีอัตราเจริญพันธุ์ตามหมวดอายุของสตรีจากอายุ 15-49 ปีในปี 2543-44 ก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากอายุสูงสุดของผู้ให้สัมภาษณ์ที่โครงการ ECODDF สัมภาษณ์ คือ 49 ปีเท่านั้น อัตราเกิดตามหมวดอายุของสตรีอายุมากจะถูกตัดตอนออกไป ถ้ายังย้อนจำนวน x ปีก่อนการสำรวจนานขึ้นมากเท่าไร เช่น เราจะไม่ได้ข้อมูลจำนวนการเกิดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจของสตรีอายุ 45-49 ปีเมื่อ

เวลาที่ให้กำเนิดบุตรจากการสำรวจ ทั้งนี้เพราะ สตรีเหล่านั้นจะมีอายุ 50 ปีหรือมากกว่าในเวลาที่มีการสำรวจนี้ และจะอยู่นอกข่ายไม่ได้รับการสัมภาษณ์ เนื่องจากระดับเจริญพันธุ์โดยรวมของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ต่ำมาก อัตราเจริญพันธุ์ของสตรีอายุ 45-49 ปีจึงน่าจะยังมีระดับต่ำมากจนไม่น่าจะส่งผลกระทบต่ออัตราเจริญพันธุ์รวมยอดที่คำนวณโดยใช้กลุ่มสตรีอายุ 15-44 ปี หรืออายุ 15-49 ปี (นั่นคือ TFR ที่คำนวณจากสตรีอายุ 15-44 ปีกับ TFR ที่คำนวณจากสตรีอายุ 15-49 ปี ไม่น่าจะแตกต่างกันมาก)

อัตราเจริญพันธุ์ที่แสดงในตาราง 3.1 มี 3 ช่วงเวลา คือ 1 ปี 2 ปี และ 5 ปี ก่อนการสำรวจ อัตราเจริญพันธุ์ที่คำนวณโดยฐานเวลา 5 ปี น่าจะถูกกระทบจากการผันแปรของขนาดตัวอย่างน้อยกว่า อัตราที่คำนวณโดยฐานเวลา 1 หรือ 2 ปี เนื่องจากระยะเวลาครอบคลุมที่ยาวนานกว่าของอัตราที่คำนวณโดยฐานเวลา 5 ปี อัตราของช่วงเวลา 2 ปี รวมอัตราของช่วงเวลา 1 ปี และอัตราของช่วงเวลา 5 ปี รวมอัตราของช่วงเวลา 1 และ 2 ปี เข้าไปด้วย ข้อมูลในตาราง 3.1 แสดงว่า อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดในช่วง 1 ปีก่อนการสำรวจ (พ.ศ. 2543-44) ของประเทศไทย เท่ากับ 1.86 ต่อสตรี 1 คน ในช่วง 2 ปีก่อนการสำรวจ (พ.ศ. 2542-44) อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดเท่ากับ 1.89 ต่อสตรี 1 คน และในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ (พ.ศ. 2539-44) เท่ากับ 1.75 ต่อสตรี 1 คน ระดับเจริญพันธุ์ที่ประมาณได้จากการสำรวจนี้แสดงถึงการลดลงอย่างต่อเนื่องของภาวะเจริญพันธุ์ การขึ้นๆลงๆของอัตราเจริญพันธุ์รวมยอดดังกล่าว ส่วนหนึ่งอาจเป็นเหตุการณ์จริง คือ มีการเพิ่มขึ้นเล็กน้อยของระดับเจริญพันธุ์ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ เนื่องจากอัตราเจริญพันธุ์รวมยอดในช่วง 1 ปี และ 2 ปี ก่อนการสำรวจ สูงกว่า อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดในช่วง 5 ปี ก่อน การสำรวจ แต่อีกส่วนหนึ่งอาจเป็นผลกระทบของขนาดตัวอย่างเนื่องจากฐานปีที่ใช้ในการคำนวณ

ตาราง 3.1: อัตราเจริญพันธุ์ตามหมวดอายุ และ อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (Total fertility rate, TFR) ในช่วง 1 ปี 2 ปี และ 5 ปี ก่อนการสำรวจ

กลุ่มอายุ ^c	อัตราเจริญพันธุ์ช่วงก่อนการสำรวจ:		
	1 ปี	2 ปี	5 ปี
15-19	.04903	.03253	.01813
20-24	.11012	.10179	.07722
25-29	.10914	.11206	.10340
30-34	.06405	.07632	.08813
35-39	.03226	.04126	.04643
40-44	.00809	.01444	.01652
TFR (15-44)	1.86339	1.89199	1.74914

ระดับเจริญพันธุ์ยังคงมีความแตกต่างระหว่างภาคและเขตเมืองกับชนบท (ตาราง 3.2) ถ้าวัดด้วยอัตราเจริญพันธุ์ในช่วง 2 ปีก่อนการสำรวจ (พ.ศ. 2542-44) พบว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีระดับเจริญพันธุ์สูงสุดและสตรีในกรุงเทพฯต่ำที่สุด (TFR เท่ากับ 2.34 ต่อสตรี และ 1.23 ต่อสตรี ตามลำดับ) โดยสตรีในภาคกลางและภาคใต้มีระดับเจริญพันธุ์ใกล้เคียงกัน สตรีในเมืองมีระดับเจริญพันธุ์ที่ต่ำกว่าสตรีในชนบทอย่างมาก (TFR ต่อสตรีเท่ากับ 1.49 และ 2.20 ตามลำดับ)

ตาราง 3.2: อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดในช่วง 1 ปี 2 ปี และ 5 ปี ก่อนการสำรวจจำแนกตาม ภาค และ เขตที่อาศัย

ภาค/เขตที่อาศัย	TFR ในช่วงก่อนการสำรวจ:			จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีอายุ 45-49 ปี
	1 ปี	2 ปี	5 ปี	
เขตที่อาศัย				
เมือง	1.34	1.49	1.42	2.47
ชนบท	2.29	2.20	1.97	3.01
ภาค				
เหนือ	1.31	1.53	1.49	2.21
ต.อ. เฉียงเหนือ	2.68	2.34	2.08	3.64
กลาง (ไม่รวม กรุงเทพฯ)	1.73	1.99	1.75	2.33
ใต้	1.93	1.98	1.79	3.18
กรุงเทพฯ	1.37	1.23	1.33	2.27
รวม	1.86	1.89	1.75	2.86

ข้อมูลอัตราเจริญพันธุ์รวมยอดจากแหล่งต่างๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2528 ถึง 2543 ในตาราง 3.3 ชี้ว่าภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยยังคงลดลงอย่างต่อเนื่องด้วยอัตราการลดที่ช้าลงมาก ภาวะเจริญพันธุ์ได้ลดลงมาอยู่ในระดับต่ำกว่าทดแทนในทศวรรษ 2530 โดยเริ่มในเขตเมืองก่อนที่จะแพร่ไปยังเขตชนบท ในเขตเมือง อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดต่ำกว่าระดับทดแทนมาตั้งแต่ทศวรรษ 2520 ขณะที่ในเขตชนบทน่าจะเริ่มในปลายทศวรรษ 2530 เชื่อว่าระดับเจริญพันธุ์ของสตรีไทยในอนาคตน่าจะยังคงอยู่ในระดับทดแทนหรือต่ำ เนื่องจากจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของสตรีกำลังสมรสและสตรีโสด อายุ 20-24 ปี อยู่ในระดับทดแทนหรือต่ำกว่าระดับทดแทนเล็กน้อย คือเท่ากับ 2.2 และ 2.0 ตามลำดับ (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนจำนวนบุตรในอุดมคติ)

จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยต่อสตรี อายุ 45-49 ปี ที่แสดงในสดมภ์สุดท้าย ของตาราง 3.2 สะท้อนภาวะเจริญพันธุ์สมบูรณ์ของสตรีเมื่อหมดวัยเจริญพันธุ์ ถ้าอัตราเจริญพันธุ์ตามหมวดอายุ คงที่หรือไม่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาที่ผ่านมา อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดของสตรีอายุ 15-49 ปีควรจะใกล้เคียงกับจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีอายุ 45-49 ปี การเปรียบเทียบจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีอายุ 45-49 ปี กับอัตราเจริญพันธุ์รวมยอดของสตรีอายุ 15-44 ปี จะให้ภาพหลายๆถึง แนวโน้มที่ผ่านมาจากภาวะเจริญพันธุ์ ข้อมูลในตาราง 3.2 แสดงว่า จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของ สตรีอายุ 45-49 ปีสูงกว่าอัตราเจริญพันธุ์รวมยอดของสตรีอายุ 15-44 ปีค่อนข้างมาก ผลดังกล่าว เนื่องจากภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศไทยมีการลดลงอย่างรวดเร็วในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา

ตาราง 3.3: อัตราเจริญพันธุ์รวมยอดของประเทศไทยจากแหล่งต่างๆ พ.ศ. 2527-43

แหล่ง	ปี พ.ศ.	เมือง	ชนบท	รวม
TDHS ¹	2527-30	1.62	2.42	2.23
SPC ²	2528-29	1.77	2.96	2.73
SPC ²	2534	1.37	2.44	2.17
SPC ²	2538-39	1.33	2.28	2.02
CPS ³	2539	1.70	2.08	1.98
สำมะโน	2543			1.82

หมายเหตุ: TFR ของ TDHS และ CPS เป็นของสตรีอายุ 15-44 ส่วน TFR จากSPC เป็นของสตรีอายุ 15-49

แหล่งที่มา: 1. Napaporn Chayovan and John Knodel (1988) Institute of Population Studies,

Chulalongkorn University and Institute for Resource Development/Westinghouse, Bangkok, หน้า 138

2. สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2540) รายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. 2538 -2539, กรุงเทพฯ หน้า 40

3. อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ และคณะ (2540) การสำรวจภาวะคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ. 2539 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล หน้า 27

ภาวะเจริญพันธุ์สะสมและความแตกต่าง

จำนวนบุตรเกิดรอด เป็นมาตรการวัดหนึ่งของภาวะเจริญพันธุ์ที่ใช้กันแพร่หลายมาก ข้อมูลที่ใช้มาจากการสำรวจตัดส่วน ดังนั้นจึงไม่ได้บอกโดยตรงถึงเวลาของภาวะเจริญพันธุ์ จำนวนบุตรเกิดรอดแสดงถึงภาวะเจริญพันธุ์ที่สะสมหรือประสบการณ์การมีบุตรของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตั้งแต่เริ่มต้นเข้าวัยเจริญพันธุ์จนถึงเวลาที่สำรวจ โดยทั่วไป การวัดภาวะเจริญพันธุ์มักจะวัดต่อสตรี ทั้งนี้เนื่องจากเห็นภาพได้ชัดเจนกว่าเพราะสตรีเป็นผู้ตั้งครรภ์และสตรีมักจำข้อมูลเกี่ยวกับบุตร

ได้ศึกษา อย่างไรก็ตาม โครงการ ECODDF ได้ถามเกี่ยวกับเรื่องการมีบุตรจากทั้งคู่ให้สัมภาษณ์ชาย และหญิง ดังนั้นในบางตารางจะนำเสนอข้อมูลภาวะเจริญพันธุ์ของทั้งชายและหญิงเพื่อการเปรียบเทียบ และให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์ของชายไทย

ตาราง 3.4: แสดงการกระจายร้อยละของสตรีทั้งหมดและสตรีเคยสมรส ตามจำนวนบุตร เกิดรอด จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยและจำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย จำแนกตามอายุ ข้อมูลจากตารางชี้ว่า มีความแตกต่างในสัดส่วนที่ไม่มีบุตรระหว่างสตรีทั้งหมดกับสตรีเคยสมรสอย่างมาก ผลดังกล่าว อธิบายได้จากข้อเท็จจริงที่ว่าในช่วงอายุต้นๆวัยเจริญพันธุ์ สตรีส่วนมากยังคงไม่ได้แต่งงาน ถ้า สันนิษฐานว่าการสมใจที่จะไม่มีบุตรภายหลังสมรสมีน้อยมาก ความแตกต่างในสัดส่วนที่ไม่มี บุตรระหว่างสตรีทั้งหมดกับสตรีสมรสอาจใช้เป็นตัวชี้วัดถึงการเป็นหมั้นปฐมภูมิได้อย่างหยابๆ พบว่าร้อยละ 3 ของสตรีเคยสมรสอายุ 45-49 ปีเปรียบเทียบร้อยละ 7.6 ของสตรีทั้งหมดในกลุ่มอายุ เดียวกันที่ไม่มีบุตร ความแตกต่างของสัดส่วนที่ไม่มีบุตรในกลุ่มอายุมากสะท้อนผลกระทบที่ผสมผสาน กันของการแตกสลายของการสมรส การไม่มีบุตรและการเป็นโสด ข้อมูลในตาราง 3.4 ยังแสดงถึง ภาวะเจริญพันธุ์วัยรุ่น ประมาณร้อยละ 8 ของสตรีทั้งหมดและ ร้อยละ 59 ของสตรีเคยสมรสในกลุ่ม อายุอายุ 15-19 ปีมีบุตรอย่างน้อย 1 คน ซึ่งเนาะว่ามีภาวะเจริญพันธุ์นอกสมรสบ้างแต่ไม่สูงมากนัก เพราะถ้ามีบุตรนอกสมรสมาก อัตราการมีบุตรของสตรีทั้งหมดอายุ 15-19 ปีน่าจะสูงกว่านี้ นอกจากนี้ จะเห็นว่าสัดส่วนที่ไม่มีบุตรลดลงตามอายุ และสัดส่วนที่มีบุตรจำนวนมากเพิ่มตามอายุ สะท้อนถึง กระบวนการสร้างครอบครัวตามขั้นตอนชีวิต จะเห็นว่าจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของทั้งสตรีทั้งหมด กับสตรีเคยสมรสเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งเนาะว่าความคลาดเคลื่อนของการรายงานข้อมูลจำนวนบุตร เกิดรอดอันเกิดจากปัญหาความจำน่าจะไม่มีหรือมีน้อยมาก จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีทั้งหมด เท่ากับ 1.5 คน ขณะที่ของสตรีเคยสมรสเท่ากับ 2.0 คน แต่ภาวะเจริญพันธุ์สมรสของสตรีสองกลุ่ม แตกต่างกันน้อยมาก คือเท่ากับ 2.9 ในสตรีทั้งหมดและ 3.0 คนในสตรีเคยสมรส

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.4: การกระจายร้อยละของสตรีทั้งหมดและสตรีเคยสมรส ตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยและจำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวนบุตรเกิดรอด							จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย	จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย
	0	1	2	3	4-11	ไม่ทราบ	รวม		
สตรีทั้งหมด									
15-19	92.1	6.8	1.1	0.0	0.0	0.0	100	0.09	0.09
20-24	60.1	29.4	8.8	1.4	0.3	0.0	100	0.52	0.50
25-29	31.1	34.0	30.2	4.0	0.6	0.1	100	1.09	1.08
30-34	16.1	25.4	43.2	13.2	2.1	0.0	100	1.60	1.57
35-39	11.3	16.2	41.8	21.0	9.4	0.2	100	2.06	1.98
40-44	9.1	14.8	37.5	21.5	16.8	0.3	100	2.33	2.23
45-49	7.6	8.8	29.0	27.6	27.1	0.0	100	2.86	2.66
รวม	31.8	19.8	28.3	12.6	7.5	0.1	100	1.50	1.44
สตรีเคยสมรส									
15-19	41.2	50.3	8.5	0.0	0.0	0.0	100	0.67	0.64
20-24	28.3	52.8	15.8	2.6	0.5	0.0	100	0.94	0.90
25-29	10.3	44.3	39.3	5.2	0.8	0.1	100	1.42	1.40
30-34	6.3	28.4	48.2	14.8	2.4	0.0	100	1.79	1.75
35-39	5.0	17.4	44.8	22.5	10.1	0.2	100	2.20	2.12
40-44	4.0	15.6	39.7	22.7	17.7	0.3	100	2.46	2.36
45-49	3.0	9.2	30.4	29.0	28.4	0.0	100	3.00	2.79
รวม	8.0	26.4	37.8	16.9	10.1	0.1	100	2.01	1.93

ตาราง 3.5ก แสดงการกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำแนกตามเขตที่อาศัย พบว่า ในทั้งเพศชายและหญิง ส่วนใหญ่มีบุตรเกิดรอด 1-2 คน แต่จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยในเพศหญิงสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย (2.01 คนกับ 1.87 คนตามลำดับ) ร้อยละที่ยังไม่เคยมีบุตรในเพศชายสูงกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 11.5 กับร้อยละ 8.8) เนื่องจากในตัวอย่างเพศชายมีสัดส่วนประชากรอายุ 15-19 ปีสูงกว่าเพศหญิง ซึ่งกลุ่มนี้มักจะยังไม่สมรสหรือมีบุตร

สอดคล้องกับความแตกต่างของภาวะเจริญพันธุ์ปัจจุบันตามเขตที่อาศัยและภาค พบว่า ภาวะเจริญพันธุ์สะสมในเขตชนบทสูงกว่าเขตเมืองอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ ในเพศหญิง จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยเท่ากับ 2.15 คนสำหรับเขตชนบท และ 1.69 คนสำหรับเขตเมือง สัดส่วนที่ไม่มีบุตรในเขตเมืองสูงกว่าเขตชนบทอย่างมาก (ร้อยละ 19.8 กับ ร้อยละ 8.3 ในเพศชาย และร้อยละ 14.1 กับร้อยละ 6.4 ในเพศหญิง) ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะอายุสมรสที่สูงกว่า หรือการมีบุตรคนแรกที่อายุน้อยกว่าของผู้ที่อยู่ในเขตเมืองเปรียบเทียบกับเขตชนบท

ตาราง 3.5ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนบุตรเกิดรอด	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
0	19.8	8.3	11.5	14.1	6.4	8.8
1-2	65.8	62.9	63.8	67.0	63.0	64.2
3-4	11.3	25.9	21.8	16.4	25.7	22.8
5-6	2.7	2.5	2.6	1.6	3.6	3.0
7+	-	0.2	0.2	0.7	1.3	1.1
ไม่ทราบ	0.4	0.1	0.2	0.1	0.1	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย	1.48	2.02	1.87	1.69	2.15	2.01

ภาวะเจริญพันธุ์สะสมแตกต่างกันระหว่างภาคทั้งในเพศชายและหญิง (ตาราง 3.5ข) ในทั้งสองเพศ จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยมีระดับสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2.20 คนในเพศชาย และ 2.33 คนในเพศหญิง) ตามด้วยภาคใต้เหนือ กลางและต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ (1.44 คนในเพศชาย และ 1.67 คนในเพศหญิง) และสอดคล้องในทิศทางตรงกันข้ามกับระดับเจริญพันธุ์สะสม สัดส่วนที่ไม่มีบุตรสูงที่สุดในกรุงเทพฯ ตามด้วยภาคกลางเหนือ ใต้ และสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีร้อยละ 3.9 ของสตรีเท่านั้นที่ไม่มีบุตร

ตาราง 3.5ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรเกิดรอด จำแนกตามภาค

เพศ/จำนวนบุตรเกิดรอด	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
0	11.2	5.7	19.0	9.1	17.5	11.5
1-2	74.7	60.0	61.4	58.9	66.9	63.8
3-4	12.4	30.6	16.8	28.4	14.2	21.8
5-6	1.8	3.5	2.5	3.0	-	2.6
7+	-	0.2	0.2	0.4	-	0.2
ไม่ทราบ	-	-	0.1	0.2	1.4	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	1.68	2.20	1.61	2.07	1.44	1.87
หญิง						
0	9.0	3.9	13.6	7.9	15.6	8.8
1-2	74.1	59.8	65.4	58.2	62.5	64.2
3-4	14.0	29.9	19.0	27.9	20.2	22.8
5-6	1.8	5.1	1.2	3.5	1.3	3.0
7+	1.1	1.3	0.7	2.3	-	1.1
ไม่ทราบ	-	0.1	0.2	0.1	0.4	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	1.82	2.33	1.73	2.18	1.67	2.01

ตาราง 3.6 แสดงจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตามเขตที่อาศัย พบว่า ทั้งเพศชายและหญิงไม่ว่าจะอยู่ในเขตเมืองหรือชนบท จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอตามอายุที่เพิ่มขึ้น เช่น ในหญิงเคยสมรส เพิ่มจากไม่ถึง 1 คนในกลุ่มอายุ 15-19 ปี เป็นประมาณ 2 คนในกลุ่มอายุ 25-34 ปี และประมาณ 3 คนเมื่อสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 45-49 ปี) ผลดังกล่าวชี้แนะว่าข้อมูลการรายงานจำนวนบุตรเกิดรอดน่าจะเชื่อถือได้พอควร ผู้สัมภาษณ์ที่อายุมากไม่ได้ลืมรายงานบุตรที่ไม่ได้อยู่กับตนหรือที่ตายไปแล้ว

เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยเมื่อสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์ (อายุ 45-49 ปี) ของเพศหญิงสูงกว่าเพศชายเล็กน้อย ซึ่งตรงข้ามกับที่คาดหมาย การที่เพศชายมีจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยที่ต่ำกว่าเพศหญิงที่อายุ 45-49 ปี ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะการรายงานที่ต่ำกว่าความเป็นจริงของเพศชาย เชื่อว่าผู้ชายมีแนวโน้มจะลืมนบุตรที่ตายไปแล้วหรือที่ไม่ได้อยู่กับคนที่บ้านมากกว่า และส่วนหนึ่งเพราะวัยเจริญพันธุ์ของชายไม่ได้สิ้นสุดที่อายุ 45-49 ปี การเปรียบเทียบระดับเจริญพันธุ์สมบูรณ์ของชายและหญิงที่อายุ 45-49 ปี จึงไม่น่าถูกต้องหรือเหมาะสม

ตาราง 3.6ก: จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตามเขตที่อาศัย

กลุ่มอายุ	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
15-19	(0.29)	(0.53)	0.39	0.51	0.79	0.67
20-24	0.40	0.67	0.57	0.61	1.12	0.94
25-29	0.74	1.18	1.01	1.22	1.50	1.42
30-34	1.31	1.58	1.51	1.61	1.87	1.79
35-39	1.75	2.11	2.01	1.85	2.34	2.20
40-44	1.91	2.39	2.26	2.14	2.62	2.46
45-49	2.42	2.79	2.71	2.63	3.14	3.00
รวม	1.48	2.02	1.87	1.69	2.15	2.01

หมายเหตุ : * ไม่รวมกรณีตัวอย่างที่ไม่ทราบข้อมูล

() = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยตามอายุของชายและหญิงที่เคยสมรสในทุกภาค เพิ่มขึ้นตามอายุเช่นกัน ยกเว้นเพศชายในภาคเหนือ ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากจำนวนตัวอย่างที่ค่อนข้างน้อย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.6ข: จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตาม ภาค

เพศ/อายุ	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
15-19	(1.00)	(0.0)	(0.46)	(0.0)	(0.19)	0.39
20-24	0.53	0.71	0.47	(0.73)	(0.48)	0.57
25-29	1.04	1.29	0.72	1.12	1.05	1.01
30-34	1.51	1.70	1.34	1.60	1.12	1.51
35-39	1.86	2.16	2.01	2.08	1.57	2.01
40-44	2.04	2.48	2.16	2.36	1.93	2.26
45-49	1.96	3.03	2.87	2.92	2.40	2.71
รวม	1.68	2.20	1.61	2.07	1.44	1.87
หญิง						
15-19	(0.65)	0.77	0.70	(0.37)	(0.47)	0.67
20-24	1.00	1.17	0.72	0.97	0.83	0.94
25-29	1.36	1.57	1.34	1.45	1.11	1.42
30-34	1.67	2.08	1.60	1.71	1.52	1.79
35-39	1.96	2.48	2.12	2.28	1.92	2.20
40-44	2.04	2.88	2.36	2.61	2.14	2.46
45-49	2.34	3.72	2.44	3.39	2.51	3.00
รวม	1.82	2.33	1.73	2.18	1.67	2.01

หมายเหตุ : * ไม่รวมกรณีตัวอย่างที่ไม่ทราบข้อมูล

() = จำนวนตัวอย่าง ไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

จำนวนบุตรที่มีชีวิต

ความแตกต่างระหว่างจำนวนบุตรเกิดรอดกับจำนวนบุตรมีชีวิตสะท้อนการตายของทารก และเด็ก ข้อมูลในตาราง 3.4 แสดงว่าจำนวนบุตรเฉลี่ยที่มีชีวิตเพิ่มตามอายุ ในกลุ่มสตรีทั้งหมด มีจำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย เท่ากับ 1.44 คน และจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยเท่ากับ 1.5 คน ในกลุ่มสตรีเคยสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย เท่ากับ 1.93 คน และจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยเท่ากับ 2.01 คน โดยรวม ในสตรีทั้งสองกลุ่มสูญเสียบุตรหรือมีส่วนบุตรตาย ร้อยละ 4.2 ของบุตรเกิดรอด

ประมาณว่าอัตราการตายของทารกที่เกิดระหว่างปี 2539-44 เท่ากับ 18:1,000 (ไม่ได้แสดงตารางข้อมูล) ข้อมูลในตาราง 3.7 ชี้ว่า มีความแตกต่างของการตายทารกและเด็กตามเขตที่อาศัยและภาค ข้อมูลจากการรายงานของเพศชายให้ระดับการตายของทารกและเด็กที่ต่ำกว่าและให้ภาพความแตกต่างตามเขตที่อาศัยน้อยกว่าของเพศหญิง นอกจากนี้ความแตกต่างตามภาคยังไม่เป็นไปตามแบบแผนที่เคยพบ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวทำให้น่าเชื่อว่าข้อมูลเกี่ยวกับบุตรจากการรายงานของมารดามีความน่าเชื่อถือกว่าการรายงานของบิดา จากการรายงานของสตรีเคยสมรสเกี่ยวกับจำนวนบุตรเกิดรอดและจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ชี้ว่า ระดับการตายของทารกและเด็กในเขตชนบทสูงกว่าในเขตเมือง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับการตายของทารกและเด็กสูงที่สุด ตามด้วยภาคเหนือ กลาง ใต้และกรุงเทพฯ

ตาราง 3.7: จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยและร้อยละของบุตรเกิดรอดที่ตายของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตาม เขตที่อาศัยและภาค

เขตที่อาศัย/ภาค	ชาย			หญิง		
	จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย	จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย	% บุตรเกิดรอดที่ตาย	จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ย	จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ย	% บุตรเกิดรอดที่ตาย
เขตที่อาศัย						
เมือง	1.48	1.43	3.5	1.69	1.64	3.0
ชนบท	2.02	1.95	3.6	2.15	2.05	4.9
ภาค						
เหนือ	1.68	1.64	2.4	1.82	1.74	4.6
ต.อ. เฉียงเหนือ	2.20	2.11	4.3	2.33	2.21	5.4
กลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ)	1.61	1.53	5.2	1.73	1.68	3.0
ใต้	2.07	2.01	3.0	2.18	2.12	2.8
กรุงเทพฯ	1.44	1.41	2.1	1.67	1.63	2.5
รวม	1.87	1.80	3.9	2.01	1.93	4.1

เช่นเดียวกับการแปรผันของจำนวนจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยตามอายุ เขตที่อาศัยและภาค ข้อมูลในตาราง 3.8ก และ 3.8ข แสดงว่า ในทุกเขตที่อาศัยและทุกภาค จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยของ ชายและหญิงเคยสมรสก็เพิ่มขึ้นตามอายุ และในทุกอายุ จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยต่ำกว่าจำนวนบุตร เกิดรอดเฉลี่ย

ตาราง 3.8ก: จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตาม กลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตาม เขตที่อาศัย

กลุ่มอายุ	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
15-19	(0.29)	(0.37)	0.32	0.45	0.77	0.64
20-24	0.40	0.67	0.57	0.60	1.07	0.90
25-29	0.73	1.15	0.99	1.21	1.48	1.40
30-34	1.29	1.55	1.48	1.59	1.82	1.75
35-39	1.75	2.06	1.98	1.82	2.24	2.12
40-44	1.78	2.23	2.11	2.07	2.50	2.36
45-49	2.29	2.68	2.60	2.47	2.92	2.79
รวม	1.43	1.95	1.80	1.64	2.05	1.93

หมายเหตุ : * ไม่รวมกรณีตัวอย่างที่ไม่ทราบข้อมูล

() = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.8ข: จำนวนบุตรที่มีชีวิตเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามกลุ่มอายุ 5 ปี จำแนกตาม เขตภาค

เพศ /อายุ	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
15-19	(1.00)	(0.0)	(0.34)	(0.0)	(0.19)	
20-24	0.53	0.71	0.47	(0.73)	(0.48)	
25-29	1.00	1.27	0.72	1.11	1.04	
30-34	1.48	1.66	1.34	1.59	1.10	
35-39	1.85	2.13	1.95	2.02	1.56	
40-44	1.96	2.29	1.88	2.31	1.92	
45-49	1.91	2.93	2.69	2.77	2.30	
รวม	1.64	2.11	1.53	2.01	1.41	
หญิง						
15-19	(0.65)	0.70	0.66	(0.37)	(0.47)	
20-24	0.94	1.12	0.70	0.96	0.77	
25-29	1.32	1.56	1.33	1.42	1.09	
30-34	1.64	2.01	1.58	1.70	1.49	
35-39	1.91	2.37	2.02	2.22	1.90	
40-44	1.95	2.74	2.27	2.52	2.08	
45-49	2.17	3.37	2.32	3.26	2.45	
รวม	1.74	2.21	1.68	2.12	1.63	

หมายเหตุ : * ไม่รวมกรณีตัวอย่างที่ไม่ทราบข้อมูล

() = จำนวนตัวอย่าง ไม่ถึงวงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

ความต้องการบุตรเพิ่ม

ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการบุตรเพิ่มและเวลาที่ต้องการมีบุตรคนต่อไปเป็นข้อมูลที่น่าสนใจและสามารถใช้ประเมินความต้องการการบริการวางแผนครอบครัวเพื่อเว้นช่วงการมีบุตรหรือหยุดการมีบุตร (ดูบทที่ 5)

โครงการ ECODDF ตามผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งชายและหญิงที่เคยสมรสว่า ต้องการบุตรเพิ่มหรือไม่ ถ้าต้องการเพิ่ม ต้องการเพิ่มอีกกี่คนและเมื่อไหร่ (ข้อ 3077 ข้อ 3078 และข้อ 3079) ข้อมูลความต้องการบุตรเพิ่มที่นำเสนอในตาราง 3.9 จำกัดเฉพาะสตรีกำลังสมรส เนื่องจากเชื่อว่าข้อมูลที่ได้จากสตรีที่กำลังสมรสน่าจะสะท้อนภาวะเจริญพันธุ์ที่ต้องการได้ใกล้เคียงความจริงมากกว่า เพราะความต้องการบุตรเพิ่มของสตรีที่หม้าย หย่าหรือแยกน่าจะมีโอกาสที่จะเปลี่ยนแปลง เป็นพฤติกรรมการมีบุตรได้น้อยกว่า

สตรีกำลังสมรสส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.7) ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีก ร้อยละ 12.3 ต้องการมีบุตรเพิ่มทันทีหรือภายในสองปี ร้อยละ 8.9 ต้องการมีบุตรเพิ่มในเวลาต่อไป ที่เหลือร้อยละ 5.9 ไม่แน่ใจ กลุ่มที่ต้องการบุตรในเวลาต่อไปสะท้อนถึงความต้องการบริการวิธีคุมกำเนิดเพื่อเว้นช่วงการบุตร

ความต้องการบุตรเพิ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรี โดยสัดส่วนที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะเพิ่มตามจำนวนบุตรมีชีวิตที่เพิ่มขึ้น และสัดส่วนที่ต้องการบุตรเพิ่มทันทีหรือในเวลาต่อไปของสตรีที่ยังไม่มีบุตรมีชีวิตหรือมีบุตรมีชีวิตเพียง 1 คน สูงกว่าสตรีที่มีบุตรมีชีวิตจำนวน 2 คนหรือมากกว่า

สตรีในเขตชนบทมีร้อยละที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มสูงกว่าสตรีในเมือง น่าจะเป็นเพราะสตรีในชนบทมีสัดส่วนที่มีบุตรที่มีชีวิตจำนวนมากกว่าสตรีในเมือง ในกลุ่มที่มีบุตรมีชีวิตเพียง 1 คน สัดส่วนที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มของสตรีในชนบทจะต่ำกว่าของสตรีในเมือง ซึ่งน่าจะว่าจำนวนบุตรที่ต้องการโดยรวมของสตรีในเขตเมืองน่าจะต่ำกว่าของสตรีในชนบท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.9: การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรส ตามความต้องการบุตรเพิ่ม จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต (รวมบุตรในครรภ์)

ความต้องการบุตรเพิ่ม	จำนวนบุตรที่มีชีวิต					รวม
	0	1	2	3	4-10	
เมือง						
ไม่ต้องการ	15.2	50.6	91.2	95.4	98.3	69.2
ต้องการทันที (ภายใน 2 ปี)	42.8	23.4	2.7	4.0	1.7	14.7
ต้องการในเวลาต่อไป	25.8	15.1	3.5	0.0	0.0	9.5
ไม่แน่ใจ	15.6	10.8	2.5	0.6	0.0	6.4
ไม่ทราบ	0.5	.01	.01	0.0	0.0	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100
ชนบท						
ไม่ต้องการ	16.5	38.1	87.9	96.2	97.6	74.1
ต้องการทันที (ภายใน 2 ปี)	54.7	23.3	4.5	2.6	0.3	11.3
ต้องการในเวลาต่อไป	16.1	24.6	4.2	0.3	1.1	8.7
ไม่แน่ใจ	10.8	14.1	3.2	0.9	1.0	5.6
ไม่ทราบ	1.9	0.0	0.2	0.0	0.0	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100
รวม						
ไม่ต้องการ	15.9	42.3	88.8	96.0	97.7	72.7
ต้องการทันที (ภายใน 2 ปี)	48.9	23.3	4.0	2.9	0.5	12.3
ต้องการในเวลาต่อไป	20.8	21.4	4.0	0.2	0.9	8.9
ไม่แน่ใจ	13.1	13.0	3.0	0.9	0.9	5.9
ไม่ทราบ	1.2	0.0	0.1	0.0	0.0	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100

จำนวนบุตรที่ต้องการ

จำนวนบุตรที่ต้องการ ตามการนิยามในรายงานนี้ คือ จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ (รวมบุตรที่อยู่ในครรภ์) บวกกับจำนวนบุตรที่ต้องการเพิ่ม จำนวนบุตรที่ต้องการเป็นมาตรการหนึ่งในการวัดภาวะเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะจำนวนบุตรที่ต้องการที่รายงานโดยผู้ที่ยังไม่มีบุตรหรือผู้ที่ยังมีอายุน้อย

จะสามารถใช้เป็นมาตรการสะท้อนภาวะเจริญพันธุ์ปัจจุบันและอนาคตได้ดีพอควรในสังคมที่มีการใช้การคุมกำเนิดที่แพร่หลายและมีประสิทธิภาพเช่นสังคมไทย เพราะสามารถที่จะควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ ข้อมูลในตาราง 3.10ก แสดงว่า โดยรวมผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงทั้งที่เคยสมรสและกำลังสมรสต้องการจำนวนบุตรที่ใกล้เคียงกัน คือ สูงกว่าระดับเจริญพันธุ์ทดแทนเล็กน้อย หรือประมาณ 2.3 คน และเป็นไปตามที่พบจากการสำรวจทั่วไป ซึ่งพบว่าจำนวนบุตรที่ต้องการมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในทางบวกกับจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ กล่าวคือในสตรีที่กำลังสมรส เพิ่มจาก 1.6 คนในกลุ่มที่ไม่มีบุตร เป็น 4.7 คนในกลุ่มที่มีบุตร 4 คนขึ้นไป จะเห็นว่าในกลุ่มที่มีบุตร 4 คนขึ้นไปทั้งหมด (ร้อยละ 100) ต้องการมีบุตร 4 คนขึ้นไป ผลดังกล่าวอาจอธิบายได้ด้วยเหตุผลหลายประการ ประการแรก ในสังคมที่คู่สมรสสามารถดำเนินการหรือควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ ผู้ที่ต้องการจำนวนบุตรมาก ก็จะดำเนินการให้ได้ขนาดครอบครัวใหญ่ตามที่ตนต้องการ ประการที่สอง ผู้ให้สัมภาษณ์อาจปรับจำนวนบุตรที่ต้องการให้สูงขึ้นตามจำนวนบุตรที่ตนมีอยู่ เพราะไม่ต้องการรายงานว่าบุตรที่ตนมีอยู่หรือที่เกิดมาแล้วเป็นบุตรที่ไม่ต้องการ (rationalization) และอาจเป็นไปได้เช่นกันว่า ผู้ที่มีบุตรจำนวนมาก มักมีอายุมากกว่าผู้ที่มีบุตรจำนวนน้อยกว่า และความต้องการบุตรหรือขนาดครอบครัวที่ต้องการจึงสะท้อนทัศนคติหรือความชอบที่นิยมกันในเวลาอดีต

ผลในตาราง 3.10ข สามารถประเมินถึงภาวะเจริญพันธุ์ปัจจุบันและอนาคตได้ระดับหนึ่ง ผู้ไม่มีบุตรและที่มีบุตร 1 คน (ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุน้อยหรือสมรสไม่นาน) ต้องการบุตรในจำนวนที่ต่ำกว่าระดับทดแทน คือ 1.6 คนในสตรีที่ยังไม่มีบุตร และ 1.7 ในสตรีที่มีบุตร 1 คน โดยกว่าครึ่งหนึ่งของสตรีกำลังสมรสที่ไม่มีบุตร ต้องการมีบุตร 2 คน ร้อยละ 17.9 ต้องการมีบุตรเพียง 1 คน และอีกร้อยละ 15.0 ไม่ต้องการมีบุตรเลย เป็นที่น่าสนใจที่พบว่ากลุ่มที่ยังไม่มีบุตร เพศชายมีส่วนที่ไม่ต้องการมีบุตรสูงกว่าเพศหญิงมาก (ร้อยละ 24.6 เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 15.0 ตามลำดับ) สำหรับกลุ่มสตรีที่มีบุตร 1 คน ประมาณครึ่งหนึ่งต้องการมีบุตร 2 คน อีกร้อยละ 8 ต้องการมีมากกว่า 2 คน ผลดังกล่าวชี้แนะว่าภาวะเจริญพันธุ์ในปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทย น่าจะยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับทดแทนเล็กน้อย

ตาราง 3.10ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรที่ต้องการ และจำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต(รวมบุตรในครรภ์)

จำนวนบุตรที่ต้องการ	จำนวนบุตรที่มีชีวิต					รวม
	0	1	2	3	4-10	
ชาย						
0	22.8				-	2.3
1	16.0	36.6			-	11.7
2	55.7	52.0	82.3		-	52.5
3	4.2	10.4	14.7	87.3	-	22.8
4-14	1.2	1.0	3.0	12.7	100.0	10.7
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	218	565	778	298	119	1,978
เฉลี่ย (เคยสมรส)	1.46	1.78	2.22	3.17	4.49	2.33
เฉลี่ย (กำลังสมรส)	1.42	1.76	2.23	3.17	4.48	2.34
หญิง						
0	19.8				-	1.7
1	16.4	48.2			-	14.4
2	54.2	44.8	86.6		-	50.8
3	9.0	6.1	11.7	94.1	-	22.5
4-14	0.7	0.9	1.7	5.9	100.0	10.5
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	355	1,072	1,635	641	280	3,983
เฉลี่ย (เคยสมรส)	1.55	1.60	2.15	3.07	4.75	2.33
เฉลี่ย (กำลังสมรส)	1.64	1.66	2.16	3.08	4.67	2.36

ตาราง 3.10ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรที่ต้องการ และจำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยของชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต(รวมบุตรในครรภ์)

จำนวนบุตรที่ต้องการ	จำนวนบุตรที่มีชีวิต					รวม
	0	1	2	3	4-10	
ชาย						
0	24.6					2.3
1	17.5	35.9				11.4
2	51.9	53.2	81.9			52.3
3	4.6	10.1	15.1	87.2		23.1
4-14	1.4	0.8	3.1	12.8	100.0	11.0
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	205	536	759	289	117	1,906
เฉลี่ย (เคยสมรส)	1.5	1.8	2.2	3.2	4.5	2.3
เฉลี่ย (กำลังสมรส)	1.4	1.8	2.2	3.2	4.5	2.3
หญิง						
0	15.0					1.3
1	17.9	42.8				12.7
2	56.7	49.5	85.6			51.9
3	9.6	6.7	12.8	93.8		23.5
4-14	0.8	1.1	1.6	6.2	100.0	10.6
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	329	956	1,515	595	259	3,654
เฉลี่ย (เคยสมรส)	1.6	1.6	2.2	3.1	4.8	2.3
เฉลี่ย (กำลังสมรส)	1.6	1.7	2.2	3.1	4.8	2.4

จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ย แตกต่างกันตามลักษณะภูมิหลังทั้งในเพศชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส (ตาราง 3.11) จำนวนบุตรที่ต้องการโดยเฉลี่ยเพิ่มตามอายุที่เพิ่มขึ้น

จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ ผู้ที่อยู่ในชนบท ต้องการบุตรในจำนวนเฉลี่ยที่สูงกว่าผู้ที่อยู่ในเขตเมืองเล็กน้อย ผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า 6 ปี ต้องการบุตรในจำนวนที่มากกว่าผู้ที่มีการศึกษา 16 ปีขึ้นไป จำนวนบุตรเฉลี่ยที่ต้องการของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามสูงกว่าของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธอย่างชัดเจน และผู้ที่มีเชื้อสายไทยอย่างเดียว มีจำนวนบุตรเฉลี่ยที่ต้องการต่ำกว่าผู้ที่มีเชื้อสายไทยกับอื่นๆ

ตาราง 3.11: จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ลักษณะภูมิหลัง	เคยสมรส		กำลังสมรส	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
อายุ				
15-19	1.44	1.84	1.44	1.88
20-24	1.75	1.97	1.73	2.02
25-29	1.93	2.02	1.94	2.07
30-34	2.20	2.15	2.17	2.19
35-39	2.47	2.35	2.48	2.37
40-44	2.36	2.52	2.40	2.56
45-49	2.76	2.92	2.77	2.97
ภาค				
เหนือ	2.08	2.04	2.10	2.08
ค.อ. เชียงเหนือ	2.61	2.60	2.62	2.63
กลาง	2.14	2.17	2.12	2.16
ใต้	2.51	2.53	2.51	2.58
กรุงเทพฯ	2.12	2.08	2.14	2.10
เขตที่อาศัย				
เมือง	2.09	2.11	2.10	2.12
ชนบท	2.42	2.42	2.43	2.45

ตาราง 3.11: (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	เคยสมรส		กำลังสมรส	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
จำนวนปีการศึกษา				
< 6 ปี	2.61	2.69	2.64	2.72
6-9 ปี	2.13	2.10	2.13	2.14
10-15 ปี	2.21	1.95	2.21	2.00
16 ปี +	2.16	1.94	2.18	1.98
ศาสนา				
พุทธ	2.30	2.29	2.30	2.32
อิสลาม	3.07	3.13	3.08	3.24
อื่นๆ	2.74	3.35	2.77	3.26
เชื้อสาย				
ไทย	2.14	2.14	2.15	2.18
ไทย + จีน	2.50	2.20	2.56	2.24
ไทย + ลาว + อีสาน	2.48	2.54	2.48	2.55
อื่นๆ	2.81	2.66	2.75	2.72
รวม	2.33	2.33	2.34	2.36

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.12ก: จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของชายที่เคยสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ และอายุ

ลักษณะภูมิหลัง	อายุ							
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	รวม
เขตที่อาศัย								
เมือง	1.5	1.7	1.8	1.9	2.4	2.0	2.6	2.1
ชนบท	(1.4)	1.8	2.0	2.3	2.5	2.5	2.8	2.7
ภาค								
เหนือ	(2.0)	1.4	1.8	2.2	2.3	2.2	2.0	2.1
ต.อ. เหนือเหนือ	(2.0)	2.3	2.2	2.4	2.7	2.5	3.1	2.6
กลาง	1.5	1.7	1.7	2.1	2.5	2.1	2.9	2.1
ใต้		(1.8)	2.2	2.3	2.4	2.6	3.0	2.5
กรุงเทพ		(1.6)	2.0	1.9	2.1	2.6	2.5	2.1
จำนวนปีการศึกษา								
< 6 ปี		(1.9)	(2.6)	2.2	2.6	2.4	2.9	2.6
6-9 ปี	1.4	1.9	1.9	2.2	2.3	2.1	2.7	2.1
10-15 ปี	(1.7)	1.5	1.9	2.1	2.4	2.5	2.7	2.2
16 ปี +		(1.5)	(2.0)	2.0	2.4	2.2	2.1	2.2
รวม	1.4	1.8	1.9	2.2	2.5	3.4	2.8	2.3

หมายเหตุ: () = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.12ข: จำนวนบุตรที่ต้องการ โดยเฉลี่ยของหญิงที่เคยสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ และอายุ

ลักษณะภูมิหลัง	อายุ							
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	รวม
เขตที่อาศัย								
เมือง	1.9	2.0	1.9	2.0	2.0	2.3	2.6	2.1
ชนบท	1.8	2.0	2.1	2.2	2.5	2.6	3.1	2.4
ภาค								
เหนือ	2.0	1.7	1.8	2.1	2.1	2.1	2.3	2.0
ต. อ. เชียงเหนือ	2.1	2.1	2.2	2.3	2.6	2.9	3.5	2.6
กลาง	1.6	2.0	2.0	2.0	2.3	2.5	2.5	2.2
ใต้	(1.3)	1.9	2.0	2.2	2.5	2.7	3.5	2.5
กรุงเทพ	(1.8)	1.7	1.9	1.9	2.2	2.2	2.5	2.1
จำนวนปีการศึกษา								
< 6 ปี	(2.0)	2.2	2.4	2.3	2.5	2.7	3.1	2.7
6-9 ปี	1.8	2.0	2.1	2.2	2.2	2.3	2.4	2.1
10-15 ปี	2.0	1.8	1.7	2.0	2.0	2.1	2.3	2.0
16 ปี +		(2.0)	1.9	2.0	1.8	2.0	2.1	1.9
รวม	1.8	2.0	2.0	2.2	2.4	2.5	2.9	2.3

หมายเหตุ : () = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

จำนวนบุตรในอุดมคติ

จำนวนบุตรในอุดมคติ (ideal family size) เป็นจำนวนบุตรที่ผู้ตอบปรารถนาหรือพึงใจจะมี (fertility preference) ถ้าหากว่าสามารถเริ่มต้นได้ใหม่จากเวลาที่ยังไม่มีบุตรเลย โครงการ ECODDF แยกคำถามจำนวนบุตรในอุดมคติหรือที่ปรารถนาสำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่ไม่มีบุตรมีชีพและผู้ที่ มีบุตรมีชีพ โดยข้อ 3084 ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่ไม่มีบุตรมีชีพว่า “ถ้าเลือกได้ถึงจำนวนลูกที่จะมีตลอดชีวิต ท่านอยากมีลูกกี่คน เป็นลูกชายกี่คน ลูกสาวกี่คน” และข้อ 3085 ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีบุตรมีชีพว่า “ถ้าหากท่านสามารถเริ่มต้นได้ใหม่จากเวลาที่ท่านยังไม่มีลูกเลย และท่านสามารถเลือกได้ถึงจำนวนลูกที่ท่านจะมีตลอดชีวิตของท่าน ท่านอยากมีลูกกี่คน เป็นลูกชายกี่คน ลูกสาวกี่คน” เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าผู้ตอบส่วนใหญ่สามารถให้คำตอบที่เป็นจำนวนได้ มีร้อยละ 0.5 ที่ไม่ให้คำตอบ แม้ว่าคำถามดังกล่าวเป็นคำถามที่ให้สมมติสถานการณ์ แต่น่าจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่ผู้ที่ยังไม่มีบุตรปรารถนาจะมีหรือภาวะเจริญพันธุ์ในอนาคต และประเมินภาวะเจริญพันธุ์ที่ไม่ต้องการ (unwanted fertility)

ตาราง 3.13 แสดงการกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรในอุดมคติ และจำนวนบุตรเฉลี่ย จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต (รวมบุตรในครรภ์) จำนวนบุตรในอุดมคติเฉลี่ยของชายและหญิงไม่แตกต่างกัน เท่ากับ 2.4 คนสำหรับเพศหญิงและ 2.5 คนสำหรับเพศชาย ในทั้งสองเพศ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90) ประารถนาจะมีบุตร 2 คนหรือมากกว่า มีเพียงร้อยละ 3 เท่านั้นที่ไม่ประารถนาจะมีบุตร ร้อยละ 13 ประารถนาจะมีบุตร 4 คนหรือมากกว่า

ทั้งในเพศชายและหญิง ขนาดครอบครัวในอุดมคติ เพิ่มตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต โดยเพิ่มจาก 2 คนในกลุ่มที่ยังไม่มีบุตร เป็น 3.4 คนในกลุ่มที่มีบุตร 4 คนขึ้นไป กว่าครึ่งหนึ่งของผู้ที่มีบุตรมีชีวิต 4 คนขึ้นไป มีบุตรที่ไม่ต้องการ กล่าวคือ เพศชายมีเพียงร้อยละ 45 และเพศหญิงร้อยละ 48 ที่ประารถนาจะมีบุตร 4 คนขึ้นไป ที่เหลือประารถนามีน้อยกว่านั้น ในกลุ่มที่ยังไม่มีบุตรเลย ร้อยละ 2.6 ของชายและร้อยละ 1.7 ของหญิงไม่ประารถนาจะมีบุตร สำหรับกลุ่มที่มีบุตร 1 คน ร้อยละ 1.4 ของชายกับร้อยละ 3.8 ของหญิงไม่ประารถนาจะมีบุตร แต่ทั้งในสองกลุ่มนี้ (คือที่ยังไม่มีบุตรและที่มีบุตร 1 คน) ส่วนใหญ่ประารถนามีบุตร 2 คน

ตาราง 3.13: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามจำนวนบุตรในอุดมคติ และจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต(รวมบุตรในครรภ์)

จำนวนบุตรในอุดมคติ	จำนวนบุตรที่มีชีวิต					รวม
	0	1	2	3	4-10	
ชาย						
0	2.6	1.4	2.2	4.2	4.0	2.5
1	16.4	8.8	2.1	1.9	1.6	5.2
2	64.0	70.8	62.9	29.4	31.2	57.5
3	15.1	16.3	21.7	38.5	18.3	22.0
4-14	1.9	2.6	11.1	26.0	45.0	12.7
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	206	537	759	287	115	1904
เฉลี่ย	2.0	2.1	2.5	3.0	3.4	2.5

ตาราง 3.13: (ต่อ)

จำนวนบุตรในอุดมคติ	จำนวนบุตรที่มีชีวิต					รวม
	0	1	2	3	4-10	
หญิง						
0	1.7	3.8	2.3	3.3	2.9	2.9
1	16.9	11.1	4.8	4.0	1.1	7.1
2	64.3	68.8	62.4	28.4	24.5	55.0
3	13.7	13.6	19.8	46.5	23.5	22.5
4-14	3.3	3.4	10.7	17.7	48.0	12.5
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	329	956	1,514	593	258	3,649
เฉลี่ย	2.0	2.0	2.4	2.8	3.4	2.4

ตาราง 3.14ก แสดงจำนวนบุตรในอุดมคติเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามลักษณะภูมิหลังบางประการ จำแนกตามสถานภาพสมรส พบว่า ทั้งเพศชายและหญิง ผู้ที่เป็นโสดมีจำนวนบุตรในอุดมคติดำกว่าผู้ที่เคยสมรสและกำลังสมรส (2 คน เปรียบเทียบกับ 2.4-2.5 คน) ในกลุ่มที่เคยสมรสและกำลังสมรสทั้งชายและหญิง ขนาดครอบครัวในอุดมคติของผู้ที่มีอายุน้อยกว่าจะเล็กกว่าของผู้ที่มีอายุมากกว่า สะท้อนการลดลงของขนาดครอบครัวในอุดมคติของคนรุ่นอายุหลังๆ (อายุน้อย) กลุ่มที่เป็นโสด จำนวนบุตรในอุดมคติของผู้ที่อายุน้อย โดยเฉพาะสตรีโสดอายุไม่เกิน 30 ปี น่าจะสะท้อนบรรทัดฐานของขนาดครอบครัวในปัจจุบันหรืออนาคตที่อาจแปลงเป็นพฤติกรรมการมีบุตรจริงได้ ซึ่งพบว่าอยู่ในระดับไม่เกิน 2 คน

ในกลุ่มชายและหญิงที่เป็นโสด จำนวนบุตรในอุดมคติเฉลี่ยไม่แตกต่างกันระหว่างผู้ที่อยู่ในเมืองกับชนบท แต่ในกลุ่มชายและหญิงทั้งที่เคยสมรสและกำลังสมรส จำนวนบุตรในอุดมคติเฉลี่ยของชนบทสูงกว่าของเขตเมืองเล็กน้อย

ในทุกกลุ่มสถานภาพสมรส ทั้งชายและหญิง จำนวนบุตรในอุดมคติเฉลี่ยสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมา คือ ภาคใต้ ที่เหลืออีก 3 ภาค มีจำนวนบุตรในอุดมคติเฉลี่ยใกล้เคียงกันประมาณ 2.2 คน

ในทุกกลุ่มสถานภาพสมรส ทั้งชายและหญิง ผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า 6 ปี มีจำนวนบุตรในอุดมคติเฉลี่ยที่ใหญ่กว่าผู้ที่มีการศึกษา 16 ปีขึ้นไป (2.7 คน กับ 2.1-2.3 คน) ส่วนผู้ที่มีการศึกษาระดับกลางๆ ประรณจะมีบุตรประมาณ 2.1-2.3 คน

ในทุกกลุ่มสถานภาพสมรส ทั้งชายและหญิง จำนวนบุตรในอุดมคติของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามสูงกว่าของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ และผู้ที่มีเชื้อสายไทยอย่างเดียวมีจำนวนบุตรในอุดมคติที่ต่ำกว่าผู้ที่มีเชื้อสายและอื่นๆ

ตาราง 3.14ก: จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ และสถานภาพสมรส

ลักษณะภูมิหลัง	โสด		เคยสมรส		กำลังสมรส	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
อายุ						
15-19	2.0	1.9	1.7	2.0	1.7	2.1
20-24	2.0	2.0	2.0	2.2	2.0	2.2
25-29	2.2	1.9	2.2	2.2	2.2	2.2
30-34	2.2	1.5	2.4	2.2	2.3	2.3
35-39	1.9	1.5	2.6	2.4	2.6	2.4
40-44	2.1	1.3	2.5	2.6	2.6	2.6
45-49	(0.9)	1.5	2.7	2.9	2.7	2.9
เขตที่อาศัย						
เมือง	2.0	1.9	2.3	2.2	2.3	2.2
ชนบท	2.0	1.9	2.5	2.5	2.5	2.5
ภาค						
เหนือ	1.9	1.9	2.2	2.2	2.2	2.2
ต.อ. เฉียงเหนือ	2.1	1.9	2.7	2.7	2.7	2.7
กลาง	1.9	1.8	2.3	2.1	2.3	2.2
ใต้	2.2	1.9	2.7	2.5	2.6	2.5
กรุงเทพ	2.0	1.8	2.2	2.2	2.2	2.2

ตาราง 3.14ก: (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	โสด		เคยสมรส		กำลังสมรส	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
จำนวนปีการศึกษา						
< 6 ปี	1.8	1.4	2.6	2.7	2.7	2.7
6-9 ปี	2.0	1.9	2.4	2.2	2.4	2.3
10-15 ปี	2.0	2.0	2.4	2.1	2.4	2.1
16 ปี +	1.9	1.7	2.3	2.1	2.3	2.1
ศาสนา						
พุทธ	2.0	1.9	2.4	2.4	2.5	2.4
อิสลาม	2.4	2.1	3.1	3.0	3.1	3.0
อื่นๆ	1.8	2.1	2.3	2.9	2.3	2.7
เชื้อสาย						
ไทย	1.9	1.8	2.3	2.2	2.3	2.2
ไทย + จีน	2.0	1.7	2.6	2.2	2.6	2.3
ไทย + ลาว + อีสาน	2.1	2.1	2.6	2.6	2.6	2.6
อื่นๆ	2.2	1.9	2.5	2.6	2.6	2.6
รวม	2.0	1.9	2.5	2.4	2.5	2.4

หมายเหตุ : () = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.14ข: จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่เคยสมรส จำแนกตาม ลักษณะภูมิหลังบางประการ และอายุ

ลักษณะภูมิหลัง	อายุ							รวม
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	
เขตที่อาศัย								
เมือง	2.1	2.2	2.0	2.0	2.1	2.3	2.4	2.2
ชนบท	2.0	2.1	2.3	2.3	2.5	2.6	3.0	2.5
ภาค								
เหนือ	1.9	1.9	2.1	2.1	2.2	2.2	2.6	2.2
ต.อ. เหนือ	2.2	2.3	2.4	2.5	2.7	2.9	3.3	2.7
กลาง	2.0	2.2	2.0	2.0	2.2	2.3	2.3	2.1
ใต้	(1.7)	2.2	2.1	2.4	2.4	2.6	3.1	2.5
กรุงเทพ	(1.7)	2.0	2.1	2.1	2.2	2.4	2.3	2.2
จำนวนปีการศึกษา								
< 6 ปี	(1.5)	(2.2)	2.4	2.4	2.5	2.6	3.0	2.7
6-9 ปี	2.0	2.2	2.2	2.2	2.2	2.4	2.4	2.2
10-15 ปี	2.1	2.2	1.8	2.1	2.1	2.3	2.0	2.1
16 ปี +		(2.0)	2.0	2.0	2.0	2.0	2.3	2.1
ศาสนา								
พุทธ	2.0	2.1	2.2	2.2	2.3	2.5	2.8	2.4
อิสลาม	(1.4)	(2.9)	2.2	(2.7)	(3.0)	(4.0)	(4.2)	3.0
อื่นๆ	(2.2)	(2.1)	(2.0)	(2.7)	(3.3)	(3.7)	(3.7)	2.9
รวม	2.0	2.2	2.2	2.2	2.4	2.6	2.9	2.4

หมายเหตุ: () = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

ตาราง 3.14ค: จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่กำลังสมรส จำแนกตาม ลักษณะภูมิหลังบางประการ และอายุ

ลักษณะภูมิหลัง	อายุ							
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	รวม
เขตที่อาศัย								
เมือง	2.2	2.2	2.1	2.0	2.2	2.3	2.4	2.2
ชนบท	2.0	2.2	2.3	2.4	2.5	2.7	3.1	2.5
ภาค								
เหนือ	1.9	1.9	2.1	2.1	2.2	2.2	2.6	2.2
ค.อ. เฉียงเหนือ	2.2	2.3	2.4	2.5	2.7	3.0	3.3	2.7
กลาง	2.1	2.2	2.0	2.0	2.2	2.3	2.4	2.2
ใต้	(1.7)	2.3	2.2	2.4	2.5	2.6	3.2	2.5
กรุงเทพ	(2.1)	2.0	2.2	2.1	2.2	2.5	2.4	2.2
จำนวนปีการศึกษา								
< 6 ปี	(1.7)	(2.2)	2.4	2.4	2.5	2.6	3.0	2.7
6-9 ปี	2.1	2.2	2.2	2.3	2.3	2.6	2.4	2.3
10-15 ปี	2.1	2.2	2.0	2.1	2.1	2.3	2.0	2.1
16 ปี +		(2.0)	2.0	2.0	2.1	2.0	2.4	2.1
ศาสนา								
พุทธ	2.1	2.2	2.2	2.3	2.4	2.5	2.9	2.4
อิสลาม	(1.4)	(2.9)	(2.2)	(2.7)	(3.1)	(4.0)	(4.2)	3.0
อื่นๆ	(2.2)	(2.1)	(2.0)	(2.7)	(3.3)	(3.1)	(3.0)	2.7
รวม	2.1	2.2	2.2	2.3	2.4	2.6	2.9	2.4

หมายเหตุ: () = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

การสมรสเป็นปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับภาวะเจริญพันธุ์ ทำให้เข้าใจขั้นตอนหรือกระบวนการสร้างครอบครัว อายุแรกสมรสของสตรีจะแสดงเวลาเริ่มต้นของการเปิดเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ ถ้าปัจจัยอื่นๆคงที่และไม่มีการมีบุตรนอกสมรส อายุสมรสจะมีผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์เพราะเกี่ยวข้องกับระยะเวลาที่เปิดเสี่ยงต่อการมีบุตร ในบทนี้จะเสนอผลการสำรวจที่เกี่ยวข้องกับการสมรส ได้แก่ สถานภาพสมรส อายุแรกสมรส จำนวนครั้งของการสมรส การจดทะเบียนสมรส วิธีการที่ได้พบคู่สมรส และทัศนคติเกี่ยวกับการสมรส เช่น อายุเหมาะสมที่จะสมรสของชายและหญิง สภาพชีวิตด้านต่างๆถ้าได้สมรส (สำหรับคนที่เป็นโสด) หรือไม่ได้สมรส (สำหรับคนที่สมรส) และ การประเมินความสุขในชีวิตสมรส เป็นต้น

สถานภาพสมรส

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพสมรสของสมาชิกทุกคนในครัวเรือนที่อายุตั้งแต่ 13 ปีหรือมากกว่า จะได้จากแบบสอบถามครัวเรือน สถานภาพสมรสของผู้ให้สัมภาษณ์เข้าชายจะได้จากแบบสอบถามบุคคล ข้อมูลการกระจายสถานภาพสมรสของผู้ที่อายุ 15-49 ปี จากแบบสอบถามครัวเรือน และจากแบบสอบถามบุคคลจะแตกต่างกันเล็กน้อย เนื่องจากผู้ที่ตอบแบบสอบถามครัวเรือนจำนวนไม่น้อยไม่ใช่ผู้เข้าชายที่ถูกสัมภาษณ์แบบสอบถามบุคคล รายงานนี้แบ่งสถานภาพสมรสเป็น 4 กลุ่ม คือ โสดหรือไม่เคยสมรส สมรส หม้าย (คู่สมรสตาย) และหย่า/แยก/เลิกกัน การกำหนดสถานภาพสมรสของตัวอย่างที่ศึกษาให้เป็นไปตามการรายงานของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยสถานภาพสมรส สมรส หมายถึงการอยู่กินฉันท์สามีภรรยาที่คู่อย่างเปิดเผยหรือเป็นที่รับรู้กันของสังคม โดยจะมีการจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ได้

ตาราง 4.1 แสดงการกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปี ตามสถานภาพสมรสและอายุ ข้อมูลชี้ว่า ร้อยละ 37.0 ของชายและร้อยละ 25.2 ของหญิงในวัยเจริญพันธุ์ไม่เคยสมรส และร้อยละ 2.6 ของชายและร้อยละ 4.7 ของหญิง หย่า/แยกหรือเลิกกับคู่สมรส

สัดส่วนที่เป็นโสดลดลงตามอายุทั้งในเพศชายและหญิง และเมื่อถึงอายุ 45-49 มีเพียงร้อยละ 3.3 ของชายและร้อยละ 4.7 ของหญิงที่เป็นโสด สัดส่วนที่เป็นโสดที่อายุ 45-49 ปี จากการสัมภาษณ์บุคคลต่ำกว่า จากการสัมภาษณ์ครัวเรือน (ดูตาราง 4ก ในภาคผนวกประกอบ) นอกจากนี้ ร้อยละที่เป็นโสดที่อายุ 45-49 ปีจากการสำรวจโครงการ ECODDF ก็ต่ำกว่าจากสำมะโนปี พ.ศ. 2543 มาก รายงานสำมะโนปี พ.ศ. 2543 พบว่า ร้อยละ 5.1 ของชายและร้อยละ 8.0 ของหญิงอายุ 45-49 ปี เป็นโสด อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่า ร้อยละที่เป็นโสดเมื่ออายุ 45-49 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กล่าวคือ ในเพศชาย เพิ่มจากร้อยละ 2.3 ในปี พ.ศ. 2513 เป็นร้อยละ 2.7 ในปี พ.ศ. 2523 และร้อยละ 3.2 ในปี

พ.ศ. 2533 ส่วนเพศหญิง เพิ่มจากร้อยละ 3.0 เป็น ร้อยละ 4.1 และ ร้อยละ 5.2 ของปี พ.ศ. เดียวกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ:10) ซึ่งระบุว่า ทั้งประชากรหญิงและชายในประเทศไทยมีสัดส่วนที่ไม่สมรสเลย และอายุแรกสมรสเพิ่มขึ้น

ในเพศชาย สัดส่วนที่สมรสและหม้ายเพิ่มขึ้นตามอายุ แต่ในเพศหญิง สัดส่วนที่สมรสเพิ่มจากอายุเข้าวัยเจริญพันธุ์ และเริ่มลดลงในสองกลุ่มอายุสุดท้าย 40-44 ปี และ 45-49ปี สะท้อนการผ่านขั้นตอนชีวิต จากโสด เป็นสมรสและหม้ายเนื่องจากการตายที่เพิ่มตามอายุของคู่สมรสหรือ หย่า/แยก/เลิกกับคู่

ตาราง 4.1 : การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงตามสถานภาพสมรสและอายุ

เพศ/อายุ	สถานภาพสมรส				
	โสด	สมรส	หม้าย	หย่า/แยก	รวม
ชาย					
15-19	96.9	3.1	-	-	100
20-24	72.3	25.7	-	2.0	100
25-29	38.8	57.9	-	3.3	100
30-34	13.7	81.7	0.0	4.6	100
35-39	8.2	89.2	0.3	2.3	100
40-44	4.6	90.9	0.2	4.3	100
45-49	3.3	92.8	0.9	3.0	100
รวม	37.0	60.2	0.2	2.6	100
หญิง					
15-19	86.6	12.6	-	0.9	100
20-24	44.3	52.0	1.3	2.5	100
25-29	23.2	72.2	1.1	3.5	100
30-34	10.4	83.6	1.7	4.3	100
35-39	6.6	83.4	3.0	6.9	100
40-44	5.4	81.0	5.3	8.3	100
45-49	4.7	82.6	6.4	6.2	100
รวม	25.2	67.5	2.6	4.7	100

อายุแรกสมรส

ในหลายสังคม อายุแรกสมรสโดยเฉพาะของสตรี นับเป็นจุดเริ่มต้นของการมีครอบครัว หรือเริ่มต้นชีวิตการเป็นมารดาหรือมีบุตรที่สังคมยอมรับ สตรีที่สมรสเมื่ออายุน้อยจะมีระยะเวลาที่เปิดเสี่ยงต่อการมีบุตรยาวนานกว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุมาก ถ้าการสมรสนั้นไม่หยุดชะงักหรือแตกสลาย ดังนั้นในสังคมที่มีอายุแรกสมรสต่ำมักจะมีระดับเจริญพันธุ์สูง

อายุแรกสมรสเฉลี่ยที่คำนวณจากผู้ที่เคยสมรสจะเบ้หรือถูกตัดตอนเพราะการสำรวจ เนื่องจากผู้ที่ยังไม่สมรสที่อายุต่างๆเมื่อเวลาที่สำรวจ ยังมีโอกาสจะสมรสเมื่ออายุมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่มีอายุน้อยหรือไม่เกิน 30 ปี ณ เวลาที่มีการสำรวจ ดังนั้นการคำนวณอายุแรกสมรสที่ถูกต้องจึงควรใช้ฐานจากผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยเจริญพันธุ์ทุกคน นั่นคือ การคำนวณจากสัดส่วนของผู้ที่เป็นโสดในแต่ละอายุ (Singulate mean age at marriage, SMAM) ตามวิธีของ Hajnal (1953) ตาราง 4.2 แสดงอายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายและหญิงที่คำนวณจากสัดส่วนที่เป็นโสดตามอายุที่ได้จากการสำรวจครัวเรือน และการสัมภาษณ์บุคคล อายุแรกสมรสเฉลี่ยที่คำนวณได้จากข้อมูลสองแหล่งแตกต่างกันน้อยมาก พบว่าอายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายสูงกว่าของเพศหญิงประมาณ 3 ปี โดยอายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายอยู่ระหว่าง 26-26.5 ปี และหญิงอยู่ระหว่าง 22.7-23 ปี ซึ่งนับว่าต่ำกว่าอายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายและหญิงที่ประมาณได้จากสำมะโนปี พ.ศ. 2543 เล็กน้อย (อายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายและหญิงที่ประมาณได้จากสำมะโนปี พ.ศ. 2543 เท่ากับ 27.2 ปี และ 24.0 ปี ตามลำดับ) อย่างไรก็ตามผลจาก ECODDF แสดงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของอายุแรกสมรสเฉลี่ยของทั้งชายและหญิงเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจากสำมะโนประชากร พ.ศ. 2533 ซึ่งมีอายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายและหญิง เท่ากับ 25.9 และ 23.5 ปี ตามลำดับ

อายุแรกสมรสเฉลี่ยของทั้งชายและหญิงในเมืองจะสูงกว่าในชนบท กรุงเทพฯ มีอายุแรกสมรสเฉลี่ยของทั้งชายและหญิงสูงกว่าภาคอื่นๆทุกภาค อายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายต่ำที่สุดในภาคกลาง ส่วนของเพศหญิง ต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.2: อายุแรกสมรสเฉลี่ย (Singulate mean age at marriage, SMAM) ตามเพศ เขตที่อาศัยและภาค

	จากแบบครัวเรือน		จากการสัมภาษณ์บุคคล	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
เขตที่อาศัย				
เมือง	27.3	24.2	26.6	24.6
ชนบท	25.9	21.9	25.6	21.3
ภาค				
เหนือ	26.7	22.5	26.6	22.1
ตะวันออกเฉียงเหนือ	25.9	21.4	25.8	20.9
กลาง	25.7	23.2	24.8	23.3
ใต้	26.9	23.0	26.7	23.2
กรุงเทพ	28.7	24.9	27.1	25.7
รวม	26.5	23.0	26.0	22.7

โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่เคยสมรสทุกคน ถึงเดือน ปี และอายุที่สมรสครั้งแรก และครั้งสุดท้าย (ข้อ 604 และข้อ 613) อายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกที่เสนอในตาราง 4.3 เป็นการคำนวณจากคำตอบในคำถามดังกล่าวของผู้ให้สัมภาษณ์ และดังที่ได้อธิบายข้างต้น อายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกของผู้ที่อายุน้อยจะเบ้หรือต่ำกว่าความเป็นจริงเพราะถูกตัดตอนจากเวลาการสำรวจ (censoring effect) แต่ในกลุ่มอายุมากผลกระทบจะน้อยกว่า ด้วยเหตุผลดังกล่าว และจะพบว่าอายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกที่คำนวณจากฐานของผู้ที่เคยสมรสที่อายุน้อยจะต่ำกว่าของผู้ที่อายุมากกว่า และค่าเฉลี่ยของอายุแรกสมรสในตาราง 4.3 จะต่ำกว่าค่าในตาราง 4.2 ดังนั้น การตีความผลของความแตกต่างในอายุเฉลี่ยที่สมรสตามลักษณะภูมิหลังจึงควรคำนึงถึงข้อจำกัดนี้

ตาราง 4.3 แสดงอายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามลักษณะภูมิหลังบางประการ จะเห็นว่า อายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกของทั้งชายและหญิงเพิ่มตามอายุที่เพิ่มขึ้น แต่ไม่ได้หมายความว่าอายุสมรสครั้งแรกมีแนวโน้มลดลง การที่อายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกของกลุ่มอายุน้อยต่ำกว่าของกลุ่มอายุมากกว่าเป็นผลกระทบของการตัดตอน (Censoring effect) ด้วยเวลาของการสำรวจดังที่ได้อธิบายแล้วข้างต้นในตาราง 4.2 อายุแรกสมรสเฉลี่ยที่คำนวณจากสัดส่วนคนโสดตามอายุของชายและหญิงไทย (singulate mean age at marriage) จากการสัมภาษณ์บุคคล เท่ากับ 26.0 ปี และ 22.3 ปีตามลำดับ แต่อายุเฉลี่ยที่สมรสของชายและหญิงเคยสมรส เท่ากับ 16.8 ปี

และ 15.8 ปี สำหรับกลุ่มอายุ 15-19 ปี และเท่ากับ 19.6 ปี และ 18.2 ปี สำหรับกลุ่มอายุ 20-24 ปี ซึ่งนับว่าต่ำกว่าอายุแรกสมรสที่คำนวณจากสัดส่วนคนโสดมาก ผู้ที่เคยสมรสในกลุ่มอายุน้อยๆมีแนวโน้มเป็นผู้ที่สมรสเร็วกว่าเฉลี่ยอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อายุเฉลี่ยที่สมรสที่คิดจากผู้ที่เคยสมรสในกลุ่มอายุน้อยจะมีค่าต่ำกว่าอายุเฉลี่ยที่สมรสโดยรวม

ตาราง 4.3: อายุเฉลี่ยที่สมรสครั้งแรกของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ลักษณะภูมิหลัง	ชาย	หญิง
อายุ		
15-19	16.8	15.8
20-24	19.6	18.2
25-29	22.1	19.7
30-34	23.4	20.6
35-39	23.5	20.7
40-44	24.0	20.8
45-49	24.1	20.8
เขตที่อาศัย		
เมือง	23.9	21.1
ชนบท	22.9	19.8
ภาค		
เหนือ	23.4	20.3
ตะวันออกเฉียงเหนือ	22.7	19.2
กลาง	23.3	20.7
ใต้	23.6	20.9
กรุงเทพ	23.7	21.2
การศึกษา		
ต่ำกว่า 6 ปี	23.0	19.7
6-9 ปี	22.4	19.5
10-15 ปี	24.0	22.0
16 ปี +	26.9	25.7
รวม	23.2	20.2

ผลเกี่ยวกับแบบแผนความแตกต่างในอายุแรกสมรส ตามเขตที่อาศัยและภาค ในตาราง 4.3 สอดคล้องกับผลในตาราง 4.2 แต่ความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท และภาคในอายุแรกสมรส ที่คำนวณจากฐานของผู้ที่เคยสมรสเท่านั้นจะน้อย กล่าวคือ เพศชายมีอายุแรกสมรสสูงกว่าเพศหญิง ผู้ที่อยู่ในเมืองสมรสช้ากว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯสมรสช้าที่สุด ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือสมรสเร็วที่สุด คือมีอายุแรกสมรสต่ำ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า มีอายุแรกสมรสสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า

จำนวนครั้งที่สมรส

ข้อมูลจำนวนครั้งที่สมรสทำให้ทราบถึงความต่อเนื่องหรือระยะเวลาที่เปิดเสี่ยงต่อการมีบุตร โดยรวม ส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 90) ของชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ที่เคยสมรส สมรสเพียงครั้งเดียว ที่เหลือ (ร้อยละ 9.5 ในเพศชาย และร้อยละ 9.1 ในเพศหญิง) สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง (ตาราง 4.4ก และ ตาราง 4.4ข) สัดส่วนที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งของชายสูงกว่าของหญิงเล็กน้อย ชายในเขตเมือง มีสัดส่วนที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งสูงกว่าชายในเขตชนบท ขณะที่สัดส่วนที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งของหญิงในเมืองต่ำกว่าหญิงในชนบท ในเพศชาย สัดส่วนที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งสูงสุดในภาคกลาง (ร้อยละ 12.7) รองลงมาคือภาคใต้ (ร้อยละ 10.4) ส่วนภาคเหนือต่ำที่สุด คือมีเพียงร้อยละ 5 ของชายสมรสที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้ง ในเพศหญิง ความแตกต่างในสัดส่วนที่สมรสมากกว่าหนึ่งครั้งระหว่างภาคมีน้อยกว่าเพศชาย มีพิสัยระหว่างร้อยละ 7.2 ในภาคเหนือ กับร้อยละ 9.7 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกลาง

ตาราง 4.4ก: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามจำนวนครั้งที่สมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย

จำนวนครั้งที่สมรส	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
1	86.2	91.3	89.9	90.5	90.3	90.4
2+	12.3	8.4	9.5	8.5	9.3	9.1
ไม่ทราบ	1.4	0.2	0.6	1.1	0.4	0.6
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 4.4ข: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามจำนวนครั้งที่สมรส จำแนกตามภาค

จำนวนครั้งที่สมรส	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
1	95.0	90.2	86.7	89.3	86.0	89.9
2+	5.0	9.8	12.7	10.4	8.8	9.5
ไม่ทราบ	-	-	0.6	0.3	5.2	0.6
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
1	92.5	90.1	89.4	90.2	89.0	90.4
2+	7.2	9.7	9.7	9.3	8.6	9.1
ไม่ทราบ	0.2	0.2	0.9	0.5	2.4	0.6
รวม	100	100	100	100	100	100

ระยะเวลาสมรส

ระยะเวลาสมรสสะท้อนถึงความยาวนานในการเปิดเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ซึ่งก็จะมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์อีกต่อหนึ่ง ระยะเวลาตั้งแต่การสมรสครั้งแรกจะสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับอายุแรกสมรส ดังผลการสำรวจที่เสนอในส่วนที่แล้ว ส่วนใหญ่ของชายและหญิงที่เคยสมรส สมรสเพียงครั้งเดียว ระยะเวลาสมรสตั้งแต่การสมรสครั้งแรก กับระยะเวลาสมรสครั้งปัจจุบัน (สุดท้าย) จึงแตกต่างกันไม่มากนัก โดยระยะเวลาตั้งแต่สมรสครั้งแรกจะยาวกว่าระยะเวลาสมรสครั้งสุดท้ายอยู่เล็กน้อย กล่าวคือ ระยะเวลาตั้งแต่การสมรสครั้งแรก เท่ากับ 13.5 ปี และ 14.8 ปี สำหรับชายและหญิง ขณะที่ระยะเวลาสมรสครั้งสุดท้ายเท่ากับ 12.7 ปี และ 13.9 ปีตามลำดับ (ตาราง 4.5ก และตาราง 4.6) เพศหญิงมีระยะเวลาเฉลี่ยที่สมรสสูงกว่าชายเล็กน้อยเนื่องจากผู้หญิงสมรสเร็วหรือเมื่ออายุน้อยกว่าชาย ในทั้งสองเพศ ผู้ที่อยู่ในเขตเมือง มีสัดส่วนที่สมรสไม่เกิน 5 ปี สูงกว่าแต่มีสัดส่วนที่สมรสเกิน 20 ปี ต่ำกว่าในเขตชนบท สอดคล้องกับความแตกต่างในอายุสมรสระหว่างเมืองและชนบทซึ่งพบว่ากลุ่มแรกมีอายุแรกสมรสสูงกว่า ชายภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระยะเวลาเฉลี่ยตั้งแต่การสมรสครั้งแรกสูงที่สุด รองลงมาคือชายภาคใต้ ภาคเหนือ กลางและกรุงเทพ ส่วนในเพศหญิง ความแตกต่างระหว่างเพศในเรื่องระยะเวลาตั้งแต่สมรสครั้งแรกมีน้อยสูงที่สุดในภาคเหนือตามด้วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ กรุงเทพและ ภาคกลาง (ตาราง 4.5ข)

ตาราง 4.5ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามระยะเวลาที่สมรส ตั้งแต่การสมรสครั้งแรก จำแนกตามเขตที่อาศัย

ระยะเวลา(ปี)ตั้งแต่การสมรสครั้งแรก	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
0-4	24.2	11.2	14.9	16.6	10.8	12.5
5-9	22.4	19.2	20.1	20.1	17.7	18.4
10-19	34.1	39.9	38.3	36.6	36.3	36.4
20-29	17.1	27.4	24.5	23.1	30.9	28.5
30+	0.6	1.4	1.1	2.0	4.0	3.4
ไม่ทราบ	1.5	0.9	1.1	1.5	0.4	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	11.3	14.4	13.5	13.4	15.3	14.8

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.5ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามระยะเวลาที่สมรส ตั้งแต่การสมรสครั้งแรก จำแนกตามภาค

ระยะเวลา(ปี)ตั้งแต่การ สมรสครั้งแรก	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
0-4	13.6	9.2	23.0	12.5	20.8	14.9
5-9	20.9	15.5	23.5	19.5	27.8	20.1
10-19	37.5	43.1	34.5	38.7	31.5	38.3
20-29	26.7	29.5	17.4	27.5	14.1	24.5
30+	1.2	2.1	0.8	-	0.5	1.1
ไม่ทราบ	-	0.6	0.8	1.9	5.4	1.1
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	13.9	15.2	11.3	14.1	10.9	13.5
หญิง						
0-4	8.5	10.4	17.6	13.1	16.4	12.5
5-9	17.6	16.7	20.4	18.0	22.3	18.4
10-19	36.0	37.6	36.6	35.3	33.9	36.4
20-29	33.0	30.7	22.5	30.2	22.7	28.5
30+	4.6	4.2	1.9	2.9	1.9	3.4
ไม่ทราบ	0.2	0.5	1.0	0.4	2.8	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	15.8	15.6	13.1	15.0	13.2	14.8

ตาราง 4.6: ระยะเวลา(ปี) เฉลี่ยของการสมรสครั้งสุดท้าย (ปัจจุบัน) ของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามลักษณะภูมิหลัง

ลักษณะภูมิหลัง	ชาย	หญิง
อายุ		
15-19	1.4	1.9
20-24	2.5	4.1
25-29	4.7	7.1
30-34	8.2	10.7
35-39	12.4	15.1
40-44	17.3	19.8
45-49	21.7	24.7
เขตที่อาศัย		
เมือง	10.2	12.7
ชนบท	13.7	14.4
ภาค		
เหนือ	13.4	15.1
ตะวันออกเฉียงเหนือ	14.5	14.8
กลาง	10.3	12.0
ใต้	13.1	14.1
กรุงเทพ	9.9	12.4
การศึกษา		
ต่ำกว่า 6 ปี	17.8	19.4
6-9 ปี	9.5	9.7
10-15 ปี	9.2	9.7
16 ปี +	11.8	11.1
รวม	12.7	13.9

การมีพิธีสมรส

สถานภาพสมรสของผู้ให้สัมภาษณ์เป็นตัวแปรที่นักวิจัยทางประชากรและสังคมให้ความสนใจ เท่าที่ผ่านมา การสำรวจส่วนใหญ่จัดสถานภาพสมรสของผู้ให้สัมภาษณ์ตามคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม ประเด็นที่มักมีการถกเถียงกันบ่อยมากที่สุดประเด็นหนึ่ง คือ คำนิยามของการสมรส ซึ่งในทางกฎหมาย บุคคลใดจะมีสถานภาพสมรสเป็นสมรสต้องมีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย แต่ในทางปฏิบัติ มีคู่สมรสไม่น้อยที่อยู่กินกันอย่างเปิดเผยฉันท์สามีภรรยาโดยไม่ได้มีการจดทะเบียนสมรส แต่อาจมีการจัดพิธีเพื่อให้เป็นที่รับรู้ของสังคม พิธีสมรสเป็นประเพณีที่ปฏิบัติทั่วไปในสังคมไทยเพื่อประกาศการร่วมชีวิตของชายและหญิงให้สังคมรับรู้ซึ่งพิธีนั้นอาจมีได้ตั้งแต่พิธีกรรมเรียบง่ายจนถึงซับซ้อน อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องน่าสนใจที่จะทราบถึงความชุกของการมีพิธีสมรสในประชากรชายและหญิงวัยเจริญพันธุ์ของประเทศไทย

โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสถึงการมีพิธีสมรสของการสมรสครั้งแรก ข้อ 606a ว่า “ท่านมีพิธีแต่งงานหรือไม่ และถ้ามี มีพิธีก่อนหรือหลังอยู่กินกัน” ผลแสดงในตาราง 4.7ก และ ตาราง 4.7ข สะท้อนความใกล้เคียงกันของคำตอบระหว่างชายและหญิงที่เคยสมรส กล่าวคือ ร้อยละ 23.6 ของชายและ ร้อยละ 24.0 ของหญิงรายงานว่าไม่มีพิธีสมรสในการสมรสครั้งแรก แต่ส่วนใหญ่ตอบว่ามีพิธีก่อนการอยู่กินกัน ประมาณร้อยละ 10.8 ของชายและร้อยละ 9.4 ของหญิงเคยสมรสมีพิธีสมรสหลังจากอยู่กินกันแล้ว ในกลุ่มนี้อาจจัดได้ว่ามีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส การมีหรือไม่มีพิธีสมรสแตกต่างกันระหว่างเขตที่อาศัยและภาค พบว่าในทั้งชายและหญิง เขตเมืองมีแนวโน้มจะไม่มีพิธีสมรส และมีพิธีสมรสหลังอยู่กินกันมากกว่าเขตชนบท สะท้อนการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสและการอยู่กินกันเฉยๆของกลุ่มแรกมากกว่ากลุ่มหลัง ความแตกต่างระหว่างภาคพบว่าชายและหญิงในภาคเหนือไม่นิยมการทำพิธีสมรสมากที่สุด แต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนิยมทำพิธีสมรสมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากพิธีสมรสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักอยู่ในรูปแบบง่ายๆ เช่นการผูกข้อมือ และไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งเอื้อต่อการจัดพิธี ส่วนชายและหญิงในภาคกลางมีร้อยละที่ทำพิธีสมรสหลังอยู่กินกันมากที่สุด รองลงมาคือกรุงเทพฯ สะท้อนการนำจะมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสไม่น้อยของชายและหญิงในสองภาคนี้ สตรีในภาคเหนือและชายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่รายงานว่าไม่มีพิธีสมรสหลังการอยู่กินกันต่ำที่สุด

ตาราง 4.7ก: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เกษมรส ตามการมีพิธีสมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย

การมีพิธีสมรส	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ไม่มีพิธี	28.7	21.5	23.6	28.2	22.2	24.0
มี หลังจากอยู่กินกัน	14.5	9.4	10.8	12.1	8.2	9.4
มี วันเดียวกับที่อยู่กินกัน	55.4	68.8	65.0	58.5	69.1	65.9
ไม่ทราบ	1.4	0.3	0.6	1.2	0.4	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 4.7ข: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เกษมรส ตามการมีพิธีสมรส จำแนกตามภาค

การมีพิธีสมรส	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
ไม่มีพิธี	30.6	15.9	27.1	23.7	24.2	23.6
มี หลังจากอยู่กินกัน	7.3	6.0	19.6	8.8	15.4	10.8
มี วันเดียวกับที่อยู่กินกัน	61.8	78.1	52.6	67.2	55.2	65.0
ไม่ทราบ	0.2	-	0.6	0.3	5.2	0.6
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
ไม่มีพิธี	34.0	12.5	31.5	22.0	26.8	24.0
มี หลังจากอยู่กินกัน	4.3	6.0	17.6	8.1	15.1	9.4
มี วันเดียวกับที่อยู่กินกัน	61.3	81.3	49.9	69.4	55.5	65.9
ไม่ทราบ	0.4	0.2	1.0	0.4	2.7	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100

การจดทะเบียนสมรส

การจดทะเบียนสมรสเป็นการรับรองการสมรสของชายและหญิงตามกฎหมายและนำไปสู่สิทธิและข้อผูกพันต่างๆของแต่ละฝ่าย โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรสถึงการจดทะเบียนสมรสของการสมรสครั้งแรก ข้อ 606b ว่า “ท่านจดทะเบียนสมรสกับคู่คนปัจจุบัน/สุดท้ายไม่” และข้อ 607a “ท่านจดทะเบียนสมรสก่อน หรือวันเดียวกัน หรือภายหลังวันที่มีพิธีสมรสหรือการอยู่กินกัน” เช่นเดียวกับเรื่องการมีพิธีสมรส การรายงานเกี่ยวกับการจดทะเบียนสมรสของชายและหญิงให้ผลไม่แตกต่างกันมาก (ตาราง 4.8ก) โดยเพศหญิงมีร้อยละที่รายงานว่าไม่ได้จดทะเบียนสมรสสูงกว่าชายเล็กน้อย (ร้อยละ 35.8 เปรียบเทียบกับร้อยละ 34.7) ส่วนใหญ่ของการจดทะเบียนสมรสเป็นการจดหลังจากมีพิธีสมรสหรือการอยู่กินกัน มีเพียงร้อยละ 1.4 ของชายและร้อยละ 1.6 ของหญิงที่รายงานว่าจดทะเบียนสมรสในวันเดียวกับการมีพิธีสมรสหรืออยู่กินกัน ซึ่งเน้นถึงความไม่สมบูรณ์และแม่นยำตรงของข้อมูลการสมรสจากการทะเบียน ดังนั้นการศึกษาแนวโน้มตามเวลาของระดับการจดทะเบียนโดยใช้ข้อมูลการสมรสจากทะเบียนราษฎรน่าจะมีข้อจำกัด

ชายและหญิงในเมืองมีแนวโน้มจะไม่จดทะเบียนสมรสกันเมื่อเปรียบเทียบกับชายและหญิงในชนบท โดยเฉพาะในกรุงเทพ ร้อยละ 46.6 ของชาย และ ร้อยละ 50.6 ของหญิง รายงานว่าไม่จดทะเบียนสมรส ในเพศชาย ภาคกลางมีร้อยละที่ไม่จดทะเบียนสมรสสูงที่สุด (ร้อยละ 49.6) และภาคเหนือต่ำที่สุด (ร้อยละ 21.5) ส่วนในเพศหญิง กรุงเทพสูงที่สุด ตามด้วยภาคกลาง (ร้อยละ 44.1) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใต้ และเหนือ (ตาราง 4.8ข)

ตาราง 4.8ก: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามการจดทะเบียนสมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย

การจดทะเบียนสมรส	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ไม่จด	42.8	31.5	34.7	40.9	33.5	35.8
จดก่อนมีพิธีหรืออยู่กินกัน	3.0	1.6	2.0	1.7	1.8	1.7
จดวันเดียวกับมีพิธีหรืออยู่กินกัน	2.1	1.1	1.4	2.7	1.1	1.6
จดหลังมีพิธีหรืออยู่กินกัน	50.4	65.4	61.2	53.6	63.1	60.2
ไม่ทราบ	1.7	0.3	0.7	1.1	0.5	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 4.8ข: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามการจดทะเบียนสมรส จำแนกตามภาค

การจดทะเบียนสมรส	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
ไม่จดทะเบียน	21.5	31.1	49.6	30.1	46.6	34.7
จดทะเบียนมีพิธีหรืออยู่กินกัน	5.1	0.3	1.3	2.5	1.8	2.0
จดทะเบียนเดียวกับมีพิธีหรืออยู่กินกัน	3.2	0.6	0.8	2.2	0.4	1.4
จดทะเบียนหลังมีพิธีหรืออยู่กินกัน	70.1	68.1	47.5	64.7	45.8	61.2
ไม่ทราบ	0.2	-	0.8	0.6	5.3	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
ไม่จดทะเบียน	24.5	35.1	44.1	31.4	50.6	35.8
จดทะเบียนมีพิธีหรืออยู่กินกัน	3.8	0.8	1.4	2.0	0.9	1.7
จดทะเบียนเดียวกับมีพิธีหรืออยู่กินกัน	3.6	0.2	1.6	1.4	2.4	1.6
จดทะเบียนหลังมีพิธีหรืออยู่กินกัน	67.6	63.5	51.8	64.9	43.7	60.2
ไม่ทราบ	0.4	0.4	1.0	0.4	2.4	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100

วิธี/ช่องทางของการได้พบกับคู่

วิธีการที่ได้พบคู่สมรสอาจมีความเกี่ยวข้องกับความสำเร็จหรือความมั่นคงของชีวิตสมรส ผู้ที่รู้จักหรือพบกับคู่ในสถานศึกษาหรือโดยการเป็นเพื่อนบ้านกันอาจมีความรู้จักกันดี ไม่ต้องปรับตัวเข้าหากันหลังจากสมรสมากเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ที่รู้จักหรือพบกับคู่ในงานสังคมหรือรูปแบบอื่น เป็นเรื่องน่าสนใจที่จะทราบว่าผู้ที่สมรสในประเทศไทยได้พบกับคู่สมรสของตนอย่างไร โครงการ ECOODF ถามผู้ที่เคยสมรสและคนโสดที่ตอบว่ามีคู่รักหรือแฟนที่แน่นอนแล้วว่าพบกับคู่หรือแฟนได้อย่างไร (ข้อ 420) ผลที่เสนอในตาราง 4.9ก และตาราง 4.9ข จำกัดเฉพาะผู้ที่เคยสมรส พบว่าโดยรวม วิธีการที่ได้พบกับคู่ของชายและหญิงไม่แตกต่างกันนัก ที่ทำงานหรือที่เกี่ยวข้องกับงานเป็นวิธีที่ทั้งชายและหญิงพบกับคู่มากที่สุด กล่าวคือ ประมาณหนึ่งในสามของทั้งชายและหญิงตอบว่ารู้จักหรือพบกับคู่ด้วยวิธีนี้ รองลงมาได้แก่ ผ่านการแนะนำของเพื่อนหรือ

ญาติ กับอยู่บ้านใกล้กัน ส่วนวิธีอื่นๆ เช่น โรงเรียนหรือสถานศึกษา ระหว่างเดินทาง มีการรายงานว่าเป็นช่องทางที่ได้พบคู่ไม่มากนัก

ทั้งชายและหญิง วิธีการพบกับคู่แตกต่างกันระหว่างเมืองและชนบท (ตาราง 4.9ก) ผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะพบกับคู่ในที่ทำงานหรือที่เกี่ยวข้องกับงาน โรงเรียนหรือสถานศึกษามากกว่า แต่พบกับคู่ผ่านการเป็นเพื่อนบ้าน การแนะนำของเพื่อนหรือญาติ งานสังสรรค์หรือสังคม น้อยกว่าผู้ที่อยู่ในเขตชนบท

วิธีการที่ได้พบกับคู่แตกต่างระหว่างภาคด้วยเช่นกัน (ตาราง 4.9ข) ในเพศชาย การพบคู่ในที่ทำงานหรือเกี่ยวข้องกับงานมีสัดส่วนสูงที่สุดเท่ากันในทุกภาคกลางและกรุงเทพฯ (ร้อยละ 44.9) และต่ำที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 22.8) สัดส่วนการพบคู่ผ่านการแนะนำของเพื่อน/ญาติ สูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 29.1) และต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 17.6) ส่วนการพบกับคู่เพราะอยู่บ้านใกล้กันมีรายงานมากที่สุดในภาคเหนือ (ร้อยละ 29.8) และต่ำที่สุดในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 16.5)

ในเพศหญิง ความแตกต่างในวิธีการพบคู่ระหว่างภาคแตกต่างเล็กน้อยจากเพศชาย กล่าวคือการพบคู่ในที่ทำงานหรือเกี่ยวข้องกับงานมีสัดส่วนสูงที่สุดในภาคกลาง (ร้อยละ 45.4) ต่ำที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 27.0) เหมือนของเพศชาย แต่วิธีการพบคู่ผ่านการแนะนำของเพื่อน/ญาติในเพศหญิงกลับสูงที่สุดในภาคใต้ (ร้อยละ 30.6) และต่ำที่สุดในภาคเหนือ (ร้อยละ 18.0) ส่วนการพบกับคู่เพราะอยู่บ้านใกล้กันมีรายงานมากที่สุดในภาคเหนือ (ร้อยละ 27.4) เช่นเดียวกับของเพศชาย แต่ต่ำที่สุดกลับเป็นภาคกลาง (ร้อยละ 14.4)

การที่ทั้งชายหญิงในทุกภาคกลางและกรุงเทพฯ มีแนวโน้มจะพบกับคู่ในที่ทำงานหรือเกี่ยวข้องกับงานน่าจะเพราะผู้ที่อยู่ในสองภาคนี้มีสัดส่วนการทำงานนอกบ้านสูงกว่าผู้ที่อยู่ในภาคอื่นๆ รูปแบบการตั้งบ้านเรือนที่ค่อนข้างกระจุกตัวกันในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เปรียบเทียบกับการกระจายตัวของบ้านในทุกภาคกลางน่าจะเป็นเหตุผลหนึ่งในการอธิบายสัดส่วนการรู้จักคู่เพราะอยู่บ้านใกล้กันที่สูงกว่าของสองภาคแรก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.9ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามวิธีการได้พบกับคู่สมรส จำแนกตามเขตที่อาศัย

วิธีการได้พบกับคู่สมรส	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ที่ทำงาน/เกี่ยวข้องกับงาน	43.4	28.6	32.8	40.4	32.3	34.8
ที่โรงเรียน/สถานศึกษา	6.9	3.0	4.1	7.4	3.2	4.5
ระหว่างการเดินทาง	4.4	4.3	4.3	2.8	3.5	3.3
โดยการแนะนำของเพื่อน/ ญาติ	20.6	24.1	23.1	27.1	25.6	26.1
งานสังสรรค์/สังคม กิจกรรม สมาคม	6.4	11.3	9.9	4.9	10.2	8.6
บ้านใกล้กัน	16.9	26.8	24.0	16.4	23.5	21.3
อื่นๆ	0.7	1.7	1.4	0.6	1.5	1.3
ไม่ทราบ	0.7	0.3	0.4	0.4	0.2	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.9ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามวิธีการได้พบกับคู่สมรส จำแนกตามภาค

วิธีการได้พบกับคู่สมรส	ภาค					
	เหนือ	ค.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
ที่ทำงาน/เกี่ยวข้องกับงาน	29.4	22.8	44.9	32.6	44.9	32.8
ที่โรงเรียน/สถานศึกษา	5.1	1.8	4.1	7.6	4.6	4.1
ระหว่างการเดินทาง	3.4	4.2	2.5	7.8	6.8	4.3
โดยการแนะนำของเพื่อน/ญาติ	17.8	29.1	19.3	27.1	17.6	23.1
งานสร้างสรรค์/สังคม กิจกรรมสมาคม	11.8	13.6	7.8	4.5	6.5	9.9
บ้านใกล้กัน	29.8	27.3	19.4	20.3	16.5	24.0
อื่นๆ	2.6	1.3	1.5	0.1	0.5	1.4
ไม่ทราบ	0.2	-	0.6	-	2.5	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
ที่ทำงาน/เกี่ยวข้องกับงาน	31.7	27.0	45.4	36.8	40.4	34.8
ที่โรงเรียน/สถานศึกษา	4.3	4.0	4.5	5.4	6.0	4.5
ระหว่างการเดินทาง	4.9	2.6	1.8	3.9	5.7	3.3
โดยการแนะนำของเพื่อน/ญาติ	18.0	29.5	26.4	30.6	24.8	26.1
งานสร้างสรรค์/สังคม กิจกรรมสมาคม	10.0	11.6	6.6	5.4	3.3	8.6
บ้านใกล้กัน	27.4	24.8	14.4	17.7	17.0	21.3
อื่นๆ	3.6	0.7	0.6	0.1	1.3	1.3
ไม่ทราบ	0.1	-	0.3	0.1	0.1	1.4
รวม	100	100	100	100	100	100

ทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องการสมรส

ข้อมูลความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องสมรส เช่น อายุที่เหมาะสมในการแต่งงานครั้งแรกของชายและหญิง สภาพของชีวิตที่เป็นโสด และที่แต่งงาน และการประเมินความสุขในชีวิตสมรส เป็นต้น จะช่วยให้เข้าใจเรื่องการสมรสของสังคมไทยดีขึ้น

อายุที่เหมาะสมในการแต่งงานครั้งแรกของผู้ชายและผู้หญิง

โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนเกี่ยวกับอายุเหมาะสมสำหรับการแต่งงานครั้งแรกของชายและหญิง โดยสำหรับผู้ที่โสด ถามข้อ 425 และสำหรับผู้ที่เคยสมรส ถามข้อ 610 “ท่านคิดว่าผู้ชายควรแต่งงานเมื่ออายุเท่าไร” และข้อ 426 สำหรับผู้ที่โสด และข้อ 611 สำหรับผู้ที่เคยสมรส “ท่านคิดว่าผู้หญิงควรแต่งงานเมื่ออายุเท่าไร” ผลในตาราง 4.10ก และ 4.10ข แสดงว่าคำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงแตกต่างกันเล็กน้อยเกี่ยวกับอายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรสมรสครั้งแรก กล่าวคือ เพศหญิงให้อายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรแต่งงานที่สูงกว่าเพศชายประมาณ 1 ปี (25.6 ปี กับ 24.7 ปี) แต่เกือบไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้ตอบเพศชายและหญิงเกี่ยวกับอายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรแต่งงาน (22.1 ปี กับ 22.5 ปี)

สอดคล้องกับอายุแรกสมรสของชายและหญิงที่รายงานในส่วนต้น พบว่าอายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรแต่งงานในความคิดเห็นของผู้ตอบชายและหญิงจะสูงกว่า อายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรแต่งงานประมาณ 3 ปี ซึ่งแนะนำค่านิยมที่ให้ชายเป็นผู้นำครอบครัวโดยควรมีอาวุโสกว่าหญิงยังคงปรากฏอยู่

ความคิดเห็นเกี่ยวกับอายุเหมาะสมที่ผู้ชายและผู้หญิงควรแต่งงานแตกต่างกันตามลักษณะภูมิหลังของผู้ตอบ กล่าวคือ อายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรแต่งงานลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้นในผู้ตอบเพศชาย แต่ในเพศหญิง มีความเห็นแตกต่างน้อยมากระหว่างกลุ่มอายุต่างกันเกี่ยวกับอายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรแต่งงาน ทั้งในผู้ตอบเพศชายและหญิงที่อายุมากกว่าเห็นว่าผู้หญิงควรแต่งงานที่อายุเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ที่มีอายุน้อยกว่า ผลดังกล่าวสะท้อนการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานของอายุแรกสมรสจากคนรุ่นก่อนที่เห็นว่าการสมรสเมื่ออายุน้อยเหมาะสมมาเป็นการสมรสเมื่ออายุมากขึ้นของคนรุ่นหลัง

อายุเฉลี่ยที่ชายและหญิงควรแต่งงานแปรผันตามสถานภาพสมรสของผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งกลุ่มเพศชายและหญิง ผู้ที่เป็นโสดให้อายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรแต่งงานสูงกว่าผู้ที่สมรสแล้ว กล่าวคือ 26.1 ปี กับ 23.9 ปี ในชายโสดและสมรส และ 27.4 ปี กับ 25.0 ปี ในหญิงโสดและสมรสตามลำดับ ทำนองเดียวกัน อายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรแต่งงานในทัศนคติของชายและหญิง โสดก็สูงกว่าของชายและหญิงสมรส อายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรแต่งงานเท่ากับ 23.4 ปีในทัศนคติของชายโสด เปรียบเทียบกับ 21.4 ปีในทัศนคติของชายสมรส ผู้หญิงโสดให้อายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรแต่งงานเท่ากับ 24.5 ปี ขณะที่ผู้หญิงสมรสตอบว่าเฉลี่ย 21.8 ปี

ไม่ว่าจะเป็นผู้ตอบเพศชายหรือหญิง ผู้ที่อยู่ในเมืองเห็นว่าอายุเฉลี่ยที่ทั้งผู้ชายและผู้หญิงควรแต่งงานสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ทั้งผู้ตอบเพศชายและเพศหญิง ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ ให้อายุเฉลี่ยที่ชายควรแต่งงานสูงสุด รองลงมา ภาคกลาง ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด แบบแผนความ

แตกต่างกันอายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรแต่งงานตามภาค เหมือนกับอายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรแต่งงาน และ สอดคล้องกับแบบแผนความแตกต่างในอายุแรกสมรสจริงตามภาค แต่ระดับของความแตกต่าง ระหว่างภาคมีน้อย

อายุเฉลี่ยที่เหมาะสมในการแต่งงานทั้งของผู้ชายและผู้หญิงเพิ่มตามระดับการศึกษาของผู้ ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอย่างชัดเจน เช่น อายุเฉลี่ยที่ผู้ชายควรสมรส เพิ่มจาก 23.0 ปี เป็น 28.4 ปี ในกลุ่มชายที่เรียนต่ำกว่า 6 ปี และที่เรียนมากกว่า 16 ปี อายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรสมรสเพิ่มจาก 20.5 ปี เป็น 25.1 ปี ในกลุ่มชายที่มีระดับการศึกษาเดียวกันนั้น การเพิ่มระดับการศึกษาของประชากรจึงเป็น มาตรการสำคัญในการเพิ่มอายุสมรสของทั้งชายและหญิง

ตาราง 4.10ก: อายุเฉลี่ยที่ผู้ชายและผู้หญิงควรสมรสครั้งแรกในทัศนะของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและ หญิง จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ลักษณะภูมิหลัง	อายุเฉลี่ยผู้ชายควรสมรสชาย		อายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรสมรส	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
อายุ				
15-19	25.0	25.4	23.0	23.4
20-24	25.5	25.9	23.0	23.2
25-29	25.8	26.0	22.7	22.7
30-34	24.6	25.9	22.0	22.5
35-39	24.3	25.4	21.4	22.2
40-44	23.9	25.3	21.3	21.9
45-49	23.9	25.0	21.0	21.6
สถานภาพสมรส				
โสด	26.1	27.4	23.4	24.5
สมรส	23.9	25.0	21.4	21.8
เขตที่อาศัย				
เมือง	26.1	27.3	23.5	24.0
ชนบท	24.0	24.7	21.4	21.7

ตาราง 4.10ก: (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	อายุเฉลี่ยผู้ชายควรสมรสชาย		อายุเฉลี่ยที่ผู้หญิงควรสมรส	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ภาค				
เหนือ	25.0	24.7	22.3	22.3
ต.อ. เฉียงเหนือ	23.5	24.4	20.7	21.1
กลาง	25.3	26.5	23.1	23.3
ใต้	24.8	26.1	23.4	23.0
กรุงเทพ	26.3	28.0	23.7	24.6
จำนวนปีการศึกษา				
ต่ำกว่า 6 ปี	23.0	24.3	20.5	21.1
6-9 ปี	24.1	24.8	21.7	21.8
10-15 ปี	26.2	27.4	23.5	24.5
16 ปี +	28.4	30.1	25.1	26.4
รวม	24.7	25.6	22.1	22.5

ตาราง 4.10ข: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับอายุที่ผู้ชายและผู้หญิงควรแต่งงาน จำแนกตามสถานภาพสมรส

	ชาย			หญิง		
	โสด	สมรส	รวม	โสด	สมรส	รวม
อายุที่ผู้ชายควรแต่งงาน						
< 20 ปี	1.1	2.5	2.0	0.5	2.0	1.6
20-24	23.2	43.6	36.0	16.9	32.1	28.3
25-29	50.5	42.6	45.5	43.7	44.9	44.6
30-34	19.5	9.1	12.9	27.9	16.9	19.7
35+	4.3	0.8	2.1	9.8	2.5	4.4
ไม่ทราบ	1.4	1.5	1.5	1.2	1.5	1.4
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	26.1	23.9	24.7	27.4	25.0	25.6

ตาราง 4.10ข: (ต่อ)

	ชาย			หญิง		
	โสด	สมรส	รวม	โสด	สมรส	รวม
อายุที่ผู้หญิงควรแต่งงาน						
< 20 ปี	8.1	23.2	17.6	4.1	16.4	13.3
20-24	41.6	51.2	47.6	32.7	52.1	47.2
25-29	43.6	23.0	30.6	54.8	27.4	34.3
30-34	4.5	1.0	2.3	7.1	2.7	3.8
35+	0.3	0.1	0.1	0.4	0.1	0.1
ไม่ทราบ	2.0	1.6	1.7	1.0	1.4	1.3
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	23.4	21.4	22.1	24.5	21.8	22.5

สภาพชีวิตปัจจุบัน: หากยังเป็นโสด (กรณีที่ไม่สมรสแล้ว) กับหากสมรสแล้ว (กรณีที่เป็นโสด) ในหลายสังคมโดยเฉพาะสังคมประเพณีมักเห็นว่าการสมรสเป็นหลักประกันในชีวิตของผู้หญิง การเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่ผ่านมาน่าจะทำให้ทัศนคติเกี่ยวกับการสมรสและผลสืบเนื่องจากการสมรสเปลี่ยนแปลง โครงการ ECODDF สนใจที่จะทราบถึงทัศนคติเกี่ยวกับสถานการณ์ในชีวิต 5 ด้านของชายและหญิงวัยเจริญพันธุ์ โดยถามคำถามสมมติถึงสภาพชีวิตของผู้ที่สมรสแล้วในปัจจุบันหากยังอยู่เป็นโสด และถามสภาพชีวิตในปัจจุบันที่คาดว่าจะจะเป็นหากสมมติว่าสมรสสำหรับผู้ที่ยังเป็นโสด ข้อมูลสถานการณ์ชีวิตที่ถามมี 5 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานความเป็นอยู่ อีสุภะภาพในการทำสิ่งที่ตนชอบ ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง และความสุขโดยรวมๆของตนเอง (ข้อ 423 และข้อ 428) ข้อมูลในตาราง 4.11 แสดงทัศนคติเกี่ยวกับสภาพชีวิตแต่ละด้านของชายและหญิงเคยสมรส หากสมมติว่ายังอยู่เป็นโสดจำแนกตามเขตที่อาศัย เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า ประมาณ 4 ใน 10 ของชายสมรสตอบว่ามาตรฐานหรือสภาพความเป็นอยู่ของตนจะแย่ลง และความสุขโดยรวมๆจะลดลงถ้าอยู่เป็นโสด สะท้อนว่าการสมรสทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชายดีขึ้น อาจเพราะมีภรรยาช่วยดูแลและจัดการ การสมรสดูเหมือนจะเป็นการจำกัดอีสุภะภาพในทัศนคติของชายที่สมรส ร้อยละ 53 ตอบว่า ถ้าไม่ได้แต่งงาน จะมีอีสุภะในการทำสิ่งที่ชอบเพิ่มขึ้น ส่วนประเด็นความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่นกับความรู้สึกมั่นใจในตนเอง มีสัดส่วนที่ตอบว่าแย่ลง มากกว่าที่ตอบว่าดีขึ้น แสดงว่าการสมรสเป็นปัจจัยบวกทำให้ผู้ชายได้รับความเคารพยกย่องและความรู้สึกมั่นใจในตนเองมากกว่า

การอยู่เป็นโสด ชายสมรสมีร้อยละที่คิดว่าความสุขจะลดลงหากไม่ได้สมรสมากกว่าจะมีความสุขขึ้น

สำหรับหญิงที่สมรสแล้ว ส่วนที่ตอบเรื่องสภาพด้านมาตรฐานความเป็นอยู่ทั้งสามกลุ่มคือ แอลง เหมือนเดิม และดีขึ้นใกล้เคียงกันหากอยู่เป็นโสด สะท้อนว่าการสมรสไม่ได้ทำให้มาตรฐานความเป็นอยู่ของสตรีเปลี่ยนแปลงมากนัก และเช่นเดียวกับเพศชาย สตรีที่สมรสแล้วคิดว่าการสมรสทำให้ตนเองสูญเสียอิสระภาพ กล่าวคือ กว่าครึ่งหนึ่งของสตรีสมรสตอบว่าจะมีอิสระภาพดีขึ้นหากอยู่เป็นโสด สตรีสมรสมีแนวโน้มจะคิดว่าการสมรสทำให้ตนเองได้รับความเคารพยกย่อง มีความรู้สึกมั่นใจในตนเองและมีความสุขมากกว่าอยู่เป็นโสด

ความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบทในเรื่องความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชีวิต 5 ด้านหากอยู่เป็นโสดของชายและหญิงสมรสแล้วคล้ายกัน กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในชนบทมีร้อยละที่ตอบว่าการสมรสทำให้สภาพชีวิตทั้ง 5 ด้านที่แอลงสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง สะท้อนว่าผู้ที่สมรสในชนบทดูเหมือนจะพอใจกับการได้มีชีวิตสมรสมากกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง

ตาราง 4.11: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชีวิตในปัจจุบันแต่ละด้าน ถ้าตนเองไม่ได้แต่งงานหรือเป็นโสดจำแนกตามเขตที่อาศัย

สภาพชีวิตปัจจุบัน หากเป็น โสด	แอลง	เหมือนเดิม	ดีขึ้น	ไม่ทราบ	รวม
ชาย					
รวม					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	41.4	35.0	22.0	1.4	100
อิสระภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	14.5	31.9	53.0	0.6	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	28.3	55.2	15.6	0.8	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	33.0	43.6	22.6	0.8	100
ความสุขโดยรวมๆ	41.4	40.0	17.8	0.7	100
เมือง					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	31.6	40.7	25.7	1.9	100
อิสระภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	10.8	34.4	53.7	1.0	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	20.0	59.0	19.6	1.3	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	26.4	46.1	26.2	1.2	100
ความสุขโดยรวมๆ	37.7	40.9	20.2	1.2	100

ตาราง 4.11: (ต่อ)

สภาพชีวิตปัจจุบัน หากเป็น โสด	แย่ง	เหมือนเดิม	ดีขึ้น	ไม่ทราบ	รวม
ชนบท					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	45.3	32.8	20.8	1.2	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	16.0	30.9	52.7	0.4	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	31.6	53.7	14.0	0.7	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	35.6	42.6	21.2	0.6	100
ความสุขโดยรวมๆ	42.9	39.7	16.8	0.5	100
หญิง					
รวม					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	31.8	34.6	32.3	1.3	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	13.3	32.1	53.8	0.8	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	26.3	53.9	18.7	1.0	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	29.0	43.4	26.7	0.8	100
ความสุขโดยรวมๆ	33.8	40.2	25.2	0.8	100
เมือง					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	21.1	37.1	40.1	1.7	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	10.7	33.4	54.4	1.6	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	21.9	54.7	21.6	1.7	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	23.6	43.6	31.2	1.5	100
ความสุขโดยรวมๆ	24.8	43.2	30.7	1.3	100
ชนบท					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	36.5	33.5	28.8	1.2	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	14.5	31.5	53.5	0.5	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	28.2	53.6	17.5	0.7	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	31.4	43.3	24.8	0.5	100
ความสุขโดยรวมๆ	37.7	39.0	22.8	0.6	100

ข้อมูลในตาราง 4.12 แสดงทัศนคติของชายและหญิงที่อยู่เป็นโสดเกี่ยวกับสภาพชีวิต 5 ด้าน หากได้สมรส ทั้งชายและหญิงโสดคาดว่ามาตรฐานความเป็นอยู่ของตนจะดีขึ้นมากกว่าแย่งหากได้สมรส และเช่นเดียวกับทัศนคติของผู้ที่สมรสแล้วเกี่ยวกับเรื่องอิสรภาพ ทั้งชายและหญิงโสดส่วนใหญ่คาดว่าอิสรภาพที่จะทำสิ่งที่ตนชอบจะแย่งมากกว่าดีขึ้นหากตนเองสมรส ส่วนเรื่องเกี่ยวกับความเคารพยกย่องจากคนอื่น ความรู้สึกมั่นใจในตนเองและความสุขโดยรวม ทั้งชายและหญิงโสดคาดหวังในทางที่ดีมากกว่าทางไม่ดีหากตนเองสมรส

ความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทเกี่ยวกับสภาพชีวิต 5 ด้านในทัศนคติของชายและหญิงโสดหากได้สมรสมีเป็นบางด้าน ในเพศชายสัดส่วนที่คิดว่ามาตรฐานความเป็นอยู่จะดีขึ้นหากได้สมรสของผู้ที่อยู่ในเมืองสูงกว่าในชนบท แต่ในเพศหญิงดูเหมือนจะตรงกันข้าม ประเด็นด้านอิสรภาพในการทำสิ่งที่ตนชอบหากสมรสของผู้ที่เป็นโสด พบว่าทั้งชายและหญิงโสดในเมืองเห็นว่าจะสูญเสียอิสรภาพในสัดส่วนที่สูงกว่าในชนบท แต่ชายและหญิงโสดในชนบทเห็นว่าการสมรสจะทำให้ตนเองได้รับการเคารพยกย่องจากคนอื่น ให้ความมั่นใจในตนเองและความสุขโดยรวมๆ ในสัดส่วนที่สูงมากกว่าในเมือง ผลดังกล่าวชี้แนะว่า ผู้ที่เป็นโสดในชนบทมีทัศนคติเกี่ยวกับการสมรสที่ค่อนข้างไปในทางบวกมากกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ที่อยู่ในเมืองมีสัดส่วนที่ไม่สมรสสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท (ตารางภาคผนวก 4ค และ 4ง)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.12: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เป็น โสด ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพชีวิตในปัจจุบันแต่ละด้าน ถ้าตนเองแต่งงาน จำแนกตามเขตที่อาศัย

สภาพชีวิตปัจจุบัน ถ้าสมรส	แย่ง	เหมือนเดิม	ดีขึ้น	ไม่ทราบ	รวม
ชาย					
รวม					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	27.1	20.3	50.8	1.8	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	57.9	26.4	14.7	1.1	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	12.9	53.2	32.6	1.2	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	13.0	43.3	42.5	1.1	100
ความสุขโดยรวมๆ	12.5	24.7	60.9	1.9	100
เมือง					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	25.7	19.7	52.4	2.2	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	59.1	27.3	12.9	0.6	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	13.7	55.7	29.9	0.7	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	14.2	49.0	36.4	0.5	100
ความสุขโดยรวมๆ	12.6	25.6	59.0	2.8	100
ชนบท					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	28.2	20.8	49.5	1.5	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	57.0	25.6	16.0	1.4	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	12.3	51.3	34.8	1.6	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	12.1	38.8	47.4	1.6	100
ความสุขโดยรวมๆ	12.4	24.1	62.4	1.2	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.12: (ต่อ)

สภาพชีวิตปัจจุบัน หากสมรส	แย่ลง	เหมือนเดิม	ดีขึ้น	ไม่ทราบ	รวม
หญิง					
รวม					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	21.6	24.6	51.7	2.1	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	60.5	26.5	11.9	1.0	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	12.8	55.9	29.5	1.8	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	17.0	48.2	34.1	0.7	100
ความสุขโดยรวมๆ	13.2	29.5	55.5	1.9	100
เมือง					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	18.8	27.9	51.3	2.0	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	63.5	26.0	9.3	1.1	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	9.0	57.9	30.9	2.2	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	15.1	51.9	32.6	0.4	100
ความสุขโดยรวมๆ	10.9	30.9	55.8	2.5	100
ชนบท					
มาตรฐาน/สภาพความเป็นอยู่	24.1	21.8	52.0	2.2	100
อิสรภาพในการทำสิ่งที่ชอบ	57.9	27.0	14.3	0.9	100
ความเคารพยกย่องที่ได้รับจากคนอื่น	16.1	54.2	28.3	1.4	100
ความรู้สึกมั่นใจในตนเอง	18.7	44.8	35.5	1.0	100
ความสุขโดยรวมๆ	15.2	28.2	55.2	1.4	100

ความสุขในชีวิตสมรส

ความสุขในชีวิตสมรสเป็นเรื่องที่น่าจะมีผลอย่างสำคัญต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของบุตร (ถ้ามี) เป็นเรื่องน่าสนใจที่จะทราบว่าชายและหญิงวัยเจริญพันธุ์ที่ยังอยู่กินกับคู่สมรสคิดอย่างไรกับชีวิตสมรสของตน โครงการ ECODFF ให้ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินชีวิตสมรสของตนเองในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับชีวิตสมรสในช่วงปีแรกของการสมรส โดยข้อ 422a ถามว่า “โดยรวมๆ ชีวิตแต่งงานของท่านมีความสุขเพียงใดในช่วงปีแรกของการแต่งงาน

หรืออยู่กินกัน” และข้อ 422b ถามว่า “ปัจจุบัน โดยรวมๆ ชีวิตแต่งงานของท่านมีความสุขเพียงใด” คำตอบของทั้งสองคำถามมี 5 หมวด ได้แก่ มีความสุขมาก มีความสุขดี ธรรมดา ไม่มีความสุข และ ไม่มีความสุขมาก ตาราง 4.13 แสดงผลการประเมินความสุขของชีวิตสมรสในช่วงปีแรกของการสมรส พบว่า คำตอบของชายและหญิงใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือ สัดส่วนที่รายงานว่าชีวิตสมรสในช่วงปีแรกไม่มีความสุขหรือไม่มีความสุขมาก มีน้อยมาก เพียงร้อยละ 3-4 เท่านั้น ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.5 ในเพศชาย และ ร้อยละ 59.9 ในเพศหญิง) ตอบว่า มีความสุขดี หรือมีความสุขมาก และอีกประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 31.4 ในเพศชาย และร้อยละ 36.1 ในเพศหญิง) รายงานว่าชีวิตสมรสในช่วงปีแรกมีความสุขอย่างธรรมดา ในทั้งเพศชายและเพศหญิง ภาคเหนือมีสัดส่วนที่รายงานว่าชีวิตสมรสช่วงปีแรกมีความสุขหรือสุขมากสูงที่สุด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนต่ำที่สุด

ตาราง 4.14 แสดงการกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรส ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขของชีวิตสมรสในปัจจุบันจำแนกตามภาค เปรียบเทียบข้อมูลใน ตาราง 4.14 กับ ตาราง 4.13 พบว่า แม้สัดส่วนที่รายงานว่าชีวิตสมรสปัจจุบันมีความสุขดีหรือสุขมาก จะต่ำกว่าสัดส่วนที่รายงานว่าชีวิตสมรสในช่วงปีแรกมีความสุขดีหรือสุขมาก และสัดส่วนที่รายงานว่าชีวิตสมรสปัจจุบันไม่มีความสุขหรือไม่มีความสุขมาก จะสูงกว่าสัดส่วนที่รายงานว่าชีวิตสมรสในช่วงปีแรกไม่มีความสุขหรือไม่มีความสุขมากก็ตาม แต่ส่วนใหญ่ของเพศชาย และกว่าครึ่งหนึ่งของเพศหญิงก็ยังรายงานว่าชีวิตสมรสในปัจจุบันมีความสุขดีหรือสุขมาก ร้อยละ 35.6 ของเพศชาย และร้อยละ 41.7 ของเพศหญิงตอบว่าชีวิตสมรสในปัจจุบันมีความสุขแบบธรรมดาหรือกลางๆ โดยแบบแผนความแตกต่างของระดับความสุขของชีวิตสมรสในปัจจุบันระหว่างภาค คล้ายคลึงกับแบบแผนความแตกต่างระหว่างภาคของระดับความสุขของชีวิตสมรสในช่วงปีแรกของการสมรส เป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งชายและหญิงในภาคใต้มีการลดลงของระดับความสุขในชีวิตสมรสมากกว่าภาคอื่นๆ กล่าวคือ สัดส่วนที่ชีวิตสมรสในช่วงปีแรกมีความสุขมากเท่ากับร้อยละ 20.5 ในเพศชายและ ร้อยละ 15.4 ในเพศหญิง ขณะที่สัดส่วนที่ชีวิตสมรสในปัจจุบันมีความสุขมาก เหลือเท่ากับร้อยละ 14.4 และ 10.0 ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงในระดับความสุขของชีวิตสมรสอาจมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น ระยะเวลาสมรส ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ หรือการไม่มีเวลาให้กัน และกัน เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาต่อไป

ตาราง 4.13: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรส ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขของชีวิตสมรสในช่วงปีแรกของการสมรส จำแนกตามภาค

ระดับความสุขของชีวิตสมรส ในช่วงปีแรก	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
มีความสุขมาก	20.9	11.8	19.1	20.5	23.2	17.6
มีความสุขดี	58.5	38.3	55.7	42.8	45.3	47.9
ธรรมดา	17.6	46.9	23.3	32.9	25.7	31.4
ไม่มีความสุข	2.7	3.0	1.5	2.9	0.6	2.4
ไม่มีความสุขมาก	0.2	-	-	0.2	-	0.1
ไม่ทราบ	-	-	0.4	0.7	5.3	0.6
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
มีความสุขมาก	13.6	12.3	11.3	15.4	15.7	13.0
มีความสุขดี	63.7	39.0	45.1	43.4	49.0	46.9
ธรรมดา	18.4	45.6	39.4	37.4	28.5	36.1
ไม่มีความสุข	3.9	2.5	3.2	2.3	3.6	3.0
ไม่มีความสุขมาก	0.3	0.5	0.3	1.1	0.6	0.5
ไม่ทราบ	0.1	0.2	0.7	0.5	2.6	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.14: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่กำลังสมรส ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความสุขของชีวิตสมรสในปัจจุบันจำแนกตามภาค

ระดับความสุขของชีวิตสมรส ในปัจจุบัน	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เฉียง เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
มีความสุขมาก	14.7	10.2	16.2	14.4	22.7	14.2
มีความสุขดี	58.1	39.7	54.4	41.9	47.9	48.0
ธรรมดา	24.5	48.8	27.6	41.7	22.3	35.6
ไม่มีความสุข	2.7	1.2	1.4	1.5	1.7	1.6
ไม่มีความสุขมาก	0.0	0.2	0.0	0.2	0.0	0.1
ไม่ทราบ	0.0	0.0	0.4	0.3	5.3	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
มีความสุขมาก	11.5	11.1	8.0	10.0	13.3	10.5
มีความสุขดี	55.1	36.3	44.7	39.6	48.1	43.5
ธรรมดา	29.1	49.1	41.6	47.9	32.0	41.7
ไม่มีความสุข	3.8	2.7	3.5	1.1	3.6	3.0
ไม่มีความสุขมาก	0.4	0.5	1.5	0.9	0.5	0.8
ไม่ทราบ	0.0	0.3	0.7	0.5	2.6	0.5
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์

แนวคิดเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ (reproductive health) ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเพื่อเป็นการตอบสนองต่อฝ่ายที่มีการรณรงค์ห่วงใยอนามัยของสตรีภายใต้การดำเนินการสาธารณสุขพื้นฐาน โดยเฉพาะ การวางแผนครอบครัวและการอนามัยแม่และเด็ก แนวคิดเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์เน้นว่าประชากรทั้งชายและหญิงควรสามารถมีชีวิตทางเพศที่น่าพึงพอใจและปลอดภัย สามารถที่จะมีบุตรและมีอิสระที่จะเลือกว่าจะมีบุตรหรือไม่หรือมีบุตรกี่คน ต้องได้รับหรือสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิดและบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่มีประสิทธิภาพและปลอดภัย มีการวิจารณ์ว่าโครงการประชากรต่างๆที่ผ่านมามุ่งจะบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณมากกว่าการให้การดูแลสุขภาพแก่สตรีและทารก คำว่า “อนามัยการเจริญพันธุ์” เริ่มมีความหมายอย่างจริงจัง หลังจากการประชุมระดับโลกเรื่องประชากรและการพัฒนา (International Conference on Population and Development, ICPD) ที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์ในปี ค. ศ. 1994 ซึ่งประเทศไทยได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมและเป็นประเทศหนึ่งที่รับผิดชอบของการประชุมดังกล่าว ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-44) ประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนนโยบายประชากรจากการเน้นการบรรลุเป้าหมายทางประชากรเชิงปริมาณมาเป็นการให้ความสำคัญกับการปรับปรุงอนามัยการเจริญพันธุ์ของประชากร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2540) ได้นิยามองค์ประกอบของอนามัยการเจริญพันธุ์ไว้ 10 ด้าน ได้แก่ การวางแผนครอบครัว การอนามัยแม่และเด็ก ภาวะการมีบุตรยาก การแท้งและภาวะแทรกซ้อน โรคติดเชื้อทางระบบสืบพันธุ์และเอดส์ เพศศึกษา มะเร็งระบบสืบพันธุ์ อนามัยวัยรุ่น ภาวะหลังวัยเจริญพันธุ์และผู้สูงอายุ

ในบทนี้ จะนำเสนอข้อมูลสถานการณ์ด้านต่างๆเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ของสตรีเป็นหลัก โดยเริ่มต้นจาก เรื่องเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส การวางแผนครอบครัว การทำแท้ง การดูแลครรภ์ก่อนคลอด สถานที่คลอดบุตร การดูแลหลังคลอด การมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา การตรวจโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ภาวะการมีบุตรยาก การปรึกษาเรื่องการวางแผนครอบครัวก่อนการสมรส การตรวจสุขภาพก่อนการสมรส และการตรวจมะเร็งปากมดลูก เป็นต้น

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส

การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเป็นประเด็นที่มักกล่าวกันว่าเป็นผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม เป็นการรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกที่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสอาจนำไปสู่ปัญหาประชากรและสังคม การมีบุตรที่ไม่ต้องการ การทำแท้ง หรือการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ถ้าไม่มีการป้องกันอย่างเหมาะสม โครงการ

ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนถึงการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส โดยสำหรับผู้ที่เป็ น โสด ใช้ คำถามข้อ 3003 “ขอโทษ ท่านเคยมีเพศสัมพันธ์หรือไม่” ถ้าเคยจะถามต่อข้อ 3004 ว่า “ท่านมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเท่าไร” สำหรับผู้ที่เคยสมรสจะถามข้อ 608 “ขอโทษ ท่านมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเท่าไร” และข้อ 609 “ขอโทษ ท่านมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานหรือไม่” แม้ว่าคำตอบที่ได้ย่อมมีปัญหาการรายงานต่ำกว่าความเป็นจริงหรือปัญหาความน่าเชื่อถือ แต่ก็น่าจะให้ภาพบางอย่างเกี่ยวกับระดับและความแตกต่างของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสในสังคมไทย ข้อมูลจากทั้งสี่คำถามประมวลนำเสนอในตาราง 5.1 และ 5.2

ข้อมูลในตาราง 5.1 แสดงความชุกของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส พบว่า เพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสมีการปฏิบัติกันไม่น้อยในสังคมไทย โดยมีความแตกต่างระหว่างเพศ สถานภาพสมรสและลักษณะภูมิหลังอื่นบางประการอย่างเห็นได้ชัด ในเพศชายที่สมรสแล้วส่วนใหญ่ (ร้อยละ 65.9) รายงานว่ามีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส เปรียบเทียบกับร้อยละ 38.1 ของชายโสด การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของชายที่สมรสกว่าครึ่งหนึ่งเป็นการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่มีโชภรรยาของตน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสดูเหมือนจะเป็นเรื่องปฏิบัติกันทั่วไปสำหรับชายโสด

ระดับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของทั้งหญิงเคยสมรสและ โสด แม้จะต่ำกว่าของเพศชาย แต่ก็มีสัดส่วนไม่น้อย โดยเกือบหนึ่งในสี่ของหญิงเคยสมรสและ ร้อยละ 6.1 ของหญิงโสดรายงานว่า มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส ส่วนใหญ่ของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของหญิงที่สมรสแล้วเป็นการมีเพศสัมพันธ์กับสามีของตน มีเพียงร้อยละ 3.0 ที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสกับชายอื่น ผลดังกล่าวชี้ว่าสตรีไทยอาจยินยอมมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสเมื่อแน่ใจว่าชายที่ตนจะมีเพศสัมพันธ์ด้วยค่อนข้างจะเป็นคู่ที่แน่นอนของตนเองแล้ว

สัดส่วนการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสตามกลุ่มอายุ สะท้อนถึงแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นของความชุกของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสในสังคมไทย โดยเฉพาะเห็นได้ชัดในเพศหญิง กล่าวคือ ร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของสตรีเคยสมรสในกลุ่มอายุน้อยกว่า สูงกว่าในกลุ่มอายุมากกว่า เป็นที่น่าสังเกตว่า เกือบครึ่งหนึ่งของสตรีสมรสอายุ 15-19 ปี รายงานว่ามีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส อาจเป็นไปได้ที่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสทำให้สตรีต้องสมรสก่อนเวลาอันควร นอกจากนี้ยังพบว่า ประมาณร้อยละ 12 ของหญิงโสดอายุ 25-34 ปี เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว

การที่กลุ่มอายุ 15-19 ปี และ อายุ 20-24 ของผู้ที่เป็นโสดทั้งหญิงและชาย มีร้อยละของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสต่ำกว่ากลุ่มอายุ 25-34 ปี น่าจะเป็นผลเนื่องจากอิทธิพลการตัดตอนตามเวลาของการสำรวจ มากกว่าจะสะท้อนถึงแนวโน้มการลดลงของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส

เป็นไปตามที่คาดหมาย ไม่ว่าจะเป็นเพศหรือกลุ่มสถานภาพสมรสใด ผู้ที่อยู่ในเมืองมีร้อยละของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทอย่างชัดเจน ส่วนหนึ่งสะท้อนวัฒนธรรมความเป็นเมืองหรืออิทธิพลของค่านิยมแบบตะวันตก สัดส่วนที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนการ

สมรสดูเหมือนจะเพิ่มตามระดับการศึกษา โดยในกลุ่มที่เคยสมรส จะมีระดับสูงสุดในกลุ่มที่มีการศึกษา 10-15 ปี ขณะที่กลุ่มที่เป็นโสดจะสูงสุดในกลุ่มที่มีการศึกษา 16 ปีขึ้นไปหรือจบปริญญาตรีแล้ว

ในทั้งเพศชายและหญิง ไม่ว่าจะโสดหรือสมรส ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสสูงที่สุด ชายสมรสในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือต่ำสุดใกล้เคียงกัน สำหรับชายโสดภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด ร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสของหญิงสมรสในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใต้ ต่ำที่สุดใกล้เคียงกัน และหญิงโสดในภาคเหนือมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสในสัดส่วนต่ำที่สุด

ตาราง 5.1: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส

ลักษณะภูมิหลัง	ชาย			หญิง		
	โสด	เคยสมรส	% มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส	โสด	เคยสมรส	% มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส
อายุ						
15-19	14.0	49.9	25.1	2.7	47.2	6.8
20-24	47.4	78.8	51.9	8.6	36.1	1.5
25-29	72.2	75.0	56.5	12.1	26.5	2.8
30-34	79.8	69.2	58.5	11.7	22.0	3.0
35-39	86.8	66.3	60.1	6.6	22.6	4.5
40-44	59.6	61.8	54.5	0.5	19.1	1.9
45-49	76.4	56.6	50.3	3.2	15.3	3.0
เขตที่อาศัย						
เมือง	46.5	79.1	66.7	10.1	30.5	4.0
ชนบท	31.5	60.7	51.2	2.5	20.1	2.6
ภาค						
เหนือ	39.7	60.1	53.2	3.1	18.9	5.0
ค.อ. เฉียงเหนือ	32.3	60.6	50.7	4.7	15.4	1.1
กลาง	36.2	70.3	56.3	7.5	33.3	2.7
ใต้	41.2	67.2	60.3	5.1	15.9	4.1
กรุงเทพฯ	48.9	88.4	71.7	9.3	51.1	4.8

ตาราง 5.1: (ต่อ)

ลักษณะภูมิหลัง	ชาย			หญิง		
	โสด	เคยสมรส	% มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส	โสด	เคยสมรส	% มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสกับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส
จำนวนปีการศึกษา						
ต่ำกว่า 6 ปี	48.0	52.0	45.1	2.3	17.7	3.5
6-9 ปี	32.0	70.4	57.0	3.0	25.5	2.1
10-15 ปี	43.0	81.3	71.2	9.5	33.9	4.6
16 ปี +	60.6	77.9	66.1	10.8	28.9	3.3
ศาสนา						
พุทธ	39.2	66.5	56.3	6.1	23.3	3.0
อิสลาม	14.8	56.5	47.5	4.8	19.4	5.1
อื่นๆ	19.1	49.3	34.3	4.2	26.0	1.3
รวม	38.1	65.9	55.5	6.1	23.3	3.0

*ไม่รวมตัวอย่างไม่ทราบไม่ตอบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก

อายุของการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก เป็นข้อมูลที่น่าสนใจในเชิงประชากรและสังคม เช่นเดียวกับอายุแรกสมรส อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกจะถูกอิทธิพลจากการคัดกรองของการสำรวจ (Censoring effect) ด้วยเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับจำนวนตัวอย่างที่ค่อนข้างน้อย จึงไม่ได้นำเสนออายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกตามกลุ่มอายุของชายและหญิงโสด โดยรวม เพศชายมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุน้อยกว่าเพศหญิง คือ ประมาณ 19.5 ปี สำหรับชายสมรสแล้ว และ 18.0 ปี สำหรับชายโสด ขณะที่หญิงโสด และสมรส มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 21.2 ปี และ 20.1 ปี ตามลำดับ (ตาราง 5.2) เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเพศชาย อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของผู้ที่สมรสแล้วสูงกว่าของผู้ที่เป็นโสด แต่ในเพศหญิงตรงกันข้าม อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของผู้ที่สมรสแล้วกลับต่ำกว่าของผู้ที่เป็นโสด

ผู้ที่สมรสแล้วทั้งชายและหญิง อายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับอายุ กล่าวคือ กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่ามีอายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกต่ำกว่ากลุ่มที่มีอายุมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับผลเกี่ยวกับแนวโน้มการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสที่น่าจะเพิ่มขึ้นตามเวลา

ความแตกต่างของอายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกระหว่างเขตเมืองและชนบท มีน้อยและไม่มีแบบแผนแน่นอนสำหรับเพศชาย ส่วนเพศหญิงไม่ว่าโสดหรือสมรส ผู้ที่อยู่ในเมืองมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

ในทั้งเพศชายและหญิง ไม่ว่าจะมียุทธยานภาพสมรสใด ความแตกต่างของอายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกระหว่างภาคมีน้อย และแม้มีความแตกต่างก็อาจเนื่องจากความแปรผันของขนาดตัวอย่างที่มีค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในเพศหญิง

ในเพศชาย ไม่ว่าจะโสดหรือสมรส ความแตกต่างในอายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกระหว่างกลุ่มระดับการศึกษามีไม่มาก แต่ในเพศหญิง ดูเหมือนว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีอายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกสูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาดำกว่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.2: อายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส

ลักษณะภูมิหลัง	ชาย		หญิง	
	โสด	เคยสมรส	โสด	เคยสมรส
อายุ				
15-19		16.0		15.6
20-24		17.8		18.1
25-29		19.0		19.6
30-34		19.5		20.5
35-39		19.5		20.6
40-44		19.6		20.7
45-49		20.2		20.7
เขตที่อาศัย				
เมือง	18.1	19.0	21.8	21.0
ชนบท	17.8	19.6	19.5	19.7
ภาค				
เหนือ	17.7	19.8	(21.8)	20.1
ต.อ. เชียงเหนือ	17.5	19.6	(17.9)	19.2
กลาง	18.6	19.3	23.4	20.6
ใต้	18.1	19.5	20.8	20.8
กรุงเทพ	17.9	18.5	20.3	21.1
จำนวนปีการศึกษา				
ต่ำกว่า 6 ปี	19.1	20.0	(29.5)	19.6
6-9 ปี	18.0	19.0	17.7	19.4
10-15 ปี	17.5	18.9	21.0	21.5
16 ปี +	18.5	20.2	24.2	25.4
ศาสนา				
พุทธ	18.0	19.4	21.2	20.1
อิสลาม	()	19.0	()	19.9
อื่นๆ	()	20.1	()	18.7
รวม	18.0	19.5	21.2	20.1

() จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

การใช้การคุมกำเนิด

การวางแผนครอบครัวหรือการใช้วิธีคุมกำเนิด เป็นองค์ประกอบหลักอันหนึ่งของการเฝ้าติดตามโครงการอนามัยการเจริญพันธุ์ในเกือบทุกประเทศรวมทั้งประเทศไทย ในส่วนนี้จะนำเสนอระดับการเคยใช้การคุมกำเนิด วิธีที่เคยใช้ การกำลังใช้ และวิธีที่กำลังใช้ และความแตกต่าง

การเคยใช้วิธีคุมกำเนิด ตาราง 5.3 แสดงร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปี ที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใด และร้อยละที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดสมัยใหม่ จำแนกตามสถานภาพ สมรสและอายุ วิธีคุมกำเนิดวิธีสมัยใหม่ได้แก่ ยาเม็ด ห่วง ยาฉีด ยาฝัง การทำหมันหญิง การทำหมัน ชาย และถุงยาง พบว่า ในเพศชาย อัตราการเคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใดมีพิสัยตั้งแต่ ร้อยละ 32.7 ในผู้ที่ เป็นโสด จนถึงร้อยละ 95.4 และร้อยละ 95.6 ในผู้ที่เคยสมรสและกำลังสมรส ส่วนใน เพศหญิง สัดส่วนการเคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใดของผู้ที่เคยสมรสหรือกำลังสมรสแม้จะอยู่ใน ระดับที่สูงมากเช่นกัน (ร้อยละ 93.9 กับร้อยละ 94.5) แต่ต่ำกว่าของชายเคยสมรสหรือกำลังสมรส เล็กน้อย เพียงร้อยละ 4.9 ของหญิงโสดเคยใช้วิธีการคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใดซึ่งนับว่าต่ำกว่าชายโสด มาก เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าทั้งชายและหญิงโสด สัดส่วนที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใด ต่ำกว่า สัดส่วนที่รายงานว่าเคยมีเพศสัมพันธ์ กล่าวคือ สัดส่วนที่เคยมีเพศสัมพันธ์ และอัตราการเคยใช้วิธี คุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใดเท่ากับร้อยละ 38.1 กับร้อยละ 32.7 ในเพศชาย ส่วนในเพศหญิง เท่ากับ ร้อยละ 6.1 กับร้อยละ 4.9 ตามลำดับ ซึ่งน่าจะยังมีบางส่วนของผู้ที่เสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พึง ประสงค์ไม่ได้ใช้วิธีป้องกันการตั้งครรภ์

ในทั้งเพศชายและหญิงที่เคยสมรสและกำลังสมรส อัตราการเคยใช้วิธีหนึ่งวิธีใดแปรผัน ตามอายุ ไม่มาก แต่ในกลุ่มที่เป็นโสด อัตราการเคยใช้วิธีหนึ่งวิธีใดเพิ่มจากระดับต่ำที่สุดในกลุ่มอายุ 15-19 ปี จนถึงสูงที่สุดในกลุ่มอายุ 25-29 ปี และลดลงหลังอายุ 40 ปีขึ้นไป

อัตราการเคยใช้วิธีคุมกำเนิดสมัยใหม่สูงมากเช่นกัน ทั้งชายและหญิงในทุกกลุ่มสถานภาพ สมรส อัตราการเคยใช้วิธีคุมกำเนิดสมัยใหม่ต่ำกว่าอัตราการเคยใช้วิธีหนึ่งวิธีใดเพียงเล็กน้อย สะท้อนว่าวิธีคุมกำเนิดที่ทั้งชายและหญิงใช้ส่วนใหญ่เป็นวิธีสมัยใหม่ โดยรวม ระดับการเคยใช้วิธี คุมกำเนิดสมัยใหม่ของชายและหญิงสมรสไม่แตกต่างกัน ประมาณร้อยละ 94 ของชายทั้งเคยสมรส และกำลังสมรส กับ ประมาณร้อยละ 93-94 ของหญิงทั้งเคยสมรสและกำลังสมรส เคยใช้วิธี คุมกำเนิดสมัยใหม่ และเช่นเดียวกับความแตกต่างในอัตราการเคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใด ระหว่างชายและหญิงที่เป็นโสดซึ่งพบว่ามีมาก อัตราการเคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีสมัยใหม่ระหว่างชาย และหญิงที่เป็นโสดมีความแตกต่างกันมาก (ร้อยละ 32.1 เปรียบเทียบกับร้อยละ 4.0)

ตาราง 5.3: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดวิธีหนึ่งวิธีใด และร้อยละที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดสมัยใหม่ จำแนกตามสถานภาพสมรสและอายุ

เพศ/ สถานภาพสมรส	อายุ							
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	รวม
	% เคยใช้วิธีหนึ่งวิธีใด							
ชาย								
โสด	11.8	41.4	68.3	61.3	66.6	41.4	46.6	32.7
เคยสมรส	100.0	96.7	96.4	96.1	96.0	96.4	91.3	95.4
กำลังสมรส	100.0	96.9	96.2	96.2	96.5	96.5	91.8	95.6
หญิง								
โสด	2.2	7.4	10.6	8.9	2.0	0.0	0.0	4.9
เคยสมรส	93.2	97.8	95.2	96.1	94.0	92.1	89.2	93.9
กำลังสมรส	93.8	97.6	96.3	96.0	94.4	93.2	90.0	94.5
	% เคยใช้วิธีคุมกำเนิดสมัยใหม่							
ชาย								
โสด	11.6	39.9	67.5	61.3	66.6	43.1	46.6	32.1
เคยสมรส	100.0	96.7	93.5	93.3	95.1	95.6	90.4	93.9
กำลังสมรส	100.0	96.9	93.1	93.7	95.8	95.7	91.1	94.3
หญิง								
โสด	2.0	6.2	10.0	2.4	2.0	0.0	0.0	4.0
เคยสมรส	93.2	96.8	93.3	95.6	92.9	91.8	88.0	93.0
กำลังสมรส	93.8	96.9	94.4	95.5	93.4	92.9	88.7	93.6

วิธีคุมกำเนิดที่เคยใช้ ตาราง 5.4 แสดงร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดแต่ละวิธี จำแนกตามสถานภาพสมรสและอายุ พบว่า ในชายโสด วิธีที่เคยใช้มากที่สุด คือ ถุงยาง รองลงมา คือ ยาเม็ด ส่วนชายเคยสมรสและกำลังสมรส วิธีเคยใช้ที่มีสัดส่วนสูงที่สุด ได้แก่ ยาเม็ด (ประมาณร้อยละ 75) รองลงมา คือยาฉีด (ประมาณร้อยละ 43-44) หมันหญิง (ประมาณร้อยละ 26-27) ถุงยาง (ประมาณร้อยละ 24) นับวันปลอดภัยกับห่วง (ประมาณร้อยละ 15) และการหลังภายนอก(ประมาณร้อยละ 13)

ในหญิงโสด เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าวิธีที่เคยใช้มากที่สุดเป็นวิธีที่ใช้โดยผู้ชายมากกว่าหญิง คือ ถุงยางและการหลังภายนอก เท่าๆกัน (ร้อยละ 2.8) เพียงร้อยละ 1.9 ที่เคยใช้ยาเม็ด ผลดังกล่าวชี้แนะว่า การป้องกันการตั้งครรภ์ในกลุ่มที่เป็นโสด มักจะเป็นการปฏิบัติโดยฝ่ายชาย ลำดับความนิยมของวิธีคุมกำเนิดที่เคยใช้ที่รายงานโดยทั้งหญิงเคยสมรสและกำลังสมรส สอดคล้องกับที่รายงานโดยชายเคยสมรสและกำลังสมรส กล่าวคือ ทั้งหญิงเคยสมรสและกำลังสมรสมีสัดส่วนที่รายงานว่ายาเม็ดเป็นวิธีที่เคยใช้สูงที่สุด (ประมาณร้อยละ 74-75) รองลงมาคือ ยาฉีด (ประมาณร้อยละ 48-49) ทำหมันหญิง (ประมาณร้อยละ 26-27) ถุงยาง (ประมาณร้อยละ 16-17) ห่วง (ประมาณร้อยละ 15) นับวันปลอดภัย (ประมาณร้อยละ 12) และหลังภายนอก (ประมาณร้อยละ 10) เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า ร้อยละที่รายงานว่าเคยใช้ถุงยางของชายสมรส สูงกว่าของหญิงสมรสพอประมาณ (ร้อยละ 24 เปรียบเทียบกับร้อยละ 16) สะท้อนว่าการใช้วิธีนี้ของฝ่ายชายอาจเป็นการใช้กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรส

ทั้งชายและหญิงสมรส วิธียาเม็ดและนับวันปลอดภัยใช้ในกลุ่มอายุน้อยมากกว่ากลุ่มอายุมาก สัดส่วนที่ใช้วิธีใส่ห่วง ทำหมันหญิง และทำหมันชาย จะเพิ่มตามอายุที่เพิ่มขึ้น ส่วนถุงยางมีสัดส่วนการใช้ในช่วงอายุ 20-34 ปี สูงกว่าอายุอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.4: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่เคยใช้วิธีคุมกำเนิดแต่ละวิธี
จำแนกตามสถานภาพสมรสและอายุ

เพศ/วิธีคุมกำเนิด	อายุ							
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	รวม
ชาย								
	โสด							
ยาเม็ด	4.2	20.0	24.8	16.6	21.4	4.0	0.0	12.4
ห่วง	0.8	3.2	1.1	0.0	4.2	0.0	0.0	1.5
ยาฉีด	0.5	1.5	0.7	6.1	1.0	2.6	0.0	1.1
ยาฝัง	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
หมันหญิง	0.0	0.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2
หมันชาย	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ถุงยาง	9.4	33.0	62.4	52.2	54.2	43.1	46.6	27.7
นับวัน	1.4	6.1	9.6	5.8	9.1	4.2	0.0	4.3
หลังภายนอก	2.5	9.1	11.2	16.3	9.1	5.4	0.0	6.4
อื่นๆ	0.0	0.0	0.0	1.2	0.0	0.0	0.0	0.0
	เคยสมรส							
ยาเม็ด	100.0	89.4	77.4	81.7	76.9	70.6	64.6	75.2
ห่วง	1.7	6.1	9.4	9.1	16.7	16.7	22.2	14.6
ยาฉีด	14.1	29.5	43.9	44.3	48.7	44.7	36.8	42.8
ยาฝัง	0.0	0.0	4.1	3.5	7.8	4.4	4.1	4.6
หมันหญิง	0.0	0.9	5.0	17.5	29.6	41.4	36.0	25.9
หมันชาย	0.0	0.0	0.2	1.2	1.3	4.1	5.0	2.3
ถุงยาง	14.7	25.8	32.7	25.0	28.8	19.8	16.7	24.2
นับวัน	25.1	19.2	25.9	19.0	14.1	10.8	6.6	14.9
หลังภายนอก	25.1	28.5	22.4	13.1	12.9	10.6	7.1	13.7
อื่นๆ	0.0	0.6	0.5	0.2	0.3	0.2	0.7	0.4
	กำลังสมรส							
ยาเม็ด	100.0	89.0	76.1	81.7	77.4	70.5	65.7	75.3
ห่วง	1.7	4.3	6.6	9.6	16.7	17.0	23.1	14.5
ยาฉีด	14.1	31.8	44.8	45.3	49.0	45.2	37.9	43.6
ยาฝัง	0.0	0.0	4.3	3.7	8.0	4.7	4.3	4.8
หมันหญิง	0.0	1.0	5.3	17.7	30.3	42.4	36.7	26.5
หมันชาย	0.0	0.0	0.2	1.3	1.3	4.0	5.0	2.3
ถุงยาง	14.7	25.6	29.7	25.1	28.7	19.1	16.5	23.6
นับวัน	25.1	18.5	24.0	20.0	14.2	10.3	6.6	14.7
หลังภายนอก	25.1	23.3	20.4	13.4	12.6	10.4	6.6	12.9
อื่นๆ	0.0	0.7	0.5	0.2	0.3	0.2	0.7	0.4

ตาราง 5.4: (ต่อ)

เพศ/วิธีคุมกำเนิด	อายุ							
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	รวม
หญิง								
	โสด							
ขามีด	0.4	4.3	3.7	2.0	2.0	0.0	0.0	1.9
ห่วง	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ยาฉีด	0.2	0.4	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2
ยาฝัง	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
หมั้นหญิง	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
หมั้นชาย	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ถุงยาง	1.5	4.2	7.3	1.0	0.4	0.0	0.0	2.8
นับวัน	0.1	6.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.2
หลังภายนอก	0.8	3.6	8.0	6.6	0.4	0.0	0.0	2.8
อื่นๆ	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	เคยสมรส							
ขามีด	75.1	88.7	80.2	79.3	69.8	69.7	60.7	73.9
ห่วง	2.5	4.5	9.2	14.9	18.0	16.9	22.3	14.8
ยาฉีด	36.1	41.8	57.4	57.8	49.1	43.9	37.1	48.3
ยาฝัง	4.3	1.5	5.1	4.4	5.0	6.4	1.6	4.3
หมั้นหญิง	0.4	5.4	10.7	22.5	35.8	38.2	39.0	26.4
หมั้นชาย	0.3	0.0	0.2	0.2	2.2	2.6	5.6	1.8
ถุงยาง	11.3	19.0	18.7	20.2	14.6	17.2	9.9	16.5
นับวัน	18.2	10.4	12.5	14.8	12.1	11.3	8.9	12.0
หลังภายนอก	10.0	11.6	14.1	12.3	8.4	9.1	4.9	10.0
อื่นๆ	0.0	0.3	0.4	0.8	0.6	0.6	0.2	0.5
	กำลังสมรส							
ขามีด	76.6	88.2	81.5	79.6	71.2	69.6	61.6	74.8
ห่วง	2.5	3.8	9.2	15.6	19.1	18.4	22.7	15.2
ยาฉีด	35.1	44.5	57.8	58.2	49.6	43.3	38.3	49.1
ยาฝัง	4.6	1.6	4.2	4.3	5.2	5.0	1.4	3.9
หมั้นหญิง	0.5	5.7	10.9	23.3	36.4	38.4	39.8	26.5
หมั้นชาย	0.3	0.0	0.3	0.2	2.4	2.9	6.2	1.9
ถุงยาง	9.3	18.8	18.4	19.9	15.0	14.9	10.9	16.2
นับวัน	17.2	10.8	12.1	15.1	12.3	11.5	9.2	12.2
หลังภายนอก	8.5	12.4	14.2	12.6	8.6	9.6	5.3	10.4
อื่นๆ	0.0	0.3	0.4	0.8	0.6	0.8	0.3	0.6

การกำลังใช้วิธีคุมกำเนิดและวิธีที่ใช้ อัตราการกำลังใช้วิธีคุมกำเนิดเป็นมาตรการหนึ่งที่สำคัญในการวัดพฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ การใช้การคุมกำเนิดมีผลโดยตรงต่อภาวะเจริญพันธุ์ ในช่วงกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้บรรลุกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางประชากรจากการมีระดับเจริญพันธุ์สูง อัตราการใช้การคุมกำเนิดต่ำ มาสู่ขั้นที่มีระดับเจริญพันธุ์ต่ำ อัตราการใช้การคุมกำเนิดที่สูง ข้อมูลจากโครงการ ECODDF ได้ให้ภาพล่าสุดของระดับการใช้การคุมกำเนิดในประเทศไทย

ตาราง 5.5 แสดงการกระจายร้อยละของชายและหญิงที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดตามวิธีคุมกำเนิดที่ใช้ จำแนกตามอายุ พบว่าอัตราการกำลังใช้วิธีคุมกำเนิดของชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ของประเทศไทยอยู่ในระดับที่สูง กล่าวคือ ร้อยละ 80.7 ของชาย และ ร้อยละ 77.8 ของหญิงกำลังสมรส รายงานว่ากำลังใช้วิธีคุมกำเนิดอย่างน้อยหนึ่งวิธี เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการใช้โดยรวมที่รายงานโดยชายสูงกว่าที่รายงานโดยหญิงเนื่องจากอัตราการใช้ของกลุ่มอายุน้อยที่สุด กับกลุ่มอายุ 35 ปีขึ้นไปของชายสูงกว่าของหญิง ซึ่งแนะว่าในกลุ่มอายุดังกล่าวฝ่ายชายอาจมีการใช้วิธีคุมกำเนิดกับสตรีอื่น ถ้าการรายงานของทั้งคู่ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงนำเชื่อถือหรือถูกต้อง

แม้ว่าสัดส่วนการใช้แต่ละวิธีที่รายงานโดยชายและหญิงจะแตกต่างกันเล็กน้อย แต่ให้แบบแผนเดียวกัน กล่าวคือวิธีคุมกำเนิดที่มีการใช้กันมากที่สุด คือยาเม็ด ตามด้วย ทำหมันหญิง ยาฉีดห้วง ถุงยาง ทำหมันชาย ยาฝังและหลังภายนอก

วิธีที่ใช้แปรผันตามอายุ ในกลุ่มอายุต่ำกว่า 30 ปี วิธีที่นิยมใช้ คือ ยาเม็ด และยาฉีด กลุ่มอายุ 30-34 ปี ใช้ยาเม็ด ทำหมันหญิงและยาฉีดตามลำดับ ส่วนกลุ่มอายุ 35 ปีขึ้นไปวิธีที่มีการใช้มากที่สุดคือทำหมันหญิง ยาเม็ด และยาฉีด ผลดังกล่าวสะท้อนพฤติกรรมการมีบุตรซึ่งเปลี่ยนจากการเว้นช่วงการมีบุตรในวัยก่อน 30 ปี มาเป็นยุติการมีบุตรหลังจากอายุ 35 ปีขึ้นไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.5: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดตามวิธีคุมกำเนิดที่ใช้ จำแนกตามอายุ

วิธีคุมกำเนิด	อายุ							
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	รวม
ชาย								
ยาเม็ด	88.0	77.9	53.1	44.5	33.8	25.5	25.9	37.4
ห่วง	-	1.5	1.0	3.9	3.7	4.7	8.8	4.4
ยาฉีด	12.0	16.8	21.4	18.1	18.5	11.5	8.8	15.4
ยาฝัง	-	-	3.0	1.9	2.3	1.5	1.7	1.9
หมั้นหญิง	-	1.4	7.0	22.2	34.3	48.3	47.7	32.4
หมั้นชาย	-	-	0.3	1.3	1.5	4.4	5.1	2.5
ถุงยาง	-	-	10.0	3.6	4.1	2.3	1.3	3.6
นับวัน	-	1.8	1.4	2.8	0.8	0.3	0.5	1.1
หลังภายนอก	-	-	2.8	1.3	0.5	1.1	-	0.9
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-
ไม่ทราบ	-	0.6	-	0.4	0.6	0.3	0.1	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100
% กำลังใช้	83.4	64.3	76.3	80.0	86.0	86.7	76.8	80.7
หญิง								
ยาเม็ด	65.7	61.8	47.9	39.1	29.4	28.2	14.1	36.5
ห่วง	3.3	1.3	2.1	4.5	4.6	2.0	5.5	3.5
ยาฉีด	25.1	24.6	25.5	19.6	15.6	11.8	7.7	17.5
ยาฝัง	4.9	0.4	2.5	2.3	1.3	1.3	0.3	1.6
หมั้นหญิง	0.6	7.3	14.1	28.9	43.0	48.7	60.8	33.9
หมั้นชาย	0.4	-	0.3	0.2	2.8	3.6	9.4	2.5
ถุงยาง	-	3.5	3.5	3.5	1.4	2.1	1.5	2.5
นับวัน	-	0.7	1.1	0.7	1.0	0.8	0.3	0.8
หลังภายนอก	-	0.4	3.0	1.1	0.4	0.9	0.4	1.0
อื่นๆ	-	-	-	-	0.2	-	-	0.0
ไม่ทราบ	-	-	0.1	0.1	0.4			0.2
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100
% กำลังใช้	75.6	78.4	77.1	80.2	84.1	78.6	65.3	77.8

วิธีคุมกำเนิดที่ใช้แปรผันตามภาค (ตาราง 5.6) ภาคกลางและกรุงเทพฯ มีสัดส่วนการใช้ยาเม็ดสูงกว่าอีก 3 ภาค ห่วงมีสัดส่วนการใช้สูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุดในภาคกลาง ภาคเหนือมีสัดส่วนการใช้ยาฉีดสูงที่สุดและกรุงเทพฯต่ำที่สุด ส่วนยาฝังนิยมกันมากที่สุดในภาคใต้ และต่ำที่สุดในภาคกลาง สตรีภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการทำหมั้นหญิงในสัดส่วนที่สูงที่สุดและภาคกลางต่ำที่สุด วิธีทำหมั้นชาย ถุงยางและนับวันปลอดภัยใช้กันมากที่สุดในกรุงเทพฯและต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตาราง 5.6: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด ตามวิธีคุมกำเนิดที่ใช้
จำแนกตามภาค

เพศ/วิธีคุมกำเนิด	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ.เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
ชาย						
ยาเม็ด	33.6	32.9	45.0	36.2	47.4	37.4
ห่วง	2.4	7.6	1.3	7.0	0.2	4.4
ยาฉีด	23.0	14.7	12.9	11.6	11.4	15.4
ยาฝัง	2.3	2.4	1.1	1.9	0.8	1.9
หมั้นหญิง	34.7	37.9	24.7	32.8	24.0	32.4
หมั้นชาย	2.0	1.0	5.3	2.3	2.3	2.5
ถุงยาง	1.0	2.6	5.5	5.5	7.1	3.6
นับวัน	1.0	0.2	1.9	1.5	2.3	1.1
หลังภายนอก	-	0.6	1.4	1.7	2.3	0.9
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-
ไม่ทราบ	-	-	0.8	-	2.1	0.3
รวม	100	100	100	100	100	100
หญิง						
ยาเม็ด	35.9	33.3	42.7	31.7	42.4	36.5
ห่วง	2.2	4.8	1.5	6.0	2.8	3.5
ยาฉีด	22.1	20.3	14.7	13.2	7.2	17.5
ยาฝัง	1.7	1.7	1.2	2.2	0.8	1.6
หมั้นหญิง	33.4	36.6	30.8	35.0	30.6	33.9
หมั้นชาย	2.9	0.5	3.7	3.8	4.6	2.5
ถุงยาง	1.2	1.4	3.0	4.0	7.2	2.5
นับวัน	0.7	0.4	0.5	2.1	1.6	0.8
หลังภายนอก	-	0.8	1.6	1.6	2.2	1.0
อื่นๆ	-	0.1	-	-	-	0.0
ไม่ทราบ	-	0.1	0.3	0.3	0.6	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อัตราค่าเลี้ยงใช้วิธีคุมกำเนิดของชายและหญิงกำลังสมรสในวัยเจริญพันธุ์แตกต่างกันตามลักษณะภูมิหลังบางประการ (ตาราง 5.7) ในเพศชาย อัตราค่าเลี้ยงใช้สูงที่สุดในช่วงอายุ 35-44 ปี (ร้อยละ 86-87) และต่ำสุดในกลุ่มอายุ 20-24 ปี (ร้อยละ 64.3) แต่ในเพศหญิง อัตราค่าเลี้ยงใช้สูงที่สุดในกลุ่มอายุ 35-39 ปี (ร้อยละ 84.1) และต่ำสุดในกลุ่มอายุ 45-49 ปี (ร้อยละ 65.3) ซึ่งเห็นว่าชายสมรสที่อายุน้อยมากอาจยังไม่ต้องการมีบุตร และเมื่ออายุมากขึ้น 35-44 ปี มีบุตรเพียงพอแล้วจึงมีการใช้การคุมกำเนิดกันมาก ส่วนในหญิงสมรสเมื่ออายุมากขึ้น 45-49 ปี มีการใช้ลดลงอาจเนื่องจากคิดว่าตนเองหมดวัยเจริญพันธุ์หรือไม่สามารถมีบุตรแล้วจึงไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด

ทั้งเพศชายและหญิง อัตราค่าเลี้ยงใช้วิธีคุมกำเนิดเพิ่มตามจำนวนบุตรมีชีพ การที่อัตราค่าเลี้ยงใช้ของผู้ที่มีบุตร 5 คนขึ้นไปต่ำกว่าของผู้ที่มีบุตร 3-4 คน น่าจะเนื่องจากอิทธิพลร่วมของอายุกับการแปรผันของขนาดของตัวอย่างซึ่งมีจำนวนค่อนข้างน้อย

ในเพศชาย อัตราค่าเลี้ยงใช้ของชนบทสูงกว่าในเมือง แต่ในเพศหญิงความแตกต่างในอัตราค่าเลี้ยงใช้ระหว่างเมืองและชนบทเกือบไม่มี

ทั้งในเพศชายและหญิง ภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราค่าเลี้ยงใช้สูงที่สุดใกล้เคียงกัน ภาคใต้ยังคงมีอัตราการค่าเลี้ยงใช้ต่ำที่สุด

อัตราค่าเลี้ยงใช้แตกต่างกันตามระดับการศึกษาในทั้งสองเพศ ผู้ที่มีการศึกษามากกว่า 10 ปี มีอัตราค่าเลี้ยงใช้สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษา 10 ปีขึ้นไป

ในทั้งเพศชายและหญิง ผู้ที่นับถือพุทธมีอัตราค่าเลี้ยงใช้สูงกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

อัตราค่าเลี้ยงใช้แตกต่างกันเล็กน้อยตามเชื้อสาย ผู้ที่มีเชื้อสายไทยและอื่นๆมีส่วนค่าเลี้ยงใช้สูงกว่าผู้ที่มีเชื้อสายไทยอย่างเดียว และผู้ที่มีเชื้อสายไทยและจีน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.7: ร้อยละของผู้ที่กำลังสมรสชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ภูมิหลัง	ชาย	จำนวนตัวอย่าง ไม่ถ่วงน้ำหนัก	หญิง	จำนวนตัวอย่าง ไม่ถ่วงน้ำหนัก
อายุ				
15-19	83.4	14	75.6	72
20-24	64.3	101	78.4	324
25-29	76.3	250	77.1	618
30-34	79.7	379	80.2	792
35-39	86.0	469	84.1	745
40-44	86.7	374	78.6	625
45-49	76.8	323	65.3	479
จำนวนบุตรที่มีชีวิต				
0	59.7	236	52.9	364
1-2	83.0	1,274	79.7	2,451
3-4	86.3	372	84.0	760
5+	61.0	25	66.3	78
เขตที่อาศัย				
เมือง	77.8	625	77.1	1,245
ชนบท	81.9	1,283	78.0	2,410
ภาค				
เหนือ	84.2	406	80.0	761
ต.อ. เฉียงเหนือ	84.2	413	79.4	881
กลาง	77.3	353	77.1	660
ใต้	74.9	460	73.1	765
กรุงเทพ	79.1	276	74.0	588
จำนวนปีการศึกษา				
ต่ำกว่า 6 ปี	83.0	634	76.4	1,452
6-9 ปี	82.4	753	79.6	1,510
10-15 ปี	75.4	357	79.3	444
16 ปี +	75.1	164	71.5	2,481
ศาสนา				
พุทธ	81.7	1798	78.3	3,457
อิสลาม	71.2	71	68.4	123
อื่นๆ	55.4	39	63.3	75
เชื้อสาย				
ไทย	81.5	1,102	76.9	2,015
ไทยและจีน	73.3	216	77.2	365
ไทยและอื่นๆ	83.3	492	79.5	1,070
อื่นๆ	71.0	98	74.0	205
รวม	80.7	1,908	77.8	3,655

การยังใช้ (Unmet need)

แนวคิดและมาตรการวัดการยังใช้การวางแผนครอบครัว (unmet need for family planning) เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1970 Westoff (1980) โดยมีเป้าหมายเพื่อประเมินโครงการวางแผนครอบครัวในประเทศกำลังพัฒนา และตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการพัฒนามาตรการวัดการยังใช้ที่ละเอียดและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ก็มีปัญหาการขาดข้อมูลที่ให้นำมาใช้สร้างมาตรการวัดที่ละเอียดและซับซ้อนขึ้นนั้น ในรายงานนี้ได้ใช้มาตรการวัดแบบเก่าไม่ซับซ้อนที่เคยใช้ (Chayovan et al, 1988) เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบและการนำเสนอข้อมูลจำกัดในสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี เท่านั้น

นิยามทั่วไปของการยังใช้ คือร้อยละของสตรีกำลังสมรสที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มอีกหรือต้องการรออีกระยะหนึ่งก่อนที่จะมีบุตร (คนต่อไป) แต่ไม่ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิด จากคำนิยามดังกล่าวอาจแบ่งการยังใช้ได้เป็นสองส่วน คือ การยังใช้เพื่อเว้นช่วงการมีบุตร (Unmet need for birth spacing) กับการยังใช้เพื่อยุติการมีบุตร (unmet need for limiting) การนำเสนอผลเกี่ยวกับการยังใช้ในส่วนนี้จึงจำกัดในกลุ่มสตรีกำลังสมรสเท่านั้น จากข้อมูลต่างๆที่เก็บในโครงการ ECODDF สามารถนำมาจัดกลุ่มสตรีกำลังสมรสที่ไม่ได้กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดตามสถานภาพด้านต่างๆของการเจริญพันธุ์ และได้สัดส่วนของสตรีกำลังสมรสที่มีการยังใช้ในเวลาของการสำรวจ

ผลในตาราง 5.8 แบ่งสตรีกำลังสมรสที่ไม่ได้ใช้การคุมกำเนิดเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่ไม่ได้ต้องการกับกลุ่มที่ต้องการการคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ สตรีที่กำลังตั้งครรภ์ หรืออยู่ในช่วงหลังคลอดหรือไม่สามารถมีบุตร หรือไม่มิกิจกรรมทางเพศ หรือสตรีที่ต้องการมีบุตรทันที สตรีเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ไม่ต้องการการคุมกำเนิด ในทำนองเดียวกัน สตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรอีกและไม่ได้มีบุตรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาทั้งๆที่ไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิดน่าจะไม่ต้องมีการใช้วิธีคุมกำเนิดแล้วเพราะสตรีเหล่านี้น่าจะอยู่ในภาวะสามารถมีบุตรต่ำกว่าระดับหรือไม่สามารถมีบุตรแล้ว กลุ่มที่เหลือ คือ สตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรอีก และมีบุตรมีชีวิตในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมาหรือสมรสไม่เกิน 5 ปี แต่ไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด กับ สตรีที่ต้องการรอมากกว่า 1 ปีก่อนจะมีบุตรแต่ไม่ได้ใช้การคุมกำเนิด สตรีเหล่านี้ น่าจะต้องใช้วิธีการคุมกำเนิดแต่ไม่ได้ใช้ หรือ มีการยังใช้ ซึ่งสตรีกลุ่มแรกเป็นกลุ่มที่มีการยังใช้เพื่อยุติการมีบุตร และกลุ่มหลังเป็นกลุ่มที่มีการยังใช้เพื่อเว้นช่วงการมีบุตร

ผลในตาราง 5.8 แสดงว่าอัตราการใช้ของสตรีไทยอยู่ในระดับที่ต่ำ กล่าวคือ มีเพียงร้อยละ 1.2 ของสตรีกำลังสมรสที่มีการยังใช้ โดยส่วนใหญ่เป็นการยังใช้เพื่อยุติการมีบุตร เป็นที่น่าแปลกใจที่พบว่าอัตราการใช้ระหว่างเขตเมืองและชนบทแตกต่างกันน้อยมาก แม้ว่าเขตเมืองจะมีร้อยละของการยังใช้เพื่อยุติการมีบุตรสูงกว่าชนบทเล็กน้อย

ตาราง 5.8: การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามสถานภาพความต้องการการใช้การคุมกำเนิด จำแนกตามเขตที่อาศัย

สถานภาพความต้องการการคุมกำเนิด	เมือง	ชนบท	รวม
1. กำลังใช้	77.1	78.0	77.8
2. กำลังตั้งครรรภ์	3.0	2.8	2.8
3. อยู่ในช่วงหลังคลอดหรือกำลังให้นมบุตร	1.6	2.7	2.4
4. ไม่สามารถมีบุตรหรือหมดประจำเดือน	5.7	5.5	5.6
5. คู่สมรสไม่อยู่	3.9	3.3	3.5
6. ต้องการมีบุตรทันทีหรืออย่างไรก็ได้	4.0	4.2	4.1
7. ไม่ต้องการมีบุตรอีกและไม่มีบุตรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา	3.4	2.4	2.7
8. ไม่ต้องการมีบุตรอีก และมีบุตรหรือสมรสในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา	0.2	0.4	0.3
9. ต้องการมีบุตร	1.2	0.8	0.9
ไม่ทราบ			
รวม	100	100	100
การยังใช้:			
เพื่อหยุดการมีบุตร (8)	1.2	0.8	0.9
เพื่อเว้นช่วงการมีบุตร (9)	0.2	0.4	0.3
รวม (8)+(9)	1.4	1.2	1.2

หมายเหตุ: ไม่รวมตัวอย่างที่ไม่ทราบหรือไม่ตอบ

* หมวดสถานภาพความต้องการที่มาก่อน จะถูกจัดลำดับมาก่อนหมวดที่มาทีหลัง

อัตราการใช้แตกต่างกันเล็กน้อยตามภาค (ตาราง 5.9) โดยกรุงเทพฯมีอัตราการใช้สูงที่สุด ตามด้วยสตรีในภาคใต้ กลาง เหนือ และตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ของการใช้ของสตรีในสามภาคแรก เป็นการยังใช้เพื่อเว้นช่วงการมีบุตร

สตรีที่อายุน้อยกว่า 30 ปี มีอัตราการใช้สูงกว่าสตรีที่มีอายุ 30 ปี หรือมากกว่า (ตาราง 5.10) สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า 10 ปี มีอัตราการใช้สูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาดำกว่า 10 ปี อัตราการใช้ของสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสูงกว่าสตรีที่นับถือพุทธอย่างชัดเจน และสตรีที่นับถือศาสนาอื่นมีอัตราการใช้สูงที่สุด สตรีที่มีเชื้อสายจีนมีอัตราการใช้สูงกว่าสตรีที่มีเชื้อสายไทยล้วนๆ หรือไทยกับอื่นๆ ในทุกกลุ่มภูมิหลัง การยังใช้มักเป็นการยังใช้เพื่อเว้นช่วงการมีบุตรมากกว่าเพื่อยุติการมีบุตร

ตาราง 5.9: การกระจายร้อยละของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ตามสถานภาพความต้องการการใช้การคุมกำเนิด จำแนกตามเขตภาค

สถานภาพความต้องการการคุมกำเนิด	เหนือ	คอเชิงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ
1. กำลังใช้	80.0	79.4	77.1	73.1	73.9
2. กำลังตั้งครรภ์	2.9	2.9	2.6	2.3	4.2
3. อยู่ในช่วงหลังคลอดหรือกำลังให้นมบุตร	2.8	2.9	1.6	2.1	1.7
4. ไม่สามารถมีบุตรหรือหมดประจำเดือน	5.7	5.2	6.0	5.9	5.5
5. คู่สมรสไม่อยู่	2.7	4.6	3.0	3.1	3.0
6. ต้องการมีบุตรทันทีหรืออย่างไรก็ได้	3.5	2.5	5.1	6.5	5.6
7. ไม่ต้องการมีบุตรอีกและไม่มีบุตรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา	1.6	2.2	2.9	4.9	3.4
8. ไม่ต้องการมีบุตรอีก และมีบุตรหรือสมรสในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา	0.5	0.1	0.5	0.3	0.4
9. ต้องการมีบุตร	0.4	0.2	1.3	1.9	2.2
รวม	100	100	100	100	100
การยังใช้:					
เพื่อหยุดการมีบุตร (8)	0.5	0.1	0.5	0.3	0.4
เพื่อเว้นช่วงการมีบุตร (9)	0.4	0.2	1.3	1.9	2.2
รวม (8)+(9)	0.9	0.3	1.8	2.2	2.6

หมายเหตุ: * หมวดสถานภาพความต้องการที่มาก่อนจะถูกจัดลำดับมาก่อนหมวดที่มาทีหลัง

ตาราง 5.10: อัตราการใช้ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี จำแนกตามลักษณะภูมิหลัง
บางประการ

ลักษณะภูมิหลัง	การใช้		
	รวม	เว้นช่วงการมีบุตร	หยุดการมีบุตร
อายุ			
15-19	1.7	1.7	0.0
20-24	1.9	1.7	0.3
25-29	2.4	1.8	0.6
30-34	1.6	0.9	0.7
35-39	0.6	0.5	0.2
40-44	0.2	0.0	0.1
45-49	0.7	0.7	0.0
จำนวนปีการศึกษา			
ต่ำกว่า 6 ปี	0.7	0.4	0.4
6-9 ปี	1.2	1.1	0.1
10-15 ปี	2.6	1.7	0.9
16 ปี +	1.8	1.5	0.3
ศาสนา			
พุทธ	1.0	0.8	0.2
อิสลาม	5.2	4.4	0.8
อื่นๆ	6.7	2.7	4.0
เชื้อสาย			
ไทย	1.4	1.1	0.3
ไทยและจีน	2.3	2.1	0.2
ไทยและอื่นๆ	0.4	0.3	0.1
อื่นๆ	3.0	1.3	1.7

หมายเหตุ: ไม่รวมตัวอย่างที่ไม่ทราบไม่ตอบ

แหล่งบริการวิธีคุมกำเนิดและคุณภาพของบริการ

ตาราง 5.11 เสนอแหล่งบริการวิธีคุมกำเนิดที่สตรีกำลังใช้การคุมกำเนิดได้ไปขอรับบริการ จำแนกตามวิธีที่ใช้ ผลในตารางแสดงอย่างชัดเจนว่าในเกือบทุกวิธีคุมกำเนิด (ยกเว้น ถุงยาง และ ยาเม็ด) ภาครัฐเป็นแหล่งหลักของการให้บริการ กล่าวคือ สถานีอนามัยเป็นแหล่งหลักในการให้บริการ ยาเม็ด ยาฉีด และโรงพยาบาลรัฐ เป็นแหล่งสำคัญของการให้บริการ วิธีใส่ห่วง ยาฝัง หมันหญิงและหมันชาย ภาคเอกชน โดยเฉพาะร้านขายยาเป็นแหล่งให้บริการวิธียาเม็ดและถุงยาง โดย เกือบครึ่งหนึ่งของผู้ที่ใช้ถุงยาง ได้รับถุงยางจากร้านขายยาและร้อยละ 42.1 ของสตรีที่ใช้ยาเม็ด ซื้อยาเม็ดจากร้านขายยาเช่นกัน ประมาณร้อยละ 3 ของสตรีที่กำลังใช้การคุมกำเนิดไม่สามารถระบุถึงแหล่งที่ไปรับบริการ

ตาราง 5.11: การกระจายร้อยละของสตรีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด ตามแหล่งสุดท้ายที่ได้รับบริการ จำแนกตามวิธีที่ใช้

แหล่ง	วิธีที่ให้อุปกรณ์ไปใช้เอง				วิธีที่ทำที่คลินิก					รวม
	ยาเม็ด	ถุงยาง	ยาฉีด	รวม	ห่วง	ยาฝัง	หมันหญิง	หมันชาย	รวม	
ภาครัฐ	50.9	28.4	82.0	59.3	85.8	96.7	93.9	65.8	91.8	72.5
โรงพยาบาล	6.3	8.2	12.1	8.2	74.1	86.9	92.5	54.9	88.7	42.9
สถานีอนามัย	44.6	20.2	69.9	51.1	11.7	9.7	1.4	10.9	3.1	29.6
ภาคเอกชน	48.3	63.2	17.7	39.6	10.9	1.5	4.0	25.6	5.6	24.4
โรงพยาบาล	0.2	0.5	0.4	0.3	1.7	-	3.1	14.8	3.5	1.7
คลินิก	6.0	13.2	17.0	9.8	9.2	1.5	0.9	9.8	2.0	6.3
ร้านขายยา	42.1	49.5	-	29.5	-	-	-	-	0.1	16.3
สวท/สมาคม PDA			0.3	0.1				1.1	0.1	0.1
กำหนดภาคไม่ได้	0.8	8.4	0.2	1.0	3.2	1.9	2.1	8.6	2.6	3.1
เพื่อน/หนังสือ	0.3	5.9	-	0.5	-	-	0.1	-	0.1	1.6
อื่นๆ	0.4	2.1	0.2	0.4	1.2	1.9	0.1	1.6	0.3	0.4
ไม่ทราบ	0.1	0.5	-	0.1	2.0	-	2.0	7.1	2.2	1.1
รวม	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

คุณภาพของบริการเป็นประเด็นหนึ่งที่มีการประชุม ICPD ที่ประเทศอียิปต์ให้ความสำคัญ มาตรการหนึ่งในการวัดคุณภาพของบริการคือความพึงพอใจของผู้รับบริการ โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดถึงแหล่งที่ไปขอรับวิธีคุมกำเนิดที่ใช้และความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ (ข้อ 3023) ผลในตาราง 5.12 แสดงว่า ไม่ว่าจะเป็แหล่งบริการภาครัฐหรือเอกชน สตรีที่ใช้การคุมกำเนิดส่วนใหญ่พอใจหรือพอใจมากกับบริการที่ได้รับ มีเพียงร้อยละ 3.6 ที่ไม่พึงพอใจในบริการ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็เขตเมืองหรือชนบท สัดส่วนที่ไม่พอใจในบริการของภาครัฐสูงกว่าของภาคเอกชน

ตาราง 5.12: การกระจายร้อยละของสตรีที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด ตามระดับความพึงพอใจ จำแนกตามแหล่งที่รับบริการ

เขตที่อาศัยและแหล่งบริการ	ระดับความพึงพอใจ				รวม
	พึงพอใจมาก	พึงพอใจ	ไม่พึงพอใจ	ไม่ทราบ	
เมือง					
ภาครัฐ	28.2	66.4	4.3	1.1	100
ภาคเอกชน	22.0	77.5	0.5	-	100
กำหนดภาคไม่ได้	16.2	2.4	-	81.5	100
ชนบท					
ภาครัฐ	19.2	75.7	4.0	1.1	100
ภาคเอกชน	21.6	77.4	-	1.0	100
กำหนดภาคไม่ได้	-	9.8	-	90.2	100
รวม					
ภาครัฐ	21.0	73.8	4.0	1.1	100
ภาคเอกชน	21.8	77.4	0.3	0.5	100
กำหนดภาคไม่ได้	10.1	5.1	-	84.7	100
รวม	20.9	73.0	3.6	2.4	100

การทำแท้ง

ดังกล่าวมาแล้ว การทำแท้งและภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของงานในโครงการอนามัยการเจริญพันธุ์ของกระทรวงสาธารณสุข เป็นที่ทราบกันทั่วไปว่า เป็นเรื่องยากที่จะได้ข้อมูลทำแท้ง และข้อมูลที่ได้มักมีปัญหาความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามแม้ว่าโครงการ ECODDF ได้ถามผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนที่มีเพศสัมพันธ์เป็นประจำว่าตนเองหรือคู่ (กรณีที่ผู้ตอบเป็นชาย) เคยทำแท้งหรือไม่ (ข้อ 3006) ถ้าเคย ทำแท้งที่ไหน โดยใคร และมีอาการป่วยจากการทำแท้งครั้งนั้นหรือไม่ (ข้อ 3009-3012) เนื่องจากคนโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์แม้จะไม่ใช่ประจำก็มีโอกาสที่จะทำแท้งได้หากตั้งครรภ์ แต่การสำรวจโครงการ ECODDF ไม่ได้ถามถึงการทำแท้งในคนกลุ่มนี้ ดังนั้นจึงไม่สามารถนำเสนออัตราการทำแท้งของผู้ที่เป็นโสดได้ ตาราง 5.13 แสดงร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่เคยทำแท้ง จำแนกตาม อายุ จำนวนบุตรที่มีชีวิต จำนวนบุตรเกิดรอด และภาค โดยรวม ร้อยละ 4.4 ของสตรีเคยสมรสในวัยเจริญพันธุ์เคยทำแท้งอย่างน้อย 1 ครั้ง สัดส่วนการทำแท้งของสตรีเคยสมรสแตกต่างกันเล็กน้อยตามภาค สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่เคยทำแท้งสูงที่สุด (ร้อยละ 5.3) ภาคเหนือต่ำที่สุด (ร้อยละ 3.4)

อัตราการเคยทำแท้งแตกต่างกันตามกลุ่มอายุ โดยร้อยละ 8.0 ของ สตรีกลุ่มอายุ 40-44 ปี เคยทำแท้งซึ่งนับว่าสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มอายุ 15-19 ปี (ร้อยละ 5.7) แต่ในภาคเหนือสตรีกลุ่มอายุ 15-19 ปีมีร้อยละที่เคยทำแท้งสูงที่สุด (ร้อยละ 15.2) ส่วนในกรุงเทพฯ กลุ่มอายุ 30-34 ปีมีร้อยละที่เคยทำแท้งสูงที่สุด (ร้อยละ 8.6)

จำนวนบุตรที่มีชีวิตและจำนวนบุตรเกิดรอดมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการทำแท้ง สะท้อนว่าการทำแท้งน่าจะมีสาเหตุจากการมีบุตรเกินต้องการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.13: ร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่เคยทำแท้ง จำแนกตาม อายุ จำนวนบุตรที่มีชีวิต จำนวนบุตรเกิดรอด และภาค

ลักษณะภูมิหลัง	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
อายุ						
15-19	15.2	0.0	10.0	(0.0)	0.0	5.7
20-24	0.0	1.0	3.3	4.4	5.1	2.3
25-29	0.0	4.2	0.4	2.3	1.0	2.0
30-34	1.4	5.7	5.6	4.2	8.6	4.9
35-39	2.8	5.5	2.3	4.1	3.9	3.7
40-44	8.0	9.1	10.0	5.4	2.6	8.0
45-49	3.2	4.9	0.8	2.4	6.3	3.5
จำนวนบุตรที่มีชีวิต						
0	2.6	0.0	1.6	4.0	2.5	2.0
1-2	3.4	4.9	4.9	3.7	4.0	4.3
3-4	4.3	6.3	4.1	4.2	7.3	5.4
5-11	0.0	11.0	5.5	2.0	(7.9)	6.3
จำนวนบุตรเกิดรอด						
0	2.6	0.0	1.7	4.1	2.5	2.1
1-2	3.2	5.1	4.9	3.5	4.1	4.3
3-4	3.9	5.5	4.1	4.6	6.3	4.9
5-11	7.4	9.8	5.5	1.8	(13.2)	7.6
รวม	3.4	5.3	4.3	3.8	4.4	4.4
จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนัก	846	946	722	825	648	3,987

หมายเหตุ : ไม่รวมตัวอย่างที่ไม่ทราบ ไม่ตอบ

() จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

ตาราง 5.14 แสดงการกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่เคยทำแท้ง ตามจำนวนครั้งที่ทำแท้ง สถานที่ทำแท้ง การมีภาวะแทรกซ้อน และผู้ที่ทำแท้งให้ จำแนกตามภาค

จำนวนครั้งที่ทำแท้ง ส่วนใหญ่ของสตรีที่เคยทำแท้ง ทำแท้งเพียงหนึ่งครั้ง (ข้อมูลชุดที่ 1 ของตาราง 5.14) ร้อยละ 11 ทำแท้งมากกว่าหนึ่งครั้ง ผู้ที่ไม่รายงานจำนวนครั้งที่ทำแท้งซึ่งมีร้อยละ 5 ของสตรีที่เคยทำแท้งน่าจะมีการทำแท้งมากกว่าหนึ่งครั้ง เกือบหนึ่งในสี่ของสตรีในภาคใต้และเกือบหนึ่งในห้าของสตรีในกรุงเทพทำแท้งมากกว่าหนึ่งครั้ง แม้ว่าร้อยละที่ทำแท้งมากกว่าหนึ่งครั้งต่ำที่สุดที่สุดในภาคกลาง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าสัดส่วนที่ไม่รายงานข้อมูลจำนวนครั้งที่ทำแท้งของสตรีในภาคกลางก็สูงที่สุด คือร้อยละ 11.1

สถานที่ทำแท้ง กว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.5) ของสตรีที่เคยทำแท้ง ทำแท้งในสถานที่ไกลออกไปที่ไม่มีคนรู้จัก ร้อยละ 26.5 ทำแท้งในหมู่บ้านหรือละแวกบ้าน อีก ร้อยละ 14.3 ทำแท้งนอกหมู่บ้านหรือชุมชนที่ไม่ไกล เป็นที่น่าสังเกตว่าครึ่งหนึ่งของสตรีในภาคเหนือทำแท้งกันในหมู่บ้านหรือละแวกบ้าน ขณะที่สตรีในภาคกลาง กรุงเทพฯ และภาคใต้มักทำแท้งกันในสถานที่ไกลออกไป

การมีภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้ง ข้อมูลชุดที่ 3 ของตาราง 5.14 แสดงว่าเกือบหนึ่งในห้า (ร้อยละ 19.8) ของสตรีที่เคยทำแท้งประสบกับภาวะแทรกซ้อน โดยสตรีภาคกลางมีสัดส่วนที่ประสบกับภาวะแทรกซ้อนสูงที่สุด (ร้อยละ 31.3) รองลงมาคือ สตรีในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 25.8) ส่วนภาคเหนือต่ำที่สุด

บุคลากรที่ทำแท้ง แม้ว่ากว่าครึ่งหนึ่งของสตรีที่เคยทำแท้งรายงานว่าเป็นการทำแท้งโดยบุคลากรทางแพทย์ แต่สัดส่วนที่ทำแท้งโดยบุคลากรที่ไม่ใช่ทางแพทย์นั้นว่าสูงมากถึงร้อยละ 42 เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าสตรีในภาคเหนือมีการทำแท้งโดยบุคลากรที่ไม่ใช่ทางแพทย์สูงที่สุด แต่มีร้อยละที่ประสบภาวะแทรกซ้อนต่ำที่สุด ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ควรศึกษาต่อไป สตรีภาคใต้มีร้อยละที่ทำแท้งโดยบุคลากรทางแพทย์สูงที่สุด รองลงมาได้แก่กรุงเทพฯ และภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 52

ตาราง 5.14: การกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่เคยทำแท้ง ตามจำนวนครั้งที่ทำแท้ง สถานที่ทำแท้ง การมีภาวะแทรกซ้อน และผู้ที่ทำแท้งให้ จำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพฯ	
จำนวนครั้งที่ทำแท้ง						
1	84.9	86.7	87.7	74.0	72.3	84.0
2+	11.9	11.7	1.2	23.3	17.8	11.0
ไม่ทราบ	3.2	1.6	11.1	2.7	9.9	5.0
รวม	100	100	100	100	100	100
สถานที่ทำแท้ง						
ในหมู่บ้าน/ชุมชน	50.3	31.3	8.0	28.0	8.7	26.5
นอกหมู่บ้าน/ชุมชนไม่ไกล	3.0	15.3	14.6	18.1	25.5	14.3
นอกหมู่บ้าน/ชุมชนไกล	46.8	48.5	66.2	51.2	57.6	53.5
ออกไป						
ไม่ทราบ	-	4.8	11.1	2.7	8.2	5.6
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 5.14: (ต่อ)

	ภาค					รวม
	เหนือ	ค.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
การมีภาวะแทรกซ้อน						
ไม่มี	93.8	80.3	57.6	81.3	65.9	75.9
มี	6.2	18.1	31.3	16.1	25.8	19.8
ไม่ทราบ	-	1.6	11.1	2.7	8.2	4.3
รวม	100	100	100	100	100	100
ผู้ที่ทำแท้งให้						
ไม่ใช่บุคลากรแพทย์	55.2	43.7	37.7	35.4	29.4	42.0
บุคลากรแพทย์	44.8	51.4	51.2	62.0	60.5	52.3
ไม่ทราบ	-	4.8	11.1	2.7	10.1	5.8
รวม	100	100	100	100	100	100
จำนวนตัวอย่างไม่ด่วงน้ำหนัก	25	52	27	30	32	166

ความตั้งใจทำแท้งและเหตุผล

เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของความแพร่หลายในการทำแท้ง โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตนเองหรือภรรยากำลังตั้งครรภ์ ว่า “ท่านหรือภรรยาของท่านเคยคิดจะทำแท้งท้องนี้หรือไม่” (ข้อ 3065) และข้อ 3090 “สมมติว่าถ้าเลือกได้หรือตั้งต้นได้ใหม่ ท่านจะเลื่อนการตั้งครรภ์นี้ออกไปหรือไม่” สำหรับผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตนเองหรือคู่สมรสไม่ได้กำลังตั้งครรภ์ จะถามว่า “สมมติว่าตอนนี้ท่าน/ภรรยาของท่านเกิดตั้งท้องขึ้นมา ท่านคิดว่าท่านจะ(ให้ภรรยา) เก็บท้องนี้ไว้หรือจะทำแท้ง” (ข้อ 3087) ผลในตาราง 5.15 เป็นความคิดของสตรีที่กำลังมีครรภ์ ส่วนตาราง 5.16 จำกัดเฉพาะความตั้งใจของสตรีที่ไม่ได้กำลังตั้งครรภ์เท่านั้น เนื่องจากจำนวนสตรีที่กำลังตั้งครรภ์มีเพียงร้อยละ 3.1 ขนาดของตัวอย่างในตาราง 5.15 จึงค่อนข้างเล็ก พบว่า ประมาณร้อยละ 7 ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์เคยคิดจะทำแท้งครรภ์นั้น โดยร้อยละที่เคยคิดจะทำแท้งครรภ์สูงที่สุดในกรุงเทพ (ร้อยละ 13.7) และต่ำสุดในภาคกลางคือไม่มีสตรีตั้งครรภ์คิดจะทำแท้งครรภ์นั้น ภาวะเศรษฐกิจที่ค่อนข้างจำกัดในกรุงเทพอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีในกรุงเทพคิดทำแท้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดขึ้น กว่าหนึ่งในสี่ของสตรีที่ตั้งครรภ์ประสงค์จะเลื่อนการมีครรภ์ดังกล่าวออกไปถ้าเริ่มต้นใหม่ได้ ร้อยละที่เลือกการเลื่อนการมีครรภ์ออกไปสูงที่สุดในกรุงเทพ รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เหนือ กลางและใต้

ตาราง 5.15: ร้อยละของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์อายุ 15-49 ปีที่เคยคิดจะทำแท้งท้องนี้ และร้อยละที่ต้องการเลื่อนการตั้งครรภ์ออกไปถ้าเริ่มต้นใหม่ได้ จำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% เคยคิดทำแท้งครรภ์ที่มี	4.3	10.1	0.0	10.5	13.7	7.0
% เลื่อนการเลื่อนครรภ์ออกไป	22.7	36.6	15.9	7.7	40.7	27.3

สำหรับสตรีที่ไม่ได้กำลังตั้งครรภ์ ผลในตาราง 5.16 แสดงว่าสตรีส่วนใหญ่จะเลือกไม่ทำแท้งหากตั้งครรภ์ เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าทั้งสตรีที่เป็นโสด และที่เคยสมรสมีสัดส่วนที่ตั้งใจจะทำแท้งหากตั้งครรภ์ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ร้อยละ 14.2 ของสตรีโสด และร้อยละ 15.7 ของสตรีเคยสมรสตั้งใจทำแท้งหากตั้งครรภ์ ในกลุ่มสตรีที่เป็นโสด แม้ว่าร้อยละที่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ในเขตชนบทสูงกว่าเมืองเล็กน้อย แต่ประมาณหนึ่งในสิบของสตรีโสดในชนบทไม่สามารถตัดสินใจเลือกได้ซึ่งสูงกว่าในเขตเมืองเล็กน้อยเช่นกัน การเลือกทำแท้งของสตรีโสดมีสัดส่วนสูงสุดในภาคใต้ รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สัดส่วนที่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ต่ำที่สุดในกรุงเทพ แม้ว่าร้อยละ 9.4 ของสตรีโสดในภาคเหนือจะเลือกทำแท้งต่ำกว่าหนึ่งในห้าของสตรีโสดภาคเหนือตอบว่าตัดสินใจไม่ได้

ในกลุ่มสตรีที่สมรส พบว่าสัดส่วนที่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์เพิ่มตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต ซึ่งแนะว่าการทำแท้งอาจเป็นทางเลือกหนึ่งของสตรีหากมีบุตรเกินจำนวนที่ต้องการ ร้อยละที่เลือกทำแท้งของสตรีสมรสไม่แตกต่างกันระหว่างเขตเมืองและชนบท เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าในสตรีสมรส ภาคเหนือกลับมีสัดส่วนที่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์สูงที่สุดแม้ว่าจะมีสัดส่วนที่ไม่สามารถตัดสินใจสูงสุดเช่นกัน ร้อยละที่เลือกทำแท้งต่ำที่สุดในสตรีสมรสภาคกลาง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.16 การกระจายร้อยละของสตรีที่ไม่ได้ตั้งครรภ์อายุ 15-49 ปี ตามการเลือกทำแท้งถ้าหากว่าตั้งครรภ์ จำแนกตามลักษณะภูมิหลัง

	เลือกการทำแท้ง				
	ไม่เลือก	เลือก	แล้วแต่	ไม่สามารถตัดสินใจ	รวม
	สตรีโสด				
เขตที่อาศัย					
เมือง	72.9	13.8	3.7	9.7	100
ชนบท	72.4	14.5	2.7	10.3	100
ภาค					
เหนือ	59.8	9.4	8.1	22.6	100
ค.อ. เชียงเหนือ	78.3	16.9	1.1	3.7	100
กลาง	75.4	12.3	2.4	10.0	100
ใต้	65.8	27.1	0.6	6.5	100
กรุงเทพ	80.0	8.7	4.0	7.3	100
รวม	72.6	14.2	3.2	10.0	100
	สตรีสมรส				
เขตที่อาศัย					
เมือง	78.6	15.9	3.2	2.4	100
ชนบท	79.7	15.6	2.0	2.7	100
ภาค					
เหนือ	71.7	18.6	3.3	6.3	100
ค.อ. เชียงเหนือ	80.2	16.9	1.8	1.1	100
กลาง	83.7	11.0	3.4	1.9	100
ใต้	80.4	17.6	0.4	1.5	100
กรุงเทพ	81.1	13.7	2.5	2.6	100
จำนวนบุตรที่มีชีวิต (รวมบุตรในครรภ์)					
0	94.7	2.0	1.1	2.2	100
1-2	81.0	14.3	2.0	2.7	100
3-4	71.5	23.0	2.9	2.6	100
5-11	58.0	31.0	9.5	1.5	100
รวม	79.3	15.7	2.4	2.6	100

*ไม่รวมกรณีไม่ทราบไม่ตอบ

เหตุผลที่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ ตาราง 5.17 แสดงเหตุผลของการเลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ของสตรีโสดและสมรสจำแนกตามเขตที่อาศัย พบว่ากว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 53.6) ของสตรีโสดให้เหตุผลว่าไม่ต้องการเป็นภาระ รองลงมาคือยังไม่พร้อม (ร้อยละ 21.7) และไม่สามารถเลี้ยงดู

บุตรได้ (ร้อยละ 8.4) สตรีโสดในเมืองมีแนวโน้มจะให้เหตุผลที่ไม่ต้องการเป็นภรรยามากกว่าในเขตชนบท แต่สตรีโสดในเขตชนบทให้เหตุผลความไม่พร้อมในสัดส่วนที่สูงกว่าเขตเมืองมาก

ในสตรีสมรส เหตุผลของการเลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ที่มีร้อยละสูงสุด เป็นเรื่องทางเศรษฐกิจ คือ เลี้ยงไม่ไหว (ร้อยละ 42.3) รองลงมา ได้แก่ ไม่ต้องการมีบุตรอีก (ร้อยละ 28.6) กับแก่แล้ว (ร้อยละ 12.1) และไม่ต้องการมีภรรยา (ร้อยละ 10.9) สตรีสมรสในชนบทมีแนวโน้มจะให้เหตุผลด้านเศรษฐกิจ กับไม่ต้องการบุตรอีกมากกว่าสตรีในเมือง

ตาราง 5.17: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่เลือกจะทำแท้งหากตั้งครรภ์ ตามเหตุผลของการเลือกทำแท้ง จำแนกตามสถานภาพสมรสและเขตที่อาศัย

เหตุผล	สตรีโสด			สตรีสมรส		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
เลี้ยงไม่ไหว	4.0	12.3	8.4	39.8	43.5	42.3
ไม่ต้องการภรรยา	67.3	41.8	53.6	13.9	9.5	10.9
ไม่ต้องการมีลูกอีก	4.9	5.9	5.5	24.9	30.3	28.6
แก่แล้ว	1.1	1.6	1.4	13.9	11.2	12.1
มีปัญหาสุขภาพ	-	3.6	1.9	0.9	2.2	1.8
ไม่พร้อมและอื่นๆ	12.2	30.0	21.7	-	0.6	0.5
ไม่ทราบ	10.5	4.8	7.4	6.6	2.6	3.9
รวม	100	100	100	100	100	100

เหตุผลที่เลือกไม่ทำแท้งหากตั้งครรภ์ ตาราง 5.18 แสดงเหตุผลของการไม่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ของสตรีโสดและสมรสจำแนกตามเขตที่อาศัย ในสตรีโสด เหตุผลที่ไม่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ที่มีร้อยละมากที่สุด ได้แก่ ไม่กล้าทำบาป (ร้อยละ 33.4) รองลงมาคือเป็นลูกก็รัก (ร้อยละ 30.9) กับเกิดมาแล้วต้องเลี้ยง (ร้อยละ 22.1) สตรีโสดในชนบทมีร้อยละที่ให้เหตุผลเรื่องกลัวบาปกับเกิดมาแล้วต้องเลี้ยง สูงกว่า แต่เหตุผลเป็นลูกก็รักต่ำกว่าสตรีโสดในเมือง

ในกลุ่มสตรีสมรส เหตุผลอันดับแรกของการไม่เลือกทำแท้งหากตั้งครรภ์ คือ เกิดมาแล้วต้องเลี้ยง (ร้อยละ 31.4) รองลงมาคือเป็นลูกก็รัก (ร้อยละ 20.3) ไม่กล้าทำบาปกับต้องการมีบุตรในสัดส่วนใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 18.9 กับร้อยละ 18.7) เมื่อเปรียบเทียบกับสตรีสมรสในชนบท สตรีสมรสในเมืองมีแนวโน้มให้เหตุผลการไม่เลือกทำแท้งว่า เป็นลูกก็รักในสัดส่วนที่สูงกว่า แต่ให้เหตุผลว่ากลัวบาป กับกลัวเป็นอันตรายในสัดส่วนที่ต่ำกว่า

ตาราง 5.18: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่เลือกไม่ทำแท้งหากตั้งครรภ์ ตามเหตุผลของการเลือกไม่ทำแท้ง จำแนกตามสถานภาพสมรสและเขตที่อาศัย

เหตุผล	สตรีโสด			สตรีสมรส		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
เป็นลูกที่รัก	35.2	27.1	30.9	26.1	17.8	20.3
เกิดแล้วต้องเลี้ยง	20.5	23.4	22.1	31.7	31.3	31.4
กลัวบาป	29.8	36.5	33.4	15.6	20.4	18.9
กลัวทำแท้งเป็นอันตราย	1.8	4.3	3.1	5.1	8.8	7.7
อยากมีลูก (อีก)	3.2	5.3	4.3	17.5	19.2	18.7
สามารถเลี้ยงได้	9.4	2.9	5.9	4.0	2.3	2.8
อื่นๆ	-	0.4	0.2	-	0.2	0.2
ไม่ทราบ	0.1	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100

การตั้งครรภ์/มีบุตรที่ไม่ได้วางแผน (Unplanned pregnancy/birth)

มาตรการวัดการยังชีพที่นำเสนอข้างต้นอาจให้ผลอัตราการใช้ชีวิตที่ต่ำกว่าความเป็นจริง สตรีที่กำลังตั้งครรภ์อาจตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจหรือวางแผน การมีบุตรหรือตั้งครรภ์โดยไม่ได้วางแผน ส่วนหนึ่งสะท้อนว่าอาจมีการยังชีพการคุมกำเนิด โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตนเองหรือภรรยากำลังตั้งครรภ์ว่า “ท่านและภรรยาของท่านตั้งใจหรือวางแผนให้ตั้งท้องนี้หรือไม่” (ข้อ 3064) และข้อ 3066 “ท่านหรือภรรยาของท่านตั้งท้องนี้ทุกๆที่กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดเพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงการตั้งท้องอยู่หรือไม่” สำหรับสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา จะถูกถามว่า “ท่านและคู่สมรสของท่านตั้งใจหรือวางแผนที่จะมีลูกมีชีพคนสุดท้ายนั้นหรือไม่” (ข้อ 3027) และ “ท่านและภรรยาของท่านตั้งท้องนี้ทุกๆที่ยังใช้วิธีคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งท้องอยู่ใช่หรือไม่” (ข้อ 3028) ข้อมูลจากสองคำถามดังกล่าวสำหรับสตรีที่กำลังมีครรภ์กับสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา น่าจะสะท้อนระดับการยังชีพได้ในระดับหนึ่ง กับสะท้อนความล้มเหลวของวิธีคุมกำเนิด กล่าวคือสตรีที่ตั้งครรภ์หรือมีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจหรือวางแผนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิดน่าจะอยู่ในกลุ่มที่มีการยังชีพเช่นเดียวกับสตรีที่มีบุตรคนสุดท้ายโดยไม่ได้ตั้งใจและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ก็น่าจะเป็นผู้ที่มีการยังชีพ ส่วนสตรีที่ตั้งครรภ์หรือมีบุตรคนสุดท้ายทุกๆที่ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่น่าจะเป็นผลของความล้มเหลวของวิธีคุมกำเนิดที่ใช้

ผลในตาราง 5.19 แสดงว่าโดยรวม ร้อยละ 3.1 ของสตรีกำลังสมรสตั้งครรภ์อยู่ อัตราการตั้งครรภ์ของสตรีกำลังสมรสมีพีสัยตั้งแต่ต่ำสุดในภาคใต้ (ร้อยละ 2.5) ถึงสูงที่สุดในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 4.7) และในสตรีที่กำลังมีครรภ์เหล่านี้ เฉลี่ยตั้งครรภ์ประมาณ 5-6 เดือน ประมาณหนึ่งในห้าของสตรีที่ตั้งครรภ์เป็นการตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจหรือวางแผนไว้ ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนการมีครรภ์ดังกล่าวมีตั้งแต่ร้อยละ 10.5 ของสตรีในภาคใต้ จนถึงร้อยละ 32.3 ของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การตั้งครรภ์ของสตรีที่ไม่ได้วางแผนน่าจะเป็นความล้มเหลวของวิธคุมกำเนิดมากกว่า เพราะการยังใช้ กล่าวคือ ร้อยละของสตรีที่ตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจและไม่ได้ใช้วิธคุมกำเนิดอยู่มีระดับต่ำมาก เพียงร้อยละ 0.2 เท่านั้น ส่วนร้อยละของสตรีตั้งครรภ์ต่างๆที่ใช้วิธคุมกำเนิดอยู่มีถึงร้อยละ 17.4 โดยมีพีสัยตั้งแต่ร้อยละ 9.4 ในภาคกลางจนถึงร้อยละ 24 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกรุงเทพฯ เนื่องจากขนาดตัวอย่างที่เล็กมากจึงไม่สามารถนำเสนอวิธคุมกำเนิดที่สตรีตั้งครรภ์ต่างๆที่ใช้วิธคุมกำเนิดอยู่ได้ อย่างไรก็ตามสำหรับสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจสามารถนำเสนอข้อมูลส่วนนี้ในตาราง 5.20

ตาราง 5.19: ร้อยละที่กำลังตั้งครรภ์ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี จำนวนเดือนเฉลี่ยที่มีครรภ์ ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนครรภ์ดังกล่าว ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธคุมกำเนิด และร้อยละที่ตั้งครรภ์ต่างๆที่ใช้วิธคุมกำเนิดอยู่ จำแนกตามภาค.

	ภาค					รวม
	เหนือ	ค.อ. เียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพฯ	
% ที่กำลังตั้งครรภ์	3.5	3.0	2.6	2.5	4.7	3.1
ในสตรีที่กำลังมีครรภ์:						
จำนวนเดือนเฉลี่ยที่มีครรภ์	5.4	5.8	6.3	5.1	5.6	5.7
% ไม่ได้วางแผนครรภ์นี้	13.3	32.3	11.7	10.5	23.7	20.9
% ไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธคุมกำเนิด	0.1	0.3	0.1	0.2	0.2	0.2
% ตั้งครรภ์ต่างๆที่ใช้วิธคุมกำเนิดอยู่	13.7	24.0	9.4	10.9	23.7	17.4

ผลในตาราง 5.20 แสดงว่า เกือบหนึ่งในสี่ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจมีบุตรคนสุดท้ายโดยไม่ได้ตั้งใจหรือวางแผน ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนมีบุตรคนสุดท้ายสูงที่สุดในภาคกลาง (ร้อยละ 29.5) และต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 20.5) ถ้านิยามว่าสตรีที่มีบุตรคนสุดท้ายโดยไม่ได้ตั้งใจหรือวางแผนและไม่ได้ใช้วิธคุมกำเนิด เป็นผู้มีการยังใช้ พบว่า ระดับการยังใช้ในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจเท่ากับ ร้อยละ 3.6 และสอดคล้องกับความแตกต่างตามภาคเรื่อง

การมีบุตรโดยไม่ได้วางแผน อัตราการยังชีพสูงที่สุดในภาคกลาง (ร้อยละ 5.8) และต่ำที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 2.3)

ร้อยละ 14.9 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจตั้งครรภ์บุตรคนสุดท้ายทั้งที่ กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ กว่าหนึ่งในห้าของสตรีในกรุงเทพฯ ประสบกับความล้มเหลวของวิธี คุมกำเนิด ส่วนภาคอื่นๆ ระดับความล้มเหลวของวิธีคุมกำเนิดใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 13-16

วิธีคุมกำเนิดที่สตรีเหล่านี้ใช้เป็นส่วนใหญ่ คือยาเม็ด (ร้อยละ 70.3) รองลงมาได้แก่ ยาฉีด การนับระยะปลอดภัย ถุงยางและห่วง สตรีภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนการล้มเหลวของ ยาเม็ด และห่วง สูงกว่าอีกสี่ภาค ส่วนยาฉีดมีส่วนที่ล้มเหลวสูงที่สุดในภาคเหนือ ขณะที่ ภาคกลางมีความล้มเหลวของหมันหญิงและถุงยางสูงกว่าอีกสี่ภาค วิธีนับระยะปลอดภัยล้มเหลว มากที่สุดในภาคใต้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.20: ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนมีบุตรคนสุดท้ายของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพ ในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ร้อยละที่ไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด ร้อยละที่ตั้งครรภ์ทั้งที่ใช้วิธีคุมกำเนิด และการกระจายร้อยละของสตรีที่ตั้งครรภ์ทั้งที่ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ตามวิธีคุมกำเนิด ที่ใช้อยู่ขณะตั้งครรภ์ จำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% ไม่ได้วางแผนมีบุตรคนสุดท้าย	21.7	20.5	29.5	23.3	27.9	23.8
% ไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด	2.7	2.3	5.8	4.2	4.0	3.6
% ตั้งครรภ์ทั้งที่ใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่	15.1	15.5	12.5	13.8	21.2	14.9
วิธีคุมกำเนิดที่ใช้เมื่อตั้งครรภ์						
ยาเม็ด	67.6	79.9	62.9	53.9	75.3	70.3
ห่วง	2.4	4.7	-	-	-	2.2
ยาฉีด	22.8	11.4	12.9	19.6	10.2	14.7
ยาฝัง				2.0		0.3
หมันหญิง			5.0	1.3		1.2
หมันชาย		1.6				0.6
ถุงยาง		1.4	12.7		1.2	3.3
นับวันปลอดภัย	2.6	1.0	2.7	14.4	3.5	3.6
หลังภายนอก				2.9	-	0.4
ไม่ทราบ.	4.6	-	3.9	5.9	9.8	3.5
รวม	100	100	100	100	100	100

การดูแลครรภ์ก่อนคลอด (Antenatal Care)

ข้อมูลการดูแลครรภ์ก่อนคลอดเกี่ยวข้องกับอนามัยแม่และเด็ก ซึ่งเป็นหนึ่งในงานอนามัย การเจริญพันธุ์ พฤติกรรมการดูแลครรภ์รวมทั้งการตรวจครรภ์ การฝากครรภ์ และการฉีดยา ป้องกันบาดทะยัก โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตนเองหรือภรรยา กำลังตั้งครรภ์ และผู้ ให้สัมภาษณ์ที่มีบุตรเกิดรอดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจถึงพฤติกรรมการดูแลครรภ์ ตาราง 5.21 และ ตาราง 5.22 นำเสนอพฤติกรรมการดูแลครรภ์ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ และของบุตรคนสุดท้าย ของสตรีสมรสที่มีบุตรอย่างน้อย 1 คนในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจตามลำดับ

การตรวจครรภ์ โดยรวมสตรีไทยมีการดูแลครรภ์ก่อนข้างดี กล่าวคือ ส่วนใหญ่ได้รับการ ตรวจครรภ์ก่อนคลอด ร้อยละ 88 ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ และร้อยละ 95.5 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจได้รับการตรวจครรภ์ มีความแตกต่างระหว่างภาคเล็กน้อยในสัดส่วนที่ได้ตรวจ

ครรภ์ ในกลุ่มสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนที่ไปตรวจครรภ์สูงที่สุดและภาคใต้ต่ำที่สุด สำหรับการตรวจครรภ์บุตรคนสุดท้ายในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้มีส่วนสูงที่สุดเท่ากัน และภาคเหนือต่ำที่สุด

โดยรวม สตรีไปตรวจครรภ์ครั้งแรกเมื่อตั้งครรภ์ได้ประมาณ 2-3 เดือน ในสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ สตรีในกรุงเทพฯเหมือนไปตรวจครรภ์ครั้งแรกช้าที่สุด คือเมื่อมีครรภ์ประมาณ 4.4 เดือน ส่วนภาคเหนือเร็วที่สุด 2.3 เดือน ส่วนความแตกต่างระหว่างภาคในอายุครรภ์เมื่อตรวจครั้งแรกของบุตรคนสุดท้ายในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจเกือบไม่ปรากฏ

สตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.6) ได้ไปตรวจครรภ์ตามกำหนด โดยสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีส่วนที่ไปตรวจครรภ์ตามกำหนดสูงที่สุด ภาคเหนือต่ำที่สุด โดยเฉลี่ยสตรีเหล่านี้ไปตรวจครรภ์ประมาณ 9 ครั้งก่อนคลอด แต่จำนวนครั้งที่ตรวจครรภ์ของสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลับต่ำที่สุด (7.9 ครั้ง) สูงที่สุดคือสตรีในกรุงเทพฯ (10.7 ครั้ง)

สถานบริการที่ไปตรวจครรภ์ สถานบริการของรัฐเป็นแหล่งที่สตรีมีครรภ์ไปตรวจครรภ์มากกว่าสถานบริการของเอกชน กล่าวคือ กว่าหนึ่งในสามของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ไปตรวจครรภ์ที่โรงพยาบาลของรัฐ และอีกเกือบหนึ่งในสามตรวจที่สถานอนามัย ที่เหลือประมาณหนึ่งในห้าตรวจกับโรงพยาบาลหรือคลินิกเอกชน สตรีมีครรภ์ในภาคเหนือมีร้อยละที่ตรวจครรภ์กับโรงพยาบาลของรัฐสูงที่สุด ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด กว่าครึ่งหนึ่งของสตรีมีครรภ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือไปตรวจครรภ์ที่สถานอนามัย อาจเนื่องจากมีปัญหาการเข้าถึงโรงพยาบาลของรัฐของสตรีในภาคดังกล่าว สตรีมีครรภ์ในกรุงเทพฯมีร้อยละที่ไปตรวจครรภ์กับโรงพยาบาลเอกชนสูงที่สุด และสตรีมีครรภ์ในภาคใต้นิยมไปตรวจครรภ์กับคลินิกเอกชนมากกว่าสตรีในภาคอื่นๆ

สถานบริการที่ไปฝากครรภ์ ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82.1 และร้อยละ 97.6) ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ และสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจได้ไปฝากครรภ์แล้ว การที่สัดส่วนที่ฝากครรภ์ของบุตรคนสุดท้ายในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจสูงกว่าของสตรีที่กำลังมีครรภ์เนื่องจากอิทธิพลของการตัดตอนจากการสำรวจ (censoring effect) สตรีกำลังตั้งครรภ์ยังมีโอกาสที่จะไปฝากครรภ์หลังจากการสำรวจ แหล่งบริการที่สตรีนิยมไปฝากครรภ์มากที่สุดคือโรงพยาบาลของรัฐ รองลงมาได้แก่สถานอนามัย คลินิกเอกชนและโรงพยาบาลเอกชน สตรีในกรุงเทพฯนิยมฝากครรภ์กับโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนมากกว่าสตรีในอีกสี่ภาค สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมักฝากครรภ์กับสถานอนามัยมากกว่าสตรีในอีกสี่ภาค ส่วนสตรีในภาคใต้นิยมฝากครรภ์กับคลินิกเอกชนมากกว่าสตรีในภาคอื่นๆ

คุณภาพของการตรวจครรภ์ ดัชนีหนึ่งในการวัดคุณภาพของบริการ คือความเป็นส่วนตัวและความพึงพอใจในบริการ(ของสถานที่คลอดบุตร) สตรีมีครรภ์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 90) รายงานว่าได้รับการตรวจครรภ์อย่างเป็นส่วนตัว ความเป็นส่วนตัวในการตรวจครรภ์มีส่วนต่ำที่สุดใน

กรุงเทพฯ รองลงมาคือภาคเหนือ ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะโรงพยาบาลรัฐที่สตรีไปตรวจในกรุงเทพฯ และภาคเหนือมักเป็นโรงเรียนแพทย์ซึ่งใช้เป็นสถานที่ฝึกสอนแพทย์ฝึกหัดด้วย

สตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจส่วนใหญ่รายงานว่าพอใจหรือพอใจมากกับบริการที่ได้รับในการคลอดบุตร ซึ่งส่วนใหญ่คลอดในโรงพยาบาลของรัฐ มีเพียงร้อยละ 5.1 ที่ไม่พอใจกับบริการ สัดส่วนที่ไม่พอใจกับบริการสูงที่สุดในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 8.5) รองลงมาคือภาคกลาง ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าสัดส่วนที่พอใจกับบริการมากที่สุด เช่นกัน ในกรุงเทพฯ (ร้อยละ 34.5) ตามด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาคเหนือตามลำดับ

การฉีดยาป้องกันบาดทะยัก ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.2) ของสตรีที่มีครรภ์ได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยักแล้ว โดยสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่ได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยักสูงที่สุด (ร้อยละ 83.8) รองลงมาคือภาคกลาง (ร้อยละ 77.7) ส่วนอีกสามภาคมีสัดส่วนที่ได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยักใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 62-64

ร้อยละ 94.1 ของบุตรคนสุดท้ายในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยัก การที่สัดส่วนที่ได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยักของบุตรคนสุดท้ายในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจสูงกว่าของสตรีที่กำลังมีครรภ์เนื่องจากอิทธิพลของการตัดตอนจากการสำรวจ (censoring effect) สตรีที่กำลังตั้งครรภ์บางคนอาจมีอายุครรภ์ที่ยังไม่เหมาะที่จะฉีดยาหรืออาจจะไปฉีดในโอกาสต่อไปได้ ร้อยละที่มีการฉีดยาป้องกันบาดทะยักของบุตรคนสุดท้ายในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใต้ใกล้เคียงกัน ส่วนภาคกลางต่ำที่สุด

ตาราง 5.21: ร้อยละของสตรีกำลังตั้งครรภ์อายุ 15-49 ปี ที่มีพฤติกรรมการดูแลครรภ์ก่อนคลอด แต่ละด้าน จำแนกตามภาค

การดูแลครรภ์ก่อนคลอด	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพฯ	
% ไปตรวจครรภ์	88.8	89.9	85.7	82.9	88.7	88.0
อายุครรภ์เฉลี่ย (เดือน) เมื่อไปตรวจครรภ์ครั้งแรก	2.3	3.3	2.8	2.6	4.4	3.1
สถานที่ไปตรวจครรภ์						
ที่บ้าน	11.2	10.1	14.3	17.1	11.3	12.0
โรงพยาบาลรัฐ	52.3	28.4	28.0	40.0	49.6	36.8
สถานีนามัย	20.0	55.1	26.1	6.8	6.6	31.8
โรงพยาบาลเอกชน	-	3.5	1.7	-	15.8	3.3
คลินิกเอกชน	16.4	2.9	29.9	36.0	16.7	16.0
รวม	100	100	100	100	100	100

ตาราง 5.21: (ต่อ)

การดูแลครรภ์ก่อนคลอด	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% ได้รับการตรวจครรภ์อย่าง เป็นส่วนตัว	84.7	89.1	97.2	100.0	83.0	90.0
% ได้ฉีดป้องกันบาดทะยัก ²	64.3	83.8	77.7	63.9	62.4	74.2
สถานที่ไปฝากครรภ์						
ไม่ฝาก	20.2	16.3	18.3	21.3	15.5	17.9
โรงพยาบาลรัฐ	55.8	28.1	45.5	29.0	56.8	41.2
สถานีนามัย	7.6	52.2	12.0	13.7	8.1	25.6
โรงพยาบาลเอกชน	-	3.5	1.7	-	13.0	3.0
คลินิกเอกชน	16.4	-	22.6	36.0	6.6	12.2
รวม	100	100	100	100	100	100

- 1 ไม่แน่ใจว่าตั้งครรภ์ ถูกจัดเป็น “ไม่ตั้งครรภ์”
- 2 รวมผู้ที่ตอบว่าฉีดแต่ไม่ทราบว่ายี่ห้อที่ฉีดคืออะไร

ตาราง 5.22: ในสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ร้อยละที่มี
พฤติกรรมการดูแลครรภ์ก่อนคลอดแต่ละด้าน จำแนกตามภาค

การดูแลครรภ์ก่อนคลอด	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เชียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% ได้รับการตรวจครรภ์ก่อนคลอด	89.6	98.1	95.8	98.1	91.8	95.5
อายุครรภ์ (สัปดาห์) เมื่อไป ตรวจครรภ์ครั้งแรก	9.7	9.8	10.2	9.8	9.3	9.8
สถานที่ไปฝากครรภ์						
ไม่ฝาก	7.2	1.4	2.2	-	1.1	2.4
โรงพยาบาลรัฐ	46.8	38.6	52.8	41.9	55.6	45.3
สถานีนามัย	33.3	52.1	17.0	27.8	19.9	34.5
โรงพยาบาลเอกชน	0.4	0.5	6.4	1.8	11.5	2.9
คลินิกเอกชน	12.0	7.1	21.6	28.5	11.9	14.7
อื่นๆ	0.3	0.3	-	-	-	0.2
รวม	100	100	100	100	100	100
% ไปตรวจครรภ์ตามกำหนด หรือประจำ	91.7	98.1	93.8	98.3	97.3	95.9
จำนวนครั้งที่ได้รับการตรวจครรภ์	9.3	7.9	9.3	9.3	10.7	8.9
% ได้รับการฉีดยากันบาดทะยัก	91.6	97.0	90.0	96.8	94.4	94.1

สถานที่คลอดบุตร

ตาราง 5.23 แสดงการกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ตามสถานที่คลอดบุตรคนสุดท้าย ร้อยละของทารกที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม และน้ำหนักเฉลี่ย (กรัม) ของทารกแรกเกิด จำแนกตามภาค ผลในตารางดังกล่าวแสดงว่าส่วนใหญ่สตรีคลอดบุตรในสถานบริการ มีเพียงร้อยละ 5.8 ที่คลอดบุตรที่บ้าน โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.9) เป็นการคลอดในโรงพยาบาลของรัฐ ร้อยละ 3.1 คลอดในโรงพยาบาลเอกชน ร้อยละ 2.7 คลอดที่สถานีนามัย สตรีในภาคใต้มีสัดส่วนที่คลอดบุตรในโรงพยาบาลของรัฐสูงที่สุด ภาคเหนือต่ำที่สุด การคลอดที่สถานีนามัยพบในสตรีภาคกลางและเหนือมากกว่าสตรีอีกสามภาค สตรีในกรุงเทพฯมีร้อยละที่คลอดที่โรงพยาบาลเอกชนสูงกว่าทุกภาคอย่างมาก

สตรีส่วนใหญ่พึงพอใจหรือพึงพอใจมากกับบริการของสถานที่ที่ตนไปคลอดบุตร (ตาราง 5.24) ประมาณร้อยละ 5.1 รายงานว่าไม่พอใจกับบริการที่ได้รับ โดยสัดส่วนที่ไม่พึงพอใจของสตรีในกรุงเทพฯสูงที่สุด รองลงมาคือภาคกลาง ได้ ตะวันออกเฉียงเหนือและเหนือ ซึ่งระบุว่าสตรีในเมืองหรืออยู่ใกล้เมืองมีความคาดหวังกับคุณภาพของบริการส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากสตรีเหล่านี้มักมีฐานะทางเศรษฐกิจหรือการศึกษาที่ค่อนข้างสูงกว่าสตรีภาคอื่นๆ

น้ำหนักทารกแรกเกิด

น้ำหนักของทารกแรกเกิดมีผลต่ออัตราการรอดชีพของทารก ทารกที่เกิดมามีน้ำหนักต่ำกว่าปกติ (<2,500 กรัม) มีโอกาสรอดชีพน้อยกว่าทารกที่น้ำหนักแรกเกิดสูงกว่า (2,500 กรัมขึ้นไป) ข้อมูลในชุดที่ 2 และ 3 ของตาราง 5.23 แสดงว่าเด็กที่เกิดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจมีน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเท่ากับ 3,037 กรัม โดยทารกในกรุงเทพฯมีน้ำหนักเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดสูงที่สุด ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด ประมาณร้อยละ 9.2 ของเด็กที่เกิดใน 5 ปีก่อนการสำรวจมีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม และเป็นไปตามที่คาดหมาย สัดส่วนของทารกที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัมสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงได้แก่ ภาคเหนือ ใต้ กลาง และกรุงเทพฯตามลำดับ

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 5.23: การกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ตามสถานที่คลอดบุตรคนสุดท้าย ร้อยละของทารกที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 2,500 กรัม และน้ำหนักเฉลี่ย (กรัม) ทารกแรกเกิด จำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
สถานที่คลอดบุตร						
ที่บ้าน	15.2	6.5	0.8	2.4	2.4	5.8
โรงพยาบาลรัฐ	79.3	91.5	88.1	92.2	82.6	87.9
สถานีนอนมัย	4.3	1.2	4.9	0.8	2.6	2.7
โรงพยาบาลเอกชน	0.4	0.8	6.1	2.7	12.5	3.1
คลินิกเอกชน	0.5	-	0.1	1.9	-	0.4
อื่นๆ	0.3	-	-	-	-	0.1
รวม	100	100	100	100	100	100
% น้ำหนักทารกเมื่อเกิดต่ำกว่า 2,500 กรัม	10.5	12.3	6.2	6.7	4.8	9.2
น้ำหนักเฉลี่ย (กรัม) ของทารกเมื่อแรกเกิด	2,993	2,990	3,074	3,097	3,137	3,037

ตาราง 5.24: การกระจายร้อยละของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ ตามระดับความพึงพอใจกับบริการของสถานที่คลอดบุตรคนสุดท้าย จำแนกตามภาค

ระดับความพึงพอใจกับบริการ	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
พอใจมาก	11.6	28.1	22.1	25.3	34.5	23.8
พอใจ	88.0	67.2	70.0	68.7	57.0	71.1
ไม่พอใจ	0.4	4.7	7.9	6.0	8.5	5.1
รวม	100	100	100	100	100	100

การดูแลหลังคลอด (Postnatal Care)

บริการตรวจหลังคลอดบุตรมีเป้าหมายเพื่อป้องกันการเจ็บป่วยและการตายของมารดาและทารก โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจว่า “หลังจากที่ท่าน/ภรรยาของท่านคลอดบุตร ท่าน/ภรรยาของท่านได้ไปตรวจหรือมีใครมาตรวจสุขภาพของท่าน/ภรรยาของท่านหรือไม่” (ข้อ 3048) ผลในตาราง 5.25 แสดงว่ากว่าหนึ่งในสี่ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจไม่ได้มีการตรวจสุขภาพหลังคลอด สัดส่วนที่ไม่ได้ตรวจหลังคลอดสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ต่ำที่สุดในภาคใต้

สตรีส่วนใหญ่ได้รับการตรวจหลังคลอดที่สถานบริการของรัฐซึ่งเป็นบุคลากรทางแพทย์ มีเพียงร้อยละ 2 ที่ได้รับการตรวจหลังคลอดที่บ้าน โรงพยาบาลของรัฐเป็นแหล่งที่สตรีไปตรวจหลังคลอดมากที่สุดในทุกภาค รองลงมาคือสถานีนอนมัย คลินิกเอกชนและโรงพยาบาลเอกชน สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่ไปตรวจหลังคลอดที่สถานีนอนมัยมากกว่าสตรีในอีกสี่ภาค ขณะที่สตรีในกรุงเทพมหานครนิยมไปตรวจหลังคลอดที่โรงพยาบาลเอกชน และสตรีภาคใต้มักตรวจที่คลินิกเอกชนมากกว่าสตรีในภาคอื่นๆ

โดยเฉลี่ย สตรีไปตรวจหลังคลอดประมาณ 4.2 เดือน ระยะเวลาหลังคลอดที่ไปตรวจแตกต่างกันน้อยมากระหว่างภาค สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือดูเหมือนไปตรวจหลังคลอดเร็วที่สุด ขณะที่สตรีในกรุงเทพฯช้าที่สุด

ตาราง 5.25: ร้อยละที่ไม่ได้มีการตรวจหลังคลอดของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ และการกระจายร้อยละของสตรีที่ได้ตรวจหลังคลอดตามสถานที่ไปตรวจหลังคลอดและระยะเวลาเฉลี่ยหลังคลอดเมื่อไปตรวจจำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% ไม่ได้มีการตรวจหลังคลอด	28.8	30.5	28.3	14.5	19.0	26.7
สถานที่ไปตรวจหลังคลอด						
ที่บ้าน	2.9	3.1	0.4	0.3	3.1	2.0
โรงพยาบาลรัฐ	58.4	54.9	64.0	60.9	60.9	59.1
สถานีนอนมัย	23.2	34.8	10.5	16.3	14.9	22.5
โรงพยาบาลเอกชน	1.2	0.9	8.7	3.6	12.1	4.2
คลินิกเอกชน	14.2	6.2	16.4	18.8	9.1	12.3
รวม	100	100	100	100	100	100
ระยะเวลาหลังคลอด (เดือน) เมื่อไปรับการตรวจ	4.4	3.8	4.4	4.6	4.8	4.2

ช่วงระยะเวลาไม่มีประจำเดือนหลังคลอด

การกลับมา มีประจำเดือนหลังคลอด และระยะเวลาเฉลี่ยที่กลับมา มีประจำเดือนหลังคลอด สะท้อนภาวะสุขภาพและความพร้อมทางร่างกายที่จะมีครรภ์ได้อีกของมารดาในระดับหนึ่ง ข้อมูลในตาราง 5.26 แสดงว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.4) ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจกลับมา มีประจำเดือนแล้ว การที่สัดส่วนการกลับมา มีประจำเดือนหลังคลอดของสตรีในภาคเหนือต่ำกว่า ของสตรีในภาคอื่นๆอาจเนื่องจากสตรีในภาคเหนือมีสัดส่วนที่พึ่งคลอดบุตรคนสุดท้ายไม่นานมากกว่าสตรีในภาคอื่นๆ

ในกลุ่มสตรีที่กลับมา มีประจำเดือนแล้ว โดยเฉลี่ยมีประจำเดือนหลังคลอด 4.2 เดือน สตรีในภาคกลางมีช่วงไม่มีประจำเดือนหลังคลอดสั้นที่สุด (3.3 เดือน) และภาคเหนือนานที่สุด (5.5 เดือน) ผลดังกล่าวชี้แนะว่าการให้บริการวิสัญญีกำเนิดควรให้ภายใน 2-3 เดือนหลังคลอดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผน

ตาราง 5.26: ร้อยละที่กลับมา มีประจำเดือนแล้วของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ และจำนวนเดือนเฉลี่ยหลังคลอดที่มีประจำเดือนจำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ต.อ. เฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% ที่กลับมา มีประจำเดือนแล้ว	79.3	85.0	89.0	87.4	88.1	85.4
จำนวนเดือนหลังคลอด เมื่อกลับมา มีประจำเดือน	5.1	4.8	3.3	3.9	4.0	4.2

การมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด

สตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88) กลับามีเพศสัมพันธ์หลังคลอดแล้ว โดยสตรีภาคเหนือมีร้อยละที่กลับมา มีเพศสัมพันธ์แล้วสูงที่สุด กรุงเทพฯต่ำที่สุด โดยเฉลี่ย สตรีกลับมา มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดประมาณ 3.7 เดือน ระยะเวลาหลังคลอดที่กลับมา มีเพศสัมพันธ์ไม่แตกต่างกันมากระหว่างภาค เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าสตรีได้มีเพศสัมพันธ์ก่อนการกลับมา มีประจำเดือนหลังคลอด

ตาราง 5.27: ร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดแล้วและจำนวนเดือนเฉลี่ยที่กลับมามีเพศสัมพันธ์ หลังคลอดของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ จำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ค.อ. เติงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดแล้ว	92.7	87.6	86.4	87.2	84.7	88.0
จำนวนเดือนเฉลี่ยหลังคลอด เมื่อกลับมามีเพศสัมพันธ์	3.4	3.9	3.7	3.6	3.9	3.7

การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา

การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาเป็นเรื่องที่โครงการอนามัยแม่และเด็กให้ความสำคัญและรณรงค์อย่างต่อเนื่อง เพราะการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดามีผลต่อภาวะโภชนาการและสุขภาพของทารก และยังเป็นการประหยัดทางเศรษฐกิจด้วย โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีบุตรมีชีพในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ 4 คำถามเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา คือ ข้อ 3055 “ท่าน/ภรรยาของท่าน ได้ให้นมตัวเองแก่ลูกมีชีพคนสุดท้าย(ชื่อลูก)หรือไม่” และถ้าให้จะถามข้อ 3056 ต่อว่า “ท่าน/ภรรยาของท่านให้นมตัวเองแก่ลูกมีชีพคนสุดท้าย (ชื่อลูก) กี่เดือน” ข้อ 3057 ถามว่า “ท่าน/ภรรยาของท่านยังให้นมตัวเองกับลูกมีชีพคนสุดท้าย (ชื่อลูก) อยู่หรือไม่” ข้อ 3058 “ท่าน/ภรรยาของท่านคิดจะให้นมตัวเองกับลูกมีชีพคนสุดท้าย (ชื่อลูก) ต่อไปอีกกี่เดือน” คำตอบของข้อ 3055 ให้ข้อมูลความชุกของการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ส่วนคำตอบของข้อ 3056 ถึงข้อ 3058 นำมาประมวลหาค่าเฉลี่ยของระยะเวลาที่ให้นมบุตร ผลเกี่ยวกับการเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดาแสดงในตาราง 5.28 พบว่าสตรีไทยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.1) ได้ให้นมตนเองแก่บุตร สัดส่วนการให้นมมารดาแก่บุตรแตกต่างกันระหว่างภาค สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่ให้นมมารดาแก่บุตรสูงที่สุด ภาคกลางและกรุงเทพต่ำที่สุด การที่สตรีภาคกลางและกรุงเทพมีส่วนที่ไม่ได้ให้นมมารดาแก่บุตรสูงกว่าสตรีในภาคอื่นๆอาจเนื่องจากลักษณะของงานที่สตรีเหล่านี้ทำไม่เอื้อให้สตรีให้นมตนเองแก่บุตรหรือสตรีเหล่านี้อาจมีค่านิยมที่กลัวการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจากการให้นมบุตร

โดยรวมสตรีไทยให้นมตนเองแก่บุตรประมาณหนึ่งปี ความยาวนานของการให้นมมารดาแก่บุตรแตกต่างกันระหว่างเขตที่อาศัยและภาค โดยสตรีในเขตเมืองให้นมบุตรด้วยระยะเวลาที่สั้นกว่าสตรีในชนบทมาก ประมาณ 7.5 เดือนเปรียบเทียบ 12.8 เดือน (ไม่ได้แสดงตารางข้อมูล) สตรีในภาคกลางมีระยะเวลาเฉลี่ยที่ให้นมตนเองแก่บุตรสั้นที่สุด คือ ประมาณ 7 เดือน ส่วนสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้นมตนเองแก่บุตรนานที่สุด ประมาณ 14 เดือน

ตาราง 5.28: ร้อยละที่ให้นมมารดาแก่บุตรคนสุดท้ายของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรมีชีพ ในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ และจำนวนเดือนเฉลี่ยที่ให้นมมารดา จำแนกตามภาค

	ภาค					รวม
	เหนือ	ค.อ. เหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	
% ให้นมมารดาแก่บุตร	94.4	95.6	87.2	90.2	88.1	92.1
จำนวนเดือนเฉลี่ยที่ให้นมบุตร	13.4	14.0	6.8	11.2	7.9	11.3
จำนวนเดือนนมพื้นฐานที่ให้ นมบุตร	12.0	14.0	4.0	10.0	4.0	12.0

ภาวะการมีบุตรยาก

งานอนามัยการเจริญพันธุ์ไม่ได้ครอบคลุมเฉพาะเรื่องการวางแผนครอบครัวและอนามัยแม่และเด็กเช่นที่เป็นมาในอดีตอีกต่อไป ดังที่กล่าวมาแล้ว อนามัยการเจริญพันธุ์ให้ความสำคัญกับสิทธิและความเท่าเทียมกันของชายและหญิงในการเลือกที่จะมีบุตรหรือไม่มีบุตร คู่สมรสที่ประสบภาวะการมีบุตรยากและประสงค์จะมีบุตรต้องได้รับข้อมูลข่าวสารและบริการ โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ประเมินว่าตนเองเป็นคนมีลูกยากหรือไม่ (ข้อ 3100) และถ้าตอบว่ามี จะถามต่อว่า “ท่านเคยไปหาใครเพื่อแก้ไขปัญหาการมีลูกยากหรือไม่” (ข้อ 3101) ตาราง 5.29 แสดง ร้อยละที่คิดหรือประเมินว่าตนเองมีเป็นคนมีลูกยาก ร้อยละที่มีภาวะมีบุตรยาก ของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่เคยสมรส และร้อยละที่ได้ไปปรึกษาบุคลากรทางแพทย์ของผู้ที่คิดว่าตนเองมีลูกยาก จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ ผลในตารางดังกล่าวสะท้อนว่าทั้งชายและหญิงสมรสมีแนวโน้มจะประเมินว่าตนเองเป็นคนมีลูกยากมากกว่าความเป็นจริง เพศหญิงมีร้อยละที่คิดว่าตนเองเป็นคนมีลูกยากมากกว่าชาย (ร้อยละ 19.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 13.5) ในเพศชาย ร้อยละที่คิดว่าตนเองเป็นคนมีลูกยากแตกต่างกันตามอายุน้อยกว่าเพศหญิง พิสัยของร้อยละที่คิดว่าตนเองเป็นคนมีลูกยากมีตั้งแต่ร้อยละ 12.4-15.9 ในเพศชาย และร้อยละ 17.1-22.6 ในเพศหญิง ในทั้งสองเพศ ผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะคิดว่าตนเองเป็นคนมีลูกยากมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ชายและหญิงในภาคเหนือมีร้อยละที่คิดว่าตนเองมีลูกยากต่ำที่สุด ในขณะที่ชายในกรุงเทพ และหญิงในภาคใต้มีร้อยละที่คิดว่าตนเองมีลูกยากสูงที่สุด

ถ้าหากวัดภาวะการมีบุตรยากที่เป็นจริงโดยนิยามว่า คือ “ผู้ที่สมรสมานานกว่า 5 ปีและไม่เคยใช้หรือไม่ได้กำลังใช้วิธีคุมกำเนิดและต้องการมีลูกแต่ยังไม่มีหรือไม่ได้ตั้งครรภ์” พบว่าประมาณร้อยละ 2 ของคู่สมรสประสบภาวะมีบุตรยากซึ่งนับว่าต่ำกว่าสัดส่วนที่ผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่าตนเองมีลูกยากมาก ชายในช่วงอายุ 25-34 ปีและหญิงในช่วงอายุ 30-39 ปี มีร้อยละที่มีภาวะมีบุตรยากสูงที่สุดซึ่งช่วงอายุดังกล่าวเป็นช่วงที่กำลังสร้างครอบครัว และตรงข้ามกับความนึกคิดหรือประเมินตนเอง ชายและหญิงในชนบทมีร้อยละที่มีบุตรยากจริงมากกว่าชายและหญิงในเมือง แม้ว่า

ความแตกต่างระหว่างเขตที่อาศัยในเพศหญิงเกือบไม่มีก็ตาม ชายและหญิงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่มีบุตรยากต่ำที่สุด ขณะที่ชายในภาคกลางและหญิงในกรุงเทพมหานครมีสัดส่วนที่มีบุตรยากสูงที่สุด

ร้อยละ 30.4 ของชายและร้อยละ 40.7 ของหญิงที่คิดว่าตนเองมีบุตรยากได้ไปพบบุคลากรทางแพทย์เพื่อปรึกษาหรือแก้ไขปัญหา การได้ไปพบบุคลากรทางแพทย์อาจมีส่วนลดภาวะการมีบุตรยาก ซึ่งทำให้ระดับการมีบุตรยากจริงต่ำกว่าระดับที่คิดว่าตนเองมีบุตรยาก ร้อยละที่ไปปรึกษานักวิชาการทางแพทย์แปรผันตามอายุอย่างไม่มีแบบแผนแน่นอน ชายอายุ 30 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มจะไปปรึกษานักวิชาการทางแพทย์มากกว่าชายที่อายุต่ำกว่า 30 ปี ส่วนหญิงอายุ 20 ปีขึ้นไปมีสัดส่วนที่ไปปรึกษานักวิชาการทางแพทย์มากกว่าหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี และเป็นไปตามที่คาดหมาย ทั้งชายและหญิงในเมืองไปปรึกษานักวิชาการทางแพทย์เรื่องการมีบุตรยากมากกว่าในชนบท แม้ว่าชายในกรุงเทพฯจะมีสัดส่วนที่คิดว่าตนเองมีลูกยากสูงที่สุด แต่กลับมีสัดส่วนที่ไปปรึกษานักวิชาการทางแพทย์ต่ำที่สุด และหญิงในกรุงเทพฯก็มีสัดส่วนที่ไปปรึกษานักวิชาการทางแพทย์ต่ำกว่าอีกสี่ภาคเช่นกัน

ตาราง 5.29 : ร้อยละที่คิดว่าตนเองมีเป็นคนมีลูกยาก ร้อยละที่มีภาวะมีบุตรยาก ของผู้ให้สัมภาษณ์ ชายและหญิงที่เคยสมรส และร้อยละที่ได้ไปปรึกษานักวิชาการทางแพทย์ของผู้ที่คิดว่าตนเองมีลูกยาก จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ภูมิหลัง	% คิดว่าตนเองมีลูกยาก		% มีภาวะมีบุตรยาก*		% ได้ปรึกษานักวิชาการทางแพทย์	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
อายุ						
15-19	15.9	22.6	0.0	0.0	0.0	10.4
20-24	12.5	17.1	0.0	0.8	0.0	46.3
25-29	12.4	19.8	2.7	2.0	23.7	38.0
30-34	14.0	20.8	2.5	2.4	36.8	40.8
35-39	14.5	18.6	1.8	2.2	38.5	45.8
40-44	12.9	21.5	1.5	0.9	26.4	42.1
45-49	13.6	18.0	1.8	2.2	36.8	37.6
เขตที่อาศัย						
เมือง	14.4	21.6	1.3	1.6	32.7	44.7
ชนบท	13.2	18.8	2.1	1.8	29.3	38.7
ภาค						
เหนือ	10.9	12.8	1.9	2.4	31.1	37.6
ค.อ. เฉียงเหนือ	14.1	19.1	1.0	1.0	26.6	39.3
กลาง	13.5	23.2	2.8	1.6	31.4	46.5
ใต้	15.0	23.7	2.4	2.3	40.2	41.4
กรุงเทพ	16.0	22.6	1.5	2.7	21.4	31.4
รวม	13.5	19.6	1.9	1.7	30.4	40.7

* นิยามของภาวะมีบุตรยาก คือ ผู้ที่สมรสมานานกว่า 5 ปี และไม่เคยใช้การคุมกำเนิดหรือไม่ได้กำลังใช้วิธีคุมกำเนิด และต้องการมีบุตรแต่ยังไม่มีการตั้งครรภ์

พฤติกรรมทางเพศ

พฤติกรรมทางเพศเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนามัยการเจริญพันธุ์ของทั้งชายและหญิง การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ โดยไม่มีการป้องกันที่เหมาะสมเป็นสาเหตุสำคัญของการแพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมทั้งเอชไอวี และนำมาซึ่งปัญหาครอบครัวโดยเฉพาะในชายที่สมรส โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ชายถึงการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ แม้จะมีข้อสงสัยในเรื่องความน่าเชื่อถือของข้อมูล แต่ผลที่ได้อาจถือว่าเป็นระดับต่ำสุดของความชุกในการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการของผู้ชายไทย ผลในตาราง 5.30 แสดงว่า เกือบหนึ่งในสามของชายโสดได้ไปเที่ยวหญิงบริการในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ขณะที่มิเพียงร้อยละ 8.1 และร้อยละ 7.2 ของชายเคยสมรสและกำลังสมรสตามลำดับที่ได้ไปเช่นกัน ผลที่พบน่าจะต่ำกว่าความเป็นจริงถ้าพิจารณาจากการแพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รวมทั้งเอชไอวีในประเทศไทย ในชายโสด สัดส่วนที่ไปเที่ยวหญิงบริการเพิ่มตามอายุจากร้อยละ 7.2 ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี เป็นร้อยละ 46.6 ในกลุ่มอายุ 35-39 ปี จากนั้นลดลง เป็นร้อยละ 26.8 ในกลุ่มอายุ 45-49 ปี ซึ่งน่าจะเมื่ออายุมากถึงระดับหนึ่งการเที่ยวหญิงบริการไม่ได้เป็นพฤติกรรมที่ชายโสดนิยม ในขณะที่กลุ่มที่สมรส สัดส่วนการเที่ยวหญิงบริการลดลงตามอายุที่เพิ่มขึ้น

ชายโสดในชนบทมีสัดส่วนไปเที่ยวหญิงบริการสูงกว่าในเมือง แต่ในกลุ่มสมรสพบตรงกันข้าม

ชายโสดในภาคเหนือมีสัดส่วนที่ไปเที่ยวหญิงบริการสูงที่สุด รองลงมาคือภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่เที่ยวหญิงบริการต่ำที่สุดในทุกกลุ่มสถานภาพสมรส ชายสมรสในภาคกลางมีแนวโน้มจะเที่ยวหญิงบริการมากกว่าชายสมรสในอีกสี่ภาค

อัตราการใช้ถุงยางขณะมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการของชายที่ไปเที่ยวหญิงบริการแม้จะนับว่าสูงแต่ไม่ใช่ร้อยละ 100 กล่าวคือร้อยละ 93.6 ของชายโสด และร้อยละ 90.6 ของชายเคยสมรส กับร้อยละ 88.9 ของชายกำลังสมรสใช้ถุงยางเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ เป็นเรื่องน่าห่วงใยที่พบว่าการใช้ถุงยางของชายกำลังสมรสต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งนับเป็นการเปิดเสี่ยงต่อการติดและแพร่กระจายของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในชายโสดการป้องกันตนเองด้วยถุงยางเพิ่มตามอายุ ขณะที่ในกลุ่มที่สมรสกลับลดลงตามอายุ ไม่ว่าจะมิมีสถานภาพสมรสใด ชายในเมืองมีการป้องกันด้วยถุงยางสูงกว่าชายในชนบท สะท้อนถึงความจำเป็นในการให้ข่าวสารข้อมูลเรื่องการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ให้มากขึ้นในชนบท

เป็นเรื่องน่าห่วงใยที่พบว่าชายโสดในภาคเหนือมีการเที่ยวหญิงบริการมากที่สุดแต่กลับมีการใช้ถุงยางขณะมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการต่ำเป็นที่สองรองจากภาคใต้ เช่นเดียวกัน ชายสมรสในภาคกลางมีสัดส่วนที่เที่ยวหญิงบริการมากที่สุดแต่กลับมีสัดส่วนการใช้ถุงยางป้องกันต่ำที่สุด

ตาราง 5.30: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายที่เคยมีเพศสัมพันธ์กับกับหญิงขายบริการในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา และร้อยละที่ได้ใช้ถุงยางขณะมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส

ภูมิหลัง	% มีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ			% ใช้ถุงยาง		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
อายุ						
15-19	7.2	0.0	0.0	(79.5)	-	-
20-24	26.2	15.1	15.8	86.2	93.4	93.4
25-29	43.5	12.9	10.0	99.4	96.9	95.7
30-34	44.0	9.0	7.5	89.7	97.8	97.2
35-39	46.6	6.3	6.1	(100)	95.5	95.2
40-44	38.2	7.2	6.7	(100)	77.0	73.8
45-49	26.8	5.3	4.6	(100)	78.8	74.4
เขตที่อาศัย						
เมือง	25.7	12.2	10.5	97.6	94.7	93.6
ชนบท	37.4	6.5	5.9	90.4	87.5	85.6
ภาค						
เหนือ	44.9	6.4	5.4	89.5	89.3	88.6
ต.อ. เชียงเหนือ	22.6	5.1	4.5	94.7	92.4	91.1
กลาง	31.0	11.8	10.2	100.0	88.1	85.0
ใต้	37.2	10.1	9.8	87.8	90.6	90.0
กรุงเทพ	23.9	9.2	9.0	95.9	100.0	100.0
รวม	31.1	8.1	7.2	93.6	90.6	88.9

หมายเหตุ: () = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักต่ำกว่า 10 ราย

การปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนสมรส

เป็นเรื่องน่าสนใจที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนการสมรสของชายและหญิงไทย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเตรียมตัวเกี่ยวกับสุขภาพหรือการวางแผนครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งที่ควรกระทำในการสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ จากการศึกษาข้อมูลร้อยละที่ได้ไปปรึกษานักสหการทางแพทย์เรื่องการวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสหรืออยู่กินกันของชายและหญิงที่เคยสมรสในตาราง 5.31 พบว่า การปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสมีการปฏิบัติกันน้อยในคู่สมรสไทย กล่าวคือ มีเพียงร้อยละ 11.6 ของชายและร้อยละ 11.1 ของหญิงเคยสมรสได้ไปปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรส ในเพศชาย การปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสมี

การปฏิบัติกันมากที่สุดในกลุ่มอายุ 35-39 ปี และต่ำสุดในกลุ่มอายุต่ำกว่า 25 ปี ส่วนกลุ่มอายุอื่นๆ ไม่แตกต่างกันมากอยู่ในพิสัยร้อยละ 10-12 สำหรับเพศหญิงมีแนวโน้มว่าผู้ที่อายุน้อยหรือสตรีรุ่นหลังๆมักจะได้ไปปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสมากกว่าคนรุ่นอายุก่อน

ชายสมรสในเมืองมีร้อยละที่ได้ปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสสูงกว่าในชนบท แต่ในเพศหญิงเกือบไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเขตที่อาศัย

ทั้งเพศชายและหญิง การปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสมีสัดส่วนสูงที่สุดในกรุงเทพฯ กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือใกล้เคียงกัน แต่สัดส่วนต่ำสุดพบในภาคเหนือสำหรับเพศชายและภาคกลางสำหรับเพศหญิง

ตาราง 5.31 : ร้อยละที่ได้ไปปรึกษาบุคลากรทางแพทย์เรื่องการวางแผนครอบครัวก่อนการสมรสหรืออยู่กินกันของชายและหญิงที่เคยสมรส จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ภูมิหลัง	ชาย	หญิง
อายุ		
15-19	0.0	11.1
20-24	4.9	10.7
25-29	11.5	11.8
30-34	11.2	13.4
35-39	16.0	11.9
40-44	10.6	9.8
45-49	10.3	7.9
เขตที่อาศัย		
เมือง	13.3	11.2
ชนบท	10.8	11.0
ภาค		
เหนือ	9.4	10.3
ต.อ. เฉียงเหนือ	14.2	13.3
กลาง	9.9	7.7
ใต้	10.3	11.5
กรุงเทพฯ	14.5	13.3
รวม	11.6	11.1

การตรวจสุขภาพก่อนสมรส

แม้ว่าการตรวจสุขภาพก่อนการสมรสจะมีการปฏิบัติมากกว่าเรื่องการปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรส แต่ความนิยมในการตรวจสุขภาพก่อนสมรสนั้นยังไม่แพร่หลาย เกือบหนึ่งในสี่ของชายและร้อยละ 17.1 ของหญิงเคยสมรสได้มีการตรวจร่างกายก่อนการสมรสหรืออยู่กินกัน (ตาราง 5.32) ทั้งชายและหญิง การตรวจร่างกายก่อนการสมรสหรืออยู่กินกันแตกต่างกันตามอายุ ในเพศชาย การตรวจร่างกายเพิ่มจากร้อยละ 4.4 ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี เป็นร้อยละ 29.3 ในกลุ่มอายุ 30-34 ปี จากนั้นลดลงเป็นร้อยละ 22.3 ในกลุ่มอายุ 45-49 ปี ในเพศหญิง การตรวจร่างกายก่อนการสมรสหรืออยู่กินกันแปรผกผันกับอายุ สตรีรุ่นหลังดูเหมือนจะให้ความสำคัญกับการตรวจร่างกายก่อนการสมรสมากกว่าสตรีรุ่นก่อน ในทั้งเพศชายและหญิง สัดส่วนการตรวจสุขภาพก่อนการสมรสในเมืองสูงกว่าในชนบท และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่ตรวจร่างกายก่อนการสมรสต่ำที่สุด ส่วนกรุงเทพฯ สูงที่สุด

ตาราง 5.32 : ร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ที่ได้ตรวจร่างกายก่อนการสมรสหรืออยู่กินกัน จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการ

ภูมิหลัง	ชาย	หญิง
อายุ		
15-19	4.4	29.8
20-24	19.9	17.2
25-29	24.2	21.9
30-34	29.3	19.4
35-39	23.8	15.6
40-44	20.0	14.3
45-49	22.3	12.4
เขตที่อาศัย		
เมือง	29.6	23.0
ชนบท	20.9	14.5
ภาค		
เหนือ	18.1	15.7
ต.อ. เฉียงเหนือ	22.6	16.7
กลาง	25.8	15.5
ใต้	24.3	19.0
กรุงเทพฯ	31.9	24.1
รวม	23.4	17.1

การเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เป็นปัญหาทั้งด้านสังคมและการอนามัยที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศไทย ตาราง 5.33 แสดง ร้อยละที่เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส พบว่าระดับการเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำกว่าที่คาด กล่าวคือ ร้อยละ 5 ของชายโสด และประมาณร้อยละ 8 ของชายสมรสเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในเพศหญิงไม่ว่าจะมีสถานภาพสมรสใด ประมาณร้อยละ 2 เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในชายโสดเกือบไม่มีความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทในร้อยละที่เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ขณะที่ในหญิงโสด ผู้ที่อยู่ในเมืองเท่านั้นที่รายงานว่าเคยเป็น ทั้งชายและหญิงสมรส ผู้ที่อยู่ในเมืองมีร้อยละที่เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทอย่างชัดเจน ชายโสดในภาคใต้มีส่วนที่เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สูงที่สุด และภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด ตรงกันข้ามในหญิงโสด พบว่าสตรีโสดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่รายงานว่าเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ในกลุ่มชายสมรสภาคใต้มีร้อยละ ที่เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์สูงที่สุด (ร้อยละ 10.3) รองลงมาคือ กรุงเทพฯ (ร้อยละ 9.9) ส่วนภาคอื่นๆ ใกล้เคียงกันอยู่ในระดับร้อยละ 6-8 สำหรับหญิงสมรส เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าสตรีในกรุงเทพฯเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ต่ำที่สุด รองลงมา คือสตรีในภาคเหนือ ส่วนอีกสามภาคใกล้เคียงกัน

ตาราง 5.33 : ร้อยละของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ที่เคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส

เขตที่/อาศัยภาค	ชาย			หญิง		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
เขตที่อาศัย						
เมือง	4.9	8.4	8.1	2.5	3.4	2.5
ชนบท	5.0	7.0	7.2	0.0	1.4	1.4
ภาค						
เหนือ	5.3	6.7	6.8	0.0	1.4	1.1
ค.อ. เียงเหนือ	1.4	6.9	6.9	12.2	2.1	2.2
กลาง	5.5	6.4	6.2	0.0	2.7	1.5
ใต้	9.1	10.2	10.3	0.0	2.1	2.0
กรุงเทพฯ	5.3	9.8	9.9	0.0	1.3	0.9
รวม	5.0	7.4	7.5	1.9	2.1	1.7

การเคยตรวจเอดส์

การเคยตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS นำจะสะท้อนถึงความรู้และความกังวลของประชากรเกี่ยวกับความรุนแรงและการแพร่กระจายของโรคนี้ ข้อมูลในตาราง 5.34 แสดงว่าในผู้ที่เคยมีเพศสัมพันธ์ทั้งชายและหญิง ผู้ที่เป็นโสดมีแนวโน้มจะกังวลกับการติดเชื้อ HIV/AIDS มากกว่าผู้ที่สมรส กล่าวคือ ร้อยละ 41.3 ของชายโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ได้เคยตรวจเลือดว่าติดเชื้อ HIV/AIDS หรือไม่ เปรียบเทียบกับร้อยละ 38.2 ของชายสมรส สำหรับเพศหญิง กว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 52.3) ของหญิงโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ และ ร้อยละ 40.8 ของหญิงสมรสเคยตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS

ชายโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ในชนบทมีสัดส่วนที่ตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS มากกว่าในเมือง แต่ในกลุ่มชายสมรสกลับพบตรงกันข้าม หญิงโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ในเมืองมีสัดส่วนที่เคยตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS สูงกว่าในชนบทเกือบสามเท่า แต่ในหญิงสมรสความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทเกือบไม่มี

ชายโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ในภาคกลางจะกังวลกับการติดเชื้อ HIV/AIDS มากที่สุด และต่ำที่สุด คือ กรุงเทพฯ ในกลุ่มชายสมรส ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯมีสัดส่วนที่ตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS สูงที่สุด รองลงมาคือ ภาคเหนือ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด สำหรับเพศหญิง ส่วนใหญ่ของคนโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ในภาคใต้ เคยตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS ส่วนกรุงเทพฯกลับมีสัดส่วนที่เคยตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDSต่ำที่สุด ในหญิงสมรส ผู้ที่อยู่ภาคใต้เคยตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDSในสัดส่วนที่สูงที่สุด ตามด้วยภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางกับกรุงเทพฯต่ำที่สุดใกล้เคียงกัน

ตาราง 5.34 : ร้อยละของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ที่เคยตรวจเลือดว่าติดเชื้อ HIV/AIDS หรือไม่ จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส

เขตที่อาศัย/ภาค	ชาย			หญิง		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
เขตที่อาศัย						
เมือง	40.7	44.1	43.6	60.9	41.0	39.8
ชนบท	42.0	35.7	36.1	22.0	41.4	41.1
ภาค						
เหนือ	31.7	40.1	40.3	55.6	43.1	43.4
ต.อ. เียงเหนือ	40.6	34.6	35.1	48.5	40.7	40.2
กลาง	53.9	38.7	38.4	55.2	38.9	38.1
ใต้	46.3	39.1	39.5	68.7	45.4	44.4
กรุงเทพฯ	30.5	43.7	43.1	41.6	39.9	38.4
รวม	41.3	38.1	38.2	52.3	41.3	40.8

การสื่อสารกับคู่เรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS

ตาราง 5.35 แสดงร้อยละของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ที่เคยพูดคุยกับคู่ถึงวิธีการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส พบว่าทั้งเพศชายและหญิง การพูดคุยกับคู่เกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มที่สมรสสูงกว่ากลุ่มที่เป็นโสด (ร้อยละ 47.4 เปรียบเทียบกับร้อยละ 40.3 ในเพศชาย และร้อยละ 45.6 เปรียบเทียบกับร้อยละ 37.6 ในเพศหญิง)

ในเพศชาย ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์สมรสโสดหรือสมรส ผู้ที่อยู่ในเมืองมีการสื่อสารกับคู่เรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS มากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท แต่ในเพศหญิง ผู้ที่สมรสในเมืองมีส่วนการคุยกับคู่สมรสเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS มากกว่าในชนบท แต่ในกลุ่มโสดพบตรงกันข้าม

การสื่อสารกับคู่เรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS แตกต่างกันระหว่างภาค ทั้งชายและหญิง โสดในภาคเหนือมีการสื่อสารกับคู่ เรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ต่ำที่สุด ชายโสดภาคตะวันออกเฉียงเหนือและหญิงโสดในภาคใต้มีส่วนที่พูดคุยกับคู่เรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS มากที่สุด แต่ในกลุ่มที่สมรสทั้งชายและหญิงในภาคเหนือกลับมีการสื่อสารกับคู่เรื่องการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS มากที่สุด ส่วนภาคกลางต่ำที่สุด

ตาราง 5.35 : ร้อยละของชายและหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์ที่เคยพูดคุยกับคู่ถึงวิธีการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS จำแนกตาม เขตที่อาศัย ภาค และสถานภาพสมรส

เขตที่อาศัย/ภาค	ชาย			หญิง		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
เขตที่อาศัย						
เมือง	44.8	50.4	51.4	34.0	45.3	48.5
ชนบท	35.0	45.2	45.8	50.3	43.1	44.4
ภาค						
เหนือ	29.5	55.6	57.8	21.6	50.8	54.1
ค.อ. เฉียงเหนือ	47.9	42.6	43.0	45.5	45.3	46.3
กลาง	41.8	39.7	39.9	25.9	33.9	35.3
ใต้	36.0	53.0	53.3	63.3	47.9	49.8
กรุงเทพ	42.5	49.8	49.7	43.1	41.1	44.2
รวม	40.3	46.7	47.4	37.6	43.8	45.6

ทัศนคติเกี่ยวกับการมีสมาชิกในครอบครัวเป็นเอดส์

ผู้ที่ติดเชื้อหรือเป็นเอดส์นอกจากตนเองจะทุกข์ทรมานแล้ว ทัศนคติจากครอบครัวข้างนั้นว่ามีผลอย่างมากต่อภาวะทางใจของผู้ป่วย โครงการ ECODDF ถามความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนว่า “ถ้าสมาชิกในครอบครัวของท่านติดเชื้อไวรัสเอดส์ ท่านต้องการจะเก็บไว้เป็นความลับหรือไม่” (ข้อ 3098) ผลที่แสดงในตาราง 5.36 สะท้อนว่า การมีสมาชิกในครอบครัวเป็นเอดส์ยังเป็นเรื่องที่คุณต้องการปกปิดไม่น้อย โดยเฉพาะในผู้ที่เป็ นโสด กล่าวคือ กว่าครึ่งหนึ่งของสตรีโสด และร้อยละ 44.6 ของชายโสดต้องการปิดเป็นความลับหากสมาชิกในครอบครัวติดเชื้อเอดส์ ทั้งชายและหญิงที่สมรสมีทัศนคติที่ค่อนข้างเปิดกว้างต่อการมีสมาชิกในครอบครัวเป็นเอดส์มากกว่าคนโสด ประมาณหนึ่งในสี่ของชายและหญิงที่สมรสจะปิดเป็นความลับหากสมาชิกในครอบครัวติดเชื้อเอดส์ ในทุกกลุ่มสถานภาพสมรสของทั้งชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในเมืองยอมรับการติดเชื้อเอดส์ของสมาชิกในครอบครัวน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ภาคเหนือมีการยอมรับเรื่องการติดเชื้อเอดส์ของสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด ส่วนหนึ่งน่าจะเป็นเพราะความซุกซนของโรคเอดส์ที่มีค่อนข้างสูงในภาคเหนือเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ ทั้งชายและหญิงโสดในภาคกลางมีร้อยละที่จะปิดเรื่องการติดเชื้อเอดส์ของสมาชิกในครอบครัวสูงที่สุด สำหรับชายและหญิงที่สมรส ผู้ที่อยู่ในกรุงเทพฯ ต้องการปิดเรื่องการติดเชื้อเอดส์ของสมาชิกในครอบครัวในสัดส่วนที่สูงกว่าอีกสี่ภาค

ตาราง 5.36 : ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงที่คิดว่าจะเก็บเป็นความลับหากมีสมาชิกในครอบครัวติดเชื้อ HIV/AIDS จำแนกตามเขตที่อาศัย ภาคและสถานภาพสมรส

เขตที่/อาศัยภาค	ชาย			หญิง		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
เขตที่อาศัย						
เมือง	54.4	34.2	33.7	58.3	40.2	40.7
ชนบท	36.8	19.2	18.7	45.0	19.7	19.5
ภาค						
เหนือ	19.8	13.9	14.3	24.4	12.7	13.0
ต.อ. เชียงเหนือ	39.7	16.0	15.6	47.9	20.9	20.3
กลาง	60.3	34.0	32.4	64.9	37.2	36.9
ใต้	51.4	22.5	26.1	51.8	28.3	28.4
กรุงเทพฯ	49.6	43.2	43.0	60.2	45.2	43.6
รวม	44.6	23.4	23.0	51.2	25.9	25.6

การตรวจมะเร็งปากมดลูก

มะเร็งปากมดลูกเป็นสาเหตุการตายที่สำคัญสาเหตุหนึ่งของสตรี แพทย์มักแนะนำให้สตรีที่เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ โดยเฉพาะสตรีที่มีอายุ 30 ปีขึ้นไปทำการตรวจมะเร็งปากมดเป็นประจำ การตรวจมะเร็งปากมดลูกนับเป็นพฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่สำคัญของสตรี โครงการ ECODDF ถามสตรีว่า “ท่านเคยตรวจมะเร็งปากมดลูกหรือไม่” (ข้อ 3105) สำหรับผู้ที่ตอบว่าเคย จะถูกถามต่อว่า “ในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา ท่านได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกหรือไม่” (ข้อ 3106) ผลในตาราง 5.37 แสดงว่ากว่าครึ่งหนึ่งของสตรีสมรสและร้อยละ 3.5 ของสตรีโสดเคยตรวจมะเร็งปากมดลูก แต่สัดส่วนที่ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนก่อนการสำรวจต่ำมาก เพียงร้อยละ 17 ของสตรีสมรส และร้อยละ 2 ของสตรีโสดได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกเมื่อเร็ว ๆ นี้ ไม่ว่าจะ เป็น โสดหรือสมรส สัดส่วนที่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูก และสัดส่วนที่ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาเพิ่มตามอายุที่เพิ่มขึ้นจนถึงกลุ่มอายุ 35-39 ปีหรือ 40-44 ปี จากนั้นลดลงในกลุ่มอายุ 45-49 ปี ในทุกกลุ่มสถานภาพสมรส สัดส่วนที่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูกของสตรีในเมืองสูงกว่าในชนบท แต่ในกลุ่มสตรีสมรสเกือบไม่มีความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทในสัดส่วนที่ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา สตรีโสดในเมืองมีร้อยละที่ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาสูงกว่าสตรีโสดในชนบทอย่างชัดเจน และเป็นไปตามที่คาดหมาย สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ว่าจะ เป็น โสดหรือสมรสมีสัดส่วนการเคยตรวจและการตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาต่ำที่สุด สตรีโสดในกรุงเทพฯ มีร้อยละที่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูกสูงที่สุด แต่สัดส่วนการตรวจมะเร็งปากมดลูกใน 6 เดือนที่ผ่านมาของสตรีโสดสูงสุดในภาคกลาง รองลงมาคือกรุงเทพฯ สตรีสมรสในภาคใต้มีการเคยตรวจมะเร็งปากมดลูกในสัดส่วนที่สูงที่สุด แต่สัดส่วนที่ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมาของสตรีสมรสในภาคเหนือและใต้สูงสุดใกล้เคียงกัน

ตาราง 5.37: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงที่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูกและร้อยละที่ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามลักษณะภูมิหลังบางประการและสถานภาพสมรส

ภูมิหลัง	% เคยตรวจมะเร็งปากมดลูก			% ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
อายุ						
15-19	0.7	25.4	21.0	0.7	7.8	4.7
20-24	1.8	34.4	33.2	0.8	9.3	9.1
25-29	7.8	53.9	54.4	6.7	17.5	18.3
30-34	4.4	65.4	65.7	0.9	18.0	19.3
35-39	18.4	64.3	63.8	1.5	18.3	18.4
40-44	11.3	64.0	65.9	6.8	17.6	18.5
45-49	14.4	59.1	59.8	2.9	16.8	16.8

ตาราง 5.37:(ต่อ)

ภูมิภาค	% เคยตรวจมะเร็งปากมดลูก			% ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
เขตที่อาศัย						
เมือง	5.6	61.6	61.9	3.2	16.0	17.0
ชนบท	1.7	56.7	56.8	0.6	16.9	17.1
ภาค						
เหนือ	2.5	64.0	64.7	0.5	21.7	22.1
ค.อ. เชียงเหนือ	1.3	49.6	49.8	1.3	13.7	14.3
กลาง	4.5	57.9	58.6	3.0	13.2	13.7
ใต้	2.2	67.8	67.2	0.6	20.5	21.1
กรุงเทพ	6.7	64.4	63.5	2.7	19.4	19.5
รวม	3.5	58.2	58.3	1.8	16.6	17.1

สตรีส่วนใหญ่ ไม่ว่าจะโสดหรือสมรสรายงานว่าได้รับการตรวจมะเร็งปากมดลูกอย่างเป็นส่วนตัว มีเพียงร้อยละ 6 ของสตรีสมรส และร้อยละ 7 ของสตรีโสดที่ตอบว่าเป็นการตรวจที่ไม่เป็นส่วนตัว (ตาราง 5.38) สตรีโสดในเมืองรายงานการตรวจที่เป็นส่วนตัวต่ำกว่าสตรีในชนบท แต่ในสตรีสมรสไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องการตรวจอย่างเป็นส่วนตัวระหว่างเขตเมืองและชนบท สตรีสมรสภาคเหนือได้รับการตรวจอย่างเป็นส่วนตัวต่ำที่สุด ภาคกลางสูงที่สุด

ตาราง 5.38: ร้อยละที่ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกอย่างเป็นส่วนตัวของสตรีตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนที่ผ่านมา จำแนกตามเขตที่อาศัย ภาคและสถานภาพสมรส

เขตที่อาศัย/ภาค	สถานภาพสมรส		
	โสด	เคยสมรส	กำลังสมรส
เขตที่อาศัย			
เมือง	91.7	94.0	94.1
ชนบท	96.5	94.1	94.2
ภาค			
เหนือ	()	90.9	90.6
ค.อ. เชียงเหนือ	()	94.3	94.8
กลาง	(100)	97.3	97.1
ใต้	()	93.7	93.6
กรุงเทพ	79.9	94.6	94.5
รวม	93.0	94.1	94.1

หมายเหตุ () = จำนวนตัวอย่างไม่ถ่วงน้ำหนักน้อยกว่า 10 ราย

บทที่ 6

ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทหรือความแตกต่างระหว่างเพศและครอบครัว

การประชุมระหว่างประเทศเรื่องประชากรกับการพัฒนา (International Conference on Population and Development, ICPD) ที่กรุงไคโร ปี ค.ศ. 1994 นอกจากจะถือเป็นการปฏิบัติแนวทางการดำเนินงานของโครงการทางประชากรแล้ว ยังนำไปสู่การให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิและความเสมอภาคของชายและหญิงในเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ ความเท่าเทียมกันทางเพศนอกจากจะเป็นประเด็นสำคัญทางสังคมแล้ว ยังเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาของประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ด้วย คำนิยามของคำว่า “เพศ” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงลักษณะทางชีวภาพที่บอกความเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง แต่เป็นลักษณะต่างๆ บทบาท ความคาดหวังและความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงที่กำหนดโดยสังคมหรือวัฒนธรรม ทัศนคติของคนในสังคมเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่บ่งชี้ความแตกต่างกันระหว่างชายและหญิงจะสะท้อนสถานภาพของสตรีในสังคมได้ระดับหนึ่ง ในบทนี้จะนำเสนอผลเบื้องต้นเกี่ยวกับทัศนคติต่างๆ ซึ่งสะท้อนความแตกต่างระหว่างชายและหญิงและครอบครัว

จากคำถามความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นความแตกต่างระหว่างเพศและครอบครัวของโครงการ ECODDF ทั้งหมด กว่า 20 คำถาม อาจจัดกลุ่มคำถามที่สะท้อนความแตกต่างระหว่างชายและหญิงตั้งแต่เริ่มต้นการมีเพศสัมพันธ์ การสมรส การมีบุตร การเลี้ยงดูครอบครัวและอื่นๆ ได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1. คำถามที่น่าจะสะท้อนความแตกต่างระหว่างชายและหญิงเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่

ข้อ 414c “หนุ่มสาวไม่ควรอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน”

ข้อ 415b “เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิงโสดจะมีเพศสัมพันธ์”

ข้อ 415c “เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิงมีลูก โดยที่ยังเป็นโสด”

2. คำถามที่น่าจะสะท้อนความแตกต่างระหว่างชายและหญิงที่เกี่ยวข้องกับการสมรส ได้แก่

ข้อ 414i “ผู้หญิงไม่ต้องแต่งงานก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้”

ข้อ 414j “ผู้ชายไม่ต้องแต่งงานก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้”

ข้อ 415a “เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ ถ้าผู้ชายจะใช้นามสกุลของฝ่ายหญิง หลังจากแต่งงานกับผู้หญิงที่เป็นลูกคนเดียวหรือ ไม่มีพี่น้องผู้ชาย”

ข้อ 415d “แต่งงานแล้วมีชีวิตแต่งงานที่ไม่ดี ยังดีกว่าการไม่ได้แต่งงานเลย”

3. คำถามที่น่าจะสะท้อนความแตกต่างระหว่างชายและหญิงเรื่องการมีบุตรหรือความสำคัญของการมีบุตรต่อชีวิตสมรส ได้แก่

- ข้อ 414d “เป้าหมายหลักของการแต่งงานในปัจจุบัน คือการมีลูก”
- ข้อ 414e “คู่สมรสควรมีลูกคนแรกทันทีหลังแต่งงาน”
- ข้อ 414k “ผู้หญิงไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้”
- ข้อ 414l “ผู้ชายไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้”
- ข้อ 415i “พ่อแม่ควรอยู่ด้วยกัน หรือไม่หย่าหรือไม่เลิกกันเพื่อลูก”
- ข้อ 415j “ถ้าผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว แต่ตั้งท้อง โดยไม่ต้องการ ควรทำแท้งเป็นดีที่สุด”

4. คำถามที่น่าจะสะท้อนความแตกต่างบทบาทของชายและหญิงเรื่องการเลี้ยงดูครอบครัว ได้แก่

- ข้อ 414b “เมื่องานหายากหรือมีน้อย ผู้ชายควรมีสภิตธิได้งานนั้นก่อนผู้หญิง”
- ข้อ 414f. “เด็กก่อนวัยเรียนมักได้รับผลกระทบถ้าแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน”
- ข้อ 414g “แม่ที่ทำงานนอกบ้านสามารถมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและแน่นแฟ้นกับลูกได้ เหมือนกับแม่ที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน”
- ข้อ 414h “ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านหรือภรรยาอย่างเดียวก็ประสบความสำเร็จได้พอๆกับผู้หญิงที่ทำงานมีรายได้”
- ข้อ 415e “ภรรยาควรทำงานต่อเมื่อครอบครัวต้องการรายได้เพิ่มเท่านั้น”
- ข้อ 415f “เป็นการดีสำหรับทุกคน ถ้าสามีเป็นคนหาเลี้ยง ส่วนภรรยาดูแลบ้านและครอบครัว”
- ข้อ 415g “การช่วยงานบ้านเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นสามีที่ดี”
- ข้อ 415h “เป็นหน้าที่ของลูกชายคนโตที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่สูงอายุ”

5. ทศนคติเรื่องอื่นๆ

- ข้อ 414a “การเรียนจบได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเป็นเรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต”

คำตอบของคำถามต่างๆข้างต้น มี 3 หมวด คือ ไม่เห็นด้วย เห็นด้วย และไม่แน่ใจ ซึ่งผลความถี่ของแต่ละข้อถามที่ตอบ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ได้แสดงไว้ในภาคผนวกตาราง 6k และเพื่อให้ง่ายต่อการแปลความของผลการสำรวจ ข้อมูลที่นำเสนอในตาราง 6.1 ถึง ตาราง 6.5 เป็นร้อยละที่เห็นด้วยกับแต่ละคำกล่าว โดยได้จัดผู้ที่ตอบว่า “ไม่แน่ใจ” ให้อยู่ในกลุ่มที่ไม่เห็นด้วย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของชายและหญิง

ตาราง 6.1 แสดงร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเขตที่อาศัย ข้อมูลในตารางแสดงว่าทั้งชายและหญิง

ส่วนใหญ่เห็นว่าคนหนุ่มสาวไม่ควรอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน และมีความแตกต่างระหว่างเพศและเขตที่อาศัยในความเห็นดังกล่าวอย่างชัดเจน โดยเพศหญิง และผู้ที่อยู่ในชนบท เห็นด้วยกับการที่คนหนุ่มสาวไม่ควรอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชายและผู้ที่อยู่ในเมืองตามลำดับ ซึ่งแนะว่าการอยู่ด้วยกันก่อนสมรสเป็นเรื่องที่น่าจะมีการปฏิบัติและยอมรับกันในเพศชายและเขตเมืองมากกว่า

ประเด็นเรื่องการยอมรับการที่หญิงโสคมจะมีเพศสัมพันธ์ พบว่า สัดส่วนที่เห็นด้วยหรือยอมรับมีไม่ถึงครึ่งหนึ่งในเพศชาย และมีเพียงร้อยละ 30.2 ของเพศหญิงที่เห็นด้วย เป็นไปตามที่คาดหมาย ทั้งชายและหญิง ร้อยละที่เห็นด้วยกับการยอมรับให้หญิงโสคมมีเพศสัมพันธ์ได้ของผู้ที่อยู่ในเขตเมืองจะสูงกว่าเขตชนบท

การมีบุตร โดยไม่ได้แต่งงานของผู้หญิงนับว่ามี การยอมรับน้อยกว่าการมีเพศสัมพันธ์ของหญิงโสคม โดยเพศหญิงเห็นด้วยในเรื่องนี้น้อยกว่าชาย และทั้งชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในชนบทมีร้อยละที่เห็นด้วยต่ำกว่าในเมือง

กล่าวโดยสรุป ชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ยังไม่ค่อยเห็นด้วยกับการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานของคนหนุ่มสาว และมีทัศนคติยังไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์กับการมีบุตรนอกสมรสของหญิงโสคม

ตาราง 6.1: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ จำแนกตามเขตที่อาศัย

คำกล่าวเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
1. คนหนุ่มสาวไม่ควรอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน	57.2	71.8	66.8	69.1	82.8	78.1
2. เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิงโสคมจะมีเพศสัมพันธ์	56.4	40.2	45.7	40.5	24.7	30.2
3. เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิงมีลูกโดยที่ยังเป็นโสคม	35.4	18.4	24.2	23.3	13.8	17.1

หมายเหตุ: ไม่รวมตัวอย่างที่ตอบว่าไม่ทราบ และผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจถูกรวมในหมวดไม่เห็นด้วย

ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการสมรส

แม้ว่าการสมรสจะเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญในชีวิต การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอาจทำให้ค่านิยมและการปฏิบัติเกี่ยวกับการสมรสเปลี่ยนแปลงไป ข้อมูลในตาราง 6.2 ให้หลักฐานชี้ถึงความอ่อนแอของสถาบันการสมรส กล่าว คือ ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 62-72) เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “ผู้ชายและผู้หญิงไม่ต้องแต่งงานก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้” โดยเพศหญิงมีร้อยละที่เห็นด้วยกับการที่ผู้หญิงไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้สูงกว่าเพศชาย แต่เพศชายก็มีร้อยละที่เห็นด้วยกับการที่ผู้ชายไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้สูงกว่าเพศหญิง และทั้งชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในเมืองมีร้อยละที่เห็นด้วยสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ขณะเดียวกันผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “แต่งงานแล้วมีชีวิตแต่งงานที่ไม่ดี ยังดีกว่าการไม่ได้แต่งงานเลย” โดยมีเพียงประมาณหนึ่งในสามของเพศชาย และร้อยละ 27.9 ของเพศหญิงที่เห็นด้วยกับประโยคดังกล่าว แต่ผู้ที่อยู่ในชนบทดูเหมือนจะเห็นความสำคัญของสถาบันการสมรสมากกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง ผลที่ได้ในแง่หนึ่งสะท้อนทัศนคติที่ต่างทิศทางกันของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงเกี่ยวกับความเท่าเทียมกันของชายและหญิงในการที่จะมีความพอใจในชีวิตได้โดยไม่ต้องสมรส และในอีกแง่หนึ่งสะท้อนความเท่าเทียมกันของชายและหญิงที่จะสามารถมีชีวิตที่น่าพอใจได้โดยไม่ต้องแต่งงานจากการเปลี่ยนแปลงการเป็นสังคมเมือง

ประเด็นหนึ่งที่มีมีการถกเถียงกันและสะท้อนความเสมอภาคของชายและหญิงอันเนื่องจากการสมรส คือ การที่ฝ่ายหญิงต้องเปลี่ยนมาใช้นามสกุลของฝ่ายชายกรณีที่มีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายก่อนจะมีการปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องดังกล่าวในปี พ.ศ. 2533 โครงการ ECODDF ถามผู้ให้สัมภาษณ์ว่าเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า “เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ ถ้าผู้ชายจะใช้นามสกุลของฝ่ายหญิง หลังจากแต่งงานกับผู้หญิงที่เป็นลูกคนเดียวหรือไม่มีพี่น้องผู้ชาย” ผลในตาราง 6.2 ชี้ว่ายังมีความก้ำกึ่งของการยอมรับในการที่จะให้ผู้ชายใช้นามสกุลของฝ่ายภรรยา แม้ว่ากว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.5) ของเพศหญิงจะเห็นด้วยว่าเป็นเรื่องยอมรับได้ แต่เพียงร้อยละ 41.8 ของเพศชายที่เห็นด้วย โดยผู้ที่อยู่ในเมืองมีร้อยละที่เห็นด้วยกับเรื่องนี้สูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบทอย่างชัดเจน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 6.2: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆ เรื่องการสมรส
จำแนกตามเขตที่อาศัย

คำกล่าวที่เกี่ยวข้องกับการสมรส	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
1. ผู้หญิงไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	67.3	65.7	66.3	80.2	67.6	72.0
2. ผู้ชายไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	68.4	63.0	64.9	66.8	58.8	61.6
3. แต่งงานแล้วมีชีวิตแต่งงานที่ไม่ดี ยังดีกว่าการไม่ได้แต่งงานเลย	32.6	36.0	34.9	24.3	29.7	27.9
4. เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ ถ้าผู้ชายจะใช้นามสกุลของฝ่ายหญิง หลังจากแต่งงานกับผู้หญิงที่เป็นลูกคนเดียว หรือไม่มีพี่น้องผู้ชาย	46.7	39.3	41.8	61.1	52.5	55.5

หมายเหตุ: ไม่รวมตัวอย่างที่ตอบว่าไม่ทราบ และผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจถูกรวมในหมวดไม่เห็นด้วย

ทัศนะเกี่ยวกับความสำคัญของการมีบุตรต่อชีวิตสมรสหรือครอบครัว

บุตรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและราคาหรือค่าใช้จ่าย คุณค่าของบุตรมีหลายด้านทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและทางใจ บุตรเป็นผู้สืบตระกูล สร้างความผูกพันระหว่างสามีและภรรยา นำมาซึ่งความภาคภูมิใจ ให้หลักประกันยามสูงอายุ ให้ความสุขทางใจแก่ผู้เป็นพ่อแม่ ขณะเดียวกัน บุตรมีค่าใช้จ่ายที่ต้องเลี้ยงดูเพื่อให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ บุตรอาจสร้างความกังวลใจให้แก่พ่อแม่ เป็นต้น นักเศรษฐศาสตร์ประชากรมองว่าคุณค่าของบุตรจะชั่งน้ำหนักระหว่างคุณค่ากับค่าใช้จ่ายของบุตร ก่อนที่จะตัดสินใจมีบุตร แนวคิดเกี่ยวกับคุณค่าและค่าใช้จ่ายของบุตรมีส่วนสำคัญในการอธิบายพฤติกรรมการมีบุตรของคุณสมรส ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีบุตรของประชากรในวัยเจริญพันธุ์ จะช่วยให้มีความเข้าใจพฤติกรรมการมีบุตรของประชากรกลุ่มนี้ดีขึ้น ผลในตาราง 6.3 ชี้แนะว่าบุตรยังเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตสมรส แต่การจะมีบุตรเมื่อไรเป็นอีกประเด็นหนึ่ง กว่าครึ่งหนึ่งของชายและหญิงเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “เป้าหมายหลักของการแต่งงานในปัจจุบัน คือ การมีลูก” ความแตกต่างในความเห็นดังกล่าวระหว่างชายและหญิงเกือบไม่มี ผู้ที่อยู่ในชนบทมองการมีบุตรว่าเป็นเป้าหมายของการสมรสมากกว่าผู้ที่อยู่ในเมืองอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าในชนบท บุตรยังเป็นแรงงานหรือมีส่วนช่วยด้านเศรษฐกิจแก่ครอบครัวได้ตั้งแต่อายุยังน้อย ขณะที่ในเมือง การมีบุตรมักเป็นภาระเพราะมีค่าใช้จ่ายสูง

และสอดคล้องกับความเห็นเรื่องบุตรเป็นเป้าหมายหลักของการสมรส กว่าครึ่งหนึ่งของ ทั้งชายและหญิงเห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “ผู้หญิงไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และ น่าพอใจได้” และ ผู้ชายไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้” ความแตกต่างใน ความเห็นดังกล่าวระหว่างชายและหญิงและเขตเมืองกับชนบทมีน้อย

ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการที่คู่สมรสจะมีบุตรคนแรกทันทีหลังแต่งงาน โดยเพศหญิงมีร้อยละที่ไม่เห็นด้วยสูงกว่าเพศชาย และผู้ที่อยู่ในเมืองไม่เห็นด้วยในสัดส่วนที่สูงกว่า ผู้ที่อยู่ในชนบท ทั้งนี้อาจเนื่องจากเพศหญิงและผู้ที่อยู่ในเมืองต้องการเวลาในการปรับตัวมากกว่า

หลักฐานหนึ่งที่สนับสนุนคุณค่าของบุตรในแง่เป็นเครื่องผูกพันระหว่างสามีภรรยา คือ ทั้ง ชายและหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.9 ของเพศชายและร้อยละ 83.4 ของเพศหญิง) เห็นด้วยกับการที่ พ่อแม่ควรอยู่ด้วยกันหรือไม่หย่าหรือไม่เลิกกันเพื่อลูก เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า เพศชายเห็นด้วยกับ เรื่องนี้ในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศหญิง และทั้งชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในชนบทมีร้อยละที่เห็นด้วยกับ คำกล่าวที่ว่า “พ่อแม่ควรอยู่ด้วยกันหรือไม่หย่าหรือไม่เลิกกันเพื่อลูก” สูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง

ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งในหญิงสมรสหากตั้งท้องที่ไม่ต้องการ หรือไม่ได้วางแผน โดยเพศหญิงและผู้ที่อยู่ในเมืองมีร้อยละที่ไม่เห็นด้วยต่ำกว่าเพศชายและผู้ที่อยู่ ในชนบทตามลำดับ

ตาราง 6.3: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆเกี่ยวกับความ สำคัญของการมีบุตรต่อชีวิตสมรสหรือครอบครัว จำแนกตามเขตที่อาศัย

คำกล่าวเกี่ยวกับความสำคัญของ การมีบุตรต่อชีวิตสมรส	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
1. เป้าหมายหลักของการแต่งงานใน ปัจจุบัน คือการมีลูก	41.7	64.6	56.8	46.1	61.2	56.0
2. ผู้หญิงไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมี ชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	53.1	54.5	54.0	59.4	49.6	53.0
3. ผู้ชายไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมี ชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	55.7	52.8	53.8	54.8	47.1	49.8
4. คู่สมรสควรมีลูกคนแรกทันที หลังแต่งงาน	23.2	35.3	31.1	18.0	31.3	26.7
5. พ่อแม่ควรอยู่ด้วยกันหรือไม่หย่า หรือไม่เลิกกันเพื่อลูก	79.8	89.0	85.9	74.6	88.0	83.4
6. ถ้าผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว แต่ตั้ง ท้องโดยไม่ต้องการ ควรทำแท้งเป็น ดีที่สุด	20.8	17.1	17.1	22.0	19.1	20.1

หมายเหตุ: ไม่รวมตัวอย่างที่ตอบว่าไม่ทราบ และผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจถูกรวมในหมวดไม่เห็นด้วย

ทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของชายและหญิงในการเลี้ยงดูครอบครัว

คำกล่าวต่างๆที่แสดงในตาราง 6.4 ส่วนหนึ่งสะท้อนถึงบทบาทของชายและหญิงในการเลี้ยงดูครอบครัว อีกส่วนหนึ่งชี้แนะถึงบทบาทที่ขัดแย้งกันระหว่างการเป็นมารดากับการทำงานหาเลี้ยงครอบครัวของสตรี คำกล่าวที่สะท้อนเรื่องแรก เช่น เมื่องานหายาก ผู้ชายควรมีสิทธิได้งานนั้นก่อนผู้หญิงหรือไม่ ถ้าหากสังคมคาดหวังให้บทบาทการเลี้ยงดูครอบครัวเป็นหน้าที่ของผู้ชายมากกว่าหญิง ผู้ตอบส่วนใหญ่ควรเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ ข้อมูลในตาราง 6.4 ชี้ว่ากว่าครึ่งหนึ่งของประชากรวัยเจริญพันธุ์ไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้ โดยมีร้อยละ 46.3 ของเพศชาย และร้อยละ 43.2 ของเพศหญิงที่เห็นด้วย สะท้อนถึงการยังให้ความสำคัญแก่บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัวของตนเองของเพศชาย โดยผู้ที่อยู่ในชนบทให้ความสำคัญกับผู้ชายในการจะได้งานก่อนเพศหญิงในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง

ร้อยละ 57.3 ของเพศชายและเกือบครึ่งหนึ่งของเพศหญิง เห็นว่าภรรยาควรทำงานต่อเมื่อครอบครัวต้องการรายได้เพิ่มเท่านั้น นั่นคือยังมีประชากรชายและหญิงวัยเจริญพันธุ์ไม่น้อยที่มองว่าการเลี้ยงดูครอบครัวเป็นบทบาทของเพศชาย และผลสอดคล้องกับคำกล่าวแรก คือผู้ที่อยู่ในชนบทดูเหมือนจะมีความเห็นนี้แพร่หลายมากกว่าในเมือง

ผลของคำกล่าวที่ 3 ที่ว่า “เป็นการดีสำหรับทุกคน ถ้าสามีเป็นคนหาเลี้ยง ส่วนภรรยาดูแลบ้านและครอบครัว” สนับสนุนหรือสอดคล้องกับคำกล่าวที่ 2 คือทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่เห็นด้วยกับบทบาทการหาเลี้ยงครอบครัวของสามี และเช่นกันสัดส่วนที่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ 3 ของผู้ที่อยู่ในชนบทสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง

ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ว่าการทำงานนอกบ้านของมารดาจะมีผลกระทบต่อบุตรก่อนวัยเรียน แม้ว่าเพศชายจะมีสัดส่วนที่เห็นด้วยสูงกว่าเพศหญิงแต่ก็แตกต่างกันไม่มาก เป็นที่น่าสนใจที่พบว่า เพศชายในเมืองมีร้อยละที่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้สูงกว่าชายในชนบท แต่ในเพศหญิงกลับพบตรงกันข้าม ส่วนหนึ่งอาจสะท้อนการมองเข้าข้างตนเองของผู้ตอบ เช่น สตรีในเมืองซึ่งมีการทำงานนอกบ้านในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีชนบท อาจมีส่วนทำให้มีแนวโน้มจะมองว่าการทำงานนอกบ้านของมารดาไม่มีผลกระทบต่อบุตรที่ยังเล็ก

สัดส่วนที่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “แม่ที่ทำงานนอกบ้านสามารถมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและแน่นแฟ้นกับลูกได้เหมือนกับแม่ที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน” ต่ำกว่าสัดส่วนที่เห็นด้วยกับการมีผลกระทบต่อบุตรจากการทำงานนอกบ้านของมารดา กล่าวคือ ร้อยละ 56.5 ของเพศชาย และร้อยละ 61.4 ของเพศหญิงเห็นด้วยว่า มารดาที่ทำงานนอกบ้านก็สามารถมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกับบุตรได้พอๆกับมารดาที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน และเช่นเดียวกับคำกล่าวที่ 2 สัดส่วนที่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ 3 ของเพศหญิงสูงกว่าเพศชาย และแบบแผนความแตกต่างระหว่างเขตเมืองกับชนบทในคำกล่าวที่ 3 นี้ ก็สอดคล้องกับแบบแผนความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทในคำกล่าวที่ 2 นั่นคือ ในเพศชาย ผู้ที่อยู่ในชนบทมีร้อยละที่เห็นด้วยว่ามารดาที่ทำงานนอกบ้านก็สามารถมี

ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นกับบุตรได้พอๆกับมารดาที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้านสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง และในเทศหญิง ผู้ที่อยู่ในเมืองมีร้อยละที่เห็นด้วยสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

ขณะเดียวกันทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ก็เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านหรือภรรยาอย่างเดียวก็ประสบความสำเร็จได้พอๆกับผู้หญิงที่ทำงานมีรายได้” สะท้อนการให้ความสำคัญกับบทบาทการเป็นมารดาของสตรี ผู้ชายในชนบทมีร้อยละที่เห็นด้วยกับคำกล่าวนี้สูงกว่าผู้ชายในเมือง แต่ในเทศหญิงพบตรงกันข้าม

เกือบทั้งหมดของชายและหญิงไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบทต่างเห็นด้วยกับการช่วยงานบ้านของสามี การเปลี่ยนแปลงของสังคมเข้าสู่สังคมอุตสาหกรรมและมีความเป็นเมืองมากขึ้น ทำให้สังคมคาดหวังบทบาทในบ้านของสามีมากขึ้น

ส่วนการคาดหวังให้บุตรชายคนโตเป็นผู้รับผิดชอบดูแลบิดามารดาสูงอายุมีผู้เห็นด้วยประมาณครึ่งต่อครึ่ง (ร้อยละ 53.7 ของเพศชาย และร้อยละ 49.0 ของเทศหญิง) ผู้ที่ไม่เห็นด้วยมักให้เหตุผลว่าเป็นหน้าที่ของบุตรทุกคน ไม่คำนึงถึงเพศหรือลำดับที่ของบุตร และตรงข้ามกับที่คาดคิด สัดส่วนที่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “เป็นหน้าที่ของลูกชายคนโตที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่สูงอายุ” ของผู้ที่อยู่ในชนบททั้งชายและหญิงกลับสูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง ประเด็นนี้ควรต้องมีการศึกษาหาคำอธิบายต่อไป

ตาราง 6.4: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยกับคำกล่าวต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทของชายและหญิงในการเลี้ยงดูครอบครัว จำแนกตามเขตที่อาศัย

คำกล่าวเกี่ยวกับบทบาทของชายและหญิงในการเลี้ยงดูครอบครัว	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
1. เมื่องานหายากหรือมีน้อย ผู้ชายควรมีสិทธิไ้งานนั้นก่อนผู้หญิง	33.6	52.8	46.3	31.5	49.5	43.2
2. ภรรยาควรทำงานต่อเมื่อครอบครัวต้องการรายได้เพิ่มเท่านั้น	47.8	62.1	57.3	38.2	55.0	49.2
3. เป็นการดีสำหรับทุกคน ถ้าสามีเป็นคนหาเลี้ยง ส่วนภรรยาดูแลบ้านและครอบครัว	61.6	72.0	68.4	51.8	67.0	61.7
4. เด็กก่อนวัยเรียนมักได้รับผลกระทบถ้าแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน	73.2	70.0	71.1	67.7	71.0	69.9

ตาราง 6.4: (ต่อ)

คำกล่าวเกี่ยวกับบทบาทของชาย และหญิงในการเลี้ยงดูครอบครัว	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
5. แม่ที่ทำงานนอกบ้านสามารถมี ความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและแน่น แฟ้นกับลูกได้เหมือนกับแม่ที่ไม่ได้ ทำงานนอกบ้าน	54.2	57.7	56.5	63.8	60.2	61.4
6. ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านหรือภรรยา อย่างเดียวก็ประสบความสำเร็จได้ พอๆกับผู้หญิงที่ทำงานมีรายได้	67.3	71.7	70.2	72.4	68.3	69.7
7. การช่วยงานบ้านเป็นส่วนหนึ่ง ของการเป็นสามีที่ดี	97.8	97.1	97.4	97.1	96.4	96.7
8. เป็นหน้าที่ของลูกชายคนโตที่ ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่สูงอายุ	46.5	57.4	53.7	41.2	53.2	49.0

หมายเหตุ: ไม่รวมตัวอย่างที่ตอบว่าไม่ทราบ และผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจถูกรวมในหมวดไม่เห็นด้วย

ทัศนคติอื่นๆเกี่ยวกับความสำเร็จและความพึงพอใจในชีวิต

ความสำคัญของการซื้อเสียงสถานศึกษาต่อความสำเร็จในชีวิต การศึกษานับเป็นเครื่องมือสำคัญของการได้งานที่ดีหรือมีเงินเดือนสูง ระบบการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยเท่าที่ผ่านมาเป็นระบบที่ต้องสอบแข่งขันเนื่องจากความจำกัดของจำนวนการรับและสถานศึกษาไม่เพียงพอต่อความต้องการ การได้เข้าเรียนในสถานศึกษาที่มีคุณภาพหรือมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับจึงยังมักเป็นที่ต้องการของผู้ที่อยู่ในวัยเรียนหรือแม้แต่บิดามารดาผู้ปกครอง การสอบแข่งขันเพื่อเข้ายังสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงนับเป็นการสร้างความกดดันแก่เยาวชนและผู้ปกครองไม่น้อย ทำไมความ ต้องการเหล่านี้ยังคงอยู่ โครงการ ECODDF สนใจความคิดเห็นของประชากรในวัยเจริญพันธุ์เกี่ยวกับความสำคัญของการได้เรียนจบรับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิตหรือไม่ ผลในตาราง 6.5 ชี้ว่า ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73.1 ของเพศชาย และร้อยละ 74.8 ของเพศหญิง) ยังเห็นว่า การเรียนจบได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อ เป็นเรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต และในทั้งสองเพศ ผู้ที่อยู่ในชนบทให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่อยู่ในเมือง สะท้อนถึงความต้องการในการเข้าศึกษาขั้มหาวิทยาลัยมีชื่อของ ประชากรชนบทไทยที่ยังได้รับการตอบสนองค่อนข้างจำกัด

ตาราง 6.5: ร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับคำกล่าวที่ว่า การเรียนจบได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเป็นเรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต จำแนกตามเขตที่อาศัย

	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
การเรียนจบได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเป็นเรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต	64.2	77.8	73.1	64.2	80.4	74.8

หมายเหตุ: ไม่รวมตัวอย่างที่ตอบว่าไม่ทราบ และผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจถูกรวมในหมวดไม่เห็นด้วย

เรื่องที่สำคัญที่สุดต่อความพึงพอใจในชีวิต โครงการ ECODDF ให้ผู้สัมภาษณ์อ่านข้อความให้ผู้ตอบเลือกว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่สำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตของตนเองมากที่สุดจากทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ทำงานได้ดี ก้าวหน้า ได้ใช้เวลากับครอบครัว มีลูกดี และได้มีชีวิตที่สนุก ตาราง 6.6 แสดงการกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สำคัญที่สุดต่อความพึงพอใจในชีวิต จำแนกตามเขตที่อาศัย พบว่า จากข้อที่ให้เลือก 4 ข้อ ทั้งชายและหญิงให้ความสำคัญกับการทำงานได้ดี ก้าวหน้ามากที่สุด รองลงมา คือ ได้ใช้เวลากับครอบครัว มีลูกดีและมีชีวิตที่สนุก โดยเพศชายมีร้อยละที่ให้ความสำคัญกับการทำงานได้ดี ก้าวหน้าและมีชีวิตที่สนุกสูงกว่าเพศหญิงซึ่งให้ความสำคัญกับการมีลูกดีในสัดส่วนที่สูงกว่าเพศชาย ส่วนเรื่องการได้ใช้เวลากับครอบครัวทั้งชายและหญิงมีร้อยละที่ให้ความสำคัญไม่แตกต่างกัน

ทั้งสองเพศมีแบบแผนความแตกต่างระหว่างเขตเมืองและชนบทในเรื่องที่สำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิตที่สุดคล้ายกัน กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ในเมืองให้ความสำคัญกับการได้ใช้เวลากับครอบครัวมากกว่า แต่มีสัดส่วนที่ให้ความสำคัญกับการทำงานได้ดี ก้าวหน้า กับมีลูกที่ดีน้อยกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากผู้ที่อยู่ในเมืองต้องทำงานรัดตัว ไม่มีเวลาสำหรับตนเองและครอบครัวจึงปรารถนาสิ่งที่ตนเองขาด เช่นเดียวกับผู้ที่อยู่ในชนบทอาจมองภาพการทำงานของคนเมืองเป็นเรื่องที่น่าปรารถนา

ตาราง 6.6: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สำคัญที่สุดต่อความพึงพอใจในชีวิต จำแนกตามเขตที่อาศัย

เรื่องที่สำคัญที่สุดต่อความพึงพอใจในชีวิต	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
ทำงานได้ดี ก้าวหน้า	44.9	47.7	46.7	35.8	37.3	36.8
ได้ใช้เวลากับครอบครัว	34.0	28.4	30.3	33.7	29.9	31.2
มีลูกดี	14.4	19.9	18.0	27.1	30.1	29.1
ได้มีชีวิตที่สนุก	5.4	3.7	4.3	2.7	2.5	2.6
ไม่ทราบ	1.3	0.3	0.6	0.7	0.2	0.4
รวม	100	100	100	100	100	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

บทสรุป

โครงการภาวะเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและครอบครัวในประเทศไทย (Economic Crisis, Demographic Dynamics and Family in Thailand, ECODDF) เป็นการสำรวจระดับประเทศซึ่งดำเนินการโดยวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การสนับสนุนทางการเงินจากมหาวิทยาลัยเคโอ ประเทศญี่ปุ่น ด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างที่เป็นระบบได้ครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดกว่า 12,000 ครัวเรือนกระจายอยู่ใน 184 หน่วยตัวอย่างของ 21 จังหวัดตัวอย่างทั่วประเทศ

โครงการ ECODDF ดำเนินการสำรวจระหว่างเดือนมีนาคมถึงตุลาคม พ.ศ. 2544 สัมภาษณ์หญิงและชายอายุ 15-49 ปีทั่วประเทศได้จำนวนประมาณ 5,000 รายและเกือบ 3,000 รายตามลำดับ

ผลการวิจัยเบื้องต้นของโครงการได้นำเสนอเป็น 6 บท ได้แก่ ระเบียบวิธีวิจัย ภาวะเศรษฐกิจ ภาวะเจริญพันธุ์ การสมรส สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ และทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศและครอบครัว โดยส่วนใหญ่เป็นการเสนอผลแยกระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงจำแนกตามเขตที่อาศัยและภาค ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้:

ภาวะเศรษฐกิจของประชากรที่ศึกษา ได้นำเสนอตัวแปรต่างๆที่เป็นดัชนีสะท้อนสถานภาพเศรษฐกิจ เช่น การมีสิ่งของแต่ละอย่างในครัวเรือน การเป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน ลักษณะและสภาพของที่อยู่อาศัย รายได้ของครัวเรือน รายได้ส่วนบุคคล ค่าใช้จ่ายของครัวเรือน การมีเงินออม การเป็นหนี้สิน ความเพียงพอของรายได้ และการประเมินสถานะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันของตนเอง เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การที่จะสรุปสถานภาพเศรษฐกิจของประชากรชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ได้ชัดเจน จำเป็นต้องนำตัวแปรต่างๆเหล่านี้มาสร้างดัชนีรวมซึ่งอยู่นอกเหนือการรายงานผลเบื้องต้นฉบับนี้ อย่างไรก็ตามจากมาตรวัดต่างๆที่ใช้ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ทั้งในชนบทและเมืองมีเครื่องใช้ประจำวัน คือ ตู้เย็น และทีวีสี เครื่องใช้ที่ครัวเรือนชนบทมีมากกว่าเมืองคือ รถมอเตอร์ไซด์ ส่วนเครื่องใช้อื่นๆ เช่น โทรศัพท์ รถยนต์ เครื่องปรับอากาศ เครื่องซักผ้า เครื่องคอมพิวเตอร์ มีครอบครองกันในเขตเมืองมากกว่าชนบท แต่สัดส่วนที่ครัวเรือนในเขตเมืองมีสิ่งของเหล่านี้ก็ไม่สูงมาก ในชนบท สัดส่วนที่มีของใช้จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น รถแทรกเตอร์ รถไถเดินตาม ยังค่อนข้างต่ำ

บ้านและที่ดินที่ผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิงอยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นของบิดามารดาหรือญาติอื่น ผู้ที่อยู่ในชนบทมักอยู่บ้านไทยยกพื้น หรือบ้านเดี่ยว ขณะที่ผู้อยู่ในเมืองมักอยู่บ้านเดี่ยว ตึก หรือห้องแถว ทาวน์เฮาส์ หรือ อพาร์ทเมนท์หรือคอนโดมิเนียม โดยส่วนใหญ่สภาพบ้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลางถึงดี ประมาณ 1 ใน 10 มีสภาพของที่อยู่อาศัยไม่ดีหรือทรุดโทรม

การประเมินผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจซึ่งได้จากการให้ผู้ตอบเปรียบเทียบรายได้ในรอบปีที่ผ่านมา กับเมื่อ 5 ปีก่อนหรือก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของวิกฤติเศรษฐกิจต่อครอบครัวตนเองของผู้ให้สัมภาษณ์ พบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้:

ในเรื่องเกี่ยวกับภาวะการทำงาน พบว่า ทั้งชายและหญิงวัยเจริญพันธุ์ส่วนใหญ่ทำงานเชิงเศรษฐกิจโดยอัตราการทำงานจะแปรผันตามอายุ ประมาณร้อยละ 4.9 ของชายและร้อยละ 6.9 ของหญิงว่างงานในช่วงสัปดาห์ก่อนการสำรวจ อัตราการว่างงานแตกต่างกันตามเพศ อายุ เขตที่อาศัยและภาค กล่าวคือ หญิงมีอัตราการว่างงานสูงกว่าชาย ผู้ที่อายุ ต่ำกว่า 20 ปี มีอัตราการว่างงานสูงกว่ากลุ่มอายุอื่น เขตเมืองมีอัตราการว่างงานสูงกว่าเขตชนบท และถ้าไม่นับกรุงเทพฯ ภาคใต้มีอัตราการว่างงานสูงที่สุด ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำที่สุด โดยเหตุผลสำคัญของ... ว่างงานคือ เรือนหนังสือ รอดฤดูกาลและไม่มีงานทำ

ส่วนใหญ่ของผู้ที่ทำงานทั้งชายและหญิงทำงานที่เป็นของตนเองหรือคู่สมรสหรือของครอบครัว ร้อยละ 37.3 ของชายและร้อยละ 32.8 ของหญิงทำงานเป็นลูกจ้างเอกชน และ ร้อยละ 10.9 ของชายและร้อยละ 7.2 ของหญิงทำงานเป็นลูกจ้างรัฐ โดยผู้ที่อยู่ในเมืองมีสัดส่วนที่ทำงานเป็นลูกจ้างทั้งของรัฐและเอกชนสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

สถานที่ทำงานของทั้งชายและหญิงอยู่ไม่ไกลจากบ้านที่อาศัย ประมาณครึ่งหนึ่งทำงานในหมู่บ้านหรือละแวกบ้าน ผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะมีสถานที่ทำงานไกลจากบ้านมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ทั้งชายและหญิงทำงานประมาณ 8 ชั่วโมงต่อวัน และ 6 วันต่อสัปดาห์โดยเฉลี่ย แต่ถ้าเลือกได้ต้องการลดจำนวนชั่วโมงทำงานเป็น 7 ชั่วโมงต่อวัน และ 5 วันต่อสัปดาห์

รายได้มัธยฐานของครัวเรือนต่อเดือนของชายและหญิงเท่ากัน คือ 7,500 บาทและสูงกว่ารายได้เฉลี่ยของบุคคล เพศชายมีรายได้เฉลี่ยบุคคลสูงกว่าเพศหญิง (3,000 บาท กับ 2,500 บาทต่อเดือน) ทั้งชายและหญิง รายได้ของผู้ที่อยู่ในเมืองสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนใกล้เคียงกับรายได้มัธยฐานของครัวเรือน สะท้อนว่าประชากรชายและหญิงส่วนใหญ่ น่าจะมีรายได้และรายจ่ายของครัวเรือนที่เพียงพอมตัว ประมาณหนึ่งในสามของเพศชายและเกือบสองในห้าของเพศหญิงรายงานว่าไม่มีรายได้ไม่เพียงพอ ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม และกว่าครึ่งหนึ่งมีหนี้

ผลการวิจัยพบว่าวิกฤติเศรษฐกิจมีผลกระทบต่อรายได้ครัวเรือนและรายได้บุคคล กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 44 ของเพศชายและหญิงเท่ากันที่ตอบว่ารายได้ครัวเรือนในปัจจุบันลดลงต่ำกว่าเมื่อก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ และประมาณร้อยละ 40 ของชายและร้อยละ 41 ของหญิงรายงานว่ารายได้ของตนเองลดลง และผลกระทบในแง่การลดลงของรายได้ในชนบทมีสัดส่วนสูงกว่าในเมืองเล็กน้อย

ด้านภาวะเจริญพันธุ์ พบว่าประเทศไทยมีอัตราการเจริญพันธุ์ที่อยู่ในระดับต่ำกว่าระดับทดแทน กล่าวคือ อัตราเจริญพันธุ์รวมยอด (Total Fertility Rate, TFR) ของสตรีอายุ 15-44 ปี เท่ากับ 1.86 ต่อสตรีในช่วงหนึ่งปีก่อนการสำรวจ (พ.ศ. 2543-44) เท่ากับ 1.89 ต่อสตรีในช่วง 2 ปีก่อน

การสำรวจ (พ.ศ. 2542-44) และเท่ากับ 1.75 ต่อสตรีในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ(พ.ศ. 2539-2544) การที่อัตราเจริญพันธุ์ในช่วง 1 ปี และ 2 ปี ก่อนการสำรวจสูงกว่าอัตราเจริญพันธุ์ในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจน่าจะเป็นผลกระทบของความแปรผันของขนาดตัวอย่างเนื่องจากฐานปีที่ใช้แตกต่างกัน ระดับเจริญพันธุ์ยังคงมีความแตกต่างระหว่างภาคและเขตเมืองกับชนบท ถ้าวัดด้วยอัตราเจริญพันธุ์ในช่วง 2 ปีก่อนการสำรวจ (พ.ศ. 2542-44) พบว่าสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีระดับเจริญพันธุ์สูงสุดและสตรีในกรุงเทพฯต่ำที่สุด (TFR เท่ากับ 2.34 ต่อสตรี และ 1.23 ต่อสตรี ตามลำดับ) โดยสตรีในภาคกลางและภาคใต้มีระดับเจริญพันธุ์ใกล้เคียงกัน สตรีในเมืองมีระดับเจริญพันธุ์ที่ต่ำกว่าสตรีในชนบทอย่างมาก (TFR ต่อสตรีเท่ากับ 1.49 และ 2.20 ตามลำดับ)

จำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีอายุ 45-49 ปี เท่ากับ 2.86 คน สะท้อนภาวะเจริญพันธุ์ในช่วงกว่าสามทศวรรษที่ผ่านมาซึ่งสูงกว่าระดับเจริญพันธุ์ในปัจจุบัน ระดับเจริญพันธุ์ที่วัดด้วยจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยของสตรีอายุ 15-49 ปีมีแบบแผนความแตกต่างระหว่างเขตที่อาศัยและภาคคล้ายกับระดับเจริญพันธุ์ปัจจุบัน คือชนบทมีระดับเจริญพันธุ์สูงกว่าเมือง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีระดับเจริญพันธุ์สูงที่สุด ส่วนกรุงเทพฯต่ำสุดตามด้วยภาคกลาง

ระดับการเป็นหมันเบื้องต้นอาจวัดจากสัดส่วนที่ไม่มีบุตรของสตรีสมรสเมื่อสิ้นสุดวัยเจริญพันธุ์ พบว่า ประมาณร้อยละ 8 ของสตรีทั้งหมด และร้อยละ 3 ของสตรีเคยสมรสอายุ 45-49 ปี ไม่มีบุตร ส่วนภาวะเจริญพันธุ์วัยรุ่นอาจวัดจากสัดส่วนที่มีบุตรของสตรีในกลุ่มอายุ 15-19 ปี พบว่า ร้อยละ 8 ของสตรีทั้งหมดและร้อยละ 59 ของสตรีสมรสอายุ 15-19 ปีมีบุตรอย่างน้อย 1 คน

อัตราส่วนของจำนวนบุตรเกิดรอดเฉลี่ยต่อจำนวนบุตรที่ตายเฉลี่ยสะท้อนถึงการตายของทารกและเด็ก พบว่าประมาณร้อยละ 4 ของบุตรเกิดรอดได้เสียชีวิตในเวลาต่อมา อัตราตายของทารกที่เกิดในปี 2539-44 อยู่ในระดับประมาณ 18 ต่อเด็กเกิดมีชีวิต 1,000 ราย

ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 73) ของสตรีกำลังสมรสไม่ต้องการบุตรเพิ่ม ร้อยละ 12 ต้องการมีบุตรเพิ่มทันที ร้อยละ 9 ต้องการมีบุตรในอนาคต ที่เหลืออีกร้อยละ 6 ไม่แน่ใจว่าต้องการมีบุตรเพิ่มหรือไม่ เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าจำนวนบุตรที่ต้องการและจำนวนบุตรในอุดมคติของชายและหญิงสมรสไม่แตกต่างกัน กล่าวคือจำนวนบุตรที่ต้องการเท่ากับ 2.3-2.4 คน และจำนวนบุตรในอุดมคติเท่ากับ 2.4-2.5 คน อย่างไรก็ตามจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยของสตรีกำลังสมรสและสตรีโสด อายุ 20-24 ปี ก็ยังอยู่ในระดับทดแทนหรือต่ำกว่าระดับทดแทนเล็กน้อย คือเท่ากับ 2.2 และ 2.0 ตามลำดับ จึงน่าจะเชื่อได้ว่าระดับเจริญพันธุ์ของสตรีไทยในอนาคตน่าจะยังคงอยู่ในระดับทดแทนหรือต่ำกว่าระดับทดแทนเล็กน้อย

ภาวะการสมรส แม้ว่าประชากรชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ส่วนใหญ่เคยสมรส แต่ประมาณร้อยละ 3 ของชายและร้อยละ 5 ของสตรีอายุ 45-49 ปีอยู่เป็นโสด สัดส่วนการอยู่เป็นโสด โดยเฉพาะของสตรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับอายุแรกสมรสซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สะท้อนว่าทั้งชายและหญิงแต่งงานกันช้าลง ก็อาจจะสมรสเมื่อมีอายุมากขึ้น อายุแรกสมรสเฉลี่ยของชายและ

หญิงเท่ากับ 26 ปี และ 23 ปีตามลำดับ เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าอายุแรกสมรสเฉลี่ยที่เป็นจริงหรือที่พบนี้มีความใกล้เคียงกับอายุแรกสมรสเฉลี่ยที่เหมาะสมสำหรับชายและหญิงในความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งชายและหญิง อายุแรกสมรสเฉลี่ยที่เหมาะสมของชายและหญิงในทัศนะของผู้ที่อายุน้อยและผู้ที่เป็น โสคชีแનેถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของอายุแรกสมรสต่อไปในอนาคต เช่น หญิง โสคเห็นว่าคุณชายควรแต่งงานเมื่ออายุประมาณ 27.4 ปี และหญิงเมื่ออายุ 24.5 ปี เป็นต้น

นอกจากนี้พบว่าร้อยละ 3 ของชายและร้อยละ 5 ของหญิงในวัยเจริญพันธุ์มีการหย่า/แยก/เลิกกับคู่สมรส โดยอัตราการหย่าร้างมีแนวโน้มเพิ่มตามอายุหรือระยะเวลาสมรสโดยเฉพาะในเพศหญิง

ส่วนใหญ่ของชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ที่เคยสมรส สมรสเพียง 1 ครั้ง ประมาณร้อยละ 9-10 สมรสมากกว่า 1 ครั้ง โดยผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะสมรสมากกว่า 1 ครั้งในสัดส่วนที่สูงกว่าในชนบท สะท้อนว่าระดับการหย่าร้างในเมืองน่าจะสูงกว่าในชนบท

ส่วนใหญ่ของชายและหญิงที่สมรสมีพิธีสมรสก่อนจะอยู่กินกัน ประมาณร้อยละ 9-10 อยู่กินกันก่อนมีพิธีสมรส และประมาณหนึ่งในสี่ไม่มีพิธีอะไรเลย

ประมาณร้อยละ 65 ของชายและหญิงที่สมรสได้จดทะเบียนสมรสโดยส่วนใหญ่จะจดทะเบียนหลังจากอยู่กินกัน ผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มจะไม่จดทะเบียนสมรสมากกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

สำหรับวิธีการหรือสถานที่ที่ชายและหญิงที่สมรสพบคู่ของตนเรียงตามลำดับได้แก่ ที่ทำงานหรือเกี่ยวข้องกับงาน ผ่านการแนะนำของเพื่อนหรือญาติ อยู่บ้านใกล้กัน งานสังสรรค์ หรือสมาคม ที่โรงเรียนหรือสถานศึกษา

ทั้งชายและหญิงไม่ว่าจะสมรสแล้วหรือเป็น โสคมักเห็นว่าการสมรสจะทำให้ตนสูญเสียอิสระภาพในการทำสิ่งที่ตัวเองชอบ ชายไม่ว่าจะเป็น โสคหรือสมรสมีแนวโน้มจะคิดว่าการสมรสจะทำให้มาตรฐานหรือสภาพความเป็นอยู่ของตนดีขึ้น ส่วนหญิงทั้ง โสคและสมรสมองว่าการสมรสช่วยสร้างความมั่นใจในตนเอง การสมรสให้ความสุขโดยรวมแก่ชายและหญิงที่สมรส ส่วนชายและหญิง โสคคาดหวังจะมีความสุขในชีวิตสมรสหากได้สมรส

ความสุขในชีวิตสมรสมีแนวโน้มลดลงตามระยะเวลาของการสมรส กล่าวคือ ส่วนใหญ่ของชายและหญิงที่สมรสรายงานว่าชีวิตสมรสมีความสุขดีในช่วงปีแรกของการสมรส แต่สัดส่วนที่รายงานว่าชีวิตสมรสในปัจจุบันมีความสุขดีหรือสุขมากต่ำกว่าของในช่วงปีแรก นั่นคือได้ลดลงตามเวลาที่ผ่านไป

สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ข้อมูลที่น่าเสนอพยายามครอบคลุมขอบเขตงานอนามัยการเจริญพันธุ์ด้านต่างๆของประเทศไทย โดยผลการวิจัยที่รายงานส่วนใหญ่จะเน้นอนามัยการเจริญพันธุ์ของสตรี ประเด็นที่น่าเสนอได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก การใช้วิธีคุมกำเนิด การยังใช้ การทำแท้ง การตั้งครรภ์หรือมีบุตรโดยไม่ได้

วางแผน การดูแลครรภ์ก่อนคลอด สถานที่คลอดบุตร การดูแลหลังคลอด การเลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ภาวะการมีบุตรยาก การมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด การปรึกษาเรื่องการวางแผนครอบครัว และการตรวจสุขภาพก่อนสมรส โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และอื่นๆ ผลการสำรวจพอสรูปได้ดังนี้

เพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสเป็นปรากฏการณ์ที่พบในสังคมไทยเช่นเดียวกับอีกหลายๆ สังคม โดยเฉพาะเพศชายทั้ง โสดและสมรสมีส่วนที่เคยมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสสูงกว่า เพศหญิง กล่าวคือ ร้อยละ 38.1 ของชายโสด เปรียบเทียบกับ ร้อยละ 6.1 ของหญิงโสด และ ร้อยละ 65.9 ของชายสมรส เปรียบเทียบกับร้อยละ 23 ของหญิงเคยสมรส มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรส โดยส่วนใหญ่เป็นการมีเพศสัมพันธ์กับคู่สมรส ประมาณร้อยละ 3 ของสตรีเคยสมรสมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสกับชายอื่น

ผลการสำรวจชี้แนะว่าเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสในสังคมไทยน่าจะได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เนื่องจากพบว่าในทั้งชายและหญิง ผู้ที่อยู่ในเมืองมีร้อยละที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสสูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท และผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่ามีแนวโน้มจะมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า

อายุที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกของประชากรไทยน่าจะอยู่ในระดับกลางๆ คือ เท่ากับ 18 ปี และ 21.2 ปี สำหรับชายและหญิงโสด และ 19.5 ปี กับ 20.1 ปีสำหรับชายและหญิงสมรส เพศชายมีประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกเมื่ออายุน้อยกว่าเพศหญิง โดยเฉพาะของชายโสดมีประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกก่อนหญิงโสดถึงประมาณ 3 ปี ประชากรชายและหญิงในสังคมไทยมีแนวโน้มจะมีประสบการณ์ทางเพศครั้งแรกที่เร็วขึ้น เนื่องจากอายุเฉลี่ยที่มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกลดลงตามอายุที่ลดลง

อัตราการเคยใช้การคุมกำเนิดของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปี เท่ากับร้อยละ 93.9 และอัตราการกำลังใช้การคุมกำเนิด ของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี เท่ากับร้อยละ 77.8 พบความแตกต่างระหว่างภาคในอัตราการกำลังใช้โดยสตรีในภาคเหนือมีอัตราการกำลังใช้สูงสุด (ร้อยละ 80.0) และภาคใต้ต่ำสุด (ร้อยละ 73.1)

วิธีการคุมกำเนิดที่มีการใช้กันมากที่สุด คือยาเม็ด (ร้อยละ 36.5) ตามด้วยวิธีทำหมันหญิง (ร้อยละ 33.9) ยาฉีด (ร้อยละ 17.5) ห่วง (ร้อยละ 3.5) ทำหมันชายและถุงยางเท่าๆกัน อย่างละประมาณร้อยละ 2.5 และยาฝังร้อยละ 1.6

ภาครัฐเป็นแหล่งหลักในการให้บริการวิธีการคุมกำเนิดเกือบทุกวิธี ยกเว้นยาเม็ดคุมกำเนิด และถุงยางที่ภาคเอกชนมีบทบาทที่สำคัญพอๆหรือมากกว่าภาครัฐ ในฐานะที่เป็นแหล่งให้บริการสตรีที่ใช้การคุมกำเนิดส่วนใหญ่พอใจหรือพอใจมากกับบริการที่ได้รับจากแหล่งบริการทั้งของภาครัฐและเอกชน แต่สัดส่วนที่ไม่พอใจกับบริการของภาครัฐสูงกว่าภาคเอกชน

อัตราการยังใช้ (unmet need) ของการคุมกำเนิดอยู่ในระดับต่ำมาก ประมาณร้อยละ 1.2 เท่านั้นของสตรีกำลังสมรสอายุ 15-49 ปี ควรต้องให้การคุมกำเนิดแต่ไม่ได้ใช้ อัตราการยังใช้ส่วน

ใหญ่เป็นการยังใช้เพื่อหยุดมีบุตรมากกว่าเพื่อเว้นช่วงห่างการมีบุตร สตรีมีครรภ์หรือมีบุตร โดยไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิดอาจสะท้อนถึงระดับการยังใช้ได้ระดับหนึ่ง พบว่ามีเพียงร้อยละ 0.2 ของสตรีที่กำลังมีครรภ์ แต่มีถึงร้อยละ 3.6 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจมีครรภ์หรือบุตรคนสุดท้าย โดยไม่ได้วางแผนและไม่ได้ใช้วิธีคุมกำเนิด เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าอัตราการยังใช้ของสตรีในกรุงเทพฯ สูงที่สุด รองลงมาคือภาคใต้และภาคกลาง ซึ่งแตกต่างจากผลการสำรวจก่อนๆ ที่มักพบว่าสตรีในภาคใต้มีอัตราการยังใช้สูงที่สุด

ประมาณร้อยละ 4.4 ของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปี เคยทำแท้ง สตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเคยทำแท้งในสัดส่วนที่สูงที่สุดและสตรีภาคเหนือต่ำที่สุด ร้อยละ 11.0 ของสตรีที่เคยทำแท้งมีการทำแท้งมากกว่าหนึ่งครั้ง โดยสตรีในภาคใต้มีสัดส่วนที่ทำแท้งมากกว่าหนึ่งครั้งสูงสุด การทำแท้งส่วนใหญ่จะทำนอกหมู่บ้านหรือชุมชนที่อาศัย แม้ว่ากว่าครึ่งหนึ่งรายงานว่าบุคลากรทางแพทย์เป็นผู้ทำแท้งให้ อย่างไรก็ตาม พบว่า ประมาณหนึ่งในห้าของสตรีที่เคยทำแท้งประสบกับภาวะแทรกซ้อน โดยสตรีที่เคยทำแท้งในภาคกลางประสบภาวะแทรกซ้อนในสัดส่วนที่สูงที่สุด

การทำแท้งนับว่าเป็นทางเลือกที่จะจัดการมีครรภ์ที่ไม่ได้วางแผนของสตรีจำนวนไม่น้อย กล่าวคือ ร้อยละ 14.2 ของสตรีโสด และร้อยละ 15.7 ของสตรีสมรสเลือกจะทำแท้งหากตั้งครรภ์ โดยไม่ได้วางแผน ขณะที่ร้อยละ 7 ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์เคยคิดจะทำแท้งครรถ์ที่มี ดังนั้นการให้ความรู้และบริการวิธีคุมกำเนิดอย่างเหมาะสมแก่สตรีทั้งที่เป็น โสดและสมรสแล้วจึงยังเป็นกิจกรรมที่ควรให้ความสำคัญ

การตั้งครรภ์หรือการมีบุตรโดยไม่ได้วางแผนอาจไม่ใช่เนื่องจากการยังใช้การคุมกำเนิดเท่านั้น แต่อาจเป็นเพราะเหตุผลอื่น พบว่า ประมาณร้อยละ 17.4 ของสตรีมีครรภ์ และประมาณร้อยละ 15 ของสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรในช่วงปี 2539-44 ตั้งครรภ์หรือมีบุตรคนสุดท้ายทั้งๆที่ยังใช้วิธีคุมกำเนิดอยู่ โดยร้อยละ 70.3 ได้ใช้ยาเม็ดคุมกำเนิดอยู่ สะท้อนถึงอัตราการล้มเหลวที่ค่อนข้างสูงของวิธีและการใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด

การดูแลครรภ์ก่อนคลอด (Prenatal Care) ข้อมูลที่น่าสนใจเป็นการดูแลครรภ์ของสตรีสองกลุ่ม คือ สตรีที่กำลังตั้งครรภ์ในเวลาที่จะสำรวจและสตรีเคยสมรสอายุ 15-49 ปีที่มีบุตรในช่วงปี 2539-44 หรือ 5 ปีก่อนการสำรวจ พบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88.0 ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ และร้อยละ 96 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ) ได้ไปตรวจว่าการตั้งครรภ์หรือท้องบุตรมีชีพคนสุดท้ายว่าปกติหรือไม่ โดยเฉลี่ยสตรีจะไปตรวจเมื่อมีอายุครรภ์ประมาณ 10-12 สัปดาห์ และส่วนใหญ่อีกเช่นกัน (ร้อยละ 96 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ) ที่ไปตรวจครรภ์ตามกำหนดหรือประจำ โดยเฉลี่ยมีการตรวจครรภ์ประมาณ 9 ครั้งก่อนคลอด

ร้อยละ 74.2 ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์และร้อยละ 94.1 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจได้รับการฉีดยาป้องกันบาดทะยัก ส่วนใหญ่ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์และที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจได้ฝากครรภ์กับสถานบริการของรัฐ ร้อยละ 15.2 ของสตรีกลุ่มแรกและร้อยละ

17.6 ของสตรีกลุ่มหลังฝากครรภ์กับโรงพยาบาลหรือคลินิกเอกชน มีเพียงร้อยละ 2 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจเท่านั้นที่ไม่ได้ฝากครรภ์ ส่วนร้อยละ 17.9 ของสตรีที่กำลังตั้งครรภ์ ยังไม่ได้ฝากครรภ์

ร้อยละ 87.9 ของสตรีที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ คลอดบุตรที่โรงพยาบาลของรัฐ ร้อยละ 5.8 คลอดบุตรที่บ้าน ที่เหลือคลอดบุตรที่สถานอนามัย โรงพยาบาลหรือคลินิกเอกชน การคลอดบุตรที่บ้านพบมากที่สุด ในสตรีภาคเหนือ รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บุตรคนสุดท้ายที่เกิดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจของสตรีมีน้ำหนักแรกเกิดเฉลี่ย 3,037 กรัม โดยร้อยละ 9.2 ของทารกเหล่านั้นมีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่า 2,500 กรัม ทารกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนที่มีน้ำหนักแรกเกิดต่ำกว่ามาตรฐานสูงที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ

สตรี (ที่มีบุตรในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ) ส่วนใหญ่ได้รับการดูแลหลังคลอด ร้อยละ 26.7 ไม่ได้มีการตรวจหลังคลอด โดยสตรีในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีร้อยละที่ไม่ได้ตรวจหลังคลอด สูงที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือและภาคกลาง

สตรีกลับมามีเพศสัมพันธ์หลังคลอดก่อนจะกลับมาเป็นประจำเดือนหลังคลอด กล่าวคือ ระยะเวลาเฉลี่ยที่ไม่มีประจำเดือนหลังคลอดเท่ากับ 4.2 เดือน ส่วนระยะเวลาเฉลี่ยที่กลับมา มีเพศสัมพันธ์หลังคลอดเท่ากับ 3.7 เดือน ส่วนใหญ่ของสตรีเหล่านี้ได้กลับมาเป็นประจำเดือนและมีเพศสัมพันธ์แล้ว สตรีภาคเหนือมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดเร็วกว่า แต่มีประจำเดือนหลังคลอดช้ากว่า สตรีในภาคอื่นๆ ผลดังกล่าวชี้แนะว่าควรมีการให้บริการวางแผนครอบครัวแก่สตรีภายใน 2 เดือน หลังคลอดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ

แม้ว่าสตรีไทยส่วนใหญ่ยังคงให้นมมารดาแก่บุตรแต่ระยะเวลาที่ให้มนมสั้นลง กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 92.1 ได้ให้นมตนเองแก่บุตรคนสุดท้ายที่เกิดในช่วง 5 ปีก่อนการสำรวจ โดยมีระยะเวลาเฉลี่ยที่ให้นมมารดาเท่ากับ 11.3 เดือน เปรียบเทียบกับ 16.8 เดือนในปี พ.ศ. 2530 (นภาพร ชโยวรรณ เกื้อ วงศ์บุญสิน และจอห์น โนเดล, 2532) สตรีในกรุงเทพและภาคกลางมีแนวโน้มจะให้นมมารดาแก่บุตรในสัดส่วนที่ต่ำกว่าและให้เป็นเวลาที่สั้นกว่าสตรีในภาคอื่นๆ

สตรีไทยมีแนวโน้มจะคิดว่าตนเองมีบุตรยากสูงกว่าความเป็นจริง โดยพบว่า ร้อยละ 19.6 ของสตรีสมรสคิดว่าตนเองมีบุตรยาก แต่มีเพียงร้อยละ 1.7 ประสบภาวะการมีบุตรยากจริงๆ สตรี ในกรุงเทพฯ ประสบภาวะมีบุตรยากในสัดส่วนที่สูงกว่าสตรีภาคอื่นๆ ประมาณร้อยละ 40.7 ของสตรี ที่คิดว่าตนเองมีบุตรยากได้ไปปรึกษาบุคลากรทางแพทย์

การเที่ยวหญิงบริการเป็นพฤติกรรมทางเพศที่ยังปรากฏในสังคมไทย แม้ข้อมูลจากการสำรวจอาจให้ภาพความชุกของการเที่ยวหญิงบริการที่ต่ำกว่าความเป็นจริง แต่ก็ยังพบว่า เกือบหนึ่งในสามของชายโสด และ ร้อยละ 7.2 ของชายกำลังสมรสได้ไปเที่ยวหญิงบริการในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การเที่ยวหญิงบริการของชายสมรสแม้จะมีสัดส่วนที่ต่ำกว่าของชายโสดมาก แต่เป็นที่น่าห่วงใยเนื่องจากกระดุมการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยการใช้ถุงยางของชายสมรสมี

แนวโน้มต่ำกว่าชายโสดด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 6 ของชายโสดเปรียบเทียบกับร้อยละ 11 ของชายสมรสที่ไปเที่ยวหญิงบริการไม่ได้ใช้ถุงยาง การจัดระเบียบทางสังคม และการณรงค์ให้ใช้ถุงยางเพื่อป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จึงควรมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็งขึ้น

การปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวและการตรวจสุขภาพก่อนการสมรสนับว่าเป็นเรื่องที่ยังมีการปฏิบัติกันน้อยในสังคมไทย กล่าวคือ สักส่วนของสตรีที่ได้ไปปรึกษาเรื่องวางแผนครอบครัวก่อนการสมรส และสักส่วนที่ได้ไปตรวจสุขภาพก่อนการสมรส มีเพียงร้อยละ 11.1 และร้อยละ 17.1 เท่านั้น

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ยังเป็นประเด็นที่น่ากังวล แม้ว่าจะมีเพียงร้อยละ 5 ของชายโสด และร้อยละ 7.5 ของชายสมรสรายงานว่าเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ก็ตาม ตัวเลขดังกล่าว น่าจะต่ำกว่าความเป็นจริง โดยเฉพาะในสตรีซึ่งมีเพียงร้อยละ 2 ที่รายงานว่าเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ผู้ที่อยู่ในเมืองมีแนวโน้มเคยเป็นโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในสัดส่วนที่สูงกว่าผู้ที่อยู่ในชนบท

ประชากรชายและหญิงในวัยเจริญพันธุ์ของไทยมีความกังวลพอประมาณว่าจะติดเชื้อ HIV/AIDS โดยเฉพาะในหญิงโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ พบว่าร้อยละ 41.3 ของชายโสดเปรียบเทียบกับร้อยละ 52.3 ของหญิงโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ได้เคยไปตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS ส่วนชายและหญิงที่สมรสมีร้อยละที่เคยไปตรวจหาการติดเชื้อ HIV/AIDS ต่ำกว่าผู้เป็นโสด คือ เท่ากับร้อยละ 38.2 และร้อยละ 40.8 ตามลำดับ เป็นที่น่าสนใจที่พบว่าหญิงโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์กังวลกับการติดเชื้อ HIV/AIDS แต่ไม่ค่อยกลัวกับคู่ถึงวิธีป้องกัน แต่ในหญิงสมรสกลับตรงกันข้าม กล่าวคือ ในหญิงโสดที่เคยมีเพศสัมพันธ์ สักส่วนการเคยไปตรวจหาเชื้อ HIV/AIDS สูงกว่า สักส่วนที่เคยมีการคุยกับคู่ถึงวิธีการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS (ร้อยละ 52.3 กับร้อยละ 37.6) แต่ในหญิงสมรส สักส่วนการเคยไปตรวจหาเชื้อ HIV/AIDS ต่ำกว่าสักส่วนที่เคยมีการคุยกับคู่ถึงวิธีการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS (ร้อยละ 40.8 กับร้อยละ 45.6)

แม้ว่ามะเร็งปากมดลูกจะเป็นสาเหตุสำคัญในลำดับต้นๆของการตายของสตรี แต่สตรีไทยยังไม่ค่อยตระหนักหรือดูแลตนเองในเรื่องนี้เท่าที่ควร โดยเฉพาะสตรีโสด มีเพียงร้อยละ 3.5 เท่านั้นที่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูก และร้อยละ 1.8 ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนก่อนการสำรวจ ส่วนในสตรีสมรสประมาณร้อยละ 42 ยังไม่เคยตรวจมะเร็งปากมดลูก และร้อยละ 17.1 ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนก่อนการสำรวจ การที่สตรีไม่ค่อยไปตรวจมะเร็งปากมดลูกส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากความอาย ประมาณร้อยละ 7 ของสตรีโสด และร้อยละ 6 ของสตรีสมรสที่ได้ตรวจมะเร็งปากมดลูกในช่วง 6 เดือนก่อนการสำรวจประสบกับการตรวจที่ไม่เป็นส่วนตัว ความเป็นส่วนตัวในการได้รับบริการอนามัยการเจริญพันธุ์เป็นประเด็นหนึ่งที่ผลการประชุม

ระหว่างประเทศเรื่องประชากรกับการพัฒนา (ICPD) ให้ความสำคัญและใช้เป็นดัชนีหนึ่งในการวัดคุณภาพของบริการและประเมินโครงการอนามัยการเจริญพันธุ์ของประเทศต่างๆ

ทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างเพศและครอบครัว ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทัศนคติของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ชี้แนะว่ายังมีความแตกต่างระหว่างเพศด้านต่างๆ ในด้านการมีเพศสัมพันธ์นั้น พบว่า ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยที่หนุ่มสาวจะอยู่ด้วยกันก่อนสมรส และยังไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์หรือการมีลูกของหญิงโสด แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การสำรวจนี้ไม่ได้ถามถึงการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์หรือการมีลูกของชายโสดเพื่อการเปรียบเทียบ อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสนใจที่พบว่าเพศชายมีสัดส่วนยอมรับการมีเพศสัมพันธ์และการมีลูกของหญิงโสดมากกว่าเพศหญิง

ประเด็นความคิดเห็นเรื่องการสมรส พบว่า แม้ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่จะเห็นด้วยว่าไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงสามารถมีความสุขได้โดยไม่ต้องแต่งงาน แต่ร้อยละที่เห็นด้วยสะท้อนถึงอคติทางเพศ กล่าวคือสัดส่วนที่เห็นด้วยว่าผู้หญิงไม่ต้องแต่งงานก็สามารถมีความสุขได้ของผู้ให้สัมภาษณ์หญิงจะสูงกว่าผู้ให้สัมภาษณ์ชาย และสัดส่วนที่เห็นด้วยว่าผู้ชายไม่ต้องแต่งงานก็สามารถมีความสุขได้ของผู้ตอบเพศชายก็สูงกว่าเพศหญิง แต่สัดส่วนที่เห็นด้วยกับการให้ผู้ชายใช้นามสกุลของฝ่ายหญิงหลังสมรสของผู้ตอบเพศชายต่ำกว่าของเพศหญิง

ในด้านทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญของการมีบุตร พบว่าในทัศนคติของทั้งชายและหญิงยังมองว่าบุตรมีความสำคัญ แม้ว่ากว่าครึ่งหนึ่งของทั้งชายและหญิงจะเห็นด้วยว่าหญิงหรือชายก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์ได้โดยไม่ต้องมีบุตร แต่กว่าครึ่งหนึ่งของทั้งชายและหญิงเช่นกันที่เห็นว่าเป้าหมายหลักของการสมรสในปัจจุบันคือการมีบุตร และส่วนใหญ่เห็นว่าพ่อแม่ควรไม่หย่ากันหรือเลิกกันเพื่อเห็นแก่บุตร นอกจากนี้ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการทำแท้งของหญิงสมรสที่ตั้งครรภ์โดยไม่ต้องการ แต่สัดส่วนที่ไม่เห็นด้วยของเพศหญิงต่ำกว่าเพศชาย ทัศนคติดังกล่าวชี้แนะว่าบุตรจะยังมีคุณค่าไม่ว่าจะเป็นในแง่การสืบตระกูลหรือเป็นสายใยของชีวิตสมรส

ผลการสำรวจทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของชายและหญิงในการเลี้ยงดูครอบครัว ชี้แนะว่าแม้จะมีระดับการเห็นด้วยที่แตกต่างกันระหว่างผู้ตอบเพศชายและเพศหญิง แต่ผู้ตอบทั้งสองเพศดูเหมือนจะยอมรับให้บทบาทการเลี้ยงดูครอบครัวเป็นของผู้ชายมากกว่าผู้หญิง โดยส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการดีสำหรับทุกคนถ้าสามีเป็นคนหาเลี้ยง ส่วนภรรยาดูแลบ้านและครอบครัว เพราะส่วนใหญ่เห็นว่าเด็กก่อนวัยเรียนมักได้รับผลกระทบถ้าแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน และผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านหรือภรรยาอย่างเดียวก็ประสบความสำเร็จได้พอๆกับผู้หญิงที่ทำงานมีรายได้ และเกือบทั้งหมดเห็นว่าคุณสมบัติอย่างหนึ่งของการเป็นสามีที่ดี คือ ช่วยงานบ้าน

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับความสำคัญของการมีชื่อเสียงของสถาบันการศึกษาต่อความสำเร็จในชีวิตและสิ่งที่มีความสำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิต พบว่า ทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าความมีชื่อเสียงของสถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิตของผู้ที่เรียนจบ ทั้งนี้อาจ

เนื่องจากการศึกษาเป็นบันไดสำคัญของการได้ตำแหน่งงานหรือเงินเดือนที่สูง การทำงานได้ดี
ก้าวหน้าเป็นสิ่งที่ทั้งชายและหญิงจัดให้เป็นอันดับแรกที่มีความสำคัญต่อความพึงพอใจในชีวิต
มากกว่าการได้ใช้เวลากับครอบครัวและการมีลูกดี ผลดังกล่าวชี้แนะถึงแนวโน้มการเข้าสู่สังคมที่มี
การแข่งขันที่ให้ความสำคัญกับด้านวัตถุมากกว่าคุณภาพชีวิตและด้านจิตใจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ้างอิง

ภาษาไทย

กองวางแผนครอบครัวและประชากร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข 2540 รายงานการสัมมนา
ระดับชาติครั้งที่ 1 เรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ 10 กรกฎาคม 2540 โรงแรมนิคมโก้ กรุงเทพ
หน้า 21

นภาพร ชโยวรรณ, เกื้อ วงศ์บุญสิน และจอห์น โนเดล (2532) "วิธีการต่างๆในการเลี้ยงทารกใน
ประเทศไทย: ข้อมูลเพิ่มเติมใหม่จากการสำรวจประชากรและการอนามัยในประเทศไทย
2530." เอกสารการสัมมนาผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นที่สองโครงการสำรวจประชากรและ
การอนามัยในประเทศไทย ปี พศ 2530: หัวข้อเกี่ยวกับการอนามัย เอกสารสถาบันหมาย
เลข 171/32 กรุงเทพ: สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า

อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์ และคณะ (2540) การสำรวจภาวะคุมกำเนิดในประเทศไทย พ.ศ. 2539
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (2540) รายงานการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของ
ประชากร พ.ศ. 2538 –2539, กรุงเทพ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี (ไม่มีปี พ.ศ.) รายงานเชิงวิเคราะห์ ฉบับที่ 4
ภาวะสมรสของประชากรไทย สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2533 กรุงเทพ อรุณการ
พิมพ์

ภาษาอังกฤษ

Chayovan, Napaporn and John Knodel (1988) **Thailand Demographic and Health Survey
1987** Institute of Population Studies, Chulalongkorn University and Institute for
Resource Development/Westinghouse, Bangkok.

Chayovan, Napaporn, John Knodel and Peerasit Kamnuansilpa 1988 "Approaching Replacement
Fertility in Thailand: Results of the 1987 Demographic and Health Survey, **International
Family Planning Perspectives**, 14: 86-93.

Hajnal, John (1953) "Age at marriage and proportions marrying", **Population Studies**, Vol. VII,
No. 2 (November 1953), pp. 111-136.

ภาคผนวก ก

การสุ่มตัวอย่าง การประมาณค่า และค่าถ่วงน้ำหนัก โครงการภาวะเศรษฐกิจกับการเปลี่ยนแปลงทางประชากร และครอบครัวในประเทศไทย

1. การสุ่มตัวอย่าง

แผนการสุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบ Stratified Multi-Stage Sampling ดังนี้

1. ในเขตเทศบาล : Stratified Three – Stage Sampling
2. นอกเขตเทศบาล : Stratified Four – Stage Sampling

การจัดสรรตาม

ก่อนจะทำการเลือกตัวอย่าง ได้มีการจัดจังหวัดตามภาคตามที่ต้องการเสนอข้อมูล นั่นคือภาคเป็นสตราตัม ซึ่งมีทั้งสิ้น 5 สตราตัมคือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

การเลือกตัวอย่าง ขั้นที่ 1

ในแต่ละสตราตัม ได้ทำการเลือกจังหวัดตัวอย่าง โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของจังหวัดนั้นๆ กำหนดให้เลือกภาคละ 5 จังหวัดตัวอย่าง ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 21 จังหวัด จากทั้งสิ้น 76 จังหวัด

การเลือกตัวอย่าง ขั้นที่ 2 – 4

ก่อนที่จะทำการเลือกตัวอย่างในขั้นต่อไป ในแต่ละจังหวัดตัวอย่าง ได้ทำการแบ่งออกเป็น 2 สตราตัมย่อย ตามลักษณะการปกครองของกรมการปกครองคือ ในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล

1. ในเขตเทศบาล :

- ขั้นที่ 2 เลือกชุมชนอาคารตัวอย่าง โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนในเขตเทศบาลของจังหวัดนั้นๆ แต่ละจังหวัดเลือก 2 ชุมชนอาคารตัวอย่าง ยกเว้นกรุงเทพมหานครเลือก 24 ชุมชนอาคารตัวอย่าง ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 64 ชุมชนอาคาร
- ขั้นที่ 3 เลือกครัวเรือนตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่ม จำนวน 35 ครัวเรือนตัวอย่างต่อชุมชนอาคาร ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 2,240 ครัวเรือน

2. นอกเขตเทศบาล :

- ขั้นที่ 2 เลือกอำเภอตัวอย่าง โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของอำเภอนั้นๆ ในแต่ละจังหวัดเลือก 2 อำเภอตัวอย่าง ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 40 อำเภอ
- ขั้นที่ 3 เลือกหมู่บ้านตัวอย่าง โดยให้ความน่าจะเป็นในการเลือกเป็นปฏิภาคกับจำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านนั้นๆ ในแต่ละอำเภอเลือก 3 หมู่บ้านตัวอย่าง ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 120 หมู่บ้าน
- ขั้นที่ 4 เลือกครัวเรือนตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่ม จำนวน 35 ครัวเรือนตัวอย่างต่อหมู่บ้าน ได้จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 4,200 ครัวเรือน

2. วิธีการประมาณผล

การเสนอผลการสำรวจได้เสนอผลในระดับภาคคือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง (ยกเว้น กรุงเทพมหานคร) ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

ในการประมาณค่า กำหนดให้

- $r = 1, 2, 3, \dots, n_{1hk} \quad (n_{2hjk})$ (ครัวเรือนตัวอย่าง)
- $k = 1, 2, 3, \dots, n_{1hi}$ (ชุมชนอาคารตัวอย่าง)
- $\quad 1, 2, 3, \dots, n_{2hij}$ (หมู่บ้านตัวอย่าง)
- $j = 1, 2, 3, \dots, n_{2hi}$ (อำเภอตัวอย่าง)
- $i = 1, 2, 3, \dots, n_h$ (จังหวัดตัวอย่าง)
- $h = 1, 2, 3, 4, 5$ (ภาค)

การประมาณค่ายอดรวม

1. สูตรการประมาณค่ายอดรวมของลักษณะที่ต้องการศึกษา X ของภาค h คือ

$$\hat{X}_h = \frac{1}{n_h} \sum_{i=1}^{n_h} \frac{1}{P_{hi}} (\hat{X}_{1hi} + \hat{X}_{2hi}) \dots\dots\dots (1)$$

- โดยที่ P_{hi} คือ โอกาสในการเลือกจังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
 n_h คือ จำนวนจังหวัดตัวอย่างทั้งสิ้น ของภาค h
 \hat{X}_{1hi} คือ ค่าประมาณขอยครวม ของลักษณะที่ต้องการศึกษา X ในเขตเทศบาล
จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง

$$\hat{X}_{1hi} = \frac{1}{n_{1hi}} \sum_{i=1}^{n_{1hi}} \frac{1}{P_{1hik}} \frac{N_{1hik}}{n_{1hik}} \sum_{r=1}^{n_{1hik}} x_{1hikr} \dots\dots\dots (2)$$

- \hat{X}_{1hikr} คือ ค่าของลักษณะที่ต้องการศึกษา X ของครัวเรือนตัวอย่าง r ชุมรม
อาคารตัวอย่าง k จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
 n_{1hik} คือ จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น ของชุมรมอาคารตัวอย่าง k
จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง $n_{1hik} = 30$
 N_{1hik} คือ จำนวนครัวเรือนที่นับจดได้ทั้งสิ้น ของชุมรมอาคารตัวอย่าง k
จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
 P_{1hik} คือ โอกาสในการเลือกชุมรมอาคารตัวอย่าง k จังหวัด i ภาค h
 n_{1hi} คือ จำนวนชุมรมอาคารทั้งสิ้น จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
 \hat{X}_{2hi} คือ ค่าประมาณขอยครวม ของลักษณะที่ต้องการศึกษา X
นอกเขตเทศบาล จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง

$$\hat{X}_{2hi} = \frac{1}{n_{2hi}} \sum_{j=1}^{n_{2hi}} \frac{1}{P_{2hij}} \frac{1}{n_{2hij}} \sum_{k=1}^{n_{2hij}} \frac{1}{P_{2hijk}} \frac{N_{2hijk}}{n_{2hijk}} \sum_{r=1}^{n_{2hijk}} x_{2hijk} \dots\dots\dots (3)$$

- X_{2hijk} คือ ค่าของลักษณะที่ต้องการศึกษา X ของครัวเรือนตัวอย่าง r
หมู่บ้านตัวอย่าง k อำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
 n_{2hijk} คือ จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น ของหมู่บ้านตัวอย่าง k
อำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง $n_{2hijk} = 30$
 N_{2hijk} คือ จำนวนครัวเรือนที่นับจดได้ทั้งสิ้น ของหมู่บ้านตัวอย่าง k
อำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
 P_{2hijk} คือ โอกาสในการเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง k อำเภอตัวอย่าง j
จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h

n_{2hij} คือ จำนวนหมู่บ้านตัวอย่างทั้งสิ้น ของอำเภอตัวอย่าง j
จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h

P_{2hij} คือ โอกาสในการเลือกอำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h

n_{2hi} คือ จำนวนอำเภอตัวอย่างทั้งสิ้น ของจังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง
 $n_{2hi} = 2$

2. สูตรการประมาณค่ายอดรวมของลักษณะที่ต้องการศึกษา X ของทั่วราชอาณาจักร

คือ

$$\hat{X} = \sum_{h=1}^5 \hat{X}_h \dots\dots\dots (4)$$

3. การคำนวณค่าถ่วงน้ำหนัก

เนื่องจากวิธีการเลือกตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบหลายขั้นตอน (stratified multistage sampling) และแต่ละขั้นเลือกด้วยความน่าจะเป็นของการถูกเลือกที่เป็นสัดส่วนกับขนาด (probability proportional to size) นอกจากนี้เพื่อให้ได้จำนวนตัวอย่างของชายและหญิงเข้าข่ายตามเป้าหมาย ในทางปฏิบัติมีการเบี่ยงเบนจำนวนขนาดตัวอย่างที่เลือกในบางหน่วยตัวอย่าง เนื่องจากอัตราการปฏิเสธที่สูงหรือบ้านว่างหรือหาบ้านไม่พบ ประกอบกับความคลาดเคลื่อนของข้อมูล จำนวนประชากรและครัวเรือน (measure of size) ของหลายหน่วยตัวอย่างทำให้ต้องเลือกจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทดแทนขึ้นจำนวนมากและความน่าจะเป็นที่จะถูกเลือกของครัวเรือนในหลายตัวอย่างได้ถูกปรับเปลี่ยน ตัวอย่างที่ได้มาจึงไม่เป็นตัวอย่างที่ถ่วงน้ำหนักในตัวเอง (a self weighting sample) เพื่อให้ผลการสำรวจสามารถใช้เป็นตัวแทนระดับประเทศของครัวเรือนและประชากรชายและหญิงอายุ 15-49 ปี ดังนั้นจึงต้องมีการคำนวณหาถ่วงน้ำหนักที่เหมาะสมเพื่อปรับความแตกต่างของความน่าจะเป็นที่จะถูกเลือกและอื่นๆ

ค่าถ่วงน้ำหนักของครัวเรือน คือ ส่วนกลับของความน่าจะเป็นของการเลือกครัวเรือน

สำหรับเขตเมือง คือ

$$W_{1hik} = \frac{1}{n_h} \cdot \frac{1}{P_{hi}} \cdot \frac{1}{n_{1hi}} \cdot \frac{1}{P_{1hik}} \cdot \frac{N_{1hik}}{n_{1hik}}$$

- n_h คือ จำนวนจังหวัดตัวอย่างทั้งสิ้น ของภาค h
- P_{hi} คือ โอกาสในการเลือกจังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
- n_{1hi} คือ จำนวนชมรมอาคารทั้งสิ้น จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
- P_{1hik} คือ โอกาสในการเลือกชมรมอาคารตัวอย่าง k จังหวัด i ภาค h
- n_{1hik} คือ จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น ของชมรมอาคารตัวอย่าง k จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง $n_{1hik} = 30$
- N_{1hik} คือ จำนวนครัวเรือนที่นับจดได้ทั้งสิ้น ของชมรมอาคารตัวอย่าง k จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h

สำหรับเขตชนบท คือ

$$W_{2hijk} = \frac{1}{n_h} \cdot \frac{1}{P_{hi}} \cdot \frac{1}{n_{2hi}} \cdot \frac{1}{P_{2hij}} \cdot \frac{1}{n_{2hij}} \cdot \frac{1}{P_{2hijk}} \cdot \frac{N_{2hijk}}{n_{2hijk}}$$

- n_h คือ จำนวนจังหวัดตัวอย่างทั้งสิ้น ของภาค h
- P_{hi} คือ โอกาสในการเลือกจังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
- n_{2hi} คือ จำนวนอำเภอตัวอย่างทั้งสิ้น ของจังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง $n_{2hi} = 2$
- P_{2hij} คือ โอกาสในการเลือกอำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
- n_{2hij} คือ จำนวนหมู่บ้านตัวอย่างทั้งสิ้น ของอำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
- P_{2hijk} คือ โอกาสในการเลือกหมู่บ้านตัวอย่าง k อำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h
- n_{2hijk} คือ จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น ของหมู่บ้านตัวอย่าง k อำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h ซึ่ง $n_{2hijk} = 30$
- N_{2hijk} คือ จำนวนครัวเรือนที่นับจดได้ทั้งสิ้น ของหมู่บ้านตัวอย่าง k อำเภอตัวอย่าง j จังหวัดตัวอย่าง i ภาค h

เนื่องจากแต่ละครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้ที่มีผู้เข้าข่ายมากกว่าหนึ่งคน จะสุ่มเลือกมาเพียง 1 คน เท่านั้น โดยใช้ตารางเลขสุ่ม ดังนั้น ค่าถ่วงน้ำหนักสุดท้ายของตัวอย่างบุคคล (the final

individual weights) จึงได้โดยคูณค่าถ่วงน้ำหนักเบื้องต้นของครัวเรือน ด้วยจำนวนสมาชิกที่เข้าข่าย
ในครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้แยกสำหรับตัวอย่างเพศชายและหญิง

ผลการสำรวจที่ถ่วงน้ำหนักด้วยค่าถ่วงน้ำหนักสุดท้ายนี้ ได้มีการปรับ (normalized)
ให้จำนวนรวมของประชากรชายและหญิงตัวอย่างอายุ 15-49 ปีที่ถ่วงน้ำหนักแล้ว เท่ากับจำนวนตัว
อย่างที่สัมภาษณ์ได้จริง คือ 2,922 รายสำหรับเพศชาย และ 5,059 รายสำหรับเพศหญิง

ข้อมูลใน ตารางก ซึ่งเปรียบเทียบการกระจายร้อยละที่ไม่ถ่วงน้ำหนักและที่ถ่วงน้ำ
หนักแล้วของประชากรตัวอย่างชายและหญิงอายุ 15-49 ปี ตามเขตที่อาศัยและภาคของโครงการ
ECODDF กับ การกระจายร้อยละของประชากรชายและหญิงอายุ 15-49 ปี จากสำมะโนประชากร
พ.ศ. 2543 พบว่า ค่าการกระจายร้อยละที่ถ่วงน้ำหนักแล้วของประชากรชายและหญิงตัวอย่างอายุ
15-49 ปีจำแนกตามเขตที่อาศัยและภาคจากโครงการ ECODDF กับจากสำมะโนประชากรปี พ.ศ.
2543 มีความใกล้เคียงกันพอสมควรซึ่งให้ความมั่นใจในผลการวิจัยที่ถ่วงน้ำหนักแล้วของโครงการ
ECODDF

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง ก: การกระจายร้อยละของประชากรชายและหญิงอายุ 15-49 ปีที่ถ่วงน้ำหนักแล้วของโครงการ ECODDF และของสำมะโนประชากร พ.ศ. 2543 ตาม เขตที่อาศัยและภาค

เพศ/ เขตที่อาศัยและภาค	ECODDF		สำมะโนประชากร พ.ศ. 2543
	% ไม่ถ่วงน้ำหนัก	% ถ่วงน้ำหนัก	%
	(1)	(2)	(3)
ชาย			
รวมชนบท	61.9 (1,810)	65.7 (1,921)	67.3
เหนือ	14.4 (422)	15.0 (438)	14.7
ต่อ เที่ยงเหนือ	16.0 (467)	25.1 (733)	27.7
กลาง	13.7 (399)	13.8 (405)	15.2
ใต้	17.9 (522)	11.8 (345)	9.8
รวมชนบท	38.1 (1,112)	34.3 (1,001)	32.7
เหนือ	5.3 (156)	4.5 (132)	3.9
ต่อ เที่ยงเหนือ	4.8 (140)	5.6 (164)	5.7
กลาง	4.4 (130)	11.5 (335)	8.5
ใต้	5.0 (147)	2.8 (83)	3.1
กรุงเทพ	18.4 (539)	9.9 (288)	11.4
รวม	100 (2,922)	100 (2,922)	100
หญิง			
รวมชนบท	61.5 (3,110)	65.4 (3,307)	65.8
เหนือ	14.9 (754)	15.7 (796)	14.4
ต่อ เที่ยงเหนือ	16.2 (819)	24.2 (1,222)	26.8
กลาง	14.4 (728)	14.9 (754)	15.2
ใต้	16.0 (809)	10.5 (534)	9.5
รวมชนบท	38.5 (1,949)	34.6 (1,752)	34.2
เหนือ	5.2 (263)	4.9 (247)	4.0
ต่อ เที่ยงเหนือ	5.4 (272)	6.4 (324)	5.8
กลาง	4.0 (204)	10.6 (534)	8.9
ใต้	4.6 (235)	2.5 (127)	3.2
กรุงเทพ	19.3 (975)	10.3 (520)	12.4
รวม	100 (5,059)	100 (5,059)	100

ภาคผนวก ข

ตารางสถิติ

ตาราง 4ก: การกระจายร้อยละของประชากรชายและหญิงอายุ 10 ปี + ตามสถานภาพสมรสและอายุ

อายุ	สถานภาพสมรส						รวม
	โสด	สมรส	สมรสสม, คู่ อยู่ที่อื่น	หม้าย	หย่า/แยก	ไม่ ทราบ	
ชาย							
10-14	99.7	0.1	-	-	0.1	0.1	100
15-19	96.4	3.5	0.1	-			100
20-24	73.4	23.2	2.5	-	0.9	0.1	100
25-29	39.6	54.1	4.0	0.1	2.2	-	100
30-34	15.7	78.3	2.6	0.6	3.1	0.2	100
35-39	8.8	85.5	3.3	0.2	2.3	-	100
40-44	6.4	88.5	1.7	0.7	2.7	-	100
45-49	4.1	90.2	2.4	0.9	2.5	-	100
50-54	2.0	90.7	3.6	2.0	1.5	0.1	100
55-59	2.4	88.1	3.1	4.0	1.9	0.5	100
60-64	2.9	90.2	1.2	3.9	1.4	0.1	100
65-69	2.1	82.5	3.2	11.7	0.5	-	100
70-74	0.7	84.1	1.3	15.6	1.0		100
75-79	0.9	63.8	5.8	27.7	1.9		100
80+	-	58.5	2.6	38.9	-		100
ไม่ทราบ	20.6	49.3	2.0	10.0	9.1		
รวม	46.6	48.4	1.8	1.8	1.4	0.1	100
หญิง							
10-14	99.6	0.4	-	-	-		100
15-19	87.5	10.2	1.6	-	-		100
20-24	49.1	39.8	8.1	0.6	2.2		100
25-29	22.3	64.5	9.6	0.8	2.9		100
30-34	12.7	73.8	8.0	1.7	3.9		100
35-39	8.4	75.9	7.6	2.9	5.2		100
40-44	7.9	75.4	5.8	5.1	5.7		100
45-49	6.8	76.9	4.3	6.2	5.9		100
50-54	6.2	71.0	5.4	13.4	4.0		100
55-59	4.6	68.7	4.1	19.3	3.1	0.2	100
60-64	3.1	56.8	2.8	32.5	4.8		100
65-69	4.2	47.6	3.5	42.2	1.8	0.7	100
70-74	1.3	41.5	2.2	52.8	1.1	1.1	100
75-79	1.6	27.6	0.4	65.2	3.9	1.3	100
80+	1.5	13.4	1.9	80.1	2.5	0.7	100
ไม่ทราบ	22.3	50.8	-	2.0	-	24.9	
รวม	40.1	44.4	4.4	8.2	2.8	0.1	100

หมายเหตุ: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนของโครงการ ECODDF

ตาราง 4ข: สัดส่วนที่เป็นโรค ตามอายุ เพศและภาค

อายุ	ภาค				
	เหนือ	ตอเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ
ชาย					
10-14	99.5	99.6	100	99.6	100
15-19	97.9	96.8	93.0	100	96.6
20-24	74.3	75.2	66.2	76.4	80.7
25-29	35.7	32.6	43.1	41.7	49.9
30-34	17.5	10.6	13.2	14.5	31.2
35-39	14.0	4.9	8.3	5.8	14.4
40-44	7.5	3.2	6.3	6.1	13.8
45-49	4.4	3.2	6.3	1.0	6.7
50-54	2.9	0.4	3.0	2.4	2.8
55-59	4.0	1.4	1.5	1.9	3.7
60-64	7.0	2.4	2.1	-	0.7
65-69	4.0	1.7	2.3	0.9	-
70-74	1.4	-	1.7	-	-
75-79	4.5	-	-	-	-
80+	-	-	-	-	-
ไม่ทราบอายุ	-	-	14.7	-	88.7
รวม	44.0	48.0	45.3	46.3	50.2

ตาราง 4ข (ต่อ): สัดส่วนที่เป็นโรค ตามอายุ เพศและภาค

อายุ	ภาค				
	เหนือ	ตอเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ
หญิง					
10-14	99.5	99.7	99.4	100	99.6
15-19	91.8	86.0	82.6	92.2	89.5
20-24	45.3	34.6	48.4	49.9	71.2
25-29	13.3	9.2	31.9	22.5	41.7
30-34	11.8	0.6	16.0	7.1	27.0
35-39	6.2	2.3	10.6	11.9	19.8
40-44	7.1	4.5	11.1	5.2	16.2
45-49	5.1	2.0	8.2	8.1	19.0
50-54	6.0	2.0	8.7	5.7	15.1
55-59	5.4	1.3	8.0	4.6	6.8
60-64	1.5	0.9	5.6	6.1	5.3
65-69	6.2	1.2	4.1	3.1	12.9
70-74	1.5	-	0.6	3.1	2.7
75-79	-	-	3.9	2.0	5.2
80+	2.3	-	3.1	-	2.9
ไม่ทราบอายุ	67.7	-	12.5	-	72.2
รวม	35.1	39.1	41.5	41.0	47.2

แหล่งที่มา: ECODDF Census file

ตาราง 4ค: สัดส่วนที่เป็นโรค ตามอายุ เพศและเขตที่อาศัย

อายุ	ชาย		หญิง	
	เมือง	ชนบท	เมือง	ชนบท
10-14	100	99.6	99.6	99.6
15-19	94.7	97.4	85.2	88.8
20-24	74.9	72.3	61.3	36.9
25-29	50.8	31.9	35.1	13.8
30-34	23.2	11.2	20.9	8.0
35-39	10.5	7.8	13.2	5.7
40-44	7.7	5.7	12.8	5.2
45-49	6.7	2.9	10.6	5.0
50-54	3.1	1.5	10.9	4.2
55-59	2.2	2.5	6.9	3.7
60-64	2.5	3.1	3.2	3.0
65-69	0.4	2.9	7.1	3.3
70-74	-	0.9	1.3	1.3
75-79	-	1.2	2.0	1.4
80+	-	-	2.3	1.3
ไม่ทราบอายุ	46.3	7.2	25.3	17.2
รวม	47.6	46.1	44.0	38.1

ที่มา: ECODDF Census file

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4: สัดส่วนที่เป็นโรค ตามอายุ เพศและภาค

อายุ	ภาค				
	เหนือ	ตอเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ
ชาย					
15-19	97.8	98.7	93.5	98.5	97.6
20-24	67.9	79.6	61.8	76.1	80.5
25-29	39.4	36.9	30.7	42.9	51.1
30-34	19.9	10.5	8.7	16.3	23.7
35-39	16.0	1.8	10.4	5.0	13.1
40-44	3.2	4.0	4.2	4.1	15.2
45-49	3.9	4.2	2.0	0.8	6.8
หญิง					
15-19	90.7	84.4	80.5	92.5	90.6
20-24	46.5	32.0	39.4	50.2	68.5
25-29	11.7	7.5	42.9	21.1	34.0
30-34	9.3	4.4	13.4	5.7	30.9
35-39	6.0	0.5	9.1	11.0	16.8
40-44	5.6	3.4	9.0	2.0	8.1
45-49	5.8	2.1	4.2	6.3	9.6

ที่มา : ECODDF individual file

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4จ: สัดส่วนที่เป็นโสดตามอายุ เพศ และเขตที่อาศัย

เพศ/อายุ	เขตที่อาศัย		
	เมือง	ชนบท	รวม
ชาย			
15-19	96.0	97.6	96.9
20-24	72.5	72.2	72.3
25-29	45.7	33.4	38.8
30-34	24.4	8.9	13.7
35-39	12.9	6.4	8.2
40-44	6.9	3.7	4.6
45-49	7.6	2.0	3.3
หญิง			
15-19	82.4	88.5	86.6
20-24	58.1	32.3	44.3
25-29	43.3	9.8	23.2
30-34	19.9	5.6	10.4
35-39	9.1	5.6	6.6
40-44	8.3	3.9	5.4
45-49	6.4	4.1	4.7

ที่มา : ECODDF individual file

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4ฉ: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยสมรส ตามอายุที่สมรสครั้งแรก จำแนกตาม
เขตที่อาศัย

อายุที่สมรสครั้งแรก	ชาย			หญิง		
	เมือง	ชนบท	รวม	เมือง	ชนบท	รวม
<20	16.4	18.0	17.5	41.9	55.5	51.4
20-24	41.2	51.3	48.5	36.6	32.8	34.0
25-29	29.3	22.8	24.7	14.3	8.4	10.2
30-34	8.5	5.8	6.6	4.8	2.2	3.0
35+	3.1	1.1	1.7	0.9	0.7	0.8
ไม่ทราบ	1.5	0.9	1.1	1.5	0.4	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	23.9	22.9	23.2	21.1	19.8	20.2

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4ข: การกระจายร้อยละของชายและหญิงที่เคยศมรส ตามอายุที่สมรสครั้งแรก จำแนกตามภาค

อายุที่สมรสครั้งแรก	ภาค					
	เหนือ	ต.อ. เหนือเหนือ	กลาง	ใต้	กรุงเทพ	รวม
ชาย						
<20	18.7	17.6	20.1	12.6	15.2	17.5
20-24	46.5	55.1	41.7	50.5	44.3	48.5
25-29	26.2	20.7	28.3	25.0	24.0	24.7
30-34	6.2	5.2	7.6	7.8	7.1	6.6
35+	2.4	0.7	1.4	2.2	3.9	1.7
ไม่ทราบ	-	0.6	0.8	1.9	5.4	1.1
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	23.4	22.7	23.3	23.6	23.7	23.2
หญิง						
<20	50.1	61.8	45.0	43.1	43.2	51.4
20-24	34.9	29.2	37.2	39.4	33.6	34.0
25-29	10.9	6.2	12.7	12.1	14.6	10.2
30-34	2.7	1.9	3.5	4.2	4.5	3.0
35+	1.2	0.5	0.7	0.8	1.3	0.8
ไม่ทราบ	0.2	0.5	1.0	0.4	2.8	0.7
รวม	100	100	100	100	100	100
เฉลี่ย	20.3	19.2	20.7	20.9	21.2	20.2

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 6ก: การกระจายร้อยละของผู้ให้สัมภาษณ์ชายและหญิง ตามความคิดเห็นเกี่ยวกับคำกล่าวต่างๆเรื่องเพศและครอบครัว

คำกล่าว	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่แน่ ใจ	ไม่ ทราบ	รวม
ชาย					
a. การเรียนจบได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเป็น เรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต	23.7	72.8	3.0	0.4	100
b. เมื่องานหายากหรือมีน้อย ผู้ชายควรมีสติธิ์ได้งานนั้น ก่อนผู้หญิง	49.8	46.1	3.7	0.4	100
c. คนหนุ่มสาวไม่ควรอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน	27.6	66.5	5.5	0.4	100
d. เป้าหมายหลักของการแต่งงานในปัจจุบัน คือการมีลูก	38.9	56.5	4.2	0.4	100
e. คู่สมรสควรมีลูกคนแรกทันทีหลังแต่งงาน	61.5	31.0	7.0	0.4	100
f. เด็กก่อนวัยเรียนมักได้รับผลกระทบถ้าแม่ออกไปทำงาน นอกบ้าน	25.8	70.7	0.3	0.5	100
g. แม่ที่ทำงานนอกบ้านสามารถมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่น และแน่นแฟ้นกับลูกได้เหมือนกับแม่ที่ไม่ได้ทำงานนอก บ้าน	39.3	56.3	4.0	0.4	100
h. ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านหรือภรรยาอย่างเดียวก็ประสบความสำเร็จ ได้พอๆกับผู้หญิงที่ทำงานมีรายได้	24.0	69.9	5.7	0.4	100
i. ผู้หญิงไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และนำ พอใจได้	27.4	66.0	6.2	0.4	100
j. ผู้ชายไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และนำ พอใจได้	30.3	64.6	4.7	0.4	100
k. ผู้หญิงไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และนำพอ ใจได้	39.1	53.8	6.7	0.4	100
l. ผู้ชายไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และนำพอใจ ได้	40.4	53.5	5.6	0.4	100

ตาราง 6ก: (ต่อ)

คำกล่าว	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ ทราบ	รวม
ชาย					
m. เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ ถ้าผู้ชายจะใช้นามสกุลของฝ่ายหญิง หลังจากแต่งงานกับผู้หญิงที่เป็นลูกคนเดียวหรือไม่มีพี่น้องผู้ชาย	51.8	41.6	6.1	0.4	100
n. เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิงโสดจะมีเพศสัมพันธ์	48.0	45.5	6.0	0.4	100
o. เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิงมีลูกโดยที่ยังเป็น โสด	71.0	24.1	4.5	0.4	100
p. แต่งงานแล้วมีชีวิตแต่งงานที่ไม่ดี ยังดีกว่าการไม่ได้แต่งงาน เลย	60.3	34.6	4.4	0.6	100
q. ภรรยาควรทำงานต่อเมื่อครอบครัวต้องการรายได้เพิ่มเท่านั้น	40.7	56.9	1.8	0.6	100
r. เป็นการดีสำหรับทุกคน ถ้าสามีเป็นคนหาเลี้ยง ส่วนภรรยา ดูแลบ้านและครอบครัว	28.3	68.1	3.1	0.5	100
s. การช่วยงานบ้านเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นสามีที่ดี	2.1	96.9	0.5	0.5	100
t. เป็นหน้าที่ของลูกชายคนโตที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่สูงอายุ	43.3	53.4	2.8	0.5	100
u. พ่อแม่ควรอยู่ด้วยกันหรือไม่ห่าหรือไม่เลิกกันเพื่อลูก	12.0	85.4	2.1	0.5	100
v. ถ้าผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว แต่ตั้งท้องโดยไม่ต้องการ ควรทำ แท้งเป็นดีที่สุด	77.1	18.3	4.1	0.5	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 6: (ต่อ)

คำกล่าว	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ ทราบ	รวม
หญิง					
a. การเรียนจบได้รับปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเป็นเรื่องสำคัญต่อความสำเร็จในชีวิต	23.0	74.4	2.0	0.5	100
b. เมื่องานหายากหรือน้อย ผู้ชายควรมีสิทธิได้งานนั้นก่อนผู้หญิง	54.4	43.0	2.1	0.5	100
c. คนหนุ่มสาวไม่ควรอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงาน	17.2	77.7	4.6	0.6	100
d. เป้าหมายหลักของการแต่งงานในปัจจุบัน คือการมีลูก	39.6	55.7	4.2	0.5	100
e. คู่สมรสควรมีลูกคนแรกทันทีหลังแต่งงาน	66.9	26.5	6.1	0.6	100
f. เด็กก่อนวัยเรียนมักได้รับผลกระทบถ้าแม่ออกไปทำงานนอกบ้าน	26.1	69.4	3.9	0.6	100
g. แม่ที่ทำงานนอกบ้านสามารถมีความสัมพันธ์ที่อบอุ่นและแน่นแฟ้นกับลูกได้เหมือนกับแม่ที่ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน	34.9	61.1	3.5	0.6	100
h. ผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านหรือภรรยาอย่างเดียวก็ประสบความสำเร็จได้พอๆกับผู้หญิงที่ทำงานมีรายได้	24.8	69.3	5.3	0.6	100
i. ผู้หญิงไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	23.9	71.6	4.0	0.6	100
j. ผู้ชายไม่ต้องแต่งงาน ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	30.3	61.2	7.9	0.6	100
k. ผู้หญิงไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	41.5	52.7	5.2	0.6	100
l. ผู้ชายไม่ต้องมีลูก ก็สามารถมีชีวิตที่สมบูรณ์และน่าพอใจได้	41.5	49.4	8.4	0.7	100

คำกล่าว	ไม่เห็น ด้วย	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ ทราบ	รวม
หญิง					
m. เป็นเรื่องที่ยอมรับได้ ถ้าผู้ชายจะใช้นามสกุลของฝ่ายหญิง หลังจากแต่งงานกับผู้หญิงที่เป็นลูกคนเดียวหรือไม่มีพี่น้องผู้ชาย	38.1	55.2	6.1	0.6	100
n. เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิง โสดจะมีเพศสัมพันธ์	64.5	30.0	4.9	0.6	100
o. เป็นเรื่องยอมรับได้ ถ้าผู้หญิงมีลูกโดยที่ยังเป็นโสด	79.0	17.0	3.4	0.6	100
p. แต่งงานแล้วมีชีวิตแต่งงานที่ไม่ดี ยังดีกว่าการไม่ได้แต่งงาน เลย	69.4	27.7	2.3	0.6	100
q. ภรรยาควรทำงานต่อเมื่อครอบครัวต้องการรายได้เพิ่มเท่านั้น	49.3	48.9	1.1	0.7	100
r. เป็นการดีสำหรับทุกคน ถ้าสามีเป็นคนหาเลี้ยง ส่วนภรรยา ดูแลบ้านและครอบครัว	35.9	61.3	2.2	0.6	100
s. การช่วยงานบ้านเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นสามีที่ดี	3.0	96.1	0.4	0.5	100
t. เป็นหน้าที่ของลูกชายคนโตที่ต้องเลี้ยงดูพ่อแม่สูงอายุ	48.5	48.7	2.2	0.5	100
u. พ่อแม่ควรอยู่ด้วยกันหรือไม่หย่าหรือไม่เลิกกันเพื่อลูก	14.1	82.9	2.4	0.6	100
v. ถ้าผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว แต่ตั้งท้องโดยไม่ต้องการ ควรทำ แท้งเป็นดีที่สุด	76.0	20.0	3.4	0.6	100

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย